

QVINCTI
HORATII FLACCI
OPERA.

QVINCTI
HORATII FLACCI
OPERA

AD MSS. CODICES
Vaticanos, Chisianos, Angelicos, Barberinos,
Gregorianos, Vallicellanos, aliosque,
PLVRIMIS IN LOCIS EMENDAVIT
NOTISQVE ILLVSTRAVIT
Praesertim in iis, quae Romanas
Antiquitates spectant

CAROLVS FEA
IC. Bibliothecae Chisianae, et Romanar.
Antiquitatum Praefectus.

EDITIO ROMANA
PRIMA POST PRINCIPEM.

Possis nihil urbe Roma
Visere maius.
Horat. Carm. sec. II. 12.

TOMVS PRIMVS

ROMAE. EXCVDEBAT FRANCISCVS BOVRLIE
ANNO M.DCCC.XI.
PROSTANT APVD HEREDES RAGGI
BIBLIOPOLAS.

PRÆFATIO

CRITICO LECTORI.

Quum pluribus ab hinc annis varias Latinorum Scriptorum lectiones, et emendationes novas proposuerim criticis, eruditisque lectoribus (A); atque etiam novas plurium editiones promiserim a mendis frequentibus expurgatas; præsertim Vitruvii (B), Catulli, Tibulli, Propertii, Virgilii (C), Horatii, Statii (D); nunc tandem

(A) In *Miscellanea filologica critica e antiquaria. Roma* 1790. *tom.* I. plures dedi Virgilii, Horatii, Statii locos; et Plinii senioris caput XV. et sequens, lib. XIII. Hist. nat., ubi sermo de papyro, a mendis purgata, collatis 14. mss. Romanis, et commentario novo illustrata.

(B) Programma edidi hoc titulo: *Progetto per una nuova edizione dell' Architettura di Vitruvio, con un saggio di commentario, e molti capitoli emendati con mss. Roma nella Stamperia Pagliarini* 1788. in 8. In hoc opusculo specimina emendationum luculentissima dedi in variis omnium librorum capitibus, opposito e regione textu editionis Galiani.

(C) *Saggio di nuove illustrazioni filologico-rustiche sulle Egloge e Georgiche di Virgilio, per servire ad una più esatta Traduzione delle*

plene fidem liberare aggredior, ab Horatii opusculis omnibus integris incipiens.

medesime. *Roma* 1799. in 8. paginis 179., ubi, præter desperatissimos quosdam Virgilii locos in Æneide, Georgicis, et Ecloga 1., ad agriculturam, et pecuariam spectantes, plenissimo commentario restitutos, et explanatos; alii multi Horatii, Varronis, Plinii senioris, Palladii, aliorumque Scriptorum loci emendantur, aut exponuntur; recentiores Scriptores castigantur multi; et præsertim Heyniana Virgilii editio expenditur, ac suis limitibus coercetur. Hoc opusculum inscripsi viro cl. Iosepho Solario, in Universitate Genuensi litt. Græc. et Lat. P. P., qui illud benigne excipiens, desperatissimos Virgilii locos ex mea sententia transtulit in sua versione Italico carmine pressa, vera, et eleganti; ut videre est I. E. 50. 54., et pag. XII. II. G. 23. 27. 28. 30., et pag. XX. 255. 256. 257. 258. 259. v. 367. III. 400. 401. 402., et pag. 262. IV. 287. et pag. 265. Duos locos I.E. pag.241. IV. G. 555. pag. 264., ipse aut non percepit, aut non maturo consilio partim reiecit. Dominicus Vivianus, alter P.P., ibid. pag.275. v. *Arbutus*, mecum probavit, *arbutum* a Virgilio *horridam* dici, non a cortice, aut foliis; sed a fructu, qui rigens echinis assimilari potest. In Æneide Solarius VII.654. mecum defendit versum, et exponit, quid sit, *Romuleoque recens horrebat regia culmo*; et adoptavit VI. 738. *abolescere*, pro *inolescere*: sed perstitit in transpositione versuum 743. 744. post 746. et 747., ut in edi-

Manum quidem dedimus anno MDCCXCI. editioni typis Bodonianis magnifice Parmæ excusæ in folio maximo; sed ob temporis angustiam, ac methodum nobis præscriptam, textum Auctoris nitidum utique, sed solum absque notis procurandi; nihil fere novi in textum ipsum illatum est (E).

tione Brunkiana, et Bodoniana; quam late refutavi in prædicto opusculo pag. 127. 131. seqq.; ostendens, eam peccare contra Poetæ mentem, et contextum, et contra Mythologiæ notissimas notiones. Eadem licentia, non sumpta pudenter, ipse usus est etiam in reiiciendis, aut uncatis stigmatibus figendis aliis versibus, et aliis ex ingenio emendandis: de quo dolendum.

(D) In citata *Miscellanea* p. 5. seqq.

(E) De hac editione ita scribit Mitscherlich p. XVI., cuius verba grati animi ergo huc afferimus. CODD. IOS. NIC. DE AZARA. *Interioris notæ Codd. aliquot, ad quos textum typis Bodonianis exprimendum exigeret, ad manum habuit eques illustrissimus, e Bibliotheca amplissima, eademque lectissima Chisiana depromtos*; quinque *nimirum* Odarum; tres Epistolarum, Artis poeticæ *et* Sermonum, *quorum duo ex eodem thesauro accessere, tertium Zeladiana Bibliotheca suffecit. Lectiones, quas in iis deprehendit, scitas doctasque idem vocat in doctissima, eleganterque scripta Præf.pag.X.; ut adeo maximopere dolendum sit, lectionum exquisitiorum silvulam in calce libri non adiectam fuisse.* Et pag. CLIV.: *Editioni cui Bodoni*

Nunc, quæ mihi in hoc novo, ut ita dicam, *specimine*, omnibus solutus impedimentis imposuerim, breviter exponam. Et 1. quæ orthographiam spectant, qua fieri posset accuratione, stabilire; accitis in subsidium manuscriptis codicibus, marmoribus scriptis, nummis, aliisque Antiquitatis monumentis, quibus tantopere lætamur in alma Urbe, ad critices regulas delectis (F). 2. Interpunctiones loco suo dilucidius figere, quibus sæpe est novus sensus verbis et contextui, et omnis difficultas sublata; perspicuitate reddita ad oculum (G). 3. Ex iam notis variantibus lectionibus re-

omnes typographiæ suæ affudit Veneres, præfuit Ios. Nic. de Azara, *vocatis in partem laboris* Ennio Quirino Visconti *Romano*, Carolo Fea *Nicensi et* Stephano Arteaga *Matritensi*, *VV. eruditissimis ac de politioris antiquitatis monumentis meritissimis. Textus subinde refictus est ad probatissimas quasque Codd. lectiones, et accuratissima interpunctione sublevatus, ut adeo novam poetæ recensionem præstet hæc editio.* Manuscriptus codex Horatii Bibliothecæ Zeladianæ anno 1798. Toletum translatus est; ideoque illum iterum nunc consulere non potui. Chartaceus est, seculi XIV. in 8.

(F) Vide ex. gr. tom. I. p. 4. 7. 8. 9. 11. 25. 26. 30. 38. 48. 57. 66. 67. 68. 75. 77., et alibi sæpe.

(G) Vide tom. I. p. 16. v. 13. 35. v. 6. 84. v. 37. 86. v. 50. 150. v. 30. 213. v. 71. seq. 214.

ctas excernere, confirmare, ac defendere. 4. Novas adducere ex manuscriptis codicibus Romanis, aliisque, qui præsto undequaque fuerint (H). 5. Quæ Antiquitates Romanas, aut alias quoquo modo respicerent, nec satis hucusque vel apud Commentatores, vel apud alios Scriptores comperta, aut conventa reperirentur; ea luce donare, qua in re præsenti, propriis oculis, monumentis, ac locis iterum, iterumque recognitis, nobis frui datum est, vestigia ipsius Poetæ calcantibus (I).

Criticam in primis editionem opus integrum exigere censui: ab hac omne principium sumendum; eruditorum, verbosorumque commentariorum abunde, superflueque ab aliis conscriptum. Lambini, Mureti, Cruquii, Torrentii, Dacerii, Bentleii, aliorumque magna sunt nomina, nec satis laudáta; sed uberem adhuc racemationem, ac spicilegium illi nobis reliquerunt. Uberem, inquam, atque incredibi-

v. 87. seq. 244. v. 15. 270. v. 66. II. 62. v. 29. 102. v. 57. 152. v. 58.

(H) Vide tom. I. p. 6. v. 8. 17. v. 28. 21. v. 20. 245. v. 29. II. 1. v. 2. 3. v. 29. 41. v. 6. 51. v. 4. 61. v. 7. 64. v. 45. 309. v. 62. 314. v. 101. 316. v. 116. 318. v. 129.; et vide in Indice sequenti rerum, seu specimine.

(I) Vide tom. I. p. 3. 27. 71. 77. 103. 127. 133. 182. seqq. 190. seq. 219. II. 41. seq. 45. 61. 214. 215. 216. 295. 301. 311.

lem. Quis enim non mirabitur, tot novas, easque veras, immo unicas lectiones, tamdiu latuisse in manuscriptis nostris; easque vel non reperiri in aliquo ex aliis plurimis, quos laudant Editores, quosque affatim recensent Iani, et Mitscherlich; vel Editores ipsos, attentos, peritosque, si insunt, effugisse? Quî fieri potuit, ut acutissimi quique, qui locos sanos perpetuo sollicitant; de tot infectis, ac primo obtutu Latine callentes, et stilo Auctoris parumper imbutos remorantibus, ne suspicarentur quidem?

Detur hæc venia, licet, Editoribus illis, qui pro viribus ingenii, pro ratione studiorum, et pro subsidiorum copia, sobrie, et caute ad castigandum Horatium accesserunt, si non perfectum ad unguem obtinuerunt. At contineri sæpius ab ira vix potui, audaciam, licentiamque tot Editorum perspiciens, qui solo male sano in arte critica ingenio, non manuscriptorum ope, non Linguæ Latinæ peritia, non monumentis fulti, aut scribendi cacoethe, aut amore novitatis, aut mercimonii librarii caussa, Auctoris sensum, et verba susdeque pervertunt. Ab his cavendum fuit laboriosius; eorumque commenta frequentius proculcanda, ac detestanda. Horum in numero, ut obiter tangam, primum habeat locum Ieremias Marklandus (K), omni-

(K) In *Epistola critica ad eruditissimum vi-*

um criticorum iratis Musis infelicissimus: inde Gilbertus Wakefield, qui suis coniecturis ineptis, et audacibus, Horatium, Virgilium, et Silium Italicum, nitidissimis typis impressos, conspurcavit. De Alexandro Cuningamio quid proferam? de Editore illo, quem *omnium doctissime in Horatio castigando versatum* asserunt Iani, et Mitscherlich; quique CCCC plus locis emendatiorem suam recensionem Bentleiana *polliceri non veretur* (L)? Oblitum ipsum tot regularum, tot præceptorum, quæ Bentleio rivali obiecerat (M), in quadrigentis plus locis illis fere omnibus textum ex gutture, et aure sua, arbitrio, atque impotenti audacia refinxisse; verba nova ratione, ac genio concinnando, et passim transponendo; ita ut textum non Horatianum dederit, sed suum, legentibus propinaverit. In hos tres bilis hilum effundere necessarium duxi, ut coryphæos: ceteros silebo; iudicium enim singulare, quod longissimum foret, de eorum meritis instituere animus

rum Franc. Hare, in qua Horatii loca aliquot, et aliorum veterum emendantur. Cantabrigiæ typis Academicis 1723. in 8. Item in alio opere: *P. Papinii Statii Silvarum libri quinque ex vetustis exemplaribus recensuit, et notas, atque emendationes adiecit Ier. Marklandus. Londini* 1728. *typis Guilielmi Bowyer*, in 4.

(L) *Animadvers. in Bentl. cap.* 7.

(M) Loc. cit.

non est. Eorum opiniones sufficiat, vel adoptasse, vel libere reiecisse suis locis. Ab eadem vero corrigendi licentia religiose ego manum continui: nullibi fere datus ingenio locus, vel coniecturæ; quamquam aliquæ, mature perpensæ, quodammodo fucum facere, et assensum potuissent extorquere. At quæ novæ lectiones, ad severioris critices regulas exactæ, vel certæ, vel elegantiores, aut menti, et verbis Poetæ propriores visæ sunt; illas in textum recipere non dubitavi: ea usus auctoritate, qua ceteri, qui nos tempore tantum, non iure, aut ratione, aut notionibus præverterunt.

In hisce omnibus rite, recteque constituendis ita versatus sum; ut, qua data occasio, verba, et contextum directe, aut indirecte illustrarem; adnotatio quæque paullo prolixior, pro iusto commentario haberi posset. A communibus, vulgaribusque eruditionibus cumulandis; et a quæstionibus, vel parum a proposito recedentibus, refricandis, sedulo abstinui: quæ ab aliis iam emuncta, et probata sunt, laudando; ut apud illos requiri possint momenta, si lubeat. Hoc præ ceteris partibus faciendum putavi in pluribus Odarum locis; ad notas Iani lectorem remittens, si quæ ab eo probe firmata consistere noverim. Quæ desperata non pauca, aut difficiliora, aut suspecta sunt habita etiam

perspicacioribus Interpretibus; illa animose conquisivi: et ut mihi videor vidisse, ea ita confirmare, exponere, ac aliorum Scriptorum veterum, monumentorumque fultura elucidare adnisus sum; ut erudito, critico, sanoque Lectori nullus amplius aut dubitandi, aut disputandi supersit aditus (N). In Satyras, Epistolas, et Artem poeticam impensius adhuc, quam in Odis, tritiusque incubui; quia medicam manum signate flagitabant, curatæ segnius, aut neglectæ ab aliis, qui plurimi Odas, ut sublimiores, et quæ uberius Græcorum Scriptorum locis, et fragmentis analectis inferciri possunt (O), unice, et enixius excoluerunt. Artem poeticam innumeri certe obruerunt commentariis oppido quam ponderosis; sed peripateticis, aut summe didascalicis; vix umquam criticis (P). Necessitatem univer-

(N) Vide tom. I. p. 84. v. 37. 38. 86. v. 50. 150. v. 29. 163. v. 17. 177. v. 13. 190. v. 29. 214. v. 87. seq. 244. v. 15. 247. v. 41. 249. v. 57. 58. 255. v. 50. 262. v. 25. 269. v. 65. seqq. II. 6.

(O) In hoc excellunt D. Heinsius, Henricus Wagnerus, Sivrius, Iani, et Mitscherlich.

(P) De novo ordine, quo Artem poeticam reconcinnare tentarunt D. Heinsius, Petrinius, alii, id unice dicam; illum scholastica tentamina sapere, et potestatem quidlibet audendi. Cui enim persuadere poterunt sartores isti, vel Grammaticum, vel Amanuensem aut casu, aut consulto, ita tot longissi-

sæ huiusmodi repastinationis seges lætissima comprobavit. Novæ lectiones omnes, insignioresque novæ explicationes, ut statim a curiosis advertantur, * notatæ sunt. Vitam Horatii a Svetonio, et aliis conscriptam, novis lectionibus restitutam, ac observationibus auctam, post Iani, et Mitscherlichii curas, hìc inserui. Indices demum aliquot Editionum rariorum, Editorum, Commentatorum, atque Scriptorum omnium, quos advocavi: item specimen, quod res in notis expositas; sed præcipue receptas a me lectiones fere omnes sisteret contra reiectas.

Omnia, qua potui diligentia, maturo consilio, intentoque molimine præstare conatus sum: non ea tamen fidentia manum de tabula, ut omnia bene cessisse gloriari ausim; aut me nihil omnino in textu ipso emendandum mihi, aut aliis reliquisse. His interim æquo animo utere, benigne Lector,

mæ Epistolæ lacinias, adeo diversas, ac inter se dissitas, quin etiam versus in partes duas scite secantem, consarcinare valuisse, ut sensum optimum redderent; in hunc vero ordinem, si alio præsumpto deterior fuisset, ita nihilominus omnes statim convenisse a primis seculis Scriptores, Horatii admiratores omnes; et alterius ita oblitos ad miraculum, ut nec vestigium in libris, aut mentio eius ulla nullibi reperiatur, Romæ, Uticæ, Ilerdæ, alibi? Credat apella.

si probas: sin meliora aliquando vires, animique sufficiant, aut Fors obtulerit; eadem mente, plausuque excepturus. Horatium prosequentur insimul Catullus (Q), Tibul-

(Q) Huius poetæ, ut primi ex his, atque omnium elegantissimi, dabimus hic aliquas variantes lectiones pro specimine, desumptas ex carmine LXIII. de Nuptiis Pelei, et Thetidos; Io. Antonii Vulpii lectionibus oppositis, et aliis multis etiam in eodem carmine omissis: omissis etiam aliis notis, et commentariis, quæ suo loco, et tempore dabuntur.

	Nostræ.	Vulpii.
v. 10.	*Linea* coniungens.	Pinea.
18.	*Umblicum* tenus.	Nutricum.

10 *Linea-texta*, ex ms., sunt vela, quæ in navi necessaria erant, ex versu præcedenti, ut *flamen* exciperent; atque etiam, ut coniuncta *inflexæ carinæ* navim componerent. Ineptum est vulgatum *pinea*, et inutile; quum iam satis *carina inflexa*, pars pro toto, navim significet, ut v. 249. Imo et absurdum. Quid enim pinea texta carinæ inflexæ? An non carina ipsa inflexa ex pinu contexta erat? Deceptus est Marcilius, et ab eo Vulpius, aliique Interpretes, loco Ovidii I. Trist. 3. 111.: *Pinea texta sonant*; *pulsi stridore rudentes*; ubi *pinea texta*, sine addito, stat pro *carina inflexa*, id est *navi*. Idem dicas I. Fast. 506. XIV. Met. 540., ubi idem modus. *Levi volitantem flamine currum*, est, quod *linteo volare* carm. IV. 5., et infra v. 84.: *Nave levi nitens, ac lenibus auris*.

18 *Umblicum tenus exstantes*. Vulgatam le-

lus, et Propertius, eadem prope forma plurimis in locis castigati. Quod in anteces-

21. Pelea *sanxit*.	sensit.
55. *Baccho se nuptam credidit esse*.	se se quæ visit visere credit.
64. *bullatum* pectus.	velatum.
80. Queis *augusta* malis.	angusta.

ctionem *nutricum tenus* male defendit Vossius, et ex eo Vulpius, præ altera *umblicum tenus*, quam ipse quoque in quibusdam exemplaribus scriptam invenit; eamque explodit, ut commentum imperitorum hominum, nescientium, *nutrices* eleganter hic appellari *ubera* Nereidum. Unde hanc elegantiam Catullo appingat, non dicit. Unum advertere poterat, hac emendatione, et expositione, elegantius legendum esse in præcedenti versu, *pectore* pro *corpore*. At videant eruditiores, Nereides, seu Nymphas aquaticas, in antiquis monumentis, picturis, musivis, et anaglyphis, non adeo modeste usque ad *mammas*, sed *umblicum* tenus nudas repræsentari; ut in capsa sepulcrali marmorea Musei Capitolini apud Foggin.t.IV.tab.62.p.303.; in musivis apud Petrum Sante Bartoli, et Bellorium Pict. antiq. crypt. Rom. tab. 17. 18. 19., et Monfauc. Ant. expl. suppl. tom.1. tab.27. Sic apud Lucianum Dial. marin. n. 15. §. 3. tom. 1. p. 327. edit. Reitz.; *Nereides*, comites Iovis in Taurum conversi abripientis Europam, erant ἡμίγυμνοι αἱ πολλαὶ *seminudæ multæ*. Ita fortasse *ponto ferebantur Deæ pelagi* apud Virgilium IX.Æ. 120.;

sum monuisse, tibi non ingratum fore, auguror mihi.

Dabam ex Bibliotheca Chisiana Idibus Aug. MDCCCXI.

94.	*in miti* corde.	immiti.
103.	*superis* munuscula Divis.	frustra munuscula.
106.	*coniferam* sudanti cortice pinum.	conigeram.
109.	et cominus obvia *frangit*.	obvia frangens.
138.	*miserescere* pectus.	mitescere.
204.	Annuit *invito*.	invicto.
205.	Quo *nutu* et tellus.	Quo tunc et.
243.	*infecti* conspexit lintea veli.	inflati.

et ita vere, si vera sunt, quae narrantur in Diario Gallico Eruditorum ann. 1672. tom. 3. par. 1. pag. 105., semivir ille marinus e mari assurgebat. Accusativo casu *umblicum tenus* recte dici, iam probavi ad Horat. I. epist. 1. 32. *Umblicum* pro *umbilicum*, ut infra 326. et VII. 5. *oraclum*, pro *oraculum*. Apuleius Platonicus in Herbario: *Ad Lumbrices. Herbam plantaginem contundes; et succum eius de cocleari, vel lingula dabis bibere; ipsamque herbam tunsam in umblicum ponito*. Prorsa oratione, sed sensu inverso, Liv. XXVI. c. 35. n. 45.: *Ventus adeo nudaverat vada, ut alibi umbilico tenus aqua esset; alibi genua vix superaret*. Hirtius de Bello Africano, c. 33. n. 85.: *Per mare umbilici fine ingressi, terram petebant*.

Dum hæc scribo veniunt ad manus meas fragmenta VIII. voluminis papyracei Herculanensis, nuper evoluti, in quibus reliquiæ continentur poematis auctoris innominati de victoria Actiaca, et morte Cleopatræ. Compositum, sed fortasse non descriptum, poema credi potest ævo Augusteo; ideoque non alienum duxi ab hoc loco, aliqua verba, et versus ex eo afferre, quibus orthographia a nobis in Hora-

273. *Prociduum* leni resonant plangore *cachinnum*.	Procedunt, leni et resonant plangore cachinni.
275. *variantes* luce refulgent.	nantes a luce.
287. *Nereidum linquens heros*.	Kyniasi et linquens Doris.
288. *Nonacrias atque* ille.	Bœbiades. Namque.
290. aeria *cyparisso*.	cupressu.
300. Unigenamque simul cultricem *montis Ithoni*,	montibus Idri.
301. *Pallada* nam tecum.	Pelea nam.
330. quæ tibi *flexanimæ Veneris* perfundat *amorem*.	flexanimo mentem perfundat amore.
365. Nam simul *hanc* fessis.	simul ac fessis.
387. templo in fulgente *renidens*.	revisens.

tio prælata comprobari possit: aliqua etiam verba, quæ diversam habeant non adoptatam. Fragmenta illa ære cælata sunt, ac impressa, semilacera; quæ supplevi ex reliquis ductibus aliquot litterarum, et sensu. In col.I. habentur: CESAR*IS* .. *P*HARIAM .. QVEM. IVVENES ... BELLA. FIDE. DEXTRAQVE. PO*T*ENS. RERVMQVE. PER. *VSVM*. CALLIDVS. ADSIDV*VS*. *TRA*CTANDO. IN MVNERE ... IMMINET. OPSESSI*S*. ITALIS. IAM. TVRRIBVS. *HA*STIS ... NEC. DEFVI*T*. IMPETVS. ILLIS. Col. II.: LATER*E*NT. CVM. *S*VPER ... PELVSIA. *M*OENIA. CAESAR. *COEP*ERAT. IMPERIIS. ANIMOS. COHIBERE. SVORVM .. HAEC. MIHI. CVM .. PLEBES. QVOQVE .... VICTRIX. VINDICAT. H*IS*. *TR*EMVLAM. ROMAM... Col. III.: ALEXANDRO. *THALA*MOS. *I*N*T*R*A*R*E*. DEORVM ... ETIAM. DO*L*VISSE. DEAM. V*I*DISS*E*. *TVMVLTV*S. AC*T*IACOS. CVM. . QVAE. FEMINA .. VI*R*OR*V*M. QVAE. SERIE*S*. ANTIQVA. *F*VIT. NI. GLORIA. MENDAX. MVLTA. V*ETVST*ATIS. NIMIO. CO*N*CEDAT. HONORI. Col.IV.. SAEPE. EST. QVAE. VE*T*ERIS. CV*RA*E. *S*ERMONIBV*S* ... VITAE. LIBET. EST. MIHI. CONI*V*NX ... POSSET. *PH*ARIIS. SVBIVNGERE.REG*N*IS. QVI. S*TAT*VIT. NOS*TRA*EQVE. MORI. PRO. NOMINE. GENTIS. ... *P*ARTES. *NV*MVM. DIDV*CERE*.

IN. OMNIS... QVID. VELIT. INCERTVM. EST. TERRIS. QVIBVS. AVT. QVIBVS. VNDIS. Col. V.: TVRBA. COIRET. PRAEBERETQVE. SVAE. SPECTACVLA. TRISTIA. MORTIS. QVALIS. AD. INSTANTIS. ACIES. CVM. TELA. PARANTVR. SIGNA. TVBAE. CLASSESQVE. SIMVL. TERRESTRIBVS. ARMIS. EST. FACIES. EA. VISA. LOCI. CVM. SAEVA. COIRENT. INSTRVMENTA. NECIS. VARIO. CONGESTA. PARATV. VNDIQVE. SIC. ILLVC. SEMPER. DEFORME. COLORVM. OMNE. VAGABATVR. LETI. GENVS. OMNE. TIMORIS. Col. VI.: TVLIT. ILLE... CERVICIBVS. ASPIDE. MOLLEM. LABITVR. IN. SOMNVM. TRAHITVRQVE. LIBIDINE. MORTIS. PERCITA. SEV. FLATV. BREVIS. HVNC. SINE. MORSIBVS. ANGVIS. VOLNERE. SEV. TENVI. PARS. INLITA. PARVA. VENENI. OCIVS. INTEREMIT. LAQVEIS. PARS. COGITVR. ARTIS. INTERSAEPTAM. ANIMAM. PRESSIS. EFFVNDERE. VENIS. IMMERSISQVE. ADEO. CLAVSERVNT. GVTTVRA. FAVCES. HAS. INTER. STRAGES. SOLIO. DESCENDIT. ET. INTER. Col. VII.: SIC. ILLI. INTER. SE. MISERO. SERMONE. FRVVNTVR. HAEC. REGINA. GERIT. PROCVL... VIDEBAT. ATROPOS. IN. RIDENS. ... DIVERSA... CONSILIA. INTERITV.

... MANERENT . TER . FVERAT . REVOCATA . QVIES . CVM ... ET . PATRIAE . COMITANTE . SVAE . CVM . MILITE . CAESAR . GENTIS . ALEXANDRI . . . . AD . MOENIA . VENIT . SIGNAQVE . CONSTITVIT . SIC . OMNIS . ERROR . INARTVM . Col. VIII. : CLAVSTRA . NEC . VRBEM . OPSIDIONE . TAMEN . NEC . CORPORA . MOENIBVS . ABSVNT. CASTRA . QVE . PRO . MVRIS . ATQVE . ARMA . PEDESTRIA . PONVNT . HOS . INTER . COETVS . TALIS.QVE . AD . BELLA. PARATVS. VTRAQVE . SOLLEMNIS . ITERVM . REVOCAVERAT . ORBES . CONSILIIS . NOX . APTA . DVCVM . LVX . APTIOR . ARMIS . Vbi vides, quae ad rem nostram faciunt pro orthographia: ADSIDVVS, non ASSIDVVS. FEMINA, non FOEMINA. INSTANTIS, TALIS, OMNIS, et SOLLEMNIS, accusativo plurali in IS, non in ES. CVM, pro QVVM. LETI, non LETHI. ARTIS, et ARTVM, non ARCTIS, et ARCTVM. INTERSAEPTAM, non INTERSEPTAM; ac proinde scribendum SAEPES, non SEPES. VOLNERE, non VVLNERE. INLITA, non ILLITA. INRIDENS, non IRRIDENS. OPSIDIONE, et OPSESSIS, pro OBSIDIONE, et OBSESSIS, errore librarii, ut in col. I. CESARIS, pro CAESARIS. SOLLEMNIS, non SOLEMNIS, aut SOLENNIS. Illud, *Phariis subiungere regnis*, fir-

mabit lectionem I. epist. 1. 19.: *Et mihi res, non me rebus, subiungere conor*, pro *submittere*: et illud *percita flatu brevis anguis* lucem accipiet ex vers. ult. II. sat. 8.: *Canidia afflasset peior serpentibus Afris*. De basilisco Horus Hierogl. I. 1.: *Hoc genus, si aliud quodvis animal afflaverit, etiam sine morsu interimit*. Et II. 57.: *Accedentes afflatu suo perimit*. Ælianus Hist. anim. II. 5. Plin. H. N. VIII. 21. Solin. c. 40. Pausan. IX. 28.: *Hominem, ut insequentis viperae impetum declinaret, in arborem quandam celeri fuga se recepisse, quo cum paulo post venisset vipera, venenum arbori afflasse, et hominem vivere desiisse*. S. Hieronymus in versione Deut. VIII. 15.: *Et ductor tuus fuit in solitudine magna, atque terribili, in qua erat serpens flatu adurens*.

Fragmentum hoc scripturae omnium antiquissimum) certe ante Titum Imperatorem, anno 79. aerae vulgaris, quo Herculanum a Vesevi ignitis eruptionibus obrutum fuit), ob orthographiam, et calligraphiam in sui considerationem, ac admirationem excitabit alios eruditos viros, qui conferre illud poterunt cum celeberrimis mss. Livii, Virgilii, ac Terentii, aliisque huiusmodi; et canones inde eruere cum iam notis conferendos. Hoc unum adhuc observes, puncta, in medio, et inter voces singulas, et in fine versuum collocata; quod novum.

Q. HORATII FLACCI
VITA
C. SVETONIO TRANQVILLO
AVCTORE*.

Q. Horatius Flaccus, Venusinus, patre, ut

* Svetonium Tranquillum constat libellum scripsisse de poetis, quo eorum vitas complecteretur. v. Isid. Orig. VIII. 7. Ex eo servarunt viri docti vitas Lucani, Terentii cet. Iam in codicibus antiquis reperta est vita Horatii, quae diserte tribueretur Svetonio. Eam primus P. Nannius e cod. Buslidiano Miscellaneorum suorum libri III. c. 1. inseruerat. Deinde e cod. Bland. antiquiss. a Bernardino Lauredano acceptam Muretus editioni suae a. 1555. praefixerat, sibique primus edere perperam visus erat. Post et Cruquius ex eodem cod. edidit. Mendosissima initio erat; sed viri docti post e vetustis MSS. et coniectura pleraque emendarunt, in primis Rutgersius, Gronovius, Casaubonus, Vossius. Sed, essetne ea vita omnino Svetonii, nec ne, dubitatum est. Qui istud defendunt, urgent fere similitudinem dictionis cum stilo Suetonii. Quae licet negari nequeat; tamen admodum infirmum e tali similitudine argumentum est. Illud autem gravius, quod Porphyrion ad

ipse quidem tradit A, libertino 1, et exau-

Epist. H. 1. pr. scribit: *Apparet, hunc librum hortatu Cæsaris scriptum esse. Cuius rei etiam Svetonius auctor est. Nam apud eum epistola invenitur Augusti, increpantis Horatium, quod non ad se quoque plurima scribat.* Hoc, inquam, plus momenti habet; quamquam et, si durior sis, dicere possis, non ideo necesse esse, ut hæc, quam hodie habemus, Horatii vita a Svetonio sit; nam posse nihilo secius Grammaticum seriorem eius auctorem esse, et modo illud de Augusto e Svetonio sumsisse. Sed vel sic facile inducimur ad rectissimum de hac vita iudicium: esse eam omnino a Svetonio; sed grammaticos et librarios monachos, qui illam transcriberent, vel omisisse, in suo quemque exemplo, quædam, vel alia de suis interpolasse; quod ultimum de infami illo loco de speculato cubiculo certissimum est. Ceterum Porphyrionem etiam vitam Horatii scripsisse, ipse testatur ad Serm. I. 6. 41.

A * *ipse tradidit* Vr. H. Fea.

1. *libertino*, vid. Serm. I. 6. 6. 45. et 46. Epist. I. 20. 20. *quidem* deest in quibusdam editis; elegantius adest in MSS. Pro *exactionum*, quod vulgo legitur, præclare emendat Gesn. *exauctionum*, h. finitarum, s. peractarum auctionum, i. venditionum publicarum; in quibus et *præcones* essent, h. qui starent ad hastam, oblataque pretia enuntiarent; et *coactores*, h. qui ab his, quibus attributæ fuissent in auctione singulæ res, pretium

ctionum 1 coactore, (ut vero creditum est, salsamentario, cum illi quidam exprobrasset in altercatione: *quotiens ego vidi patrem tuum brachio se emungentem?*) bello Philippensi, excitus 2 a M. Bruto impera-

exigendum, s. colligendam pecuniam in se reciperent, pacta centesima parte; ut apparet e Cic. Rabir. Post. XI. 30. Tale munus obierat Horatii pater, et inde reculam sibi compararat. Cf. Serm. I. 6. 86. — Pro *ut vero*, quidam libri ap. Rutgers. *ut vere*, unde Casaubonus legebat *fere*. *Salsamentarius*, qui salsamenta facit, vel vendit, ἀλλαντοπώλης. Dacer. vertit *un charcutier*. — *immungentem* pro *emungentem* in libris Rutgersii, et sic Baxt. *mungentem* Casaub. Laudatur Auct. ad Heren. IV. 54. *Ut si salsamentarii filio dicas: quiesce tu, cuius pater cubito se emungere solebat*. Vereor autem, ne hæc: *ut vero creditum — emungentem*, a librario sint. (Recte; id quod vel hiulca oratio arguit. Forte duo panni assuti sunt, primus de salsamentario, cui alius notum illud scomma ex Auct. ad Heren. adtexuit. Itaque uncis inclusi. Mitscherlich.)

1. B *auctionum* Vr. H. Fea.

2. *exercitus* liber Puteani ap. Rutgers. mendose. *Scriptum quæstorium* intelligo munus scribæ, a quæstore in decuriam lecti; qui *scriptum facere* dicitur. Cf. Liv. IX. 46. XL. 29. (Adde Masson. in vita Nostri p. 74. sq. qui commode laudat Gell. VI. 9. Ad rem Noster Serm. II. 6. 36. Mitscherlich.)

tore, tribunus c militum meruit; victisque partibus, venia impetrata, scriptum quaestorium comparavit; ac primo Maecenati, mox Augusto in gratiam insinuatus D, non mediocrem in amborum amicitia locum tenuit. Maecenas, quantopere eum dilexerit, satis testatur 3 illo E epigrammate:

C * *tribunatus* Vr. H. Fea.

D * *Augusto insinuatus* Vr. H. Fea.

3. *testatur* pro *demonstratur*, liber Puteani, et sic Baxt. *monstratur* Valart, Sivr. In altero et tertio epigrammatis Mæcenatiani versu magna varietas est. V. 2. alii ap. Rutg. habent *Titum*, cod. Put. *tutum*. V. 3. apud Cruquium et Rutg. est *Hinno me videas*. Muretus edidit *Nimio v.* Nannius *Mimo me v.* Baxterus emend. *Minno*, h. ove glabra: Gronovius conj. *Titii sodalis Ginno*, ut ludatur in Titium quemdam, strigoso ginno, h. mulo vehi solitum. Dacer. *Ninno me*. Vossius, Lindenbrog. et Pithœus *Ninnio videas*; dicitque Vossius, fuisse eo tempore Romæ poetam Ninnium Crassum, qui ita esset macilentus et siccus, ut in quotidianos iocos abiisset. Metrum non obest; nam etiam apud Catullum hendecasyllabi multi a trochæo incipiunt; et decet Mæcenatem talis negligentia. Modo illud de Ninnio Crasso certius esset. *Ninnio* haud dubie recte legitur, quod comparanti varietates allatas facile patebit; tum et gratior exsistit structura eiecto *me*. *Ninnium* possis explicare parvum mulum,

Ni te visceribus meis, Horati,
Plus iam diligo, tu tuum sodalem
Ninnio F *videas strigosiorem.*

Sed multo magis extremis iudiciis 4, G ta-

alias hinnum, s. ginnum, item ninnum dictum. Sed mihi elegantior videtur iocus, si suspiceris, esse nomen hominis vulgaris, nobis nunc ignoti, tunc a macritudine notissimi. Nam et Ninnios Campanam gentem fuisse apparet a Liv. XXIII. 8. 1., et ingeniosus tunc lusus est in epitheto *strigosus*, quod proprie de iumentis dicitur. Volo, ut, qui nunc, instar tui, bene curatus et pinguis sum (is enim fuisse videtur), strigosior fiam Ninnio.

E *satis testatur illo* Vr. H., et ita præfero, pro repetito *demonstratur isto*. Pro *isto* scriptor dixisset *hoc*. Nam *iste*, *isto* refertur ad aliquem, cui scribitur, ut ipsa docent Lexica. Id observes in Augusti epistola ad Mæcenatem, de qua mox. *Testatur* postulat Latina locutio, et sensus. Ita bene Baxterus, et Gesnerus. *Illo* legebat etiam Muretus, Cruquius, alii, et Iani, a quo vitam hanc cum notis desumpsit Mitscherlich; ut putem *isto* erratum potius typographi: quod tamen exscripsit a Mitscherlichio Io.Henr. Martinus Ernesti in Clavi Horatiana p. 3.: ideo admonui. Fea.

F *Nimio* Vr. H. Fea.

4. *extremis Esquiliis* ap. Cruquium legitur, et sic vulgo, nullo sensu; sed apparet, irrepsisse ex fine huius vitæ. Rectius cod. reg. ap. Rutg. *extremis iudiciis*, h. testamento,

li ad Augustum elogio: *Horatii Flacci, ut mei, esto memor*.

Augustus epistolarum quoque ei officium obtulit, ut hoc ad Maecenatem scripto significat: *Ante ipse sufficiebam scribendis epistolis amicorum; nunc occupatissimus et infirmus, Horatium nostrum te cupio adducere* 5. *Veniet igitur ab ista parasitica mensa ad hanc regiam, et nos in epistolis scribendis adiuvabit*.

Ac ne recusanti quidem aut succensuit quidquam, aut amicitiam suam ingerere 6 desiit. Exstant epistolae, e quibus argu-

quod vel *iudicium* dicere, vel *supremum*, *extremum* i. sollemne ICtis antiquis. — *ad Augustam* liber Putean. ut de Livia dicatur. Male. — *eclogio* vult Gesn. Sed bene habet *elogium*, testamentis proprium vocabulum (v. Gesn. Thes. v. *Elogium* n. 8.); h. l. brevem commendationem significat.

G *extremis iudiciis* Vr. H. Fea.

5. *a te cupio abducere* Bentl. nescio unde. — *parasitica mensa*, h. qua ut parasitus fruitur, np. apud te, cui nulla officia præstat. — *regiam mensam* ferre non potest Rutgers., quia ap. Romanos regis nomen invidiam habuerit. Sed nihil vetabat ad amicum sic scribere, in primis per iocum. *Epistolis amicorum*, pro epistolis *ad amicos*.

6. *suggerere* ap. Cruqu. et vulgo, sed *ingerere* cod. reg. Rutg. et Muret. *destitit* Gesn. Sivr.

menti gratia pauca subieci. *Sume tibi aliquid iuris apud me, tamquam si convictor mihi fueris: quoniam id usus mihi tecum esse volui, si per valetudinem tuam fieri potuisset* 7. Et rursus 8: *Tui qualem habeam memoriam, poteris ex Septimio* 9 *quoque nostro audire; nam incidit, ut illo coram fieret a me tui mentio. Neque enim, si tu superbus amicitiam nostram sprevisti; ideo nos quoque ἀνθυπερφρονοῦμεν*.

Praeterea saepe eum, inter alios iocos, *putissimum* 10 *penem*, et *homuncionem lepidissimum* appellavit; unaque et altera li-

7. *fieri possit*, vel *posset*, vulgo legitur; sed sensus requirit *potuisset*, uti mox pro *habeo* legi iubet latinitas *habeam*.

8. Illa transeundi formula *Et rursus* aperte a monacho est, ex noto καὶ πάλιν in sacris litteris. Equidem omnia illa: *Exstant epistolæ* — ἀνθυπερφρονοῦμεν, emblema e margine esse puto; at ex antiquo tamen alio scriptore sumtis ipsis epistolarum fragmentis; quæ profecto non ab inepto Grammatico; sed genuina esse, facile est sentire.

9. *Septimius* est ille, ad quem est Carm. II. 6., et de quo loquuntur Epist. I. 3. 9. sqq. Epist. I. 9. 1. sqq. ἀνθυπερφρονοῦμεν, vicissim superbi sumus: sic Cruq. Muret. Rutg. Minus bene alii post Nannium ἀνθυπερηφανοῦμεν.

10. *putissimum*, antique pro *purissimum*, quod ipsum alii exhibent. *Penem* vulgo, et per iocum familiarem, simpliciter pro ho-

beralitate locupletavit. Scripta quidem eius usque adeo probavit, mansuraque perpetuo 11 opinatus est; ut non modo seculare carmen componendum iniunxerit; sed et Vindelicam victoriam Tiberii, Drusique privignorum suorum; eumque coegerit, propter hoc, tribus carminum libris ex longo intervallo quartum addere: post Sermones vero lectos quosdam nullam sui mentionem habitam ita sit questus: *Irasci* 12 *me tibi scito, quod non in plerisque eiusmodi scriptis mecum potissimum loquaris. An vereris, ne apud posteros infame tibi sit, quod videaris familiaris nobis esse?* Expressitque eclogam, cuius initium est:

Cum tot sustineas et tanta negotia solus,

mine, vel quod statim sequitur, homuncione, Romæ dictum fuisse puto, ut *cunnus* simpl. pro femina dicebatur; ut *putissimus p.* sit homo integerrimus et carissimus, nil amplius. *appellavit*, sic legendum; vulgo *appellat*. — *una atque altera* male Dacer. explicat *duabus*, et in eo se torquet.

11. Post *perpetuo* in Blandin. cod. lacuna erat, quam explent fere *credidit*; sed Rutg. e cod. reg. *opinatus est*. — *Vindelicam v.* Est carm. IV. 4. et 14.

12 *Iratum* quidem editi, item mox pro *eclogam* male *elogium*. Est epistola libri II. prima. Eclogas enim antiqui omnis generis poemata breviora dicebant, non solum, ut vulgo idyllia.

Res Italias armis tuteris, moribus ornes,
Legibus emendes, in publica commoda peccem,
Si longo sermone morer tua tempora, Caesar.

Habitu corporis brevis fuit atque obesus, qualis et a semet ipso in satiris 13 describitur, et ab Augusto hac epistola: *Pertulit ad me Dionysius* 14 *libellum tuum, quem ego, ne accusem brevitatem, quantuluscumque est, boni consulo* H. *Vereri autem mihi videris, ne maiores libelli tui sint, quam tu ipse es* I. *Sed si* 15 *tibi statura de-*

13. *in satiris*, ap. Serm. II. 3. 308. sq. Huc etiam pertinet epist. I. 4. extr. E margine suspicor esse hoc *in satiris*; nam recentiorem satirarum appellationem esse videbimus.

14. *Dionysius* haud dubie servus, vel libertus Augusti. Pro *ne accusem brevitatem* liber Put. habebat *accusarem*; regius, *ut accusantem*, unde Bentl. *ut te accusem*. Male omnia. Regius codex videtur cum lacuna habuisse *ne accus . . . . . atem*.

H * *quem ego accusantem quantuluscumque est boni consilii* Vr. H. Fea.

I * *quam tu ipse es* Vr. H. Deest *tu* in vulgatis. Fea.

15. Codex regius cum lacuna exhibebat: *Sed si tibi statura deest . . . . . unde est.* Et sic Bentl. Unde Casaub. coni. *venter abunde est*. Facile apparet, perisse *corpusculum* et litteram primam ex *non*. — *in sextariolo* (quae est mensura antiqua et aridorum et liquidorum, sexta congii pars) *scribere* vel pruden-

est, corpusculum non deest. Itaque licebit in:

ter negligunt Intpp., vel putant, inberi Horatium in sextariolum, tamquam in Museum irrepere; quo ioco nihil posset frigidius excogitari. Rectissime unus Gesnerus rem expediit. Constat, veteres volumina sua super bacillo, vel longiori vel breviori, convolvisse. Iam sextariolus admodum brevis seu humilis fuerit oportet, vel axim superante diametro. Itaque humanissimo ioco Augustus brevitatem libri Horatii, cuius lectione non satiatus esset, accusat. Si vis, libros tuos te ipso non maiores esse, cogites, tibi licet non longum, at crassum corpus esse; et sic licet per me bacillo brevissimo, vel sextariolo, involvas scripta tua, *cum*, h. dummodo, quod longitudini deest, ut in te, circuitu compensetur, — *ὀγκωδέστατος*, quam crassissimus. Mire corrupta est hæc vox, in editis quoque; e. g. *οἰκολίστατος*, *ὀτιμωώτατος* cet. Sed non dissimulandum, h. l. in vita Horatii ap. Nannium, Cruquium, Muretum, et vulgo, sequi locum inhonestissimum, qui turpem maculam tanto viro adsperserit: *Ad res venereas intemperantior traditur; nam speculato cubiculo scorta dicitur habuisse* (sic) *disposita, ut, quacumque respexisset, ibi ei imago coitus referretur.* In quibus etiamsi forte a latinitate ferri possint *speculatum cubiculum*, et *disponere scorta*; at narratio ipsa ita absurda et *ἀπίστατος*, ita aperte e Senecæ (natur. quæst. I. 16.) de Hostio quodam, dissolutæ nequitiæ homine, narratione, per-

sextariolo scribas, *ut circuitus* K *voluminis tui sit ὀγκωδέστατος*, L *sicut est ventriculi tui* M.

Vixit plurimum in secessu ruris sui Sabi-

mutato nomine ducta; ut nullum esse dubium possit, quin ab inepto Grammatico ille pannus interpolatus sit. Doctissime inpr. Ill. Lessing. Opp. T. III. p. 11—30. eum resecuit. Tacite Dacer. et Baxterus omiserunt.

K * *ut circuitus* Vr. H. Bene, ut sensus postulat. Vulgatum, *cum circuitus*. Fea.

L * ΟΤΗΩΔΗϹΤΑΤΟϹ Vr. H. Fea.

M * *Sextarioli* significatio pendere videtur a notione eius formæ. Pars congii, quæ erat, congii formam imitabatur, ventrosam; ut videre est apud Lucam Pætum de Rom. et Græc. pond. lib. 5. in Thes. antiq. Roman. Grævii, tom. XI. p. 1674., et alios, in congio celebri Farnesiano, ad formam vasis vinarii hodierni, vulgo *barile*, prope accedente. Sic et nunc hominem curtum, et ventrosum per iocum vocamus *un barilozzo*. Ludit igitur Augustus in nomine, et forma congii, et sextarioli, cui similis erat Horatii ventriculus; nempe, ut pro umbilico (vid. epod. 14. 7. 8.) *volumen* novi carminis sextariolo involvat, et ita ventriculum suum propius imitetur; ita etiam libellus longior, crassiorque apparebat. Contra apud Martialem II. epigr. 6. 10. seqq.: *Quid prodest mihi tam macer libellus, nullo crassior ut sit umbilico, Si totus tibi triduo legatur*. Fea.

ni aut Tiburtini 16, domusque eius ostenditur circa Tiburni Luculum N. Venerunt in

16. Ex illis, *Sabini aut Tiburtini*, male quidam (Valart etiam) duo praedia Horatii effinxerunt; quod vel ex carm. II. 18. 14. refellitur. Recte vidit Rurgers. praedium Horatii ita in confiniis agri Sabini et Tiburtini situm putandum, ut dubium esset, utro pertineret. Talis erat et Catulli fundus, c. XLII., quem hinc male quidam eumdem fuisse cum Horatiano putarunt. Sed ille haud dubie propior Tiburi fuit. — De *Tiburni lucula* vid. carm. I. 7. 13.

N. Omnia, quae congerunt ad hunc locum Svetonii, et ad Horatium, vel Editores eorum, et Commentatores, vel alii eruditi viri, praesertim Dacerius, Valart, Rocchus Vulpius Lat. vet. lib. 18. c. 1. tom. 10. p. 31., Capmartin. de Chaupy peculiari opere de Villa Horatii; Stephanus Cabral, et Faustus del Re in descriptione Antiquitatum Tiburtinarum par. 1. cap. 3. §. 5., et Vannettus in tertio suorum operum volumine, non vacat singillatim excutere. Miror tantum illos Andabatarum more in re clarissima inter se digladiari, ut defendant, vel impugnent unam, vel plures Horatii villas in Tiburtino, vel in Sabino. Hoc unum: *villam* possedisse Horatium prope Digentiam; *domum* Tibure; ut bene observat peculiari opere Dominicus de Sanctis. Sed haec paullo dilucidius exponenda, ut quaestioni modum ponamus. Et ex hoc Svetonii loco, et ex omnibus Horatii simul collatis, patet manifesto, ipsum,

manus meas et elegi sub eius titulo, et epi-

Poetam duo prædia possedisse; prope Tiburtinum; aliud non longe, ultra Variam; sed æque in eius territorio, et regione Sabina: rusticum unum; merum urbanum alterum. Primum, nempe *rus*, seu *fundum* cum *villa* urbana, et rustica in regione Sabina, ultra Variam, et prope Digentiam; de quo ipse loquitur II. od. 16. 37. od. 18. 14. III. od. 16. 29. seq. I. sat. 6. 1. seqq. et 60. I. epist. 10. 14. seqq. epist. 14. epist. 16. 1. seqq. Secundum, videlicet *domum* tantum, sine rure, aut fundo, ideoque non *villam*, (quæ ædes propriæ dicuntur in agro) in suburbano Tiburtino, trans Anienem, prope Lucum Tiburni. Hæc coniicitur ex I. od. 7. 13. II. od. 6. 5. IV. od. 3. 10. seqq. I. epist. 7. 1. seqq. epist. 8. 12. Nec mirum, poetam, qui adeo impense Tibur, et eius ripas diligebat, ac frequenter invisebat, ibique diem suum claudere ultimum præferebat; habitaculum habuisse, quo ad libitum se reciperet. Apertius hæc duo distinguit Svetonius, quod non adverterunt disputantes: *Ruris sui Sabini, aut Tiburtini; domusque eius ostenditur circa Tiburni Luculum*. *Rus*, et *domum*, quæ etiam demonstratur ab ipso, dum addit, quæ *ostenditur circa Tiburni Luculum*: quod de rure, seu fundo satis amplo numquam dixisset; neque meminisset Luci illius, qui prope Tibur erat omnibus notus. Res ut diversas *domum*, et *villam*, pariter distinguit Cic. VI. ad Fam. 15.: *Otium domus est, quæ nulli villarum mearum cedat*. Hæc distinguunt

stola prosa oratione, quasi commendantis

vulgo Grammatici, et Lexica. Quid ergo nodum quærunt in scirpo, et adeo evidenter diversa turpiter confundunt; qui neque scriptorum verba discernunt? Luculum Tiburni situm e regione Templi peripteri Sibyllæ Tiburtinæ ad dexteram Anienis, licet asserere ex citata od.7.13., et Statio Silv.I.3., in descriptione villæ Flavii Vopisci. Rus *Sabinum*, seu *Tiburtinum*, ideo appellat Svetonius, quia in regione Sabina, ad dexteram Anienis ripam situm erat; sed in Territorio Tiburtino; ut de sua villa urbana, pariter cum fundo, ibidem sita, canebat Catullus c. XLIV. 1. seqq.: *O fundus noster, seu Sabine, seu Tibury; Nam te esse Tiburtem autumant, quibus non est Cordi Catullum lædere: at quibus cordi est, Quavis Sabinum pignore esse contendunt. Sed seu Sabine, seu verius Tiburs, Fui libenter in tua suburbana Villa*. Quod vero asserunt, Iani in vita Horatii pag. c., Vannettus p. 30., aliique, villam hanc Horatii, aut aliam, quam sibi fingunt in Tusculano, ædificatam fuisse de albo lapide Tiburtino; nititur falsæ interpretationi ad illud *villa candens Tusculi* epod.1. 29., ubi vide, quæ diximus fuse. Sed veræ *domus*, non *villæ*, prope Tibur, neque situs, nec ullæ reliquiæ digito nunc monstrari possunt. Illæ certe non sunt, quæ a citatis Vulpio, et Antiquariis Tiburtinis, ex traditione statuuntur ubi nunc est Ecclesia S.Antonii; quippe quæ præ magnitudine, et situ, non privatum hominem, et poetam frugi, qui solus obam-

se Maecenati. Sed utraque falsa puto 17. Nam elegi vulgares, epistola obscura; quo vitio minime tenebatur 18. Natus est VI.

bulabat vicinas ripas fluminis, et Luci umbras; nec laudare tam bellam, et prospectam alicubi tacuisset; sed divitem opulentissimum, multaque stipatum gente, et luxuriosum, ostentant. *Ruris* Sabini, et *villæ* documenta adhuc existunt omnibus nunc nota, ac pervia, et exteris quoque visibilia in tabulis ære sculptis a fratribus Hackert, et charta topographica Diœcesis Tiburtinæ, vel apud laudatum de Sanctis. Vid. III. od. 13. 1. Fea.

17. (Falsas quoque et miselli versificatoris fetum habendas esse duas Odas, nuper in Cod. Ms. Horatii bibl. Palatinæ in Vaticana repertas, et in calce l. I. Carminum adsutas, dudum ostenderunt VV. DD. Primus earum mentionem iniecit Villois. Animadvers. ad. Long. p. 310. Mitscherlich). Has duas Odas eodem anno vulgavit d'Ansse de Villoison l. c., quo Iani tom. I. pag. CXIV., nempe anno 1778. Primus ait, se illas habuisse a Caspare Pallavicino; alter *nuper a docto Anglo vulgatas fuisse*. Sed iam in editione Horatii Pragæ anno 1760. datæ fuerant; *addita quoque de harum odarum inventione epistola principis Pallavicini*. Quisquis ille primus fuerit tanto honore dignus; is certe impostor fuit putidissimus: nullibi enim vel in mss. Vaticanis, vel in aliis Romanis eas reperire potui. Fea.

18. *quo vitio minime tenebatur*, np. obscuritatis. Id non impedit, quo minus multa-

Idus Decembris, L. Cotta et L. Torquato Coss. 19. Decessit V. Kal. Decemb. C. Marcio Censorino et C. Asinio Gallo Coss. post nonum et quinquagesimum annum, herede Augusto palam nuncupato; cum urgente vi valetudinis non sufficeret ad obsignandas testamenti tabulas. Humatus et conditus est extremis Exquiliis iuxta Maecenatis tumulum.

rum rerum cognitione opus sit ad eius carmina intelligenda; qua qui pollent, dicendi genus Horatianum, universe spectatum, luculentum et perspicuum esse vident.

19. Natus est a. V.C. 688. Pro *VI. Id.* Dec. liber Put. habebat *III*. Decessit a. V.C. 745. — In *post nonum* erravit vel Svetonius, vel librarius; nam consules dicti definiunt numerum annorum LVII. — *palam*, viva voce. Cf. Iustin. Instit. iur. civ. L. II. T. X. §. 13.

VITA HORATII

EX MSS. CODICIBVS (a).

Q. Horatius Flaccus (b), libertino patre natus in Apulia, cum matre (c) in Sabinos migravit (d). Quem cum pater puerum Romam misisset in ludum litterarium (e), parcissimis eruditus impensis, angustias patris vicit ingenio; coluitque adolescens Brutum, sub quo tribunus militum, civili bello, militavit; captusque est a Cæsare, et proscriptus; etiam omnibus, quæ habebat, direptis (f). Post multum (g) tempus, beneficio Mæcenatis non solum servatus; sed etiam in amicitiam acceptus est Cæsaris. Quapropter Mæcenati, et Augusto in omnibus scriptis suis venerabiliter assurgit. Scripsit autem Carminum libros IIII., quintum Epodon (h), sextum de Poetica arte, Epistolarum libros duos, Ser-

(a) Hanc præcipue lego ex ms. Vaticano Reginæ, ibi num. 1701., quem in notis ad Horatium H. appello. Eadem, paucis mutatis, e Cod. antiquo I. Sichardi, habetur in editione Basileæ 1527., et apud Editores plurimos recentiores, Iani, Mitscherlich, Ioann. Henr. Mart. Ernesti. Fea.

(b) In ms. H. est *Horatius Quintus Flaccus*.

(c) Alii *cum parente*.

(d) Ms. H., et edit. Basil. Alii *commigravit*.

(e) Ms. H. *litterarum*.

(f) Ms. H. Alii *Captusque a Cæsare post multum*.

(g) Ms. H. *Post magnum*.

(h) Ms. H. Alii *Epodon I. Carmen sæculare*.

monum libros duos (i). Commentati in illum sunt (k) Porphyrion, Modestus, et Helenius Acron melius (l).

ALIA VITA

EX ALIIS MSS. CODICIBVS (m).

Q. Horatius Flaccus (n), præcone patre natus, libertinæ conditionis, Venusinus fuit (o); quæ civitas Apuliæ est. Non tamen aut opibus vilis, aut studio; nam litteris liberaliter eruditus est (p), pro ingenii claritate (q); quo (r) in tantum iam a puero eminebat, ut ultra meritum natalium talibus disciplinis faceret se (s) aptum videri. Hic, post stu-

(i) Ms. H. Alii *Sermonum libros II., Epistolarum II., de Arte poetica I.* Alium ordinem puto rectum, quia ut plurimum ita habentur hæc opuscula in mss. *De Arte poetica* deest in Basil.

(k) Ms. H. Alii *sunt in illum*.

(l) Ms. H. Alii *Acron; omnium autem optime Acron.* Editio Basil. *Omnium optime C. Æmilius*.

(m) Vulgo datur ex tribus Codicibus Blandiniis. Nos ex eodem ms. Vr. H., et ex Vaticano 1611, chartaceo seculi XV. in 4to., in quo præmittitur Acronis Commentario.

(n) Ms. H. et V. *Horatius Quintus Flaccus*.

(o) Ms. V. *oriundus Venusinus fuit*.

(p) Ms. H. *est* deest in aliis.

(q) Ms. H. et V. Alii *pro ingenii dexteritate*.

(r) Ms. H. et V. *quo* deest in aliis.

(s) Ms. H. *eum aptum*. In V. deest *eum*, et *se*.

dia Romana (t), philosophiæ caussa Athenas profectus, inter Epicureos primum locum tenuit. Familiaritatem etiam M. Bruti adeptus est, eius, qui cum Augusto dimicavit: nam et tribunus militum ipsius fuit (u). Sed victo Bruto fugiens Horatius, captus est a Cæsare; sicut ipse ait in epistola sua: *Romæ nutriri non responsura lacertis* (v). Post victoriam vero civilis belli, interventu Mæcenatis, Horatio Cæsar indulsit. Fuit autem idem Horatius statura brevis, lippus, obeso corpore, iracundus, libidinosus (x); ita ut cubiculo speculato uteretur, quo se coeuntem (y) videret. Natus VI. Id. Decembr. Cotta, et Torquato Coss., septuagesimo (z) septimo ætatis anno periit, herede Augusto. Est (aa) sepultus in Exquiliis, iuxta tumulum Mæcenatis. In opere suo Alcæum imitatus est, et Sapphonem, in Satira Lucilium (bb).

(t) Ms. H. *Hic*, *præter studium Romanorum*.
(u) Ms. H. Alii *eius fuit*.
(v) Ms. H. In aliis integrum hoc membrum deest. Versus vide II. epist. 2. 41-48.
(x) Ms. H. et V. Alii *obscænis moribus*.
(y) Ms. H. et V. Alii *congredientem*. Vide supra pag. XXVIII.
(z) Leg. *quinquagesimo*.
(aa) Ms. H. et V. In aliis deest *est*.
(bb) Ms. H. *et Sappho*. Ms. V. *Alcæum*, *in Satira Lucilium*.

ALIA VITA

EX ALIIS MSS. CODICIBVS (cc).

Horatius Flaccus, poeta Lyricus, libertino patre natus, patria Venusia ortus, dubium Apulus, an Lucanus, ut ipse confitetur: *Nam Venusinus arat finem sub utrumque colonus* (dd). Puer admodum Romam cum patre (ee) migravit, ut ipse dicit: *Romæ nutriri mihi contigit, atque doceri* (ff). Quem cum pater misisset in ludum litterarium, paucissimis eruditus impensis angustias patris vicit ingenio. Athenas petiit iuvenis; et ibi interpellantibus se se civilibus bellis, Bruti secutus est partes; a quo militia tribunatus honoratus, non ut ceteri in partibus victis perseveravit. Sed cum carmini incumberet, captus a Cæsare; et post magnum tempus beneficio Mæcenatis non solum servatus; sed etiam Cæsaris in amicitiam traditus est. Unde in honorem Mæcenatis quædam scripsit; ut *Mæcenas atavis edite regibus*. Et benivolentiam Cæsaris carmine persecutus; ut est illud: *Neu sinas Me-*

(cc) In ms. Vaticano Ottoboniano 1434. membranaceo seculi XV. in 4to., et in alio 1375. chartaceo seculi XV. in 4to.; item in alio Chisiano membranaceo in fol., præmittitur Commentario Porphyrionis.

(dd) II. Sat. 1. 35.

(ee) Ms. Chis. *cum parente*.

(ff) II. Epist. 2. 41.

dos equitare inultos , *Te duce* , *Cæsar* . Scripsit Lyrica carmina , auctorem secutus Alcæum ; quem in opere suo ita iactat : *Æolium carmen ad Italos deduxisse modos* . Artis poeticæ unum ; Epistolarum duos ; Sermonum duos . **Lucilium secutus est** antiquissimum scriptorem , cuius ita meminit , dicendo , *Lucili ritu nostrum melioris utroque* : et Seculare carmen , quod celebratum publicis votis , fœlix futurum posterius omen (gg).

(gg) Nemo credet , hanc vitam scriptam esse a Porphyrione ; multoque minus illam esse , de qua dictum supra pag. XX.

Explicatio Siglarum, quibus manuscripti Codices, et Editiones priscæ indicantur.

Mss. Codices Romani.

V. Vaticanus.
Vr. Vaticanus Reginæ, seu Svecovaticanus.
Vp. Vaticanus Palatinus.
Vo. Vaticanus Ottobonianus.
Ch. Chisianus.
An. Angelicus.
Ba. Barberinus.
Cr. Collegii Romani, seu Gregorianus.
Va. Vallicellarius.
Acron ms. V. Vaticanus.
Acron ms. Vo. Vaticanus Ottobonianus.
Porphyrio ms. Vo. Vaticanus Ottobonianus.
Idem ms. Ch. Chisianus.

Mss. apud Editores.

Ach. Stat. Achillis Statii.
Barth. Barthii.
Bentl. Bentleii.
Bersm. Bersmanni.
Bland. Blandinii.
Cant. Canteri.
Cod. Sorb. Codex Sorbonicus.
Coll. Sax. Collatio Saxiana.
Cruq. Cruquii.
Helmst. Helmstadiensis.
Mus. Brit. Musei Britannici.
Oberl. Oberlini.
Pulm. Pulmanni.
Talb. Talbot.
Torr. Torrentii.

Editiones priscæ.

Edit. Princ. Editio Princeps, in folio parvo, sine loco, et anno, sine registro, et nomine editoris; sed Romana, ut mihi videtur, et illa typis Ioannis Philippi de Lignamine Messanensis, quam Audiffredus in Editionibus Romanis pag. 85. coniicit, in lu-

cem emissam ante annum 1471. completum; sed eam non vidit. Bene idem editor Lignamineus in præfatione operi Cavalcæ, *Pungilingua*, præmissa, apud eumdem Audiffredum pag. 114., ait, ex suis prelis emersisse etiam *Horatii opuscula*: ita enim impressa sunt divisim: Odæ, usque ad finem Carminis secularis uno contextu, foliis 58., ex duabus paginis, de Arte Poetica foliis 8., Satyræ fol. 33., Epistolæ fol. 24. Primo statim initio: Horatii Flacci Venusini Carminum liber primus ad Mecœnatem. In fine Satyrarum legitur:

Quinti Horatii Flacci Venusini.
Satirarum non indiligenter correctarum.. &
Impressarum Finis

At in fine Epistolarum in media versa pagina post 7. versus, tantum

FINIS

Ex quo argumentari possumus, has in fine omnium opusculorum collocatas fuisse; quo ordine, non raro, habentur in manuscriptis (a). Paginæ, nullo modo numeratæ, constant lineis 33. Impressum opus in folio parvo, non dubito asserere; omnes enim sunt quinterni; lineis in charta transversis, et folio maiori in duas partes secto ante impressionem; quo modo imprimitur; ut in folio quoque duæ tantum paginæ simul imprimantur, et quatuor in quarto. Una est differentia preli, et chartæ. Respectu primi, a quo omnis norma videtur tantum repetenda, in folio dicenda editio hæc, aliæque similes; licet respectu secundæ sæpe editio in quarto dici possit pro folii amplitudine. Quod vulgo non advertunt, qui de priscis editionibus scribunt, aut colloquuntur. Character idem qui dicitur

(a) Vide supra pag. XXXVI.

silvius, elegans præ omnibus aliis eiusdem typographi. Ab eadem manu, eademque forma sculptus est, qua ille, quo idem de Lignamine usus est in edendis, *Herbario Apulei Platonici*, pariter sine loco, et anno; sed cum registro in fine, forma in 4to parvo, quod Audiffredus pag. 381. ante annum 1483. impressum determinat; item in opusculis, seu tractatibus hoc titulo: *Tractatus de discordantia inter Eusebium Hieronimum: et Aurelium Augustinum &c. Deinde commentarii super Symbolum Athanasii: Orationem Dominicam: et Salutationem Angelicam: mox explanatio super Te Deum laudamus; et Gloria in excelsis Deo. Demum Donatus theologus: quo theologicæ quæstiones grammatica arte solvuntur*. In fine. *Impressum Ro. An.* MCCCCLXXXI. *Sedente Sixto IIII. Pont. Max. An. eius Vndecimo. Die prima mensis Decembris. Fœliciter*. In 4to parvo, respectu preli, et chartæ, simili *Herbario*. Ex omnibus aliis huius equitis editionibus, quarum diligenter comparavi multas, duas has inveni, quæ revera nostræ perfecte assimilari possunt; licet character aliquanto crassior sit; ita ut 17. earum lineæ, 18. lineas Horatianæ efficiant. Ex aliis omnibus earum qualitatibus, etiam prima fronte, vel accurate observatis, quisque videre poterit, ternas editiones ex eadem officina prodiisse; excepto quod in *Herbario* character ex repetitis laboribus obsoletior est; in Horatio recens, ac nitidus. Horatiana editio innumeris erroribus typographicis scatet: ut ibi vera artis infantia statim appareat. Adservatur optimum exemplar in Bibliotheca Vaticana, alterum, duabus chartis manu suppletum, in Corsiniana; quo recens invectum est, non a tempore P. Laire, ut scribit ex eo male intellecto in Specim. typogr. Rom. p. 187., Mitscherlich pag. LVII. *Herbarium Apulei Platonici ad Marcum Agrippam*, ut fert:

titulus, habent Casanatensis, Corsiniana, et Barberina. Opuscula vidi in Barberina, mihi comiter oblata ab Ioachimo Pla Hispano a Bibliotheca. Hæc ignoravit Audiffredus. Editionis nostræ meminerunt ex eodem Audiffredo Maurus Boni, et Bartholomæus Gamba in nova editione Prospectus, seu Bibliothecæ Arvood, tom. 2. pag. 94.; et Mitscherlich pag. LIV. At eam vidit, et bene indicat, cum subscriptione in fine Satyrarum, Maittaire Annal. typogr. tom. 1. pag. 766.; et addit eius characterem satis accedere ad characterem, quo Catullus, Tibullus, Propertius, et Statii Silvæ excuduntur Venetiis 1475. apud Ioann. de Colonia, et Ioann. Manth. de Gher.; et huius Horatii editiones se vidisse duas, adeo similes, ut qui non contulerit attente, unam facile putaverit. In altera Epistolæ, in altera Satyræ librum claudunt. Illa est hac longe correctior. Sed pace tanti viri dicam, me contulisse in Corsiniana horum editorum Venetorum *M. Tullii Ciceronis in M. Antonium orationes, quæ Philippicæ nuncupantur*, anni 1474. in fol.; item in Chisiana *Aristotelis Historiam Animalium*, anni 1476. in fol., nitidas, et optima charta editiones; easque longe distare ab Horatiana. Illam pariter vidit, et diligentius describit De Burius in sua *Bibliographie instructive, belles lettres*, tom. 1. n. 2751. p. 312. seqq. Quia illam viderat in Bibliotheca ducis de la Valliere compactam cum exemplari editionis Catulli, Tibulli, et Propertii, necnon Silvarum Publii Papinii Statii, anni 1472.; et ob *quamdam* (non *perfectam*, ut male exscribunt Boni, et Gamba) relationem, et affinitatem characterum, quam observare in utroque exemplari sibi videbatur; etiam Horatium ad eumdem impressorem, innominatum, et annum, referri posse coniicit: quæ argumenta levia visa sunt Mitscherlichio ad d. annum 1472. pag.

LIV. Recte, ut puto. De editione illorum quatuor poetarum disserit Audiffredus p. 123.; ostendens, eam esse Vindelini Spirensis, seu de Spira, impressoris Veneti; non Romanam Udalrici Han, ut putabat P. Laire. Ego vero utramque diligenter contuli in Bibliotheca Corsiniana; easque inveni, prima quidem fronte quamdam exhibere characterum affinitatem; sed revera, non solum in litterarum formis; sed etiam in orthographiæ, et compositionis modo omnino diversas. In eadem Bibliotheca pariter contuli Martialem laudati Vindelini Spirensis, sine anno, cum quo Audiffredus, se *exactissime, et scrupulosissime* contulisse asserit editionem prædictam Catulli; et eius iudicium verissimum reperi: illudque confirmant editiones Epistolarum Ciceronis anni 1468. in fol.; Petrarchæ Carminum Italicorum, anni 1470. in fol.; Opusculorum eiusdem Ciceronis anni 1471. in fol.; Plutarchi Apophthegmatum anni 1471. in fol.; Lactantii operum anni 1472. in fol.; quæ omnia sunt in Corsiniana: item editio Sallustii anni 1470. in folio, quæ exstat in Chisiana.

Arg. Argentorati. Titulus integer est: *Quinti Horatii Flacci Sermones, seu Satirarum libri duo. Adnotationes nonnullæ in calce adiunguntur, in quibus aliquid mutandum ostenditur, vel cur mutatum sit, ratio ostenditur.* T. O.

.C.

In fine Carminum: *Subsequentia Aldus notavit.* In calce totius operis: *Argentorati ex ædibus Matthiæ Schurerii, Mense Novembri. Anno* M. D. XIIII. *Regnante imperatore Cæs. Maximiliano. P.F.Aug.P.P.*

Editio est in 4to parvo, charactere rotundo. Desideratur in Catalogo editionum Horatii ab Iani, et Mitscherlichio confecto: contuli in Bibliotheca Vaticana.

Basil. Basileæ. Cadom. Cadomi. Flor. Florentina, Landini. Frib. Friburgi, Glareani. Gryph. Gryphii.

Lips. Lipsiæ. Hæc editio Satyrarum, per Iacobum Thanner Lipsiæ 1499. in 4to parvo, non apparet in Catalogo citato, cum aliis operibus ab eodem Thanner editis anno 1498. Ea impressa est sine loco, et anno; sed ego utrumque interpretatus sum ex aliis duobus opusculis eodem omnino charactere Theutonico, seu semigothico, charta, et forma, una compactis; quorum primum est, *Ovidius in Sapho*, cum hac subscriptione in fine: *Impressum Liptzk per Iacobum Thanner. Herbipolensem Anno salutis. nre. 1.4.99.* Alterum est, *Senece Cordubensis moralissimi liber de Moribus*, cum eadem subscriptione. Exstat in Bibliotheca Vaticana. Huic editioni ignotæ, aliam similem addam, factam Parisiis anno pariter 1498. cum hoc titulo: *Epistole Horatii noviter emendate. M. Antonii Denidel.* In fine: *Paulo accuratius quam prius magister Anthonius Denidel cuius edes ferme e regione scholarum decreti situate sunt: has Horatii epistolas Parisiis (diligenti premissa castigatione) curavit imprimendas. nonnulla carmina in priscis impressionibus omissa recolligens. brevesq. suprascriptiones annectens. quibus et medullam cuiusq. epistole: et personam ad quam scribitur cognoscere est. XXVI. octobris. Anno a natali Salvatoris. Mil.* CCCC. XCVIII. Sequitur hexastichon ad Lectorem. Impressa est charactere semigothico in 4to parvo. Exstat in Bibliotheca Angelica.

Lugd. Lugduni. Dionysius ab Harsio edidit omnia Horatii opera in 8., charactere Italico, vulgo *corsivo*, cum hac inscriptione in fine:

DIONYSIVS
AB HARSIO
EXCVDE
BAT
LVGDVNI,
M. D. XXXVIII.

Habent argumenta, et alio charactere minore rotundo postillas in margine. Æque deest editio in citato Catalogo. Possideo ego.
Med. Mediolani.
Paris. Parisiis. Hæc editio Odarum, cura Ioannis Chapuis Bituricensis, facta Parisiis anno 1503. in 4to parvo, sumptibus Ioannis parvi Bibliopolæ Parisiensis, quam Mitscherlich rarissimam vocat, et a nemine adhuc excitatam, exstat in Bibliotheca Corsiniana.
Ven. Veneta.
Zar. Zarotti. Hanc editionem, principem vocant Gesnerus, Iani, Combe, Wetzel, Mitscherlich, alii. Sine typographi nota, sine anno, sine custodibus ullis, aut registro, ex sola coniectura, quod typi fere conveniant, a Maittaire Annal. typogr. tom. 1. pag. 292., *forte*; ut indubium ab Orlando Orig. e progress. della stampa pag. 101., Saxio Hist. typogr. Mediol. pag. 549., et De Burio loc. cit. pag. 311., addicitur Zarotto Mediolanensi typographo (de quo Saxius infra, et Affò Saggio su la tipogr. Parmense pag. 111.), anno 1470., quo ipse Mediolani excudere cœpit. Sed in dubium (quod iam innuerat Gesnerus) revocari hanc opinionem a viro intelligentissimo Iacobo Morellio in Bibliotheca Maphæi Pinelli, num. 4567. tom. 2. p. 324., cum quoad characterem, tum quoad chartæ genus, notant Mitscherlich pag. 52. et Panzer Annal. typogr. vol. IV. p. 143.;

qui editionem amandat ad incertas sine loco, et anno; et laudati Boni, ac Gamba, qui eam tribuunt Philippo Lavagniæ, typographo pariter Mediolanensi, ante annum 1469. In fine insignita est tetrasticho in laudem illius typographi anonymi, cuius iidem Boni, et Gamba auctorem credere amant Boninum Mombritium, aliorum similium versnum auctorem in aliis eiusdem typographi libris. Sub nomine Zarotti, et anno 1470., eam citant Gesnerus, et Combe; et ex illis ego aliquoties. Gesnerus eam describit aliquo modo in sua præfatione; Combe illam se contulisse scribit in Bibliotheca regis Britanniarum, quo pervenit e Bibliotheca Askew; et illa ipsa est editio, et exemplum, quam primo loco adducit Arvood in suo Prospectu. At, quum eam nunc habeam ad manus, illam diligentius describere operæ pretium puto. Editio est in folio parvo, non in 4to, ut Orlandus, Saxius, Maittaire, Pinellius, aliique referunt; tot quinternis, ut dixi paullo ante de hisce editionibus priscis. Character *silvius*, ab illo editionis Romanæ non multum dissimilis. Paginæ lineis 26. constant: separatim omnia opuscula, Odæ foliis 73., Ars poetica fol. 10., Satyræ fol. 42., Epistolæ fol. 29. Innumeris erroribus typographicis fœdata est editio; sine argumentis, sine litteris capitalibus, sine loco, et anno, et sine registro ullo. Odæ incipiunt litteris maiusculis, ut et aliorum opusculorum tituli, et finis hoc modo:

QVINTI ORATII FLACCI CAV
MINVM LIBER PRIMRS (*sic*)

In fine Carminis secularis habentur notissimi, et repetiti apud omnes, versus; sed rectius nunc:

FINIS

Hoc quicunq; dedit Venusini carmen Horatii :
Et studio formis correctum effinxit in istis
Vivat . & æterno sic nomine sæcula vincat
Omnia : ceu nunquam numeris abolebitur auctor :·

QVINTI ORATII FLACCI POETRIA
FINIS

QVINTI ORATII FLACCI SERMONVM
LIBER PRIMVS
FINiS

QVINTI ORATII FLACCI EPI
STOLARVM LIBER PRIMVS
FINIS

Collata hac editione cum Virgilii operibus a Zarotto impressis Mediolani anni 1472. in fol.; et cum Epistolis Pii II. anni 1473. in fol., (quæ editiones exstant in Corsiniana ; et secunda etiam in Chisiana) et Cicerone de Officiis anni 1474. in fol. pariter in Chisiana ; has omnino , et prima fronte , characteribus , et charta diversas , et politiores inveni . Idem dico de editionibus Philippi de Lavagnia , ad quas provocant Boni , et Gamba . Consului in Corsiniana Iustini Historici opus Mediolani per illum impressum anno M.CCCCLXXIIII. in fol., et opera Spartiani , Capitolini , Lampridii , et Eutropii , anni M. CCCC. LXXV. in fol., quæ non solum typis elegantioribus ; sed etiam chartæ bonitate , et nitore longe distant ab Horatiana : et si cum editionibus primis Zarotti conferantur , ut bene advertit Saxius pag. 97.; non tam illarum elegantiam æmulantur , quam vincunt , indice quovis oculo etiam peregrino . Nec ex tetrastici præsumpta elegantia aliquid pro Mombritio argui potest ; cum

huiusmodi versus in laudem typographorum habeantur, et elegantissimi, in editionibus Iansonianis, Vindelini de Spira, aliisque passim illius ævi; ut videre est apud eumdem Saxium pag. 560. seqq.

Ex quibus, huc usque observatis, concludo; nihili, vel pauci facienda esse tot Scriptorum iudicia, qui de priscis editionibus etiam a se visis, et diligenter collatis, Lectoribus imponunt.

Index Editorum, et Commentatorum, et aliorum Scriptorum, qui Horatium illustrarunt, hic nominatorum *.

Acron.
Aldus. v. Manutius.
Anonymus Trai. ad Rhenum 1713. v. Burmannus.
Ascensius Iodocus Badius.
Auratus.
Baden Torkilius.
Batteux.
Baxterus.
Bentleius.
Bersmannus.
Boivinus.
Bond.
Bonfinis.
Bos.
Bowyerus Guil.
Buonincontri.
Burmannus Petrus senior, qui Horatium edidit anno 1713. Traiecti ad Rhenum, seu Batavorum, suppresso nomine, in 12.
Castellanus.
Catrœus.
Cevallerius.
Chabotius.
Chapuis. v. supra p. XLVI.
Clericus.
Combe.
Commentator Cruquianus.
Corræa Thomas.
Coste.
Cuningamius.
Dacerius Andreas, Gallice *Dacier*.
Denidel Antonius.
Desprez.
Dionysius ab Harsio. v. supra pag. XLV.
Dorighellus.
Dousa Ianus.
Faber Tanaquillus.
Fabricius Georgius.
Figulus Hermannus.
Frischlinus.
Gale.
Gesnerus Iō. Matthias.
Glareanus.
Grifolus.
Gryphius, Sebastianus et Antonius.
Guyetus.
Hare.
Heinsius Daniel.
Iani.
Iohnsonus.
Iones Ioannes.

* De mss. plurimis, de Editionibus, et de Editoribus fere omnibus, plene agunt Iani, et Mitscherlich.

Index Scriptorum veterum ad seculum XIII., qui laudantur, aut emendantur, aut explicantur.

Scriptores recentiores.

Acidalius.
Acta Academiæ Cortonensis.
Affò.
Alciatus.
Alvarus Emanuel.
Amadutius.
Anecdota litteraria ex mss. codicibus eruta.
Ansaldus Castus Innoc.
Anthologia Romana.
Aquino de.
Arvood.
Audiffredus.
Averani Benedictus.
Baronius Cæsar.
Barthius.
Bartholinus Caspar.
Bartoli Ioseph.
Bartoli Sante.
Baruffaldus.
Bayfius Lazarus.
Baylius.
Becmannus.
Begerus.
Bellorius.
Bestius.
Bianchi Io. Antonius.
Bianchi Isidorus.
Bianchini Franciscus.
Bisciola.
Blondus Flavius.
Bochartus.
Boissardus.
Bomare Valmont de.
Bonada.
Bonaroti Philippus.
Boni Maurus.
Borionus.
Bosius Simeo.
Bottarius.
Bourdelotius.
Brissonius.
Bronkhusius.
Bruckerus.
Buffonius.
Buherius.
Bullarium Romanum.
Buonaroti. v. Bonaroti.
Burmannus Petrus.
Burmannus Petrus Secundus.
Bulengerus Iul. Cæsar.
Buxtorfius.
Cabral.
Cange du.
Cannegieterus.
Canterus.
Capmartin de Chaupy.
Carlius Io. Rinaldus.
Carolus a S. Antonio Patavino.
Caryophilus.
Casaubonus.
Casselius Io. Philippus.
Cassini Io. Maria.

SPECIMEN

1. *Rerum*, *et verborum*, *quæ afferuntur*, *aut explicantur in notis*; 2. *orthographiæ vocum*; 3. *lectionum ex controversis*, *quæ adoptantur*, *et defenduntur*; 4. *lectionum novarum*; 5. *interpunctionum*, *quæ praeferuntur*, *aut innovantur*. *Charactere Italico*, *vulgo* corsivo, *indicantur lectiones*, *interpunctiones*, *et interpretationes novæ*, *quæ in notis designantur hoc* *.

A

B

C

D

E

F

G

H

I

K

L

M

N

O

P

g 3

S.

T

V

Q. HORATII FLACCI
CARMINVM
LIBER PRIMVS.

ODE I.

AD CAIVM CILNIVM MAECENATEM.

Alios aliis rebus duci; se lyrici vatis nomen ultro, et gloriam ambire profitetur.

Mæcenas atavis edite regibus,
O et præsidium, et dulce decus meum!
Sunt, quos curriculo pulverem Olympium
Collegisse iuvat; metaque fervidis
Evitata rotis, palmaque nobilis
Terrarum dominos evehit ad Deos.
Hunc, si mobilium turba Quiritium
Certat tergeminis tollere honoribus.
Illum, si proprio condidit horreo
Quidquid de Libycis verritur areis.
Gaudentem patrios findere sarculo

1 *Macenas* Ch. A. et inscriptiones servorum eiusdem Mæcenatis apud Bianchin. Cam. e iscriz. sep. de'lib. di Aug. n. 7. 109. 150.; aliæ apud Meibom. Vita Mæc. Al. *Mecenas, Mœcenas, Mecœnas, Mecanas.* 3 *Olympicum.*
6 *ad Deos*. Id est ad Reges, et Imperatores, qui passim apud poetas Dei vocantur, et domini terrarum; quod fusius probavimus in observationibus Italicis ad Ecl. I. Virgilii anno 1799. p. 4. seqq. Dii superi sunt omnium rerum domini, cælestium, et terrestrium. Vid. od. 12. v. 14. III. od. 4. 45. 7 *Hunc*. Supple *iuvat*, et ita v. 9.
11 *findere sarculo.* Scite Horatius, ut terras exiles, et minus culturæ aptas indicet, quæ aratro scindi nequeunt: pro paupere cultore macri agelli, ut I. sat. 6. 71., quod non viderunt interpretes. Ad rem Apuleius Flor. 2. de Samo insula: *Ager frumento piger, aratro irritus, fecundior oliveto; nec vinitori, nec oleri scalpitur* (ita legendum pro *sculpitur*. V. III. od. 11. ult.). *Ruratio omnis in sarculo,*

Agros, Attalicis conditionibus
Numquam demoveas, ut trabe Cypria
Myrtoum pavidus nauta secet mare.
Luctantem Icariis fluctibus Africum
Mercator metuens, otium, et oppidi
Laudat rura sui: mox reficit rates
Quassas, indocilis pauperiem pati.
Est, qui nec veteris pocula Massici,
Nec partem solido demere de die
Spernit; nunc viridi membra sub arbuto
Stratus, nunc ad aquæ lene caput sacræ.
Multos castra juvant, et lituo tubæ
Permixtus sonitus, bellaque matribus
Detestata. Manet sub Iove frigido
Venator, teneræ coniugis immemor,
Seu visa est catulis cerva fidelibus,
Seu rupit teretes Marsus aper plagas.
Te doctarum hederæ præmia frontium
Dîs miscent superis. Me gelidum nemus,
Nympharumque leves cum Satyris chori
Secernunt populo: si neque tibias
Euterpe cohibet; nec Polyhymnia
Lesboum refugit tendere barbiton.
Quod si me lyricis vatibus inseris,
Sublimis feriam sidera vertice.

et surculo, quorum proventu magis fructuosa insula est, quam frugifera. Al. *scindere*. 13 *dimoveas*. 13 *trabe Cypria*. Navi ex cedro. Vid. adnotata ad IV. od. 1. 20.

29 *Te* coniicit Hare, probant Broukhus. Iones, Marckl. Spencius, Sanadon, Wakefield. Al. *Me*. Horatius blanda transitione ait Mæcenati: Tu totus es in coronandis, tibique devinciendis poetis; illi vero grati animi ergo te inter Deos beneficos in suis carminibus prædicant. Hoc de Virgilio, et Augusto canit Sidon. Apoll. Carm. IV. 8.: *Fecerat hic dominum, fecerat ille Deum*. 35. *inseres*. 36 *Sublimis*. Sublimis factus, ut exponit Porphyrio, Al. *Sublimi*.

ODE II.

AD CAESAREM AVGVSTVM.

Varias calamitates tum physicas, tum civiles Urbis, et Orbis Romani, post mortem Iulii Cæsaris, describens, spem omnem restituendæ salutis in C. Augusto repositam dicit.

Iam satis terris nivis, atque diræ
Grandinis misit Pater, et rubenti
Dextera sacras iaculatus arces,
Terruit Urbem:
Terruit gentes, grave ne rediret
Seculum Pyrrhæ, nova monstra questæ;
Omne quum Proteus pecus egit altos
Visere montes;
Piscium et summa genus hæsit ulmo,
Nota quæ sedes fuerat palumbis;
Et superiecto pavidæ natarunt
Æquore damæ.

10 *palumbis* mss. apud Bentl. et Valart, vetus Scholiastes, Cuning. Sanad. Sunt palumbi, vel palumbes silvestres, quæ solæ morantur, et nidificant in ramis, et cavis arborum; ut observant Bochart Hieroz.I.1.c.3. Buffon, et Bomare; ideo nota sedes: et notat Pitiscus ad Svet. in Aug. 94.; qui locus, et alter Virgilii VI. Æ. 203. de columbis in arboribus loquentes, adducendi non erant a Gesnero; quia res erat insolita, et ad auguria capienda. Vid. III. od.4. 12. II. sat.ult. 91. Al. *columbis*.

13 *retortis violenter undis*. Hoc poetice dictum, ut od. 29. 12.; etsi vulgo creditum hodieque. Sed hoc impossibile esse a tot millibus, et ad 50. pedum altitudinem, satis per se apparet physicis; et demonstratum est a Castelioneo, et Gambarinio, præ aliis, in opere edito de cursu, et inundationibus Tiberis. Ad verum Plinius iunior VIII. ep. 17. testis oculatus, Livius, Plutarchus, Capitolinus, Ammianus Marcellinus lib.29.

Vidimus flavum Tiberim, retortis
Littore Etrusco violenter undis,
Ire deiectum monumenta Regis,
Templaque Vestæ;
Iliæ dum se nimium querenti
Iactat ultorem, vagus et sinistra
Labitur ripa, Iove non probante,
Uxorius amnis.
Audiet cives acuisse ferrum,
Quo graves Persæ melius perirent;
Audiet pugnas, vitio parentum
Rara, iuventus.
Quem vocet Divûm Populus ruentis
Imperî rebus? prece qua fatigent
Virgines sanctæ minus audientem
Carmina Vestam?
Cui dabit partes scelus expiandi
Iupiter? Tandem venias, precamur,
Nube candenti humeros amictus,
Augur Apollo.

Anastasius, aliique veteres, et recentiores, huiusmodi inundationes aquarum copiæ exuberanti attribuunt, non secus ac in aliis fluminibus, ut de Danuvio fuse Seneca Nat. quæst. III. 27.; et impedimentis in ipso flumine vel casu, vel arte ingestis. Ideo Plinius senior III. cap. 5. ait: *Nusquam magis aquis, quam in ipsa urbe stagnantibus.*

16 *Vesta*. Atrium Regis Numæ, et Templum Vestæ sita erant ad radices Montis Palatini, ubi nunc Ecclesia S. Mariæ Liberatricis; ut probatum ex Latinis scriptoribus, et ex pluribus inscriptionibus Virginum Vestalium Maximarum, quæ ibi repertæ sunt ineunte seculo XV.

30 *Iupiter*, et *Iuppiter* in mss., in nummis, et in inscriptionibus: sed rectius *Iupiter*, quod est Ζεὺς πατὴρ, *Iovis pater*, per contractionem *Iupiter*. Contractio vero per se iam longam facit syllabam, ut non opus sit duplici consonante; ut notat Heusingerus Antib. c. 1. p. 334.

31 *candenti* V.D. a 2.m. Vr. A.E. Ch.B., alii mss. apud Lamb. Torr. Pulm. Iani, Combe, edit. Princ. Med. 1476.

Sive tu mavis, Erycina ridens,
Quam Iocus circumvolat, et Cupido:
Sive neglectum genus, et nepotes
Respicis auctor,
Heu! nimis longo satiate ludo;
Quem iuvat clamor, galeæque leves,
Acer et Mauri peditis cruentum
Vultus in hostem.
Sive mutata iuvenem figura,
Ales, in terris imitaris, almæ
Filius Maiæ, patiens vocari
Cæsaris ultor;

Venn. 1490. 1492. 1509. et aliæ, Acron, Porphyrio, Commentat. Cruq. Locher. Marcil. Cun. Nullus hiatus est in hac terminatione, ob *b* aspiratam, quæ vim habet consonantis; non magis, quam apud Virgil. VII. E. 53.; et Deus, quem precabantur serenum, et propitium in auxilium, venire debebat in nube lucida visibilis, in nimbo Deorum proprio, quo etiam pingebantur amicti; ut docet Servius ad Virg. II. *Æ*. 616. et III. 582., ubi *proprie nimbus est, qui Deorum, vel Imperantium capita, quasi clara nebula, ambire fingitur*. Cl. Mamertinus in Paneg. Maxim.: *Fulgor, et illa lux divinum verticem claro orbe complectens*. Hinc etiam capita radiata in antiquis imaginibus Imperatorum, aliorumque, et in nostris sacris. Quin et apud S. Matth. XVII. 5.: *Et nubes lucida obumbravit eos*. Male ergo alii præferunt *candentes humeros*, id est nube tectos; quod cum aliis contendit etiam Iani ex male intellecto loco Virgilii I. *Æ*. 413., qui de Diis loquitur, qui obscuro nebulæ amictu se circumfundebant, *Cernere ne quis eos, neu quis contingere posset, Molirive moram, aut veniendi poscere caussas*. Quod plane opponitur invocationi Apollinis nostri. In marmore apud Fabrett. pag. 233. n. 612. Bonad. Carm. ex ant. lap. II. pag. 231.: VIDI SIDEREO RADIANTEM LVMINE FORMAM AETHERE DELABI.... ARDENTES OCVLORVM ORBES VMEROSQVE NITENTES OSTENDENS.

38 *Erycina*. Veneri Erycinæ Templum etiam Romæ dicatum erat; ad portam Collinam, ubi vulgares puellæ IX. Kal. maias diem festum agebant, nomine Vina-

Serus in Cælum redeas, diuque
Lætus intersis Populo Quirini;
Neve te nostris vitiis iniquum
Ocior aura
Tollat. Hìc magnos potius triumphos,
Hìc ames dici Pater, atque Princeps:
Neu sinas Medos equitare inultos,
Te duce, Cæsar.

ODE III.

AD NAVEM, QVA VEHEBATVR VIRGILIVS ATHENAS PROFICISCENS.

Virgilio Athenas proficiscenti faustam navigationem precatur. Invehitur, occasione data, in eum, qui nauticam artem invenit; et in temeritatem, audaciamque hominum aliorum.

Sic te Diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida sidera,
Ventorumque regat pater,
Obstrictis aliis, præter Iapyga,
Navis: quæ tibi creditum
Debes Virgilium finibus Atticis,
Reddas incolumem, precor;
Ut serves animæ dimidium meæ.
Illi robur, et æs triplex
Circa pectus erat, qui fragilem truci
Commisit pelago ratem
Primus, nec timuit præcipitem Africum

Forum. Vid. Foggin. Fasti Vert. Flacc. p. 66. Eius, renovati cum insigni porticu, Strab. lib. 6. pag. 272., adhuc exstant magnæ reliquiæ.

4 *Iapyga*. Al. *Iapyga: Navis, q. t. c. d. Virgilium; finibus Atticis reddas incolumem*. 8 * *Ut* Ch. A. Al. *Et*.

Decertantem Aquilonibus,
  Nec tristes Hyadas, nec rabiem Noti;
Quo non arbiter Hadriæ
  Maior, tollere, seu ponere vult freta.
Quem mortis timuit gradum,
  Qui siccis oculis monstra natantia,
Qui vidit mare turgidum, et
  Infames scopulos Acroceraunia?
Nequidquam Deus abscidit
  Prudens Oceano dissociabiles
Terras, si tamen impiæ
  Non tangenda rates transiliunt vada.
Audax omnia perpeti
  Gens humana ruit per vetitum nefas.
Audax Iapeti genus
  Ignem fraude mala gentibus intulit:
Post ignem ætheria domu
  Subductum, macies, et nova febrium
Terris incubuit cohors;
  Semotique prius tarda necessitas
Leti, corripuit gradum.
  Expertus vacuum Dædalus aera
Pennis non homini datis:
  Perrupit Acheronta Herculeus labor.

15 *Hadria.* Sic ex optimis mss., nummis, et marmoribus scriptis Torrent. Bentl. Cun. San. Vid. et Broukh. ad Propert. I. ep. 6. 1. Drakenb. ad Sil. Ital. VIII. 139. Al. *Adria*. 23 *dissociabiles terras*. Ita cum Gualterio, Heinsio, Bentleio, aliis, non dissentiente Gesnero. Quod videtur legisse Seneca Med. 341. seq., ubi hunc locum, et oden integram imitatus est: *Bene dissepti fœdera mundi Traxit in unum Thessala pinus*. Dissociabiles terræ, quæ dissociatæ stare possunt. Al. *dissociabili*. *Dissociabile* Cun.
29 *domu*. Ita scribas ex Calendario Verrii Flacci apud Foggin. p. 69., ex aliis lapidibus scriptis, ex mss., et præcipue ex libris Iuris; notante Brissonio. Al. *domo*; et *atherea*. 36 *Perrupitque*.

Nil mortalibus arduum est.
  Cælum ipsum petimus stultitia; neque
Per nostrum patimur scelus
  Iracunda Iovem ponere fulmina.

ODE IV.

AD L. SEXTIVM. (A)

Amœnitate veris descripta, et communi moriendi consuetudine proposita, tamquam Epicureus ad vitam voluptuosam Sextium hortatur.

Solvitur acris hiems grata vice veris, et Favonî;
  Trahuntque siccas machinæ carinas:
Ac neque iam stabulis gaudet pecus, aut arator igni;
  Nec prata canis albicant pruinis.
Iam Cytherea choros ducit Venus, imminente Luna;
  Iunctæque Nymphis Gratiæ decentes
Alterno terram quatiunt pede; dum graves Cyclopum
  Vulcanus ardens urit officinas.
Nunc decet, aut viridi nitidum caput impedire myrto,
  Aut flore, terræ quem ferunt solutæ.
Nunc et in umbrosis Fauno decet immolare lucis,
  Seu poscat agnam, sive malit hœdum.

37 *ardui est*.

(A) *Sextium* ex marmoribus scriptis, et mss. Vid. Marin. Arvali p. 105. Gruter. Th. inscr. p. 290. Al. *Sestium*.

12 *agnum-hœdum* ex optimis mss. nostris, aliis apud Iani, aliosque. Al. *agna-hœdo*: *Agnam-hœdos*. Qui *agna-hœdo* praeferunt, ut Bentleius, abutuntur loco Virgilii III. E. 57. *faciam vitula*; non advertentes, in eo subintelligi *sacrum*; ut apud Columell. l. 2. ult., *nisi prius catulo feceris*. Vide Gruter. p. 228. seq. In inscriptionibus Arvalium, apud Grut. l. c., aliisque marmoribus, et Latinis scriptoribus passim, *immolare agnam*, *bovem*, *vitulum*; est enim spargere mola victimam, ut II. sat. 3. 200.; insuper hic *poscat*.

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas,
Regumque turres. O beate Sexti,
Vitæ summa brevis spem nos vetat incohare longam.
Iam te premet nox, fabulæque Manes,
Et domus exilis Plutonia: quo simul mearis,
Nec regna vini sortiere talis,
Nec tenerum Lycidan mirabere, quo calet iuventus
Nunc omnis, et mox virgines tepebunt.

ODE V.

AD PYRRHAM.

Horatius ex Pyrrhæ illecebris tamquam e naufragio enataverat, cuius amore irretitos affirmat esse miseros.

Quis multa gracilis te puer in rosa
Perfusus liquidis urget odoribus
Grato, Pyrrha, sub antro?
Cui flavam religas comam,
Simplex munditiis? Heu! quoties fidem,
Mutatosque Deos flebit, et aspera
Nigris æquora ventis
Emirabitur insolens,
Qui nunc te fruitur credulus aurea;
Qui semper vacuam, semper amabilem
Sperat, nescius auræ
Fallacis! Miseri, quibus
Intentata nites! Me tabula sacer
Votiva paries indicat uvida
Suspendisse potenti
Vestimenta maris Deo.

15 *incohare* ex Verr. Flacco apud Diomedem lib. 1. Foggin. p. 91. Vid. et Marin. l. c. p. 363. Al. *inchoare*.

ODE VI.

AD M. VIPSANIVM AGRIPPAM.

Varius tragœdiographus bella ab Agrippa gesta decantabit: Horatius vero conviviis tantum, et amoribus describendis aptus, et idoneus.

Scriberis Vario fortis, et hostium
Victor, Mæonii carminis aliti,
Quam rem cumque ferox navibus, aut equis
Miles, te duce, gesserit.
Nos, Agrippa, neque hæc dicere, nec gravem
Pelidæ stomachum cedere nescii,
Nec cursus duplicis per mare Ulyssei,
Nec sævam Pelopis domum,
Conamur, tenues grandia: dum pudor,
Imbellisque lyræ Musa potens vetat,
Laudes egregii Cæsaris, et tuas
Culpa deterere ingeni.
Quis Martem tunica tectum adamantina
Digne scripserit? aut pulvere Troio
Nigrum Merionen? aut ope Palladis
Tydiden Superis parem?
Nos convivia, nos prœlia virginum,
Sectis in iuvenes unguibus acrium,
Cantamus; vacui, sive quid urimur,
Non præter solitum leves.

2 *aliti*. Al. *alite*. 14 *Troio* Heins. ad Ovid. Her. I. 28., Iani, et perpetuo apud Virgilium. Al *Troico*.

ODE VII.

AD MVNATIVM PLANCVM.

Alii alias laudant civitates, et regiones: Horatius vero reliquis anteponit Tibur, ubi natus est Plancus, quem ad diluendas vino curas cohortatur.

Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
 Aut Ephesum, bimarisve Corinthi
Mœnia, vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos
 Insignes, aut Thessala Tempe.
Sunt, quibus unum opus est, intactæ Palladis urbem
 Carmine perpetuo celebrare, et
Undique decerptam fronti præponere olivam.
 Plurimus, in Iunonis honorem,
Aptum dicit equis Argos, ditesque Mycenas.
 Me nec tam patiens Lacedæmon,
Nec tam Larissæ percussit campus opimæ,
 Quam domus Albuneæ resonantis,

5 *urbem*. Vulgata lectio, et omnium fere mss., certe omnium, quos viderim, contra quam insurrexere præsertim Bentleius, Cun. San.Iani, præferentes alteram *arces*, futilibus plane argumentis. Quamquam enim Heliodorus Periegetes XV. libros de Arce scripserit, et Polemon Periegetes libros IV. de donariis, quæ in Arce erant; de quibus Meursius in Cecropia, sive de Arce Athenarum lib. 1.; tamen certum est, urbem totam Athenarum laudibus cumulatam fuisse qua late patebat, et in suis etiam agris; ut videre est vel in Oratione Panatenaica Aristidis, qui alios affert scriptores plurimos, laudantes Athenas ab ornamentis publicis, a viris illustribus, a doctrina, a fertilitate agri &c., eamque urbem omnibus aliis anteferentes. Et Minervam de se ipsa Athenas nominasse, testatur Apollodorus lib. 3. Hinc passim apud auctores, et in inscriptione Triopea Villæ Burghesiæ apud Visconti pag. 20. dicitur: Πότνι' Ἀθηνάων ἐπιήρανε, Τριτογένεια, *Veneranda Athenarum prases, Minerva Tritonia*. 11 *percussit*. Vid. adnotata ad epod. 7. 16. 12 Albunea Sibylla Ti-

Et præceps Anio, et Tiburni lucus, et uda
  Mobilibus pomaria rivis.
Albus ut obscuro deterget nubila Cælo
  Sæpe Notus; neque parturit imbres
Perpetuos: sic tu sapiens finire memento
  Tristitiam, vitæque labores
Molli, Plance, mero; seu te fulgentia signis
  Castra tenent, seu densa tenebit
Tiburis umbra tui. Teucer Salamina, patremque
  Quum fugeret, tamen uda Lyæo
Tempora populea fertur vinxisse corona,
  Sic tristes affatus amicos:
Quo nos cumque feret melior Fortuna parente,
  Ibimus, o socii, comitesque.
Nil desperandum Teucro duce, et auspice Teucri:
  Certus enim promisit Apollo,
Ambiguam tellure nova Salamina futuram.
  O fortes, peioraque passi
Mecum sæpe viri, nunc vino pellite curas;
  Cras ingens iterabimus æquor.

ODE VIII.

AD LYDIAM.

Iuvenem Sybarin, Lydiæ amore perditum, et voluptatibus colliquefactum notat.

Lydia, dic, per omnes
  Te Deos oro, Sybarin cur properes amando

burtina, Lact. Firm. de falsa Rel. I. 6., cujus Templi, paullo ante hanc oden scriptam a L. Cœlio exstructi, adhuc exstant insignes reliquiæ forma rotunda. 27 *Teucri* Vr. C. a 2. m., alii apud Lamb. Iani. Id est Apolline. Al. *Teucro*.

2 *Te Deos*. Al. *Hoc Deos*.

Perdere? cur apricum
  Oderit campum, patiens pulveris, atque Solis?
Cur neque militaris
  Inter æquales equitet, Gallica nec lupatis
Temperet ora frenis?
  Cur timet flavum Tiberim tangere? cur olivum
Sanguine viperino
  Cautius vitat? neque iam livida gestat armis
Brachia, sæpe disco,
  Sæpe trans finem iaculo nobilis expedito?
Quid latet, ut marinæ
  Filium dicunt Thetidis sub lacrymosa Troiæ
Funera; ne virilis
  Cultus in cædem, et Lycias proriperet catervas?

ODE IX.

AD THALIARCHVM.

Quo magis sævit hiems, eo magis voluptati indulgendum.

Vides, ut alta stet nive candidum
Soracte; nec iam sustineant onus
  Silvæ laborantes; geluque
    Flumina constiterint acuto?
Dissolve frigus, ligna super foco
Large reponens; atque benignius
  Deprome quadrimum Sabina,
    O Thaliarche, merum diota.
Permitte Divis cetera: qui simul
Stravere ventos æquore fervido

9 *cetera*. Hanc veram esse scripturam, non *catera*, vel *cætera*, quidquid contradicat Heumannus, præter Norisium, Fabrettum, Cellarium, aliosque, pluribus probat, præsertim ex antiquis marmoribus, Marin. p. 689.

Deprœliantes ; nec cupressi,
Nec veteres agitantur orni.
Quid sit futurum cras, fuge quærere : et
Quem sors dierum cumque dabit, lucro
Appone ; nec dulces amores
Sperne puer, neque tu choreas ;
Donec virenti canities abest
Morosa. Nunc et campus, et areæ ;
Lenesque sub noctem susurri
Composita repetantur hora :
Nunc et latentis proditor intimo
Gratus puellæ risus ab angulo ;
Pignusque dereptum lacertis,
Aut digito male pertinaci.

ODE X.

HYMNVS AD MERCVRIVM.

Quem laudat a facundia, a parentibus, a palæstræ, et lyræ inventione, a maxima in furando calliditate, atque ab iis, quibus fungitur, muneribus.

Mercuri, facunde nepos Atlantis,
Qui feros cultus hominum recentum
Voce formasti catus, et decoræ
More palæstræ :
Te canam, magni Iovis, et Deorum
Nuncium, curvæque lyræ parentem ;
Callidum, quidquid placuit, iocoso
Condere furto.
Te, boves olim nisi reddidisses
Per dolum amotas, puerum minaci
Voce dum terret, viduus pharetra,
Risit Apollo.

23 *direptum*.

Quin et Atridas, duce te, superbos,
Ilio dives Priamus relicto,
Thessalosque ignes, et iniqua Troiæ
Castra fefellit.
Tu pias lætis animas reponis
Sedibus; virgaque levem coerces
Aurea turbam, superis Deorum
Gratus, et imis.

ODE XI.

AD LEVCONOEN.

Hortatur Leuconoen, ut, omissa futurorum cura voluptati indulgeat; argumento a vitæ brevitate, et celeritate ducto.

Tu ne quæsieris, scire nefas, quem mihi, quem tibi
Finem Di dederint, Leuconoe; nec Babylonios
Tentaris numeros. Ut melius, quidquid erit, pati!
Seu plures hiemes, seu tribuet Iupiter ultimam,
Quæ nunc oppositis debilitat pumicibus mare
Tyrrhenum; sapias, vina liques, et spatio brevi
Spem longam reseces. Dum loquimur, fugerit invida
Ætas; carpe diem, quam minimum credula postero.

ODE XII.

AD CAESAREM AVGVSTVM.

Collaudatis Dis, heroibus, virisque aliquot claris, tandem ad divinas Augusti laudes descendit, eumque illis præfert.

Quem virum, aut heroa, lyra, vel acri
Tibia sumis celebrare, Clio?

4 * *tribuet* Vr. B. et A. a 2. m. Al. *tribuit*. 2 *sumes*.

Quem Deum ? Cuius recinit iocosa
Nomen imago ,
Aut in umbrosis Heliconis oris ,
Aut super Pindo , gelidove in Hæmo ?
Unde vocalem temere insequutæ
Orphea silvæ ,
Arte materna rapidos morantem
Fluminum lapsus , celeresque ventos ,
Blandum et auritas fidibus canoris
Ducere quercus .
Quid prius ? Dicam solitis Parentem
Laudibus ; qui res hominum , ac Deorum ,
Qui mare , ac terras , variisque mundum
Temperat horis .
Unde nil maius generatur ipso ,
Nec viget quidquam simile , aut secundum :
Proximos illi tamen occupabit
Pallas honores .
Prœliis audax , neque te silebo ,
Liber ; et sævis inimica virgo
Belluis ; nec te , metuende certa ,
Phœbe , sagitta .

3 *recinit* . Præter mss. codices , Ascensium , et Baxterum ab Iani adductos , *recinit* etiam habent Vr.C.D.E.Ch. A. An.A.Cr. A.Ba.B. , meus , et ed. Pr. Med. 1476. Venn. 1479.1486.1490. Flor.1482. et 1503. Poeta , post Deos , celebriores heroas , et Romanos viros enumerat , quibus Augustum comparet , et anteferat. Al. *recinet* , *recinat* , *resonet*, *resonat* , *retinet* . Vulgatum *recinet* referretur ad laudes poetæ , a quibus illi celebriores evaderent ; quod falsum .

13 *Quid prius* ? Ch. A. Va. A. *Quid prius dicam* ? Va. B. ed. Ven.1479. Al. *Quid prius dicam solitis* . 13 *Parentem* Acron , Pulm. 2., probantibus Fabr. Mureto . Al. *Parentis* , *parentum* . 14 *laudibus* ; *qui* . Al. *laudibus* ? *qui* .

19 *occupabit* Rob. Steph. Heins. Putean. et Waddel. Anim. crit. p. 42. Non iure Pallax *occupavit* , ut fert vulgata lectio ; sed electione poetæ , ut ceteri .

Dicam et Alciden, Puerosque Ledæ;
Hunc equis, illum superare pugnis
Nobilem: quorum simul alba nautis
Stella refulget,
Defluit saxis agitatus humor;
Concidunt venti, fugiuntque nubes:
Et minax, Dî sic voluere, ponto
Unda recumbit.
Romulum post hos prius, an quietum
Pompilî regnum memorem; an superbos
Tarquinî fasces, dubito, an Catonis
Nobile letum.
Regulum, et Scauros, animæque magnæ
Prodigum Paullum, superante Pœno,
Gratus insigni referam Camena,
Fabriciumque.
Hunc, et intonsis Curium capillis
Utilem bello tulit, et Camillum
Sæva paupertas, et avitus apto
Cum lare fundus.
Crescit, occulto velut arbor ævo,
Fama Marcelli: micat inter omnes

28 * *refulget* Ch. A. Al. *refulsit*. *Sidera fulgent* Cr.A.a 2. m. ed.Flor. 1482. Venn. 1483. et 1490. 31 *Dî sic* Ch. B. Laurent. Torrent.San. *sic Di* edd.Venn. Ascens.Muret. Al. *quod sic*, *quia sic*, *nam sic*. Huc referas illud Libanii epist.1140.ed.Wolf. 1738.: *Si pelago se commissurus fuisset Alexander, et ipse Castores invocasset, et nos pro ipso. Tyndaridis enim illis id ab Iove datum est, ut navigantes a periculo tutos præstare possint*. 33 *prius*, *aut* Sanad.
35 *Iunii fasces* coni. Cun. San. 41 *intonsis* Val. Cato dicitur *intonsus* II. od. 15. 11. Notum ab Ovidio II. Fast. 30. VI. 254. Tibull. II. 1. 34., avos illos vocari *intonsos*, ab Iuven. V. 30. *capillatos*; et statuas ipsas virorum illustrium ævi illius ita expressas, teste Cicer. Pro M. Cœl. 14. Varr.de R. R. II. ult. Plin. Hist. Nat. VII. 59. Videsis Winkelm. Stor.delle arti del dis. t.II. p.154. edit. nostræ. Al. *incomptis*.

Iulium sidus , velut inter ignes
Luna minores .
Gentis humanæ Pater , atque custos ,
Orte Saturno , tibi cura magni
Cæsaris fatis data ; tu secundo
Cæsare regnes .
Ille seu Parthos Latio imminentes
Egerit iusto domitos triumpho ,
Sive subiectos Orientis oræ
Seras , et Indos ;
Te minor lætum regat æquus Orbem :
Tu gravi curru quaties Olympum ;
Tu parum castis inimica mittes
Fulmina lucis .

ODE XIII.

AD LYDIAM.

Moleste fert Telephum rivalem sibi a Lydia anteponi .

Quum tu , Lydia , Telephi
Cervicem roseam , cerea Telephi
Laudas brachia , væ ! meum
Fervens difficili bile tumet iecur .
Tum nec mens mihi , nec color
Certa sede manet : humor et in genas
Furtim labitur , arguens
Quam lentis penitus macerer ignibus .

51 *Casaris fato* . 53 * *Latio minaces* Vr. A. 55 *Orientis: oris* . 57 *letum* Vr.D.Ch.A.C.,alii apud Pulm.Talbot , Iani , et Combe , unus apud Oberl.: ita Muret. Vid.od.2.46. Al. *latum* . 57 *regat* ed. Flor. 1482. Ven. 1490. Landin. Ascens. Bene : est enim oratio vatis . Vid. carm. sec. 51. Al. *reget* . 58 * *quatient* Va.A. 60 * *lucis fulmina mittes* V.A.
5 *Tum* V. A. Vr. C. F. a 2. m., alii mss. apud Iani . Al. *Tunc*.

Uror, seu tibi candidos
  Turparunt humeros immodicæ mero
Rixæ; sive puer furens
  Impressit memorem dente labris notam.
Non, si me satis audias,
  Speres perpetuum, dulcia barbare
Lædentem oscula, quæ Venus
  Quinta parte sui nectaris imbuit.
Felices ter, et amplius,
  Quos irrupta tenet copula; nec malis
Divulsus querimoniis
  Suprema citius solvet amor die.

ODE XIV.

AD REMPVBLICAM.

Sub imagine navis monet eam, ne nova adeat bellorum civilium pericula.

O Navis! referent in mare te novi
Fluctus? O quid agis? fortiter occupa
  Portum. Nonne vides, ut
    Nudum remigio latus,
Et malus celeri saucius Africo,
Antennæque gemunt? Iam sine funibus
  Vix durare carinæ
    Possunt imperiosius

1 *referunt* An. A. Voss. sec. in Quinctil. Inst. O. VIII. 6. p. 744. ed. Burmanni, cui placet; et ex coniectura San. Val., qui putat iam navim in mari fuisse; quod falsum esse indicat adverbium *fortiter*. Ceteri omnes mss., quos vidi, et aliorum, et Porphyrio, et omnes fere editiones habent *referent*. 6. *Gemunt* plures mss. apud Iani, et Combe, edd. Venn. 1483, 1486, 1490. Cun. San. 6 *Iam sine* ed. Flor. 1482. Venn. 1483, 1490.: et rectius, ut iungatur sequenti. Al. *ac sine*. 8 *Possunt* Vr. B. Ch. B. Ba. B. Va. B., alii mss. apud Iani, et Combe, ed. Princ. Flor. et Venn.

Æquor : non tibi sunt integra lintea ;
Non Dî , quos iterum pressa voces malo .
  Quamvis Pontica pinus ,
    Silvæ filia nobilis ,
Iactes et genus , et nomen inutile ;
Nil pictis timidus navita puppibus
  Fidit . Tu , nisi ventis
    Debes ludibrium , cave .
Nuper sollicitum quæ mihi tædium ,
Nunc desiderium , curaque non levis ,
  Interfusa nitentes
    Vites æquora Cycladas .

ODE XV.

NEREI VATICINIVM DE EXCIDIO TROIAE .

Pastor quum traheret per freta navibus
Idæis Helenen perfidus hospitam ;
Ingrato celeres obruit otio
    Ventos , ut caneret fera
Nereus fata . Mala ducis avi domum ,
Quam multo repetet Græcia milite ,
Coniurata tuas rumpere nuptias ,
    Et regnum Priami vetus .
Heu , heu ! quantus equis , quantus adest viris
Sudor ! quanta moves funera Dardanæ
Genti ! Iam galeam Pallas , et ægida
    Currusque , et rabiem parat .

citt. Locher. Cun. Serv. ad Virg. I. Æ. 207. et VIII. 577.
9 *Heu , heu* ! V.B.D. Vr.A.B.E.Ch.A. a 2.m.A.An.A.Ba. B.Va. A.,meis , alii apud Pulm. Torr.Iani , Oberl.ed.Med. 1476. Venn.1479. 1483. 1490.,et ita Acron , Ascens.Fabr.; itaque legendum docent Cortius ad Sallust. Iug. 14. §. 9. Burm. in Anthol. Lat. II. pag . 528. Ex Græco *αἶ* , *αἶ* , ut apud Theocr. Al. *Eheu*. 12 *ac rabiem* V. D. *ad* a 2. m.

Nequidquam, Veneris præsidio ferox,
Pectes cæsariem; grataque feminis
Imbelli cithara carmina divides:
    Nequidquam thalamo graves
Hastas, et calami spicula Cnossii
Vitabis, strepitumque, et celerem sequi
Aiacem: tamen, heu! serus adulteros
    Cultus pulvere collines.
Num Laertiaden, exitium tuæ
Gentis; num Pylium Nestora respicis?

20 *Cultus* V.B. Vr. C. a 2. m. E. Ch.A., alii mss. apud Lamb. Pulm. Cruq. Iani. Et recte, ut infra IV. od. 9. 13. seqq. Postquam enim Horatius de cæsarie loquutus est v. 14.; hic agit de omni cultu corporis, et ornatu regio, quem adulterum dicit, ut Ovid. Trist. II. el. 1. 499.: *In quibus assidue cultus procedit adulter*. Est enim *adulterium specie exercere*, ut ait Tertull. de Cultu femin. tract. 2.; et paulo post: *Lenones, et prostitutores vestitus, et cultus ne admiseritis*: et Marbod. p. 25.: *Dum veram speciem mentitur adultera forma*. Locum præcipue illustrat Clemens Alexandrinus Pædag. III. 2.: *Quod autem cultus faciat mulieres meretrices, viros autem androgynos, seu effeminatos, et adulteros; testis est nobis Tragicus* (Euripid. in Iphigen.) *sic narrans*: Ex Phrygibus ille cum appulisset, qui Deas Diiudicavit, Graia ut inquit fabula; Lacedæmona, cultu discolore vestium,. Et barbarorum texu, et auro splendidus, amans amantem vl recessit, auferens Helenam ad Idæ caulam, abesset cum domo Menelaus. *O adulteria concitantem pulchritudinem! Græciam evertit barbarum sui ornandi studium, et effeminata delitia: Laconicam pudicitiam corrupit vestis, et luxus, et pulchra species: barbaricum sui ornandi studium meretricem probavit Iovis filiam*. Et *collines* est ut apud Plautum Most. act. 1. sc. 3. v. 133.: *Pulchrum ornatum turpes mores cœno collinunt*. Al. Crines. *Vultus* edd. Venn. 1483. 1490. Flor. 1482. 21-22 * *Num.. num.* Vr. A. Accius in Antigona apud Macrob. Sat. VI. 1.: *Num capti potuere capi? num incensa cremavit Troia viros?* Al. *Non .. non*. 22 *Exitium tuæ gentis*. Paris ab Apuleio Met. X. sub finem dicitur *electus iudex rusticanus*,

Urgent impavidi te Salaminius
    Teucer, te Sthenelus sciens
Pugnæ; sive opus est imperitare equis,
Non auriga piger. Merionen quoque
Nosces. Ecce furit te reperire atrox
    Tydides, melior patre:
Quem tu, cervus uti vallis in altera
Visum parte lupum graminis immemor,
Sublimi fugies mollis anhelitu,
    Non hoc pollicitus tuæ.
Iracunda diem proferet Ilio,
Matronisque Phrygum classis Achillei.
Post certas hiemes uret Achaïus
    Ignis Pergameas domos.

ODE XVI.

AD AMICAM.

Palinodiam canit. Nam veniam petit a puella, quam iambis læserat; culpamque transfert in iram, cuius vim indomitam describit.

O matre pulchra filia pulchrior,
Quem criminosis cumque voles modum
  Pones iambis; sive flamma,
    Sive mari libet Hadriano.

et opilio.. cum totius etiam sua stirpis exitio. Et Helena a Seneca Troas, 890.: *Pestis, exitium, lues utriusque populi*. Al. *Excidium*. 22 *Genti* Vr. F. mss., apud Lamb. Cruq. Bentl. Iani, et sic Cun. 35 *Achaius* Ch. B. a 2. m. Alt. 2. a 2. m. edd. Venn. 1483. 1486. 1490. Cun. San. Drak. ad Sil. Ital. XV. 306. Heyne ad Virg. II. Æ. 462. Al. *Achaicus*.

36 *Pergameas* mss. apud Glarean., et receperunt Cun. San. Schrader. Emend. præf. XXII., Iani. Seneca Troas, 887.: *Flagrant strata passim Pergama*. Al. *Iliacas*, etiam contra metrum. Vid. II. od. 4. 12.

4 *Hadriano*. Al. *Adriano*. Vid. ad od. 3. 15.

Non Dindymene, non adytis quatit
Mentem sacerdotum incola Pythius,
Non Liber æque, non acuta
Si geminant Corybantes æra,
Tristes ut iræ; quas neque Noricus
Deterret ensis, nec mare naufragum,
Nec sævus ignis, nec tremendo
Iupiter ipse ruens tumultu.
Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undique
Desectam, et insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.
Iræ Thyesten exitio gravi
Stravere; et altis urbibus ultimæ
Stetere caussæ, cur perirent
Funditus, imprimeretque muris
Hostile aratrum exercitus insolens.
Compesce mentem. Me quoque pectoris
Tentavit in dulci iuventa
Fervor, et in celeres iambos
Misit furentem: nunc ego mitibus
Mutare quæro tristia; dum mihi
Fias recantatis amica
Opprobriis, animumque reddas.

ODE XVII.

AD TYNDARIDEM.

Invitat eam in Lucretilem, multa ostendens commoda, quæ ex eo percipiet.

Velox amœnum sæpe Lucretilem
Mutat Lycæo Faunus, et igneam

8 *Si* Bentl. Cun. San. Val. Iani, Oberlin. Mss. omnes, et aliæ edd. *Sic.* 13 *Prometheus.* Vid. ad epod. 17.67.

Defendit æstatem capellis
Usque meis, pluviosque ventos.
Impune tutum per nemus arbutos
Quærunt latentes, et thyma deviæ
Olentis uxores mariti;
Nec virides metuunt colubras,
Nec Martiales hædulcæ lupos:
Utcumque dulci, Tyndari, fistula
Valles, et Usticæ cubantis
Levia personuere saxa.
Dî me tuentur: Dîs pietas mea,
Et Musa cordi est. Hîc tibi copia
Manabit ad plenum benîgno
Ruris honorum opulenta cornu.
Hîc in reducta valle Caniculæ
Vitabis æstus, et fide Teia
Dices laborantes in uno
Penelopen, vitreamque Circen.
Hîc innocentis pocula Lesbii
Duces sub umbra: nec Semeleius
Cum Marte confundet Thyoneus
Prœlia; nec metues protervum
Suspecta Cyrum, ne male dispari
Incontinentes iniiciat manus;
Et scindat hærentem coronam
Crinibus, immeritamque vestem.

8 *colubras* V. A. B. D. Vr. A. B. D. E. F. Ch. C. Ba. A., alii mss. apud Lamb. Cruq. Torr. Iani, Combe, et edd. Venn. 1483. 1490. 1492. Rutg. Heins. Bentl. Baxt. Cun. San. Iani. Al. *colubros*. 14 *Hinc tibi*. 20 *vitreamque Circen*. Circe hic dicitur vitrea, id est fragilis; ut II. sat. 3. 222. *vitrea fama*, et ut Pediatia I. sat. 8. 39. Hic laborabat, nempe conficiebatur amore Ulyssis; cui opponitur Penelope, coniugalis castitatis exemplum illustre, quæ *difficilis Procis* dicitur III. od. 10. 11. Vid. epist. 2. 23.

ODE XVIII.

AD P. QVINCTILIVM VARVM (A).

Vinum moderate sumptum exhilarat animum, et haustum immoderate furorem concitat.

Nullam, Vare, sacra vite prius severis arborem
Circa mite solum Tiburis, et mœnia Catili:
Siccis omnia nam dura Deus proposuit; neque
Mordaces aliter diffugiunt sollicitudines.
Quis post vina gravem militiam, aut pauperiem crepat?
Quis non te potius, Bacche pater; teque, decens Venus?
At ne quis modici transiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa super mero
Debellata: monet Sithoniis non levis Evius;
Quum fas, atque nefas exiguo fine libidinum
Discernunt avidi. Non ego te, candide Bassareu,
Invitum quatiam; nec variis obsita frondibus
Sub divum rapiam. Sæva tene cum Berecyntio
Cornu tympana, quæ subsequitur cæcus Amor sui;
Et tollens vacuum plus nimio Gloria verticem,
Arcanique Fides prodiga, perlucidior vitro.

ODE XIX.

AD GLYCERAM.

Se illius amore uri.

Mater sæva Cupidinum,
Thebanæque iubet me Semeles Puer,

(A) *Quinctilius*, et *Quinctius* scribitur ex marmoribus, et mss. Vid. Marin. Arvali p. 18. 2 *Tiburis*. Eius villæ insignes reliquiæ adhuc visuntur in regione, quæ ab eius nomine etiamnum appellatur *Quintigliolo*.

13 *Berecyntio*. Al. *Berecintio*, *Berecynthio*: errores, ut notat Iani: est enim mons Βερέκυντος. 2 *iubent*.

Et lasciva Licentia,
Finitis animum reddere amoribus.
Urit me Glyceræ nitor
Splendentis Pario marmore purius:
Urit grata protervitas,
Et vultus nimium lubricus adspici.
In me tota ruens Venus
Cyprum deseruit; nec patitur Scythas,
Et versis animosum equis
Parthum dicere; nec quæ nihil attinent.
Hic vivum mihi cespitem; hic
Verbenas, pueri, ponite, thuraque,
Bimi cum patera meri:
Mactata veniet lenior hostia.

ODE XX.

AD C. CILNIVM MAECENATEM.

Invitat Mæcenatem ad convivium minime sumptuosum.

Vile potabis modicis Sabinum
Cantharis, Græca quod ego ipse testa
Conditum levi, datus in Theatro
Quum tibi plausus,
Care Mæcenas eques; ut paterni
Fluminis ripæ, simul et iocosa

10 *Cypron* Cun. 14 *thuraque* cum adspiratione scribendum tum ex optimis mss., tum ex marmoribus scriptis passim; ut apud Grut.p.288.Fabrett.p.752.n.594.Marin.Arvali p.337. seq. 3 *Theatro* Pompeii, sive lapideo, iuxta Vitruvium III.2., cujus etiamnum reliquiæ in domibus a Campo Floræ ad Cryptam pictam. 5 *Clare* Bentl. ex mss., Cun. Sarr. Val. *Care* est ut *dilecte* II. od.20.7.; familiarius, et aptius odario, ubi de vino agitur, et de Populi Romani in eum amore; ut notat Iani.

Redderet laudes tibi Vaticani
Montis imago.
Cæcubam, et prælo domitam Caleno
Tu bibes uvam: mea nec Falernæ
Temperant vites, neque Formiani
Pocula colles.

ODE XXI.

HYMNUS AD DIANAM ET APOLLINEM.

Hortatur virgines, et pueros ad canendas eorum laudes.

Dianam teneræ dicite virgines;
Intonsum, pueri, dicite Cynthium,
Latonamque supremo
Dilectam penitus Iovi.
Vos lætam fluviis, et nemorum coma,
Quæcumque aut gelido prominet Algido,

8 *imago*. Echo ad Ianiculum, collis Vaticani partem, ex adverso Theatri; ut recte exponit Meibom. Vita Mæcen. c. 7. p. 56.; quod hodieque notant qui in eo colle, et declivitate versantur, ad vocum strepitum, horologiorum, et nolarum sonum. Ipse expertus sum. 9 *Cacubam* mss. apud Lamb., et primæ editt. San. Iani, Oberlin. Al. *Cacubum*.

5 *coma* V. A. D. Vr. A. B. C. D. E. F. Ch. B. C. Cr. A. Va. A. An. A., alii mss. apud Lamb. Torr. Bentl.; et ita legunt Heins. Steph. Fabr. Baxt. San. Iani, Oberlin. et alii. Læta est Diana coma nemorum, seu nemoribus comatis, spissis nemorum comis, ut III. od. 19. 25., Festus Avienus Arat. Phæn. p. 59. edit. 1599.: *Te, Dea, te dura voluit contingere dextra? Quum sacrata Chii nemora, et frondentia late Brachia lucorum; quum silva colla, comasque Devota tibimet manus impia demolita est*. In silvis enim aut Templa habebat; ut in Algido, de quo in carm. secul. v. 69.; aut in illis venationi vacabat. Al. *comam*.

Nigris aut Erymanthi
Silvis, aut viridis Cragi:
Vos Tempe totidem tollite laudibus;
Natalemque, mares, Delon Apollinis,
Insignemque pharetra,
Fraternaque humerum lyra.
Hic bellum lacrymosum, hic miseram famem,
Pestemque, a populo, et principe Cæsare, in
Persas, atque Britannos
Vestra motus aget prece.

ODE XXII.

AD ARISTIVM FVSCVM.

Vitæ integritas ubique tuta est; idque suo exemplo probat.

Integer vitæ, sceleris que purus
Non eget Mauris iaculis, neque arcu,
Nec venenatis gravida sagittis,
Fusce, pharetra:
Sive per Syrtes iter æstuosas,
Sive facturus per inhospitalem

8 *Cragi* e Græco Κράγος, Heins. Steph. Bentl. Cun. Iani, Oberlin. Al. *Gragi*. 13 *Hac bellum* Bentleius, San. Iani, Oberlin. contra omnium mss. fidem, ut sit Diana. Hic vates specialius Apollinem deprecatur, Deum Augusti tutelarem. 14 *a populo*, *principe Cæsare* Ios. Scaliger, Cun. Medebach, Iani, Oberlin. contra omnium fere mss., et veterum editt. fidem; ut et si princeps ab hisce calamitatibus incolumis evadere potuisset. Notum de Davide, qui ideo pestem elegit II. Reg. 24. 14.

2 *Mauris* V. D. Vr. A. C. E. F. Ch. A.B.C.Cr.A. Ba.B., alii mss. apud Lamb. Cruq. Torr. Bentl. Val. Combe, et editt. apud Iani. Al. *Mauri*.

Caucasum, vel quæ loca fabulosus
Lambit Hydaspes.
Namque me silva lupus in Sabina,
Dum meam canto Lalagen, et ultra
Terminum curis vagor expeditis,
Fugit inermem:
Quale portentum neque militaris
Daunias latis alit æsculetis,
Nec Iubæ tellus generat, leonum
Arida nutrix.
Pone me, pigris ubi nulla campis
Arbor æstiva recreatur aura;
Quod latus mundi nebulæ, malusque
Iupiter urget:
Pone sub curru nimium propinqui
Solis, in terra domibus negata;
Dulce ridentem Lalagen amabo,
Dulce loquentem.

ODE XXIII.

AD CHLOEN. (A)

Non est cur Chloe viros fugiat, quum sit iam ætate matura.

Vitas hinnuleo me similis, Chloe,
Quærenti pavidam montibus aviis

10 *Lalagen*. Livia Lalage, Liviæ liberta, occurrit inter inscriptiones Columbarii libertorum eiusdem Augustæ apud Bianchini, n. 139. 11 Al. *expeditus* V. B. D. Vr. A. B. C. D. E. Ch. A. C. D. Va. B., alii apud Lamb. Cruq. Pulm. Torr. et editt. apud Iani. 14 *Daunias latis* V. A. Vr. A. Ch. A. edd. Venn. 1483. 1490. Plura dabit Iani. Al. *Daunia*, vel *Daunia in*.

(A) Livia Chloe, tres occurrunt inter libertas Liviæ Augustæ l. c. n. 2. 139. 141. Al. *Cloe* passim in mss. et aliquibus antiquis editionibus.

Matrem, non sine vano
Aurarum, et siluæ metu.
Nam seu mobilibus veris inhorruit
Adventus foliis, seu virides rubum
Dimovere lacertæ
Et corde, et genibus tremit.
Atqui non ego te, tigris ut aspera,
Gætulusve leo, frangere persequor.
Tandem desine matrem
Tempestiva sequi viro.

ODE XXIV.

AD P. VIRGILIVM MARONEM.

Deflet Quinctilii mortem.

Quis desiderio sit pudor, aut modus
Tam cari capitis? Præcipe lugubres
Cantus, Melpomene, cui liquidam Pater
Vocem cum cithara dedit.
Ergo Quinctilium perpetuus sopor
Urget? cui pudor, et iustitiæ soror

10 *Gætulus*, et *Gætulicus* cum æ scribendos pluribus docet Marin. Arvali p. 66. seq.

1 *desiderio*. Alt. 2. apud Iani, *desideriis*. *Desiderium* h. l. *egregie pro vulgari dolor*, *luctus*, exposuit idem Iani; sed luctus est ex desiderio, ut in marmore ævi Augustæi apud Fabrett. p. 169., nunc in Villa Albana, et in eius descriptione mea p. 110., ubi maritus ait uxori defunctæ: PRAECVCVRRISTI. FATO. DELEGASTI. MIHI. LVCTVM. DESIDERIO. TVI. . . AD. DESIDERIVM. LVCTVMQVE. RESERVATVS. 2 *lugubres cantus*. Al. *lugubris cantus Melpomene*; quod præfert Iani tamquam exquisitius; ut, more poetico, ipsa Musa dicatur *lugubris*, dum carmen lugubre canit, vel docet. Sed vide adnotata ad II. od. 1. 38. 5 *Quinctilium*. Vid. adnotata ad od. 19.

Incorrupta fides, nudaque veritas,
  Quando ullum invenient parem?
Multis ille bonis flebilis occidit:
Nulli flebilior, quam tibi, Virgili.
Tu frustra pius, heu! non ita creditum
  Poscis Quinctilium Deos.
Quod si Threicio blandius Orpheo
Auditam moderere arboribus fidem;
Non vanæ redeat sanguis imagini,
  Quam virga semel horrida,
Non lenis precibus fata recludere,
Nigro compulerit Mercurius gregi.
Durum! Sed levius fit patientia,
  Quidquid corrigere est nefas.

ODE XXV.

AD LYDIAM.

Insultat ei, quod iam vetula, merito ab amatoribus spernatur.

Parcius iunctas quatiunt fenestras
Ictibus crebris iuvenes protervi;
Nec tibi somnos adimunt; amatque
    Ianua limen,
Quæ prius multum facilis movebat
Cardines. Audis minus, et minus iam:
Me tuo longas pereunte noctes,
    Lydia, dormis?
Invicem mœchos anus arrogantes
Flebis in solo levis angiportu,
Thracio bacchante magis sub inter-
    Lunia vento:

15 *Quid? si . . . num v. &. s. imagini?* Vid. Iani.
5 *faciles.*

Quum tibi flagrans amor, et libido,
Quæ solet matres furiare equorum,
Sæviet circa iecur ulcerosum;
Non sine questu,
Læta quod pubes hedera virenti
Gaudeat, pulla magis atque myrto;
Aridas frondes hiemis sodali
Dedicet Hebro.

20 *Hebro.* *Hebro*, vel *Ebro*, ut ipse fatetur Iani, fere, qui nunc noti sunt libri mss.; quos vidi; omnes; et editiones veteres; eamque lectionem defendunt multi. Sed ab ea recesserunt, ex coniectura Rutgersii, et Huetii, præsertim Ruæus, Catroeus, Clericus, Bentleius longa argumentatione, et locorum abusu, Cuning., Burmannus ad Virg. I. Æ. 317. quisquiliis grammaticalibus multis, Gesn. Iani, Oberlin., aliique, legentes *Euro*; et probat Heynius ad Virg. l. c. Rationem dat Iani; quod iuvenes Romani non poterant frondes Hebro dedicare; sed debebant Tiberi, aut mari. Quod quam puerile sit, nemo non videt in Horatio, qui rem poetice exornat; et ad Hebrum, flumen Thraciæ frigidissimum, pro marito, amandat vetulam, quæ iam arida est, ut frondes sunt hiberno tempore: *amnis celeberrimus* dictus a Pomp. Mela II. 2., ob fabulas, tum alias apud ipsum Horatium III. od. 25. 10. I. epist. 3. 3. et 16. 13.; tum apud omnes fere poetas, et mythologos. Dictum Hebrum fabulantur ab Hebro, Hæmi, et Rhodopes filio, *Borea* fratre; ut apud Servium ad Virg. l.c. In illum Orphei caput proiectum fuit, ac lyra, quum a Bacchantibus discerptus est, Virg. IV. G. 524. Ovid. XI. Met. 50. Sen. Medea, 630.: Baccho prædilectus, et Orgia ibi celebrata, Ovid. III. Fast. 737. Mela l. c.: Marti etiam, Val. Flacc. VIII. 228. Prudent. Contra Symm. II. 494. Hinc ob frigus filius dicitur montium Hæmi, et Rhodopes, quia Odrysiæ nives illum complent, Mart. Capella VI. p. 212. Lugd. Bat. 1599.; et hiemis sodalis hic ab Horatio dicitur, ut I. epist. 3. 3. vinctus nivali compede. Hinc etiam ab eius convallibus nasci Boreas dicebatur, Val. Flacc. II. 515. Boream, et Hæmum coniungit Claudian. de B. Get. 177.; et gelidas Hæmi valles

ODE XXVI.

AD MVSAM DE AELIO LAMIA.

Non decet Musarum cultores curis, et mæroribus esse obnoxios. Poetam suum Lamiam Musæ Pimpleidi commendat.

Musis amicus, tristitiam, et metus
Tradam protervis in mare Creticum
  Portare ventis: quis sub Arcto
    Rex gelidæ metuatur oræ;
Quid Tiridatem terreat, unice
Securus. O, quæ fontibus integris
  Gaudes, apricos necte flores,
    Necte meo Lamiæ coronam,
Pimplei dulcis. Nil sine te mei
Prosunt honores. Hunc fidibus novis,
  Hunc Lesbio sacrare plectro,
    Teque, tuasque decet sorores.

cantat Virg. II. G. 488. Quid vero hic *Euro*, ut rectius hiemis sodalis dici valeat? Quia, inquit Ianl cum Bentleio, hiemem advehit in Italiam, seu hieme acrior est: præclare hoc!; et laudant Virg. II. G. 339. Sed longe uterque a vero. Etenim iuxta A. Gellium II. 22.: *Qui ventus ab Oriente verno, idest aequinoctiali, venit, nominatur Eurus*; vel ut Plin.H.N.I.47.,L.Flor.II.6.,et Sen.N. Q.V.16.: *Ab Oriente hiberno Eurus exit*; nempe inter Solanum, et Austrum (Sud-Est), ut Vitruvius docuit I. 6. ex Turri marmorea Andronici, quæ etiam nunc Athenis exstat, et ære sculpta visitur apud le Roy, et Stuart. Quomodo ergo hic ventus, fere meridionalis, hiemis sodalis dici poterat, qui non hiemem afferebat, et nihil commune habebat cum Septentrione, vel Aquilone; qui Aquilo ab Horatio epod.13.3.,et ab aliis *Threicius* dicitur, quia a montibus Thraciæ nivalibus oriri primario fingebatur? Sensum, quem hic critici Horatio obtrudunt, invenient in ode præcedenti v. 2. Nostrum fere in III. od.10. princ. 10 *Possunt*.

ODE XXVII.

AD SODALES CONVIVAS.

Ne inter potandum rixentur, et poculis ipsis pugnent Barbarorum more.

Natis in usum lætitiæ scyphis
Pugnare, Thracum est. Tollite barbarum
  Morem, verecundumque Bacchum
    Sanguineis prohibete rixis.
Vino, et lucernis Medus acinaces
Immane quantum discrepat! Impium
  Lenite clamorem, sodales,
    Et cubito remanete presso.
Vultis severi me quoque sumere
Partem Falerni? Dicat Opuntiæ
  Frater Megillæ, quo beatus
    Vulnere, qua pereat sagitta.
Cessat voluntas? non alia bibam
Mercede. Quæ te cumque domat Venus,
  Non erubescendis adurit
    Ignibus; ingenuoque semper
Amore peccas. Quidquid habes, age,
Depone tutis auribus. Ah miser!
  Quanta laborabas Charybdi,
    Digne puer meliore flamma!
Quæ saga, quis te solvere Thessalis
Magus venenis, quis poterit Deus?
  Vix illigatum te triformi
    Pegasus expediet Chimæra.

13 *voluptas?* 19 *laboras Charybdi, laboras in Charybdi.*

ODE XXVIII.

NAVTA ET IMAGO ARCHYTAE TARENTINI.

Inducitur Archytas Philosophus, et Geometra, nautæ cuidam, vel potius magistro navis, respondens, quod omnibus sit moriendum; petensque ab illo, ne sinat corpus suum iacere in littore insepultum.

N. Te maris, et terræ, numeroque carentis arenæ
Mensorem cohibent, Archyta,
Pulveris exigui prope littus parva Matinum
Munera? nec quidquam tibi prodest
Aerias tentasse domos, animoque rotundum
Percurrisse polum, morituro?
A. Occidit et Pelopis genitor, conviva Deorum,
Tithonusque remotus in auras,
Et Iovis arcanis Minos admissus; habentque
Tartara Panthoiden, iterum Orco
Demissum; quamvis clypeo Troiana refixo
Tempora testatus, nihil ultra
Nervos, atque cutem morti concesserat atræ;
Iudice te, non sordidus auctor

6 * *morituro?* Alii scribunt sine interrogatione; et alii sermonem nautæ protrahunt usque ad v. 20. Male.

14 *iudice me* coniicit vir doctus apud Cuning., contra omnium librorum lectionem: approbat Iani, ea potissimum ratione, quod prope indignum videri queat, Archytam, philosophum de Pythagoræ schola, dum magistrum suum extollere, et immortalitate dignum declarare vult, laudem illius, ac merita, non ad suum; sed ad imperiti hominis, nautæ, iudicium revocare. Imo, dicam, recte iudicium nautæ, sui concivis, non imperiti, Archyta appellat; quippe qui si tanta de ipso prædicat, Pythagoræ discipulo; et novisse poterat, Pythagoram in rebus divinis, et humanis, in physica, et ethica celeberrimum fuisse; præsertim in inferiori Ita-

Naturæ, verique. Sed omnes una manet nox,
 Et calcanda semel via leti.
Dant alios Furiæ torvo spectacula Marti:
 Exitio est avidum mare nautis.
Mixta senum, ac iuvenum densentur funera; nullum
 Sæva caput Proserpina fugit.
Me quoque devexi rapidus comes Orionis,
 Illyricis Notus obruit undis.
At tu, nauta, vagæ ne parce malignus arenæ
 Ossibus, et capiti inhumato

liæ parte etiam apud vulgus, ubi primus scholam aperuerat, a qua secta Italica nomen habuit; et ubi partim ex historia, partim ex fabulis Porphyrii, et Iamblichi constat, Pythagoram vix Crotonam appulsum, nautis, et piscatoribus primum innotuisse, qui ejus scientiam in divinando admirati, eam divulgarunt; et ita omnibus cupidinem tanti videndi hospitis iniecerunt. Vid. Brucker. Hist. phil. tom. 1. par. 2. sect. 1. §. 9. pag. 1011. seqq. Cellar. Geogr. aut. p. 639. 640. 909. 929. Multæ præterea sunt astronomiæ, et aliarum rerum naturalium notiones, quas aut supponit in navis magistro, aut quas eum docet Festus Avienus in Prognosticis. Mihique potius nautam, quam insignem discipulum decere videtur, ut hic Pythagoras tantum *non sordidus auctor* dicatur. 18 *avidum* V. D. Vr. A. B. C. D. F. Ch. C. An. A. Ba. A., alii apud Lamb. Cruq. Pulm. Torrent. Bentl. Iani, Combe, edd. Venn. 1478. 1492., et sic Ascens. Locher. Cruq. Torr. Fabric. Bentl. Cun. San. Iani, Oberlin.; et ante ita legebat Acron. Boethius de Cons. Phil. II. metro 8. v. 9. 10.: *Ut fluctus avidum mare Certo fine coerceat*. Al. *avidis*. 19 *densentur* V. A. B. Vr. A. B. C. D. Ch. C. D. Cr. A. Ba. A. An. A. Va. A., alii apud Lamb. Cruq. Pulm. Torr. Bentl. Iani, ed. Ven. 1478. Acron, et ita Lamb. Fabr. Marcil. Bentl. Cun. San. Baxt. Iani, Oberlin.: et *densere* est vocabulum Lucretianum, et Virgilianum, exquisitius. Vid. Gifan. in ind. Lucret. v. *Densere*; N. Heins. ad Ovid. XIV. Met. 369., et ad Val. Flacc. III. 207. Vulgata lectio *densantur*, et aliquot mss.

Particulam dare : sic, quodcumque minabitur Eurus
  Fluctibus Hesperiis, Venusinæ
Plectantur silvæ, te sospite : multaque merces,
  Unde potest, tibi defluat æquo
Ab Iove, Neptunoque sacri custode Tarenti.
  Negligis? immeritis nocituram
Postmodo te natis fraudem committere! Fors, et
  Debita iura, vicesque superbæ
Te maneant ipsum : precibus non linquar inultis;
  Teque piacula nulla resolvent.
Quamquam festinas, non est mora longa; licebit
  Iniecto ter pulvere curras.

ODE XXIX.

AD ICCIVM.

Mirum est, et monstri simile, Iccium Philosophum, studio intermisso, ad militiam transisse divitiarum cupiditate.

Icci, beatis nunc Arabum invides
Gazis; et acrem militiam paras
  Non ante devictis Sabææ
    Regibus; horribilique Medo
Nectis catenas. Quæ tibi virginum,
Sponso necato, barbara serviet?
  Puer quis ex aula capillis
    Ad cyathum statuetur unctis,

32 * *sepulcri* Ch. B. a 2. m.
8 *Ad cyathum*. Hoc est officium pocillatoris infundentis vinum, et pocula ministrantis; quod in marmoribus passim dicitur AB ARGENTO POTORIO, Murat. Th. Inscr. 885. 5. 929. 2. AD ARGENTVM POTORIVM, Bianch. Colomb. p. 70. 20. A POTIONE, Murat. 918. 7. 2043. 8. Bianch. p. 69. 4. A BIB*endo*, Murat. 305. tab. c. A VINIS 899. 6. Pocillatoris figura perelegans, actu ministrantis

Doctus sagittas tendere Sericas
Arcu paterno? Quis neget arduis
Pronos relabi posse rivos
Montibus, et Tiberim reverti;
Quum tu coemptos undique nobiles
Libros Panæti, Socraticam et domum
Mutare loricis Hiberis,
Pollicitus meliora, tendis?

ODE XXX.

AD VENEREM.

Rogat Venerem, ut in ædem Glyceræ, sibi dedicatam, veniat.

O Venus, regina Cnidi, Paphique,
Sperne dilectam Cypron, et vocantis
Thure te multo Glyceræ decoram
Transfer in ædem.
Fervidus tecum Puer, et solutis
Gratiæ zonis, properentque Nymphæ,
Et parum comis sine te Iuventas,
Mercuriusque.

poculum manu dextra elata, capillis promissis, et fortasse unctis, veste ornata, observatur in picturis e terra erutis prope Lateranum anno 1780.; ære incisis, et vulgatis a. 1783. a Io. M. Cassini. 16 *temnis*.

1 *Cnidi* e Græco Κνίδος, et e marmore reperto a. 1695. ad Aquam transversam extra portam Flaminiam, apud Fabrett. p. 497. 4., in quo FEDIMVS CONDITOR SACRARI VENERIS CNIDIAES. Al. *Gnidi*, quod male defendit Iani.

ODE XXXI.

AD APOLLINEM.

Non divitias petit ab Apolline, sed ut sibi sit mens sana in corpore sano.

Quid dedicatum poscit Apollinem
Vates? quid orat, de patera novum
Fundens liquorem? Non opimæ
Sardiniæ segetes feraces;
Non æstuosæ grata Calabriæ
Armenta; non aurum, aut ebur Indicum;
Non rura, quæ Liris quieta
Mordet aqua, taciturnus amnis.
Premant Calena falce, quibus dedit
Fortuna, vitem; dives ut aureis

4 *opimæ Sardiniæ segetes feraces* omnes fere mss., et sic antiquæ editt., item Cruq. Lamb. Torrent. Bentl. Cun.; et ita legas, quidquid contendat Ianl, qui præfert *opimas feracis*. Opimæ, hoc est uberis, et pinguis, ut *pingues Asiæ campi*, I. epist. 3. 5.; *pinguis Phrygiæ opes*, II. od. 12. 22.; *opima Capua*, Sid. Apoll. carm. V. 144. Sardinia enim *solum habet omnium rerum copia beatum*, ut ait Strabo l. 5.; sed præsertim tritici ferax est, Mela II. 7.; *dives ager frugum*, Claudian. de Bell. Gild. 509.; *propensæ Cereris nutrita favore*, Sil. Italic. XII. 375.: ita ut Valer. Maxim. VII. 6. dixerit, *Siciliam, et Sardiniam benignissimas Urbis Romanæ nutrices*. Segetes autem cum sint terræ, quæ aratæ, et consitæ sunt, ut Festus scribit, et notant Lambinus, et Torr.; segetes feraces erunt terræ, quæ largam frumenti copiam effundant. *Terra ferax Cerere*, Ovid. II. Am. 16. 7. *Segetes fecundæ, et uberes non solum fruges; verum herbas etiam effundunt inimicissimas frugibus*, Cic. in Orat. 15. De Ægypto Plin. in Paneg. 30.: *Tantis segetibus induebatur, ut cum feracissimis terris quasi numquam cessura, certaret*. Vid. II. ep. 2. 161. 10 *dives et*.

Mercator exsiccet culullis
Vina Syra reparata merce,
Dis carus ipsis: quippe ter, et quater
Anno revisens æquor Atlanticum
Impune. Me pascunt olivæ,
Me cichorea, levesque malvæ.
Frui paratis, et valido mihi,
Latoe, dones; at, precor, integra
Cum mente; nec turpem senectam
Degere, nec cithara carentem.

ODE XXXII.

AD LYRAM.

Alloquitur lyram, eamque poscit, ut sibi adsit, et secum canere non desinat.

Poscimur. Si quid vacui sub umbra
Lusimus tecum, quod et hunc in annum
Vivat, et plures; age, dic Latinum,
Barbite, carmen,
Lesbio primum modulate civi;
Qui, ferox bello, tamen inter arma,
Sive iactatam religarat udo
Littore navim,
Liberum, et Musas, Veneremque, et illi
Semper hærentem Puerum canebat;
Et Lycum, nigris oculis, nigroque
Crine decorum.
O decus Phœbi, et dapibus supremi
Grata testudo Iovis, o laborum
Dulce lenimen, mihi cumque salve
Rite vocanti.

15. *pascant*. 18 *ac precor*.
1 *Poscimus*.

ODE XXXIII.

AD ALBIVM TIBVLLVM.

Ne plus æquo doleat, sibi rivalem a Glycera indigne anteponi.

Albi, ne doleas plus nimio, memor
Immitis Glyceræ; neu miserabiles
Decantes elegos, cur tibi iunior
Læsa præniteat fide.
Insignem tenui fronte Lycorida
Cyri torret amor; Cyrus in asperam
Declinat Pholoen; sed prius Appulis
Iungentur capreæ lupis,
Quam turpi Pholoe peccet adultero.
Sic visum Veneri; cui placet impares
Formas, atque animos sub iuga ahenea
Sævo mittere cum Ioco.
Ipsum me, melior quum peteret Venus,
Grata detinuit compede Myrtale
Libertina, fretis acrior Hadriæ
Curvantis Calabros sinus.

ODE XXXIV.

AD SE IPSVM.

Pœnitet se, quod Epicureos sequutus, parum studiose Deos coluerit.

Parcus Deorum cultor, et infrequens,
Insanientis dum sapientiæ
Consultus erro; nunc retrorsum
Vela dare, atque iterare cursus

12 *Ioco.* Vid. od. 2.34. 15 *Hadria.* Vid. ad od. 3.15.

Cogor relictos : namque Diespiter ,
Igni corusco nubila dividens
Plerumque , per purum tonantes
Egit equos , volucremque currum ;
Quo bruta tellus , et vaga flumina ,
Quo Styx , et invisi horrida Tænari
Sedes , Atlanteusque finis
Concutitur . Valet ima summis
Mutare , et insignem attenuat Deus ,
Obscura promens : hinc apicem rapax
Fortuna cum stridore acuto
Sustulit ; hic posuisse gaudet .

ODE XXXV.

AD FORTVNAM ANTIATEM .

Obsecrat eam , ut Cæsarem Augustum conservet in Britannos iturum .

O Diva , gratum quæ regis Antium ,
Præsens vel imo tollere de gradu
Mortale corpus , vel superbos
Vertere funeribus triumphos :
Te pauper ambit sollicita prece
Ruris colonus ; te dominam æquoris ,
Quicumque Bithyna lacessit
Carpathium pelagus carina .
Te Dacus asper , te profugi Scythæ ,
Urbesque , gentesque , et Latium ferox ,
Regumque matres barbarorum , et
Purpurei metuunt tyranni ;
Iniurioso ne pede proruas
Stantem columnam ; neu populus frequens

6 *Igni corusco* . Vid. ad II. od. 10. 12.

Ad arma cessantes, ad arma
Concitet, imperiumque frangat.
Te semper anteit sæva Necessitas,
Clavos trabales, et cuneos manu
Gestans ahena; nec severus
Uncus abest, liquidumque plumbum.
Te Spes, et albo rara Fides colit
Velata panno; nec comitem abnegat,
Utcumque mutata potentes
Veste domos inimica linquis.
At vulgus infidum, et meretrix retro
Periura cedit: diffugiunt cadis
Cum fæce siccatis amici,
Ferre iugum pariter dolosi.
Serves iturum Cæsarem in ultimos
Orbis Britannos; et iuvenum recens
Examen, Eois timendum
Partibus, Oceanoque rubro.
Heu, heu! cicatricum, et sceleris pudet,
Fratrumque. Quid nos dura refugimus
Ætas? quid intactum nefasti
Liquimus? unde manum iuventus
Metu Deorum continuit? quibus
Pepercit aris? O utinam nova
Incude defingas retusum in
Massagetas, Arabasque ferrum!

17 *serva Necessitas*. 33 *Eheu*. 36 *manus*.

39 *defingas retusum* Vr. D. Am. A., quidam alii mss. et vett. editt. Bentl. et Iani, et sic Bentl. et Cun. *defingas recusum* V. D. Alii *defigas retusum*, *defigas recusum*, *defingas recusum*, *destringas*, vel *distringas recusum*, *diffingas refusum*, *recoctum*, *retrusum*. Vulgata *diffingas retusum*, quam præferunt Baxt. Gesn. Iani, Oberlin. Sed *diffingas* esset in duas partes fingas, seu formes. *Defingere* est simpliciter fingere, formare; quod pluribus probavi in observat. ad Georg. Virg. II. p. 87.

ODE XXXVI.

IN HONOREM PLOTII NVMIDAE.

Ob ejus ex Hispania reditum gaudio exsultat.

Et thure, et fidibus iuvat
 Placare, et vituli sanguine debito
Custodes Numidæ Deos;
 Qui nunc Hesperia sospes ab ultima,
Caris multa sodalibus,
 Nulli plura tamen dividit oscula,
Quam dulci Lamiæ; memor
 Actæ non alio rege puertiæ,
Mutatæque simul togæ.
 Cressa ne careat pulchra dies nota:
Neu prómtæ modus amphoræ,
 Neu morem in Salium sit requies pedum:
Neu multi Damalis meri
 Bassum Thréicia vincat amystide:
Neu desint epulis rosæ,
 Neu vivax apium, neu breve lilium.
Omnes in Damalin putres
 Deponent oculos; nec Damalis novo
Divelletur adultero,
 Lascivis ederis ambitiosior.

p. 87., ubi *definge* restitui; et ibid. 301. *neu ferro læde retuso semina*: retusum ferrum est hebes, obtusum. Sensus Horatii est ut Ennii apud Macrob. Sat. VI. 1.: *Recoquunt patrios fornacibus enses*.

ODE XXXVII.

AD SODALES.

Illos hortatur ad indulgendum genio ob victoriam Actiacam.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus: nunc Saliaribus
Ornare pulvinar Deorum
Tempus erat dapibus, sodales.
Antehac nefas, depromere Cæcubum
Cellis avitis; dum Capitolio
Regina dementes ruinas,
Funus et imperio parabat
Contaminato cum grege turpium
Morbo virorum; quidlibet impotens
Sperare, fortunaque dulci
Ebria. Sed minuit furorem
Vix una sospes navis ab ignibus;
Mentemque lymphatam Mareotico
Redegit in veros timores
Cæsar, ab Italia volantem
Remis adurgens, (accipiter velut
Molles columbas, aut leporem citus
Venator in campis nivalis
Hæmoniæ) daret ut catenis
Fatale monstrum: quæ generosius
Perire quærens, nec muliebriter
Expavit ensem, nec latentes
Classe cita reparavit oras;

4 *erit*. 15 *ad veros timores* coniiciebat Bentl. nulla auctoritate. Veros timores fugientis dicit Horatius, quia *vani quatiunt semper lymphata timores*, Ovid. seu Gratius Halieut. 72. 24 * *repetivit* Vr.A. 2.2. m. *resera-*

Ausa et iacentem visere regiam
Vultu sereno, fortis et asperas
Tractare serpentes, ut atrum
Corpore combiberet venenum;
Deliberata morte ferocior:
Saevis Liburnis scilicet invidens,
Privata deduci superbo
Non humilis mulier triumpho.

ODE XXXVIII.

AD PVERVM MINISTRVM.

Vult famulum suum, nihil aliud adhibere ad externum convivii apparatum, quam myrtum.

Persicos odi, puer, apparatus;
Displicent nexae philyra coronae;
Mitte sectari, rosa quo locorum
Sera moretur.
Simplici myrto nihil adlabores
Sedulus, curo: neque te ministrum
Dedecet myrtus, neque me sub arta
Vite bibentem.

vit coniicit With., *penetravit* Bentl., *repedavit* Titius ad Grat. Fal. Cyneg. 244.

Q. HORATII FLACCI
CARMINVM
LIBER SECVNDVS.

ODE I.

AD C. ASINIVM POLLIONEM.

Pollionem monet, ut tragœdiarum scripturam tantisper intermittat, dum Respublica sit composita. Deinde commendat illius scripta.

Motum ex Metello consule civicum,
Bellique caussas, et vitia, et modos,
Ludumque Fortunæ, gravesque
Principum amicitias, et arma
Nondum expiatis uncta cruoribus,
Periculosæ plenum opus aleæ,
Tractas; et incedis per ignes
Suppositos cineri doloso.
Paullum severæ Musa tragœdiæ
Desit theatris: mox, ubi publicas
Res ordinaris, grande munus
Cecropio repetes cothurno,
Insigne mæstis præsidium reis,
Et consulenti, Pollio, curiæ:
Cui laurus æternos honores
Dalmatico peperit triumpho.
Iam nunc minaci murmure cornuum
Perstringis aures: iam litui strepunt:
Iam fulgor armorum fugaces
Terret equos, equitumque vultus.
Audire magnos iam videor duces
Non indecoro pulvere sordidos,

10 * *absit* An. A. a 2. m. Musa est Melpomene.

Et cuncta terrarum subacta,
Præter atrocem animum Catonis.
Iuno, et Deorum quisquis amicior
Afris, inulta cesserat impotens
Tellure; victorum nepotes
Rettulit inferias Iugurthæ.
Quis non Latino sanguine pinguior
Campus sepulcris impia prœlia
Testatur, auditumque Medis
Hesperiæ sonitum ruinæ?
Qui gurges, aut quæ flumina lugubris
Ignara belli? quod mare Dauniæ
Non decoloravere cædes?
Quæ caret ora cruore nostro?
Sed ne, relictis, Musa procax, iocis,
Ceæ retractes munera neniæ:

28 *Rettulit* ex mss., et lapidibus, et ex æneis tabulis. Vid. Marin. Arvali p. 2. Al. *Retulit*. 38 *munera neniæ*. Chabot ex mss. præfert *vulnera*: inepte. Nic. Heinsius ex coniectura *funera*. *Munera neniæ* sunt extrema officia, laudationes funebres; ut Apelles in epitaphio uxori apud Masseium in Antiq. Gall. ep. 15. p. 70. Bonada Carm. ex ant. lap. II. p. 116.: CONIVGIS OFFICIVM TESTATVR CARMINE PARVO EXTREMVMQVE TIBI REFERO MVNVS. Et in alio marmore p. 119. n. 30.: SVPREMVM VERSVS MVNVS DONAMVS ET ARAM. De hisce laudationibus vide Trotz de Mem. prop. I. 6. p. 404. seqq. Kirchm. de Fun. II. 6. 18. Cic. II. de Leg. 24.: *Honoratorum virorum laudes in concione memorantor, easque etiam cantu ad tibicinem prosequuntor, cui nomen nenia: quo vocabulo etiam Græci cantus lugubres nominant*. Est enim *carmen funebre proprie nenia* etiam apud Quinctil. I. O. VIII. 2., et Festum. Simonides autem, Ceo Insula oriundus, celebris fuit ob hæc carmina; et iuxta Quinctil. X. 1., *præcipua ejus in commovenda commiseratione virtus, ut quidam in hac eum parte omnibus eiusdem operis auctoribus præferant*. Hinc nenia sine æ, e Græco *νηνία*, ut monet Scalig. Poet. I. 50., et Kirchmannus.

Mecum Dionæo sub antro
Quære modos leviore plectro.

ODE II.

AD C. SALLVSTIVM CRISPVM.

Proculeium laudat ob liberalitatem in fratres. Contemptus pecuniæ regem efficit, et beatum.

Nullus argento color est, avaris
Abdito terris, inimice lamnæ
Crispe Sallusti, nisi temperato
Splendeat usu.
Vivet extento Proculeius ævo,
Notus in fratres animi paterni:
Illum aget penna metuente solvi
Fama superstes.
Latius regnes avidum domando
Spiritum, quam si Libyam remotis
Gadibus iungas, et uterque Pœnus
Serviat uni.
Crescit indulgens sibi dirus hydrops;
Nec sitim pellit, nisi caussa morbi
Fugerit venis, et aquosus albo
Corpore languor.
Redditum Cyri solio Phraaten,
Dissidens plebi, numero beatûm
Eximit Virtus; populumque falsis
Dedocet uti
Vocibus; regnum, et diadema tutum
Deferens uni, propriamque laurum,

18 *beatûm* V. A. B. a 2. m. Vr. A. F. Ch. C. Cr. A. a 2. m. Au. A. Va. A. a 2. m., alii apud Iani, ed. Princ. Flor. 1482. Venn. 1483. 1490. 1492. Land. Ascens. Glar. Al. *beatorum*, ex glossa.

Quisquis ingentes oculo irretorto
Spectat acervos.

ODE III.

AD Q. DELLIUM.

Moderate ferenda utraque est fortuna, quum omnibus impendeat æqua moriendi conditio.

Æquam memento rebus in arduis
Servare mentem, non secus in bonis
Ab insolenti temperatam
Lætitia, moriture Delli;
Seu mæstus omni tempore vixeris,
Seu te in remoto gramine per dies
Festos reclinatum bearis
Interiore nota Falerni;
Quo pinus ingens, albaque populus
Umbram hospitalem consociare amant
Ramis, et obliquo laborat
Lympha fugax trepidare rivo:
Huc vina, et unguenta, et nimium breves
Flores amœnæ ferre iube rosæ;

9 *Quo* vulgata lectio ante Lambinum, qui ei substituit *qua* ex aliis mss. Sed *quo*, est quo loco; ubi; quidquid dicat Iani: *qua* per locum, per quem locum, vel ex qua parte. 14 *breves flores amœna rosa* vulgata lectio, et omnium mss., quos viderim. *Brevis flores amœnos rosa* legit Cruquius ex aliquot suis, Cun. San. Iani, Oberlinus, qui non viderunt, *amœna* proprium esse rosæ epitheton: ut apud Apuleium Metam. IV. pag. 64. edit. 1650. Pricæi, dici *rosas teneras, et amœnas*; et XI. p. 247.: *Coronam, qua rosis amœnis intexta fulgurabat*. Sic apud Ovid. V. Trist. 2. 27. *amœna rosaria*; et in inscriptione reperta via Salaria anno 1739., apud Marangon. in App. post notas ad Acta S. Victor. p. 148., Victorium Diss. glyptogr. p. 115. Murat. Th. inscr. III.

Dum res, et ætas, et sororum
Fila trium patiuntur atra.
Cedes coemptis saltibus, et domo,
Villaque, flavus quam Tiberis lavit;
Cedes; et exstructis in altum
Divitiis potietur heres.
Divesne, prisco natus ab Inacho,
Nil interest, an pauper, et infima
De gente sub divo moreris,
Victima nil miserantis Orci.
Omnes eodem cogimur: omnium
Versatur urna, serius, ocius
Sors exitura; et nos in æternum
Exsilium impositura cymbæ.

ODE IV.

AD XANTHIAM PHOCEVM.

Non est, cur Xanthias erubescat, quod Phyllida ancillam amet, quum multis magnis viris idem usu venerit.

Ne sit ancillæ tibi amor pudori,
Xanthia Phoceu! Prius insolentem
Serva Briseis niveo colore
Movit Achillem.

p. 1737. n. 2. Bonada Carm. ex ant. lap. II. p. 123.:

HIC SITVS EST ANNIS PLENVS . VITAQVE BEATVS .
ET LAETVS . OMNI . MORE RHODANTHION.
NEC SIT MIRVM QVOD COMIS . QVOD DVLCIS AMOENVS .
IN VITA . FVERIT . NOMINE . FLORIS ERAT .

Defunctus vocabatur Rhodanthion; nempe Flos rosæ; unde amœnus dicitur fuisse ut rosa. Et Ausonius Eldyll. VI. non solum de brevitate rosæ; sed et aliorum florum conqueritur v. 41. 23 *sub dio*. 28 *exitium*.

Movit Aiacem Telamone natum
Forma captivæ dominum Tecmessæ:
Arsit Atrides medio in triumpho
Virgine rapta;
Barbaræ postquam cecidere turmæ
Thessalo victore, et ademptus Hector
Tradidit fessis leviora tolli
Pergama Graiis.
Nescias, an te generum beati
Phyllidis flavæ decorent parentes:
Regium certe genus, et Penates
Mæret iniquos.
Crede, non illam tibi de scelesta
Plebe dilectam; neque sic fidelem,
Sic lucro aversam potuisse nasci
Matre pudenda.
Brachia, et vultum, teretesque suras
Integer laudo: fuge suspicari,
Cuius octavum trepidavit ætas
Claudere lustrum.

ODE V.

Pulcherrima Lalage est virgo viro immatura: ergo ab eius cupiditate est mens revocanda.

Nondum subacta ferre iugum valet
Cervice, nondum munia comparis
Æquare, nec tauri ruentis
In Venerem tolerare pondus.
Circa virentes est animus tuæ
Campos iuvencæ, nunc fluviis gravem
Solantis æstum, nunc in udo
Ludere cum vitulis salicto

18 *delectam*.

Prægestientis. Tolle cupidinem
Immitis uvæ; iam tibi lividos
Distinguet autumnus racemos
Purpureo varius colore.
Iam te sequetur; currit enim ferox
Ætas; et illi, quos tibi dempserit,
Apponet annos: iam proterva
Fronte petet Lalage maritum;
Dilecta, quantum non Pholoe fugax;
Non Chloris, albo sic humero nitens,
Ut pura nocturno renidet
Luna mari; Cnidiusque Gyges;
Quem si puellarum insereres choro,
Mire sagaces falleret hospites
Discrimen obscurum, solutis
Crinibus, ambiguoque vultu.

ODE VI.

AD SEPTIMIVM.

Optat habere suæ senectutis sedem Tibur, et Tarentum, quorum laudat amœnitatem.

Septimi, Gades aditure mecum, et
Cantabrum indoctum iuga ferre nostra, et
Barbaras Syrtes, ubi Maura semper
Æstuat unda;
Tibur, Argeo positum colono,
Sit meæ sedes utinam senectæ;

13 *velox* Va. A. a 2. m. Mentel. apud Iani. Wakefield ex ingenio legit *fugax*, et transfert *ferox* ad *Pholoe*, v. 17.: audacter more suo, et inscite. Ætas enim ferox iuvencæ, est nondum subacta cervice, nondum domita, immansueta; et in puella, quæ adhuc viros fugit.

Sit modus lasso maris, et viarum,
Militiæque.
Unde si Parcæ prohibent iniquæ,
Dulce pellitis ovibus Galæsi
Flumen, et regnata petam Laconi
Rura Phalanto.
Ille terrarum mihi præter omnes
Angulus ridet; ubi non Hymetto
Mella decedunt, viridique certat
Bacca Venafro:
Ver ubi longum, tepidasque præbet
Iupiter brumas, et amicus Aulon,
Fertilis Baccho, minimum Falernis
Invidet uvis.
Ille te mecum locus, et beatæ
Postulant arces: ibi tu calentem
Debita sparges lacryma favillam
Vatis amici.

ODE VII.

AD POMPEIVM GROSPHVM.

Ei reditum gratulatur in patriam.

O sæpe mecum tempus in ultimum
Deducte, Bruto militiæ duce,
Quis te redonavit Quiritem
Dîs patriis, Italoque Cælo,
Pompei, meorum prime sodalium?
Cum quo morantem sæpe diem mero
Fregi, coronatus nitentes
Malobathro Syrio capillos.

19 *Fertili.*
3 *Quiritum* emendat Heins. et Sivr. Quiritem, idest civem Romanum, seu in iura civis Romani; fuerat enim proscriptus Pompeius.

Tecum Philippos, et celerem fugam
Sensi, relicta non bene parmula;
Quum fracta virtus, et minaces
Turpe solum tetigere mento.
Sed me per hostes Mercurius celer
Denso paventem sustulit aere:
Te rursus in bellum resorbens
Unda fretis tulit æstuosis.
Ergo obligatam redde Iovi dapem;
Longaque fessum militia latus
Depone sub lauru mea; nec
Parce cadis tibi destinatis.
Oblivioso levia Massico
Ciboria exple: funde capacibus
Unguenta de conchis. Quis udo
Deproperare apio coronas,
Curatve myrto? Quem Venus arbitrum
Dicet bibendi? Non ego sanius
Bacchabor Edonis: recepto
Dulce mihi furere est amico.

ODE VIII.

AD BARINEN.

Non est, cur ei iuranti credatur, quum ex periuriis pulchrior exoriatur.

Ulla si iuris tibi peierati
Pœna, Barine, nocuisset umquam;
Dente si nigro fieres, vel uno
Turpior ungui;
Crederem: sed tu simul obligasti
Perfidum votis caput, enitescis
Pulchrior multo, iuvenumque prodis
Publica cura.

Expedit, matris cineres opertos
Fallere, et toto taciturna noctis
Signa cum Cælo, gelidaque Divos
Morte carentes.
Ridet hoc, inquam, Venus ipsa; rident
Simplices Nymphæ, ferus et Cupido,
Semper ardentes acuens sagittas
Cote cruenta.
Adde, quod pubes tibi crescit omnis;
Servitus crescit nova; nec priores
Impiæ tectum dominæ relinquunt,
Sæpe minati.
Te suis matres metuunt iuvencis,
Te senes parci, miseræque nuper
Virgines nuptæ, tua ne retardet
Aura maritos.

ODE IX.

AD VALGIVM.

Ut tandem aliquando mortem pueri sui Mystis deflere desinat.

Non semper imbres nubibus hispidos
Manant in agros; aut mare Caspium
Versant inæquales procellæ
Usque; nec Armeniis in oris,

3 * *Versant* Vr. A.: optime. Sic Virg. III. Æ. 196.: *Continuo venti volvunt mare*. Plin. H. N. IX. 3.: *Procellæ ab imo vertunt maria*. Vid. II. ep. 1. 90. Boethius de Cons. phil. II. metr. 2.: *Si quantas, rapidis flatibus incitus, Pontus versat arenas*. Et metr. 3.: *Sæpe ferventes Aquilo procellas verso concitat æquore*. Lucret. VI. 114.: *Aut ubi suspensam vestem, chartasque volantes Verberibus venti versant*. De eo mari Mela III. 5.: *Omne atrox, sine portubus, procellis undique expositum*. Al. *Vexant*. Sæpe in mss. confunduntur *vexare*, et *versare*.

Amice Valgi, stat glacies iners
Menses per omnes; aut Aquilonibus
Querceta Gargani laborant,
Et foliis viduantur orni.
Tu semper urges flebilibus modis
Mysten ademptum; nec tibi Vespero
Surgente decedunt amores,
Nec rapidum fugiente Solem.
At non ter ævo functus amabilem
Ploravit omnes Antilochum senex
Annos; nec impubem parentes
Troilon, aut Phrygiæ sorores,
Flevere semper. Desine mollium
Tandem querelarum: et potius nova
Cantemus Augusti tropæa
Cæsaris; et rigidum Niphaten,
Medumque flumen gentibus additum
Victis, minores volvere vertices;

19 *tropaa*. Mss. communiter tum hic, tum apud alios scriptores, et editiones vulgatæ, in nostro saltem ante Lambinum, habent *trophaa*. Sed sine adspiratione scribendum monuerunt eruditiores editores, Cellarius, aliique critici, e Graeco τρόπαιον · TROPAEA etiam legitur in tabula ænea apud Marin. Arvali pag. 457., quæ ibi dicuntur esse in Capitolio. 22 *vertices* V. A. B. Vr. A. B. C. Ch. A. C. Cr. A. An. A., alii mss. apud Iani, et Combe, edd. Venn. 1479. 1490. 1509. Flor. 1482. Iuntæ 1503. Muret. Fabric. Rutg. Torr. Bentl. Al. *vortices*. *Vertex a vertendo dicitur, vortex a vorando: et vult Plinius verticem, immanem vim impetus habere, ut ingens a vertice pontus: vorticem vero circumactionem undæ esse, ut, et rapidus vorat æquore vortex*. Ita Charis. lib. I. p. 85. ed. Basil. 1551. Summitas ergo aquarum fluminis, seu undæ in mare decurrentes, una super aliam volvuntur, ut II. ep. 2. 176. *unda supervenit undam*. Sen. N. Q. II. 35.: *Rapidorum aqua torrentium in se non recurrit, nec moratur quidem, quia priorem superveniens*

Intraque præscriptum Gelonos
Exiguis equitare campis.

ODE X.

AD LICINIVM MVRENAM.

Mediocritas in utraque fortuna est ferenda.

Rectius vives, Licini, neque altum
Semper urgendo; neque, dum procellas
Cautus horrescis, nimium premendo
Littus iniquum.

præcipitat. Hinc apud Sil.Ital. XVII. 122.: *Turbidus amnis, Qui silvas, et saxa trahens, per devia præceps volvitur*: et passim apud alios; præsertim cum amnes exundant. Diversus itaque est hic aquarum motus a motu vorticis, de quo Senecal. c. V. 13.: *Turbo evenire in fluminibus solet, ut quam diu sine impedimento feruntur, simplex, et rectum illis iter sit: ubi incurrere in aliquod saxum ad latus ripæ prominens, retorqueantur, et in orbem aquas sine exitu flectant, ita ut circum lata in se sorbeantur, et vorticem efficiant*. Et de utroque III. 27.: *Quanta cum præcipitatione volvuntur, ubi per campestria fluens Rhenus, ne spatio quidem languidus, sed latissime velut per angustum aquas implet? Cumque Danuvius non iam radices, nec media montium stringit; sed iuga ipsa sollicitat, ferens secum madefacta montium latera, rupesque deiectas, et magnarum promontoria regionum, quæ fundamentis laborantibus a continente recesserunt. Deinde non inveniens exitum (omnia enim sibi ipsi præcluserat) in orbem redit; ingentemque terrarum ambitum, atque urbium uno vortice involvit*. Allegorice ait poeta, Euphraten non amplius exundare; sed modestius, et lenius fluere, domitum se sentiens, et unitum Romano Imperio; pro gentibus, quæ flumen accolunt, devictis.

3 *horrescis, nimium*. Wakefield comma ponit post *nimium*, adducens v.28. de Arte poet. Sed hic locus plane alio sensu discernitur ab illo. In hoc videre pote-

Auream quisquis mediocritatem
Diligit, tutus caret obsoleti
Sordibus tecti, caret invidenda
Sobrius aula.
Saevius ventis agitatur ingens
Pinus; excelsae graviore casu
Decidunt turres; feriuntque summos
Fulmina montes.
Sperat infestis, metuit secundis

rat impotens eriticus, *nimium* pari passu ambulare cum praecedenti *semper*; ut qui semper urget altum, etiam nimium premat litus iniquum. 9 *Saevius* ex mss. Sorb. apud Valart: Ita in edit. Rothomag. 1701. Cun. San. Sivrius, Iani, et Burm. ad Ovid. Her. XIV. 39. Al. *Saepius*; pro qua lectione facere posset Sen. de Prov. 4.: *Non est arbos solida, nec fortis, nisi in quam frequens ventus incursat: ipsa enim vexatione constringitur, et radices certius figit*. Sed hoc alio sensu de quercu dici potest, non de pinu, quae excelsa, radicibus parum firmis, facile a ventis subvertitur, et eradicatur; ut passim videmus in agro Romano, et in villis suburbanis. 10. *et celsae*.

12 *Fulmina* Vr. A. Ch. C. D. Cr. A. An. A. a 2. m., alii mss. apud Lamb. Torr.; quam idem Lambinus appellat vulgatam lectionem in pr. editione: probant Fab. Rutg. Torr. Despr. Dac. San. Al. *Fulgura*, et in mss. plurimis, edd. antiquis aliquibus; quam habent Acron, Porphyrio, et tribus in locis S. Hieronymus apud Bentleium; defendunt Lambinus in sec. editione, Bentleius, Cun. Baxt. Iani. Quamquam et verum sit, *fulgur* idem saepe notare quod *fulmen* apud optimos Latinitatis auctores; nihilominus in eo proprie distinguuntur, ut fulmen dicatur, si non tantum ignem coruscum indicare velis; sed insimul naturam, corpus, ictum ipsius fulminis: contra fulgur, vel etiam si absque telo ignis se emiserit; quod non negat Bentleius; et aperte evincitur ex Sen. N. Q. II. 21. seqq. Lucret. VI., ubi v. 297. ait: *Extemplo cadit igneus ille Vortex, quod patrio vocitamus nomine fulmen*. Plinius etiam H. N. XXXV. 15. fulmina, et fulgura distinguit. Ideo puto et hic proprietatem verbi sequutum Horatium, ut I. od. 3. 40. od. 12.

Alteram sortem bene præparatum
Pectus. Informes hiemes reducit
Iupiter; idem
Summovet. Non, si male nunc, et olim
Sic erit: quondam cithara tacentem
Suscitat Musam, neque semper arcum
Tendit Apollo.
Rebus angustis animosus, atque
Fortis appare: sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo
Turgida vela.

ODE XI.

AD QVINCTIVM HIRPINVM. (A)

Omissis curis vivendum est hilariter.

Quid bellicosus Cantaber, et Scythes,
Hirpine Quincti, cogitet, Hadria
Divisus obiecto, remittas
Quærere; nec trepides in usum

60. III. od. 3. 6. od. 4. 44. 74. od. 16. 11. IV. od. 4. 1. Adde quod Seneca, omnibus citatis antiquior, nostrum imitatus in Agam. 96. scribit: *Feriunt celsos fulmina colles.*

13 * *Sperat adversis* Ch. C., puto ex glossa; quamvis apud scriptores passim res adversæ opponantur secundis, ut apud Sallust. Cat. 5. Iug. 53. Cic. de Off. I. 26.: *Nam ut adversas res, sic secundas immoderate ferre, levitatis est*: et pro Sulla, 27. Auctor Orationis ad C. Cæsarem de Rep. ord. in pr. post eumdem Sall.: *Comperi semper tibi maiorem in adversis, quam in secundis rebus animum esse.* Liv. XXIV. 22.: *Sciat magnitudinem Populi Romani admirabiliorem prope adversis rebus, quam secundis esse.* Iustin. XXXI. pr. de Hannibale: *Nec minus in secundis adversa, quam in adversis secunda cogitantem.* Vid. II. sat. 2. 136. 8. 74.

(A) *Quinctium.* Vid. ad I. od. 18. 2 *Hadria.* Vid. ad I. od. 3. 15.

Poscentis ævi pauca. Fugit retro
Levis Iuventas, et decor; arida
Pellente lascivos amores
Canitie, facilemque somnum.
Non semper idem floribus est honor
Vernis; neque uno Luna rubens nitet
Vultu: quid æternis minorem
Consiliis animum fatigas?
Cur non sub alta vel platano, vel hac
Pinu iacentes sic temere, et rosa
Canos odorati capillos,
Dum licet, Assyriaque nardo,
Potamus uncti? Dissipat Evius
Curas edaces. Quis puer ocius
Restinguet ardentis Falerni
Pocula prætereunte lympha?
Quis devium scortum eliciet domu
Lyden? Eburna, dic age, cum lyra
Maturet; in comptum, Lacænæ
More, comas religata nodum.

15 *odorata* Ch. C. a 2. m., unus apud Oberl. Ipsa rosa proprie odorata dicitur. Caius Pedo Albinov. el. 1. in ob. Mæc. 94.: *Victor odorata veniat inque rosa*. Plin. H. N. XXI.4. Sed hic intelligendus esset Horatius de rosaceo unguento, propter sequens *uncti*: quod poetæ esset insolens, qui semper de vera rosa naturali loquitur quum de ea in conviviis agit; ut etiam alii poetæ, inscriptiones Fratrum Arvalium, et sepulcrales, quum de rosa loquuntur; et est de coronis roseis. Vid. Pasch. Coron. III. 5.

24 *in comptum, Lacænæ more, comas religata nodum* Ch. A. *In comptum* etiam Acron, Porphyrio, Comm. Cruq., alii mss. apud Torr. Bentl. Iani. *Incomtam* aliquæ editiones recentiores, Bentl. Cun. Val. Wakef. *Comas* etiam Vr. B. D., tres Mss. Brit. apud Combe. *Nodo* aliquæ editiones, Bentl. Cun. Val. Wakef. Virginibus totius Græciæ fuit hic mos, comas in nodum colligendi versus occiput; quod Pausanias X. 25. advertit de Polixena in pictura Polignoti: quod et de puellis, et Nymphis vi-

ODE XII.

AD C. CILNIVM MAECENATEM.

Res graves, et tragicæ carmini lyrico non conveniunt. Horatius præter Licymniæ formam, et res amatorias, nihil canet.

Nolis longa feræ bella Numantiæ,
Nec dirum Hannibalem, nec Siculum mare

demus in picturis Musei Herculanensis IV. 6. 41. 54., et aliis: quod in canonem constituit ex antiquis monumentis Winkel. Stor. delle arti del dis. I. 296. II. 63. III. 222. Qui vel *incomtum nodum* (haud Latine sine præpositione *in*), vel *incomtam comam* præferunt, supponant necesse est, omnes puellas incompto, neglecto crine, ut festinantes, prodiisse in publicum; et harum exemplar proposuisse Horatium puellæ, quæ etiam ad lyram canere debebat in convivio. Bentleius insuper asserit, *comtum* repugnare poetæ menti, qui iubet Lyden *maturare*, neque moram facere in comendis capillis. Sed in hoc errat ipse, et Iani, qui *maturet* exponunt *properet*; quod falsum esse iam docuerat Macrob. Sat. VI. 8., ubi notat, *maturare*, et *properare* tamquam plane contraria scitissime separari a Virgilio; et addit: *Mature est, quod neque citius, neque serius; sed medium quiddam, et temperatum est*. Poterat ergo Lyde sine mora longa comas religare, colligere in nodum compositum, more puellarum Lacænarum, seu Spartanarum, quæ in primis in palæstra, et venatione agiliores comparebant: eodemque aliis puellis, et Nymphis venustissimis grato, ab omnibus laudato, et in monumentis expresso: modo simplici, et omnium facillimo, qui et Dianam ipsam venatricem decebat; ut de ea Ovid. VIII. Met. 319.: *Crinis erat simplex, nodum collectus in unum*. At in summo vertice, nodo diverso, ad modum Veneris, et Apollinis religatas comas habet Diana, ut ex omnibus eius imaginibus notum. Quod si scivisset Bentleius, ne cogitasset quidem, *Lacana* substituere *Diana*.

2 *dirum Hannibalem* V. D., alii mss. apud Lamb. Cruq.

Pœno purpureum sanguine, mollibus
Aptari citharæ modis;
Nec sævos Lapithas, et nimium mero
Hylæum; domitosve Herculea manu
Telluris iuvenes, unde periculum
Fulgens contremuit domus
Saturni veteris: tuque pedestribus
Dices historiis prœlia Cæsaris,
Mæcenas, melius; ductaque per vias
Regum colla minacium.

Val.Iani; ita edidere Aldus 1501.Iunta 1503. Dionysius ab Harsio Lugd.1538.Gryphius 1565.Mur.Torr.Steph.Fab.Dacer. Iones, Sivr., aliique. Al. *durum*. Primam lectionem præfero, quod hic non de laudibus ducis Carthaginiensis agebatur, ut celebraretur *durus* ab animi fortitudine, et laborum patientia, ut placet Torrentio; sed potius *dirus* dici debebat, ut *fera Numantia*; quæ vox efficacissima, ut bene Burm. ad Quinctil. I. O. VII. 2., notat animi quamdam vehementiam cum furore, scelere, crudelitate, et pernicie aliorum coniunctam; sicut *diritas* est feritas quædam Ingenii, atque immanitas. P. Victorius Var. lect. II. c. ult. In hisce qualitatibus eminebat Hannibal, quippe qui *furia, et fax belli Punici* dictus, Liv. XXI. 3.; *praceps ingenio in iram erat*, XXIII. 4.; *cuius maiore ex parte virtus savitia constabat*, Val. Maxim. IX. 2. in ext. Sil. Italic. I. 56. seqq., et apud A. Gell. II. 6., quem exscripsit Macrob. Sat. VI. 7.: *Vexatam Italiam dixit Cato ab Hannibale, quando nullum calamitatis, aut savitia, aut immanitatis genus reperiri queat, quod eo tempore Italia non perpessa sit. M. Tullii IV. in Verrem: Qua ab isto sic spoliata, atque direpta est, ut non ab hoste aliquo, qui tamen in bello religionem, et consuetudinis iura retineret; sed ut a barbaris pradonibus vexata esse videatur*. Hinc *dirus*, et *perfidus* appellatur IV. od. 4. 42. 49.; *dirus* æque a Sid. Apollin. Carm. VII. 129., et II. 300.: *Hannibal ille ferox*. Vid. III. od. 6. 36. *Hannibalem*, non *Annibalem*, ex mss. et antiquis monumentis; quod iam monuerunt Cortius ad Sall. I. 5., Drakenb., Cellarius. 6 *domitosque*. 12 *minacium*. Ut apud Apuleium Met. X. p. 234. de

Me dulcis dominæ Musa Licymniæ
Cantus, me voluit dicere lucidum
Fulgentes oculos, et bene mutuis
    Fidum pectus amoribus:
Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare ioco, nec dare brachia
Ludentem nitidis virginibus, sacro
    Dianæ celebris die.
Num tu, quæ tenuit dives Achæmenes,
Aut pinguis Phrygiæ Mygdonias opes
Permutare velis crine Licymniæ,
    Plenas aut Arabum domos;
Dum flagrantia detorquet ad oscula
Cervicem, aut facili sævitia negat
Quæ poscente magis gaudeat eripi;
    Interdum rapere occupet?

ODE XIII.

IN ARBOREM, CVIVS CASV REPENTINO PAENE OPPRESSVS FVERAT.

Ille et nefasto te posuit die,
Quicumque primum, et sacrilega manu
  Produxit, arbos, in nepotum
    Perniciem, opprobriumque pagi.
Illum et parentis crediderim sui
Fregisse cervicem, et penetralia
  Sparsisse nocturno cruore
    Hospitis: ille venena Colcha,

Minerva, *capite, et oculis in adspectum minacibus*. Festus Avienus Arateà Phæn.pag.34. edit. 1599. de Tauro in Cælo, *minaces in terram figens oculos*. Al. *minantium*.

13 *dulces*. 25 *fragrantia*. 28 *occupat*. 8 *Colchica*.

Et quidquid usquam concipitur nefas,
Tractavit, agro qui statuit meo
Te triste lignum, te caducum
In domini caput immerentis.
Quid quisque vitet, numquam homini satis
Cautum est in horas. Navita Bosporum
Pœnus perhorrescit; neque ultra
Cæca timet aliunde fata:
Miles sagittas, et celerem fugam
Parthi; catenas Parthus, et Italum
Robur: sed improvisa leti
Vis rapuit, rapietque gentes.
Quam pæne furvæ regna Proserpinæ,
Et iudicantem vidimus Æacum,
Sedesque discretas piorum, et
Æoliis fidibus querentem
Sappho puellis de popularibus;
Et te sonantem plenius aureo,
Alcæe, plectro dura navis,
Dura fugæ mala, dura belli.
Utrumque sacro digna silentio
Mirantur umbræ dicere: sed magis
Pugnas, et exactos tyrannos
Densum humeris bibit aure vulgus.
Quid mirum? ubi illis carminibus stupens
Demittit atras bellua centiceps
Aures, et intorti capillis
Eumenidum recreantur angues.
Quin et Prometheus, et Pelopis parens
Dulci laborum decipitur sono;
Nec curat Orion leones
Aut timidos agitare lyncas.

14 *Bosphorum*. 23 *descriptas*.

ODE XIV.

AD POSTVMVM. (A)

Vita brevis, et mori necesse est.

Heu, heu! fugaces, Postume, Postume,
Labuntur anni; nec pietas moram
Rugis, et instanti senectæ
Afferet, indomitæque morti.
Non, si trecenis, quotquot eunt dies,
Amice, places illacrymabilem
Plutona tauris; qui ter amplum
Geryonen, Tityonque tristi
Compescit unda, scilicet omnibus,
Quicumque terræ munere vescimur,
Enaviganda; sive reges,
Sive inopes erimus coloni.
Frustra cruento Marte carebimus,
Fractisque rauci fluctibus Hadriæ;
Frustra per autumnos nocentem
Corporibus metuemus Austrum.
Visendus ater flumine languido
Cocytus errans, et Danai genus
Infame, damnatusque longi
Sisyphus Æolides laboris.
Linquenda tellus, et domus, et placens
Uxor; neque harum, quas colis, arborum
Te, præter invisas cupressos,
Ulla brevem dominum sequetur.
Absumet heres Cæcuba dignior
Servata centum clavibus; et mero

(A) Ita scribas sine H. Præter Cellarium, vide Marin. Arvali p. 388. Cannegiet. in Postumo p. 114. 1 *Heu, heu*. Ut I. od. 35. 33. Al. *Eheu*. 8 *Geryonem*. 14 *Hadria*. Vid. I. od. 3. 15.

Tinget pavimentum, superbis
Pontificum potiore cenis.

ODE XV.

IN SVI SECVLI LVXVM.

Iam pauca aratro iugera regiæ
Moles relinquent: undique latius
Extenta visentur Lucrino
Stagna lacu; platanusque cælebs
Evincet ulmos. Tum violaria, et
Myrtus, et omnis copia narium,

27 *superbis* coniicit Cun. San. Toup. Ep. crit. p. 111. *Superbo* fere omnes mss. nostri, alii apud Cruq. Torr. Bentl. Val. Iani; et ita aliquæ editiones veteres, Ascens. Fab. Steph. Dacer. Bentl. Baxt. Gesn. *Superbum* Vr. H., alii apud Lamb. et Iani: et ita legunt Porphyrio, Lamb. Cruq. Heins. Rutg. Cun. Val. Iani, Oberlin. *Superbus* coniicit Barth. Advers. XXXVI. 14. *Superbi* V. A., *superbus* a 2. m. Prima est vera lectio: quis enim ignorat splendidissimas Pontificum cenas, etiam in proverbio? ut apud Festum v. *Salio*: *Quia ampla apponuntur cenæ, si quæ alia magna sunt, Saliares appellantur*; et apud Apuleium Met. IV. p. 78. edit. Pric. In Calendario Verrii Flacci apud Fogg. p. 43. *nobiles Pontificum cenæ* dicuntur. De cena Metelli Pii, cum reliquis ei accedentibus, refert Macrob. Sat. III. 13.: *Veteres, et sanctos viros superba illa, gravia, indigna Romano Imperio æstimantes*; ubi et cenas Pontificum antiquiorum describit, et luxuriæ accusat. De Saliarium cenis illis magnificis plura dabit Stuck. Ant. conv. l. 18., et Marin. Arvali p. 670. Sid. Apollin. IX. ep. 13. p. 598. col. 2. dixit etiam *epulas superbiores*; et Avienus Fab. XXX. 9. *mensis superbis*. 28 *Cenis*. Hæc vox, et aliæ *cenaculum*, *cenatio*, *cenatorium*, *cenaticum* sine œ, vel æ scribenda tum ex optimis mss., tum ex marmoribus, tum ex laminis æneis scriptis. Vid. Marin. l. c. p. 287.

4 *calebs*. Ita, non *cœlebs*, ex antiquis monumentis. Vid. Marin. l. c. p. 448. seq.

Spargent oliveris odorem,
Fertilibus domino priori:
Tum spissa ramis laurea fervidos
Excludet ictus. Non ita Romuli
Præscriptum, et intonsi Catonis
Auspiciis, veterumque norma.
Privatus illis census erat brevis,
Commune magnum: nulla decempedis
Metata privatis opacam
Porticus excipiebat Arcton:
Nec fortuitum spernere cespitem
Leges sinebant; oppida publico
Sumptu iubentes, et Deorum
Templa novo decorare saxo.

ODE XVI.

AD POMPEIUM GROSPHUM.

Omnes expetunt animi tranquillitatem, quæ neque divitiis, neque honoribus potest adquiri; sed cupiditates tantum coercendo.

Otium Divos rogat in patenti
Prensus Ægæo, simul atra nubes
Condidit Lunam, neque certa fulgent
Sidera nautis:
Otium bello furiosa Thrace,
Otium Medi pharetra decori,

10 *astus*. *Ignes* coni.ap.San. 11 *intonsi*. Vid.I.od.12.41.

19 *Sumptu*. Ad comprobandam hanc orthographiam, præter notata apud Cellarium, inscriptiones apud Phil. a Turre Mon. vet. Ant. p. 240. De Vita Ant. Ben. p. VIII. XXVII. 3., maxime facit Verrius Flaccus, in cuius Calendario apud Fogg. p. 63. legitur *sumpsit*. Al. *Sumtu*.

2 *Pressus*. 3. *lumen* V. A. a 2. m., unus apud Val., alius apud Combe. Non spernenda lectio; et placet Gesnero; sed *Lunam* magis poeticum.

Grosphe, non gemmis, neque purpura ve-
nale, nec auro.
Non enim gazæ, neque consularis
Summovet lictor miseros tumultus
Mentis, et Curas laqueata circum
Tecta volantes.
Vivitur parvo bene, cui paternum
Splendet in mensa tenui salinum;
Nec leves somnos timor, aut cupido
Sordidus aufert.
Quid brevi fortes iaculamur ævo
Multa? quid terras alio calentes
Sole mutamus? patriæ quis exsul
Se quoque fugit?
Scandit æratas vitiosa naves
Cura; nec turmas equitum relinquit,
Ocior cervis, et agente nimbos
Ocior Euro.
Lætus in præsens animus, quod ultra est
Oderit curare, et amara lento
Temperet risu. Nihil est ab omni
Parte beatum.
Abstulit clarum cita mors Achillem;
Longa Tithonum minuit senectus:
Et mihi forsan, tibi quod negarit,
Porriget hora.
Te greges centum, Siculæque circum
Mugiunt vaccæ; tibi tollit hinnitum
Apta quadrigis equa; te bis Afro
Murice tinctæ
Vestiunt lanæ: mihi parva rura, et
Spiritum Graiæ tenuem Camenæ
Parca non mendax dedit, et malignum
Spernere vulgus.

14 *salinum*. Vid. I. sat. 3. 14. 26 *lato*.

ODE XVII.

AD C. CILNIVM MAECENATEM AEGROTVM.

Cur me querelis exanimas tuis ?
Nec Dîs amicum est, nec mihi, te prius
Obire, Mæcenas, mearum
Grande decus, columenque rerum.
Ah ! te meæ si partem animæ rapit
Maturior vis, quid moror altera,
Nec carus æque, nec superstes
Integer ? Ille dies utramque
Ducet ruinam. Non ego perfidum
Dixi sacramentum : ibimus, ibimus,
Utcumque præcedes, supremum
Carpere iter comites parati.
Me nec Chimæræ spiritus igneæ ;
Nec, si resurgat, centimanus Gyges,
Divellet umquam : sic potenti
Iustitiæ, placitumque Parcis.
Seu Libra, seu me Scorpius adspicit
Formidolosus, pars violentior
Natalis horæ, seu tyrannus
Hesperiæ Capricornus undæ ;
Utrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum. Te Iovis impio
Tutela Saturno refulgens
Eripuit, volucrisque Fati
Tardavit alas ; quum populus frequens
Lætum theatris ter crepuit sonum :
Me truncus illapsus cerebro
Sustulerat, nisi Faunus ictum

6 *alteram*. 14 *Gyas*, *Giges*, *Gigas*. Vid. Iani. 22 *Consensit* V. D. Va. B., et var. lect. Ion. 24 *volucresque*.

Dextra levasset, Mercurialium
Custos virorum. Reddere victimas,
Ædemque votivam memento:
Nos humilem feriemus agnam.

O D E XVIII.

Re tenui se contentum dicit, ubi alii magnificentiis, et divitiis student, quasi perpetuo victuri.

Non ebur, neque aureum
Mea renidet in domu lacunar:
Non trabes Hymettiæ
Premunt columnas ultima recisas
Africa; neque Attali
Ignotus heres regiam occupavi;
Nec Laconicas mihi
Trahunt honestæ purpuras clientæ.
At fides, et ingeni
Benigna vena est; pauperemque dives
Me petit: nihil supra
Deos lacesso, nec potentem amicum

5 *Africa*. Plane desipiunt in notione antiquitatum Gale, Cuning. et Sanadon, qui legunt, *trabes Hymettias premunt columnas ultima recisa Africa*; ut sint *trabes recisa Africa*, quæ *premunt columnas Hymettias*; nempe trabes citreæ ex Africa pro tectis, lacunaribus, et cubiculis. Trabes Hymettiæ sunt epistylia, quæ Ital. dicimus *archivi*, ex marmore albicante montis Hymetti, prope Athenas; et columnæ recisæ ex ultima Africa, sunt columnæ e marmore Numidico, seu Libyco, quod vulgo appellamus *giallo antico*; de quibus passim mentio fit apud scriptores. Vid. Caryophil. de Antiq. marm. p. 4. et 43. Eas videmus Romæ in Pantheo M. Agrippæ, in Arcu triumphali Constantini M., in Ecclesia Lateranensi, et alibi. 8-9 *Laconicas... clientæ* habet etiam Charisius lib. 1. p. 96. ed. Basil. 1551. Al. *Laconicas*, vel *Laconias... clientes*.

Largiora flagito,
Satis beatus unicis Sabinis.
Truditur dies die,
Novæque pergunt interire Lunæ:
Tu secanda marmora
Locas sub ipsum funus; et, sepulcri
Immemor, struis domos;
Marisque Baiis obstrepentis urges
Summovere littora,
Parum locuples continente ripa.
Quid, quod usque proximos
Revellis agri terminos, et ultra
Limites clientium
Salis avarus? Pellitur paternos
In sinu ferens Deos
Et uxor, et vir, sordidosque natos.
Nulla certior tamen,
Rapacis Orci fine, destinata
Aula divitem manet
Herum. Quid ultra tendis? æqua tellus
Pauperi recluditur,
Regumque pueris: nec satelles Orci
Callidum Promethea
Revexit, auro captus. Hic superbum
Tantalum, atque Tantali
Genus coercet: hic levare functum
Pauperem laboribus
Vocatus, atque non vocatus, audit.

30 *sede*. * *fine destinato* Va. A. B.

ODE XIX.

HYMNVS AD BACCHVM.

Bacchi laudes, eius numine plenus, canit Poeta.

Bacchum in remotis carmina rupibus
Vidi docentem, (credite, posteri,)
Nymphasque discentes, et aures
Capripedum Satyrorum acutas.
Evoe! recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore turbidum
Lætatur. Evoe! parce, Liber!
Parce, gravi metuende thyrso!
Fas pervicaces est mihi Thyiadas,
Vinique fontem, lactis et uberes
Cantare rivos, atque truncis
Lapsa cavis iterare mella:
Fas et beatæ coniugis additum
Stellis honorem, tectaque Penthei
Disiecta non leni ruina,
Thracis et exitium Lycurgi.
Tu flectis amnes, tu mare barbarum:
Tu separatis uvidus in iugis
Nodo coerces viperino
Bistonidum sine fraude crines.
Tu, quum Parentis regna per arduum
Cohors Gigantum scanderet impia,
Rhœtum retorsisti leonis
Unguibus, horribilique mala:
Quamquam choreis aptior, et iocis,
Ludoque dictus, non sat idoneus

15 *non levi*. 23 *Rhœtum* Ch. A., alii apud Cruq. Torr. Bentl. Iani; editiones ante 1550. Al. *Rhæcum*, *Rhetum*, *Rœthum*.

Pugnæ ferebaris; sed idem
Pacis eras, mediusque belli.
Te vidit insons Cerberus aureo
Cornu decorum, leniter atterens
Caudam; et recedentis trilingui
Ore pedes, tetigitque crura.

ODE XX.

AD C. CILNIVM MAECENATEM.

Horatius in cygnum versus, per universum pervolabit orbem; unde sibi promittit suæ poeseos immortalitatem.

Non usitata, non tenui ferar
Penna, biformis per liquidum æthera
Vates; neque in terris morabor
Longius; invidiaque maior
Urbes relinquam. Non ego, pauperum
Sanguis parentum, non ego, quem vocas,
Dilecte Mæcenas, obibo;
Nec Stygia cohibebor unda.
Iam, iam residunt cruribus asperæ
Pelles; et album mutor in alitem
Superna; nascunturque leves
Per digitos, humerosque plumæ.

1 *nec tenui*. 10 *Superna* mss. apud Muret. Bent.: et ita ediderunt Muret. Heins. Fab. Rutg. Steph. Dacer. Cun. San. Iani, Oberlin. Zeun.; et recte: est enim in parte superna corporis, eleganti Græcismo; sicut apud Propertium I. el. ult. 9.: *Proxima supposito contingens Umbria campo*; pro *proxime*. Et apud Claudian. de Raptu Proserp. II. 22.: *Qui, summa peremptus, Ima parte viget, moriens, et parte superstes*. Al. *superne*: quod etiam humile, et prosaicum in Horatio.

Iam Dædaleo ocior Icaro
Visam gementis littora Bospori,
  Syrtesque Gætulas, canorus
    Ales, Hyperboreosque campos.
Me Colchus, et, qui dissimulat metum
Marsæ cohortis, Dacus, et ultimi
  Noscent Geloni: me peritus
    Discet Hiber, Rhodanique potor.
Absint inani funére neniæ,
Luctusque turpes, et querimoniæ:
  Compesce clamorem, ac sepulcri
    Mitte supervacuos honores.

15 *Gætulas*. Vid. ad I. od. 23. 10. 20 *Dicet*. 20 *Hiber* cum adspiratione, ex marmoribus apud Grut. p. 690. *flumen Hiberus*, et apud Bonad. II. p. 372. Passion. p. 100. 11. Paciaud. Diatriba, qua Græci anagl. p. 19. *Hiberos*. 21 *nenia*. Vid. ad II. od. 1. 38.

Q. HORATII FLACCI
CARMINVM
LIBER TERTIVS.

ODE I.

Vita beata non opibus, aut honoribus, sed animi tranquillitate efficitur.

Odi profanum vulgus, et arceo:
Favete linguis: carmina non prius
Audita Musarum sacerdos
Virginibus, puerisque canto.
Regum timendorum in proprios greges,
Reges in ipsos imperium est Iovis,
Clari Giganteo triumpho,
Cuncta supercilio moventis.
Est, ut viro vir latius ordinet
Arbusta sulcis; hic generosior
Descendat in campum petitor;
Moribus hic, meliorque fama
Contendat; illi turba clientium
Sit maior: æqua lege Necessitas
Sortitur insignes, et imos;
Omne capax movet urna nomen.
Destrictus ensis cui super impia
Cervice pendet, non Siculæ dapes
Dulcem elaborabunt saporem;
Non avium, citharæque cantus
Somnum reducent. Somnus agrestium
Lenis virorum non humiles domos

17 *Destrictus* Vr. H. Ch. A. Cr. A. Va. A. B., alii apud Pulm. Val. Iani, Combe, ed. Princ.; et ita ediderunt Heins. Bentl. Cun. Val. Iani, Oberlin. De verbo *destringo*, eiusque significatione egi in observationibus ad Virg. II.G.300., ubi legitur *destringe*, et legendum *definge*, probavi pag. 79. seqq. Vid. II. sat.8.58. Al. *Districtus*.

Fastidit, umbrosamque ripam,
Non Zephyris agitata Tempe.
Desiderantem quod satis est, neque
Tumultuosum sollicitat mare,
Nec sævus Arcturi cadentis
Impetus, aut orientis Hædi:
Non verberatæ grandine vineæ,
Fundusque mendax; arbore nunc aquas
Culpante, nunc torrentia agros
Sidera, nunc hiemes iniquas.
Contracta pisces æquora sentiunt,
Iactis in altum molibus: huc frequens
Cæmenta demittit redemptor
Cum famulis, dominusque terræ
Fastidiosus: sed Timor, et Minæ
Scandunt eodem, quo dominus; neque
Decedit ærata triremi, et
Post equitem sedet atra Cura.
Quod si dolentem nec Phrygius lapis,
Nec purpurarum sidere clarior
Delinit usus, nec Falerna
Vitis, Achæmeniumque costum;
Cur invidendis postibus, et novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operosiores?

35 *redemptor* ex marmoribus scriptis apud Grut. 642. 2. Mazoch. Amph. Camp. p. 158. Al. *redemtor*. 41 *Phrygius lapis*. Est marmor Docimenum, sive Synadicum, e Phrygia, vulgo *paonazzetto*, inter pulchriora, et pretiosiora; et ex quo præsertim columnæ fiebant; quales sunt exceisæ in Pantheo M. Agrippæ, et in Ecclesia S. Pauli extramuranei. De eo vide Caryophil. de Ant. marm. p.15. seq.

ODE II.

Pueri a teneris annis ad bellicam fortitudinem, virtutem, et pietatem erga Deos formandi sunt.

Angustam amice pauperiem pati
Robustus acri militia puer
Condiscat, et Parthos feroces
Vexet eques metuendus hasta;
Vitamque sub divo, et trepidis agat
In rebus. Illum ex mœnibus hosticis
Matrona bellantis tyranni
Prospiciens, et adulta virgo,
Suspiret: heu, heu! ne rudis agminum
Sponsus lacessat regius asperum
Tactu leonem, quem cruenta
Per medias rapit ira cædes.
Dulce, et decorum est pro patria mori.
Mors et fugacem persequitur virum;
Nec parcit imbellis iuventæ
Poplitibus, timidoque tergo.
Virtus, repulsæ nescia sordidæ,
Intaminatis fulget honoribus;

1. *Angustam amice pauperiem pati* Ch. A. C. D. An. A. Ba. A. B. Va. A. B., meus, et aliorum fere omnes mss. apud Cruq. Torr. Pulm. Talb. Bentl. Val. Iani, edd. Princ. Med. 1476. Venn. 1478. 1483. 1486. 1490. 1492. Flor. 1482. Aldi 1501. Iuntæ 1503., aliæque multæ seculi XV. et XVI., Heinsius, Talbot, Gesner. Iani, Oberlin., et ita legebat seculo XI. exeunte Hildebertus Mor. Phil. op. col. 982. At Bentleius, Cun. Dacer. San. Sivr. Despr., et hodie vulgati fere omnes, præferunt lectionem aliquot mss., *amici*, vocativo plurali, debilibus sane argumentis, quæ refutat Iani. Aliqui legunt, *amice*, vocativo singulari: æque male. Amice pati, est æquo animo, volenti sustinere. 14 *prosequitur*. 18 *Incontaminatis*.

Nec sumit, aut ponit secures
Arbitrio popularis auræ.
Virtus, recludens immeritis mori
Cælum, negata tentat iter via;
Cœtusque vulgares, et udam
Spernit humum fugiente penna.
Est et fideli tuta silentio
Merces: vetabo, qui Cereris sacrum
Vulgarit arcanæ, sub îsdem
Sit trabibus, fragilemve mecum
Solvat phaselum. Sæpe Diespiter
Neglectus incesto addidit integrum:
Raro antecedentem scelestum
Deseruit pede Pœna claudo.

ODE III.

AD CAESAREM AVGVSTVM.

Constantia viam aperit ad astra. Romanæ magnitudini Iuno favet, Troiæ cineribus iniqua.

Iustum, ac tenacem propositi virum,
Non civium ardor prava iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida, neque Auster,
Dux inquieti turbidus Hadriæ,
Nec fulminantis magna manus Iovis:
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinæ.

5 *Hadria*. Vid. I. od. 3. 15. 6 *magna manus Iovis* Ch. A.C.D. Cr. A. An. A. Va. A. B., meus, alii apud Cruq. Pulm. Talb.Bentl.Iani, Combe, edd. Princ. Mediol. 1476. Venn. 1478. 1483. 1490. 1492. 1509. Aldi 1501. Iuntæ 1503. Bentl. Cun. Iani, Oberlin. Sic verborum ordo est elegantior. Al. *magna Iovis manus* in ed. Ven. 1486. et recentioribus, paucorum mss. auctoritate. 7 *illabetur*.

Hac arte Pollux, et vagus Hercules
Enisus, arces attigit igneas:
Quos inter Augustus recumbens
Purpureo bibet ore nectar.
Hac te merentem, Bacche pater, tuæ
Vexere tigres, indocili iugum
Collo trahentes. Hac Quirinus
Martis equis Acheronta fugit;
Gratum eloquuta consiliantibus
Iunone Divis: Ilion, Ilion
Fatalis, incestusque iudex,
Et mulier peregrina vertit
In pulverem, ex quo destituit Deos
Mercede pacta Laomedon, mihi,
Castæque damnatum Minervæ
Cum populo, et duce fraudulento.
Iam nec Lacænæ splendet adulteræ
Famosus hospes; nec Priami domus
Periura pugnaces Achivos
Hectoreis opibus refringit;
Nostrisque ductum seditionibus
Bellum resedit. Protinus et graves

10 *Enisus* etiam Vr.B.I.a 2.m. Ch.A.Al. *Innixus*, *Innisus*, *Enixus*. 12 *bibet* Cr. A. Va. B., alii apud Lamb. Pulm. Cruq. Talb. Bentl. Val. Iani, Combe; et ita ed. Ven. 1492. et aliæ non paucæ, Ascens. Heins. Sivr.; probant Masson. in vita Horat. Klotz: et rectius; erit enim virtutum, et meritorum præmium quum ex hac vita migraverit: tunc recumbet cum aliis Divis. Al. *bibit*. Arguntur Iani, et alii in *ore purpureo*, ut sit *ore insignis*, vultu pulchro, splendido. Non de vultu; sed de ipso ore, vel labiis accipio, quod *pœniceum* dicitur ab Ovidio IV. Met. 728., *roseum* VII. 705., et I. de Ponto 4.58.; et in marmore laudato p. 5.:

ROSEO REDDIDIT ORE SONOS
ADFINIS MEMORANDE QVID O ME AD SIDERA CAELI
ABLATVM QVERERIS DESINE FLERE DEVM

Iras, et invisum nepotem,
Troia quem peperit sacerdos,
Marti redonabo: illum ego lucidas
Inire sedes, ducere nectaris
Succos, et adscribi quietis
Ordinibus patiar Deorum;
Dum longus inter sæviat Ilion,
Romamque pontus; qualibet exsules
In parte regnanto beati:
Dum Priami, Paridisque busto
Insultet armentum, et catulos feræ
Celent inultæ; stet Capitolium
Fulgens, triumphatisque possit
Roma ferox dare iura Medis.
Horrenda late nomen in ultimas
Extendat oras; qua medius liquor
Secernit Europen ab Afro,
Qua tumidus rigat arva Nilus:
Aurum irrepertum, et sic melius situm,
Quum terra celat, spernere fortior,
Quam cogere humanos in usus;
Omne sacrum rapiente dextra.
Quicumque mundo terminus obstitit,
Hunc tangat armis; visere gestiens
Qua parte debacchentur ignes,
Qua nebulæ, pluviique rores.
Sed bellicosis fata Quiritibus
Hac lege dico: ne nimium pii,
Rebusque fidentes, avitæ
Tecta velint reparare Troiæ.

32 *Troia*. Vid.I. od.6. 14. 34 *ducere* edd. Ven. 1492. 1509. ut v. 12. *bibet* Augustus: et est vulgata lectio. Iani præfert *discere*. 43 * *Triumphantisque* Vr.I.Ch.C. Sed vulgata lectio aliorum mss., *triumphatisque*, magis poetica, et rectior est. 53 *Quacumque* coniicit Bentl. 53 *mundi*. 54 *tanget*. 60 *Troia*. Quanta, et mutua gratulatio fue-

Troiæ renascens alite lugubri
Fortuna, tristi clade iterabitur;
  Ducente victrices catervas
    Coniuge me Iovis, et sorore.
Ter si resurgat murus aheneus
Auctore Phœbo; ter pereat meis
  Excisus Argivis; ter uxor
    Capta virum, puerosque ploret.
Non hæc iocosæ conveniunt lyræ:
Quo, Musa, tendis? desine pervicax
  Referre sermones Deorum, et
    Magna modis tenuare parvis.

ODE IV.

AD CALLIOPEN.

Poeta se a multis periculis Musarum ope ereptum fuisse dicit, et tutum Augustum fore.

Descende Cælo, dic age tibia,
Regina, longum, Calliope, melos;
  Seu voce nunc mavis acuta,
    Seu fidibus, citharaque Phœbi.
Audiris? an me ludit amabilis
Insania? Audire, et videor pios

rit inter Ilienses, et Romanos, *Iliensibus Æneam, ceterosque duces a se profectos, Romanis se ab his procreatos referentibus*, quum milites Romani ingressi Asiam contra Antiochum Ilion venissent, narrat Iustinus XXXI. in fine. 69. *hoc conveniet, hac convenient*. Vid. I. od. 24. 2.

1 *et dic.* 4 *citharave.* 5 *Audiris?* Vulgata lectio *Auditis?* ut sit ad sodales, de quibus nihil in carmine. Acron, Landinus, et Ascensius *Auditis* referunt ad Calliopen, et Musas. *Audistis?* Lips. 1. a m. pr. apud Iani. *Audiri* emendat Barthius Adv. XXXIX. 9. Sed *Audiris?* est eius, qui applicat aurem tamquam auditurus responsionem. Loquerisne? Audione te? et sibi respondet, *au-*

Errare per lucos, amœnæ
Quos et aquæ subeunt, et auræ.
Me fabulosæ Vulture in Appulo,
Altricis extra limen Apuliæ,
Ludo, fatigatumque somno,
Fronde nova puerum palumbes
Texere; mirum quod foret omnibus,
Quicumque celsæ nidum Acherontiæ,
Saltusque Bantinos, et arvum
Pingue tenent humilis Forenti;

dire mihi *videor*. Ita dedimus in editione Parmensi Bodoniana. Hoc eodem prope sensu Oppianus de Venat. princ.: *Istud mihi Calliope imperat, istud Diana ipsa. Audivi, ut fas est, divinam audivi vocem, et Dea respondi vicissim*. 10 *Nutricis*, fortasse ex glossa. 15 *Saltusque Bantinos*. Quidam mss. apud Torr. et Iani dant *Batinos*, vel *Bathinos*; et *Batinos* habent edd.Flor.1482.Ven.1483., Ascens.Loch.Basil.Fabr.Rutg.Sed *Bantinos* Ch.A.B.C.D.,et aliorum, vera lectio; nam apud Plin.H.N.III.11.sunt *Bantini* in Lucania; apud Livium XXXVII. 25. *Bantia* prope *Venusiam*. Quin et in monumentis Ecclesiasticis occurrit *Bantinum Monasterium* Ordinis S. Benedicti, ædificatum a Normannis in Acheruntino Archiepiscopatu; ut ex privilegio Rogerii Ducis, apud Baron. ad ann. 1090. n. 23.; cuius Basilicam S. Mariæ dicavit anno 1088. Urbanus II., teste Mabillon. Ann. Bened. tom. V. lib. 67. p. 249.; et cujus in alio diplomate Urbani II. apud Baron. l. c. n. 21. nominatur Urso *Bantinus Abbas*. Aliud privilegium Paschalis II. anni 1103. apud Ughell. Ital. Sacra, tom. VII. col. 30. ed. Ven. 1721., et Bullar.Rom. ed. Rom. 1739. tom. II. p. 123., datum est *Abbati Cœnobii S. Mariæ, quod apud Bantium situm est*. Vid. infra od. 13. 1. 16 *Forenti* Ch. B.C. D. Cr.A. Va. A., meus, alii apud Cun.Iani, Combe, edd.Flor.1482.Venn.1483.1486. et aliæ veteres apud Cun.; et sic idem, Iani, Oberlin. Plinio H. N. III. 11. *Forentani*. *Florenti* Ch. A. Fran. apud Iani. Vulgo *Ferenti*. Hodie *Forenzo*: oppidum longe diversum, et dissitum a Ferento in Etruria, de quo Vitruvius II. 7.; et a Ferentino, de quo I. epist. 17. 8.

Ut tuto ab atris corpore viperis
Dormirem, et ursis; ut premerer sacra
Lauroque, collataque myrto,
Non sine Dîs animosus infans.
Vester, Camenæ, vester in arduos
Tollor Sabinos: seu mihi frigidum
Præneste, seu Tibur supinum,
Seu liquidæ placuere Baiæ.
Vestris amicum fontibus, et choris,
Non me Philippis versa acies retro,
Devota non extinxit arbos,
Nec Sicula Palinurus unda.
Utcumque mecum vos eritis, libens
Insanientem navita Bosporum
Tentabo, et urentes arenas
Littoris Assyrii viator.
Visam Britannos hospitibus feros,
Et lætum equino sanguine Concanum:
Visam pharetratos Gelonos,
Et Scythicum inviolatus amnem.
Vos Cæsarem, altum militia, simul
Fessas cohortes reddidit oppidis,

31 *urentes arenas* Vr. B. Ch. A. Cr. A. An. A. Ba. B. Va. B., meus, alii apud Pulm. Lamb. Cruq. Iani, Oberlin. Ita legit Acron, et exponit calentes; et ita edidere Locher. Fabr.: præfert Barthius Adv. XXXIX. 9. Recte: est enim *Syria perusta* Manilio IV. 622. Horatius hic imitatur Virgilium I. E. 65. seqq., ubi *sitientes ibimus Afros*; quæ sunt *arena Libyæ anhelantis* apud Martianum Capellam IV. princ. pag.95.; et apud Claudian. in Eutrop. II. 511. *calida arena*. Al. *arentes*; quod frigidum, et vulgare est, si comparetur reliquis *insanientem*, *feros*, et loco Virgilii. 37 *Vos Cæsarem*, *altum militia*, *simul*. Ita interpungendum est; non cum Aldo in editione anni 1501., quem deinde sequutum esse anno 1503. Iuntam, et inde alios omnes editores, vere miror, scribentes, *Cæsarem altum*, *militia simul fessas cohortes*; ut *altus* cum Acrone, Mancinello, et Ascensio sit *incli-*

Finire quærentem labores,
Pierio recreatis antro.

tus, *sublimis*; cum aliis *magnus*, *excelsus*: et cohortes sint *fessa militia*: quod quidem *eleganter*! ut stupet Iani. At potius, quam inepte! Quid enim opus est addere, quo laborum genere cohortes sint fessæ? Satisne erat dicere labores cohortium, ut labores militiæ intelligerentur? Aliis scriptoribus, et vulgo etiam sufficiebat; ut apud Eumenium in Paneg. Constant. Aug. 21.: *Quando fessum reducet exercitum*? Quidni etiam Cæsari laus deberetur, ut et ipse fessus militia quæreret, suos simul et cohortium finire labores? Et quare Musæ recreabant Cæsarem, si fessus et ipse non erat? Forte quia ipse excelsus, quia Deus? Hoc Gesnerus non curavit, divina ubique eructans: quod liberalior sensus sit, Cæsarem *Deum fessas cohortes* otio tradere, quam ipsum esse *fessum*. Cui responderet Horatius noster, ut de Arte poet. 191. *Altus militia*, est educatus, innutritus militia: quia a teneris annis Augustus militiæ fuit addictus; vix *toga virili sumpta*, *militaribus donis triumpho Cæsaris Africano donatus est*; *quamquam expers belli propter ætatem*, ut scribit Svetonius in vita 8.; et ut Augustus ipse ait in Inscriptione Ancyrana, princ.: ANNOS VNDEVIGINTI NATVS EXERCITVM PRIVATO CONSILIO ET PRIVATA IMPENSA COMPARAVI: quod Tacitus confirmat A. I. 10.: deinde fere toto vitæ tempore bellis occupatus fuit; ut fuse Svetonius, aliique, et passim Horatius. Non aliter de Traiano loquitur Plinius in Paneg. 14. et 15., ubi postquam dixit: *Nonne incunabula hæc tibi, Cæsar, et rudimenta, quum puer admodum Parthica lauro gloriam patris augens, nomenque Germanici iam tum mererere*? . . . *Tribunus vero disiunctissimas terras, teneris adhuc annis, viri firmitate lustrasti*: addit.: *Sed tanto magis prædicanda moderatio tua, quod innutritus bellicis laudibus pacem amas*. 38 *reddidit* Vr. I. H. a sec. m. Ch. A. C. D. An. A. Ba. A. B., alii mss. apud Lamb. Pulm. Cruq. Torr. Talb. Bentl. Val. Iani, edd. Flor. 1482. Venn. 1486. 1495. Aldi 1501. Iuntæ 1503. Bentl. San., probat Barthius Adv. XXXIX. 9. Al. *abdidit*, quod multi defendunt, et Iani inter recentiores, tamquam aptius, et doctius: et sit, ad hiemandum cohortes in oppidis collocavit. Sed quomodo

Vos lene consilium et datis, et dato
Gaudetis, almæ. Scimus ut impios
Titanas, immanemque turmam
Fulmine sustulerit caduco,
Qui terram inertem, qui mare temperat
Ventosum, et urbes, regnaque tristia,
Divosque, mortalesque turbas
Imperio regit unus æquo.
Magnum illa terrorem intulerat Iovi
Fidens iuventus, horrida brachiis;

milites *fessi militia*, II. od. 7. 8., id est, ut I. sat. 1. 4., graves annis, et multo iam fracti membra labore, dici possunt finire labores, per oppida in hiberna divisi, ut inde paucos post menses iterum in campum prodeant? Quomodo et hoc de Augusto dici poterat militia innutrito? et cur Augustus *abdidit* cohortes, quæ de more in hiberna collocabantur? Hæne *latere* tunc temporis dici poterant, ut gladiator rude donatus, *abditus agris*, I. epist. 1. 5.; quem locum ridicule huc trahunt interpretes? Ergo simplicius, et verius dicemus, milites finitis bellis in patriam quosque dimissos fuisse, *redditos* propriis Laribus; quod verbum prope sollemne est in hac re; ut apud L. Florum III. 6. de Pompeio victos piratas agris quasi obligante: *Usum maris navibus recuperavit, et terræ homines suos reddidit*. De Vitellio Tacitus H. II. 69.: *Reddita civitatibus Gallorum auxilia*: et A. I. 30.: *Suis quisque hibernis redderentur*. Claudianus IV. Cons. Honor. 57.: *Extinxitque faces, agrisque colonos Reddidit*. Et in marmore scripto, de quo ad I. od. 24. 1.: *Me patriæ redditum*. Quin et Augustus ipse, apud eumdem Tacitum A. I. 17., statuit, *ut prætoriæ cohortes, quæ binos denarios acceperint, post sexdecim annos Penatibus suis reddantur*. Quid plura?

43 *turbam*. 44 *corusco* Bentleius. 47 *turmas*. 50 *Fidens iuventus, horrida brachiis*. Qui aliter locum interpungunt: *Fidens, iuventus horrida, brachiis*, et cum Iani exponunt: *iuventus horrida*, immani corpore, et adspectu; *brachiis*, virium robore: aut cum Savaro ad Sid. Apollin. I. ep. 2. p. 12.: *horrida brachiis*, id est, setis aspera, et atrox; poetam non intelligunt, nec quid sit *horrere*. Iam de huius verbi significatione plu-

Fratresque tendentes opaco
Pelion imposuisse Olympo.
Sed quid Typhoeus, et validus Mimas,
Aut quid minaci Porphyrion statu,
Quid Rhœtus, evulsisque truncis
Enceladus iaculator audax,
Contra sonantem Palladis ægida
Possent ruentes? Hinc avidus stetit
Vulcanus; hinc matrona Iuno, et
Numquam humeris positurus arcum,
Qui rore puro Castaliæ lavit
Crines solutos; qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalemque silvam
Delius, et Patareus Apollo.

ribus egi in observationibns ad Virg. p. 62. 141. *Horrere*, vel *horrescere* dicuntur animalia quum pilos, setasve erigunt, ut epod. 5. 27. 28. Eodem modo Lucret. VI.: *Ferreus hastis Horret ager*: de quo Macrobius Saturnal. VI. 2.: *Mire se habet. Sed et Ennius in quartodecimo*: Horrescit telis exercitus asper utrimque: *Et in Erechtheo*: Arma arriguut: horrescunt tela. Sparsis hastis longis campus splendet, et horret. Vid. II. sat. 1. 13. De Titanis autem seimus, tres ex Illis multis brachiis fuisse præditos, ut hic v. 69. *centimanus Gyges*. Ovid. VI. Fast. 37. (quamquam de Gigantibus loquitur): *Mille manus illis dedit, et pro cruribus angues*. I. Met. 183.: *Centum quisque parabat Iniicere anguipedum captivo brachia Cælo*. Sidon. Apollin. carm. XV. 27. seqq.: *Plurimus hic Briareus populoso corpore pugnat, Cognatam portans aciem, cui vertice ab uno Cernas ramosis palmas fruticare lacertis*. Tot brachiis pugnando erectis, iuventus illa horrebat, ut exercitus hastis; ideoque magis audax, et fidentior. 55 *Rhœtus*. Vid. II. od. 19. 23. 64 *Apollo*. Quum ex hoc loco, et ex aliis auctoribus constet, Titanas Deorum omnium armis confossos fuisse; videre est in fragmento anaglyphi marmorei, olim villæ Matthæiorum in Cœlio monte, nunc, me curante, in Museo Vaticano, Dianam arcu, Hecatem face in utraque manu, quas forte ex Ætnæ ignibus inflammaverat, eorum impietatem castigare. Verisimile est in hoc integro anagly-

Vis consilî expers mole ruit sua:
Vim temperatam Dî quoque provehunt
  In maius: îdem odere vires
    Omne nefas animo moventes.
Testis mearum centimanus Gyges
Sententiarum; notus et integræ
  Tentator Orion Dianæ,
    Virginea domitus sagitta.
Iniecta monstris Terra dolet suis;
Mæretque partus fulmine luridum
  Missos ad Orcum: nec peredit
    Impositam celer ignis Ætnam:
Incontinentis nec Tityi iecur
Relinquit ales, nequitiæ additus
  Custos: amatorem trecentæ
    Pirithoum cohibent catenæ.

ODE V.

IN LAVDEM CAESARIS AVGVSTI.

Augustum laudat, quod armorum suorum metu Britannos, maxime vero Parthos, subegerit, et restituerit; milites Crassi vituperat, et inde fortitudinem Reguli exaltat.

Cælo tonantem credidimus Iovem
Regnare: præsens Divus habebitur
  Augustus, adiectis Britannis
    Imperio, gravibusque Persis.

pho Divinitates omnes exsculptas fuisse. Eius imaginem habes apud Amadutium Monum. Matthæior. III. tab. 19. fig. 1. Gigantes, qui licet diversi a Titanis, vid. Banier tom. III. l. 1. c. 1. p. 275., hic, ab Ovidio citato, aliisque, usu veterum, permutantur, sculpti pariter visuntur in sarcophago eiusdem Musei Vaticani, apud Visconti Tom. IV. tab. X., ubi ipsi saxis, et truncis pugnant.
69 *Gyges*. Vid. II. od. 17. 14.

Milesne Crassi coniuge barbara
Turpis maritus vixit? et hostium,
Pro Curia, inversique mores!
Consenuit socerorum in arvis,
Sub rege Medo, Marsus, et Appulus,
Anciliorum, et nominis, et togæ
Oblitus, æternæque Vestæ,
Incolumi Iove, et urbe Roma?
Hoc caverat mens provida Reguli,
Dissentientis conditionibus
Fœdis; et exemplo trahentis
Perniciem veniens in ævum,
Si non periret immiserabilis
Captiva pubes. Signa ego Punicis
Adfixa delubris, et arma
Militibus sine cæde, dixit,
Derepta vidi: vidi ego civium
Retorta tergo brachia libero;
Portasque non clausas, et arva
Marte coli populata nostro.
Auro repensus scilicet acrior
Miles redibit? Flagitio additis
Damnum: neque amissos colores
Lana refert medicata fuco;
Nec vera virtus, quum semel excidit,
Curat reponi deterioribus.

8 *arvis* ms. apud Iani; et ita T. Fab. Nic. Heinsius, Bentl. Cun. San. Gesn. Iani, Oberlin. Al. *armis*. Vid. infra v. 23. 15 *trahentis*. Contra omnium mss. fidem, et editiones veteres, ex mera Canteri coniectura recentiores emendant *trahenti*; ut sit, *exemplo*, quod *trahebat*. Sed quanto elegantius, et Latinum est, *Reguli trahentis ab hoc exemplo perniciem*! Nempe qui prævidebat, arguebat futurum, ut ab hoc exemplo derivaret pernicies in posteros. Sunt exempla huiusmodi locutionis vel apud ipsum Forcellinum in v. *Traho*. 21 *Direpta*. Vid. IV. od. 15. 7., et Iani. 23 *clusas*. Vid. ibid. 9.

Si pugnat extricata densis
Cerva plagis; erit ille fortis,
Qui perfidis se credidit hostibus?
Et Marte Pœnos proteret altero,
Qui lora restrictis lacertis
Sensit iners, timuitque mortem?
Hic, unde vitam sumeret, inscius,
Pacem duello miscuit: o pudor!
O magna Carthago, probrosis
Altior Italiæ ruinis!
Fertur pudicæ coniugis osculum,
Parvosque natos, ut capitis minor,
Ab se removisse; et virilem
Torvus humi posuisse vultum:
Donec labantes consilio Patres
Firmaret auctor numquam alias dato;
Interque mærentes amicos
Egregius properaret exsul.
Atqui sciebat, quæ sibi barbarus
Tortor pararet: non aliter tamen
Dimovit obstantes propinquos,
Et populum reditus morantem;
Quam si clientum longa negotia,
Diiudicata lite, relinqueret;
Tendens Venafranos in agros,
Aut Lacedæmonium Tarentum.

ODE VI.

AD ROMANOS.

Corruptelam morum, et contemptum Deorum illis exprobrat.

Delicta maiorum immeritus lues,
Romane, donec Templa refeceris,

37 *aptius* An. A., aliqui alii mss. apud Bentl. et Iani.

Ædesque labentes Deorum, et
Fœda nigro simulacra fumo.
Dîs te minorem quod geris, imperas:
Hinc omne principium, huc refer exitum.
Dî multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.
Iam bis Monæses, et Pacori manus
Non auspicatos contudit impetus
Nostros; et adiecisse prædam
Torquibus exiguis renidet.
Pæne occupatam seditionibus
Delevit Urbem Dacus, et Æthiops:
Hic classe formidatus, ille
Missilibus melior sagittis.
Fecunda culpæ secula nuptias
Primum inquinavere, et genus, et domos:
Hoc fonte derivata clades
In patriam, populumque fluxit.
Motus doceri gaudet Ionicos
Matura virgo, et fingitur artibus:

3 * *Sedesque labantes* An.A. 22 *fingitur artibus*. Mire variant hìc codices scripti, ut notat Bentl.; alii enim habent *fingitur artibus*, vel *artubus*, alii *frangitur artibus*. Variant etiam editores; sed recte cum aliis mss. multis, quos recensent Lamb.Pulm.Torr.Bentleius, Iani, hi editores, D. Heins.Torr.Cun.San., prætulerunt *fingitur artibus*; quod habet etiam Ch. A. a pr. m. Nam aliarum lectionum sensus iam continebatur in præcedentibus *Ionicis motibus*; nempe in saltationibus Ionum, quæ erant admodum delicatæ, et lascivæ, libidinosa gestuum petulantia insignes. Nec Latine dicebant *fingitur artubus*, sed *artus*; ut apud Manilium IV. 795.: *Iuvenis nudos formatur mollior artus*. Contra quis fingitur, seu formatur artibus. Colum. XI. 1. ante med.: *Villicus complurium agrestium formatus artibus*. Artes vero non erunt artes bonæ, et ingenuæ, ob quas Cynthiam laudat Propert. I. el. 4. 13., ubi eadem varietas in mss. *artibus*, et *artubus*; et passim laudantur puellæ in antiquis mar-

Iam nunc et incestos amores
De tenero meditatur ungui.
Mox iuniores quærit adulteros
Inter mariti vina; neque eligit,
Cui donet impermissa raptim
Gaudia, luminibus remotis:
Sed iussa coram, non sine conscio
Surgit marito; seu vocat institor,
Seu navis Hispanæ magister,
Dedecorum pretiosus emptor.
Non his iuventus orta parentibus
Infecit æquor sanguine Punico;
Pyrrhumque, et ingentem cecidit
Antiochum, Hannibalemque durum:

moribus, apud Gruter. p.607. 4. 655. 1. 908. 1. Fabreti. p. 80. n. 96. Bonad. I. 440. II. p. 102. 305. 374. seq. Marin. Iscriz. Alb. p. 78.; sed artes malæ, meretriciæ, quibus puellæ instituuntur, præsertim a matribus; de quibus Ovid. II. Amor. 10. 5. I. de Arte am. 242., et Apuleius in Apol. edit. Pric. p.86. Sext.Aur.Victor Epit.XVII. in Comm.: *Marcia forma, meretriciisque artibus pollens*. Plin. in Paneg. 46.: *Nunc in pantomimis quoque aversatur, et damnat effeminatas artes, et indecora studia*. Hinc ea, de quibus prosequitur Horatius. Locum varietatibus lectionum *artibus*, vel *artubus*, et interpretationum, fortasse dedit veterum aliquorum scribendi ratio, qui in dativo,et ablativo plurali *artibus*,et *artubus* promiscue usurpabant; ut colligitur ex Vel.Longo de Orthogr. ap. Putsch. c. 2229., et Terent. Scauro c. 2260. 36 *Hannibalemque durum* Vr. 1. Ba.A., alii mss. apud Pulm.Torr. Bentl. Val. Iani, ed. Princ. Med. 1476. Flor. 1482.Ven. 1483. 1486. 1490. Locher. Al. *dirum*, solita manuscriptorum, et editionum variatione, ut II. od. 12. 2. *Dirum* præferunt Lamb. Muret. G. Fabr. Steph. Bentl.Baxt.Cun. San. Gesn. Val. Iani, Oberlin. Nos aliud, præsertim e contextu. Agitur hic ab Horatio de prole illa rusticorum militum, *mascula*, id est robusta, dura, non infracta vel parentum mollitie, vel sua, procreata a fortibus militibus; ut bene exponit Iani. Columella

Sed rusticorum mascula militum
Proles, Sabellis docta ligonibus
  Versare glebas, et severæ
    Matris ad arbitrium recisos
Portare fustes; Sol ubi montium
Mutaret umbras, et iuga demeret
  Bobus fatigatis, amicum
    Tempus agens abeunte curru.
Damnosa quid non imminuit dies?
Ætas parentum, peior avis, tulit
  Nos nequiores, mox daturos
    Progeniem vitiosiorem.

lib. 1. in præf.: *Vera illa Romuli proles assiduis venatibus, nec minus agrestibus operibus exercitata, firmissimis prævaluit corporibus, ac militiam belli facile sustinuit, durata pacis laboribus*. Quæ cecidit Hannibalem. Sed qualem? *Dirum*? Non hic sermo de eius feritate, non de inhumanitate, ut alio mox citato loco: sed *durum*; id est, etiam ipsum *robustum*, *duratum laboribus*; de quo T.Livius XXI. 1. prædicat inter ceteras alias egregias dotes, quod *nullo labore aut corpus fatigari, aut animus vinci poterat: caloris, ac frigoris patientia par*. Seneca epist. 51.: *Vim Hannibalis hiberna solverunt, et indomitum illum nivibus, atque Alpibus virum, enervaverunt fomenta Campania*. L. Florus II. 6.. Prudent. Contra Symm. II. 740.: *Baianis resolutus aquis durissima luxus Robora destituit, ferrumque libidine fregit*. Sidon. Apollin. carm. V. 343. seqq.: *Non sic Barchaus opimam Hannibal ad Capuam periit, quum fortia bello Inter delicias mollirent corpora Baia*. Et Sext. Aur. Victor de Cæs. 37. pr., de Probo loquens: *Ingenti belli scientia, exercitandisque varie militibus, ac duranda iuventute prope Hannibalem alterum*. Ergo *durus* dux *duro* militi convenit; ut citata od. 12. 2. bene conveniunt *dirus Hannibal*, et *fera Numantia*; prout apud Sen. Herc. fur. 19. *dira, ac fera Thebana tellus*. 43. *Bubus*.

ODE VII.

AD ASTERIEN.

Consolatur eam de viri sui absentia mœstam, eique ut fidem servet, monet.

Quid fles, Asterie, quem tibi candidi
Primo restituent vere Favonii,
Thyna merce beatum,
Constantis iuvenem fide,
Gygen? Ille Notis actus ad Oricum,
Post insana Capræ sidera, frigidas
Noctes non sine multis
Insomnis lacrymis agit.
Atqui sollicitæ nuncius hospitæ,
Suspirare Chloen, et miseram tuis
Dicens ignibus uri,
Tentat mille vafer modis.
Ut Prœtum mulier perfida credulum
Falsis impulerit criminibus, nimis
Casto Bellerophonti
Maturare necem, refert.
Narrat pæne datum Pelea Tartaro,
Magnessam Hippolyten dum fugit abstinens;
Et peccare docentes
Fallax historias movet;
Frustra: nam scopulis surdior Icari
Voces audit adhuc integer. At, tibi
Ne vicinus Enipeus
Plus iusto placeat, cave:
Quamvis non alius flectere equum sciens
Æque conspicitur gramine Martio;

4 *fidei*. Vid. Iani. 20 *monet*.

Nec quisquam citus æque
Tusco denatat alveo.
Prima nocte domum claude; neque in vias
Sub cantu querulæ despice tibiæ:
Et te sæpe vocanti
Duram, difficilis mane.

ODE VIII.

AD C. CILNIVM MÆCENATEM.

Ad Matronalia hilariter celebranda, vitæ servatæ memor, ipsum invitat.

Martiis cælebs quid agam Calendis,
Quid velint flores, et acerra thuris
Plena, miraris, positusque carbo in
Cespite vivo,
Docte sermones utriusque linguæ.
Voveram dulces epulas, et album
Libero caprum, prope funeratus
Arboris ictu.
Hic dies, anno redeunte, festus
Corticem adstrictum pice demovebit
Amphoræ, fumum bibere institutæ
Consule Tullo.
Sume, Mæcenas, cyathos amici
Sospitis centum; et vigiles lucernas
Perfer in lucem: procul omnis esto
Clamor, et ira.

1 *cælebs*. Vid. II. od. 15. 4. 1 *Calendis* ex Calendario Verrii Flacci apud Foggin. p. 2., ubi in voce *Calenda* bis utitur littera C.; littera vero K ubi solum per primam litteram *Calendas* indicat: quod etiam e Terentio Scauro, et Terentiano Mauro, aliisque Grammaticis constat.. Ita et apud Murator. Th. Inscript. p. 552. 2. 555. 2. 582., et passim apud alios inscriptionum collectores.
10 *dimovebit*. 15 *Profer*.

Mitte civiles super Urbe curas:
Occidit Daci Cotisonis agmen:
Medus infestus, sibi luctuosis
Dissidet armis:
Servit Hispanæ vetus hostis oræ
Cantaber, sera domitus catena:
Iam Scythæ laxo meditantur arcu
Cedere campis.
Negligens, ne qua populus laboret,
Parce privatus nimium cavere:
Dona præsentis cape lætus horæ, et
Linque severa.

ODE IX.

AD LYDIAM.

Dialogus est de præteritis amoribus, eisdemque renovandis.

HOR. Donec gratus eram tibi,
Nec quisquam potior brachia candidæ

19 *Medus infestus, sibi*. Ita distinguas: infestus nempe Romanis. Sensum pervertunt vel illi, qui legunt *Medus, infestus sibi, luctuosis*; vel Heinsius, Bentleius, Iani, Oberlinus, et inde Forcellinus, qui legunt ex coniectura, et uno mss.: *Medus infestis sibi luctuosus*. Quid hoc ad Mæcenatem, et ad diem festum Horatii, nisi timor ante fuisset a Medis infestis; et qui tunc se ipsos lacerabant? *Dissidet* simpliciter, ut apud Ciceronem Pro M. Marc. 10.: *Non consiliis solum, et studiis; sed armis etiam, et castris dissidebamus*: hinc *luctuosus sibi*. Quod Cl. Mamertinus in Paneg. 16. Maximiano Aug. laudi vertebat, ei dicens: *Tantam esse Imperii vestri felicitatem, ut undique se Barbaræ nationes vicissim lacerent, et excidant; alternis dimicationibus, et insidiis clades suas duplicent, et instaurent ..... ruunt omnes in sanguinem suum populi*. Ceteræ nationes, de quibus hic Horatius, vel æque fuerant, vel adhuc erant Romanis infestæ. Vid. L. od. 2. 51. 27 *rape latus hora, ac*.

Cervici iuvenis dabat;
  Persarum vigui rege beatior.
LYD. Donec non alia magis
  Arsisti, neque erat Lydia post Chloen;
Multi Lydia nominis
  Romana vigui clarior Ilia.
HOR. Me nunc Thressa Chloe regit,
  Dulces docta modos, et citharæ sciens:
Pro qua non metuam mori,
  Si parcent animæ fata superstiti.
LYD. Me torret face mutua
  Thurini Calais filius Ornyti:
Pro quo bis patiar mori,
  Si parcent puero fata superstiti.
HOR. Quid si prisca redit Venus,
  Diductosque iugo cogit aheneo?
Si flava excutitur Chloe,
  Reiectæque patet ianua Lydiæ?
LYD. Quamquam sidere pulchrior
  Ille est, tu levior cortice, et improbo
Iracundior Hadria;
  Tecum vivere amem, tecum obeam libens.

ODE X.

IN LYCEN.

Lycen monet, ut posita duritie sibi supplici parcat.

Extremum Tanaim si biberes, Lyce,
Sævo nupta viro; me tamen asperas
  Porrectum ante fores obiicere incolis
    Plorares Aquilonibus.
Audis, quo strepitu ianua, quo nemus
Inter pulchra satum tecta remugiat

1 *Hadria*. Vid. I. od. 3. 15. 6 *satum* Ch.A., alii mss.,

Ventis? et positas ut glaciet nives
Puro numine Iupiter?
Ingratam Veneri pone superbiam;
Ne currente retro, funis eat, rota.

apud Lamb. Pulm. Cruq. Bentl. Valart, Iani, Combe. Ita Acron, Comment. Cruquianus, Bentleius, Cun. San. Baxt. Iani, Oberlin. Item vindicant Heins. ad Sil. Italic. X. 533. Brouckh. ad Prop. I. 14. 5. et Burm. ed. Sant. pag. 140. Propertius: *Et nemus omne satas intendat vertice silvas*. Sen. epist. 122.: *Non vivunt contra naturam, qui pomaria in summis turribus serunt? Quorum silva in tectis domorum, ac fastigiis nutant; inde ortis radicibus, quo improbe cacumina egissent?* De huiusmodi Romanorum luxu plura dabunt ad hunc locum Torrentius, aliique, et Lipsius ad Senecam l. c. Al. *situm*. 10 *Ne currente retro, funis eat, rota*. Ita interpungo, ut clarior sensus evadat in re non obscura; sed indigesta apud Interpretes. Bentleius ex aliquibus mss. legit, *Ne currente rota funis eat retro*; quam inversionem inveni quoque in Va. A.; et eam sequuntur Baxt. Cun. ex edit. 1477., Sivr. Oberl. et Iani; qui tamen ait, ad sensum nihil interesse, utro ordine legatur. Ego contra multum interesse contendo; non enim, ut ipse Iani exponit, sensus est, ut *funis retro eat*; sed *rota currente retro, funis eat*, et ideo *retro* propius *currente* iungendum. Quod ut intelligas, finge Fortunam ipsam quemquam in sublime extollere, velut pondus, rota, vel fune in trochlea; deinde ex abrupto manum retrahere a manubrio: rotam retro agi necesse est vi ponderis, quod in præceps descendit. Quod vidit Porphyrio. Et est solitus Fortunæ ludns in proverbio, ex omnium rerum tum moralium, tum physicarum natura, quæ tolluntur in altum, ut lapsu graviore ruant; et ut Plin. H. N. II. 16.: *Progreditur radii violentia, et retro ire cogit vapor repercussus*. Quod de Fortuna in specie tradit idem VII. 44.: *Quos non honores, currusque illa sua violentia Fortuna retro egit, per mediam Urbem Censore tracto in Capitolium illud, in quod triumphus ipse captivos traxerat?* Multa hic de Fortunæ potestate, et favore, vel aversione adduci possent, quæ omittuntur, quia obvia sunt præsertim apud poetas. Sufficiet Ovid. V. Trist. 14. 29. seq., de eo, quem non amplius Fortuna protegat, et

Non te Penelopen difficilem procis
Tyrrhenus genuit parens.
O, quamvis neque te munera, nec preces,
Nec tinctus viola pallor amantium,
Nec vir Pieria pellice saucius
Curvat; supplicibus tuis
Parcas, nec rigida mollior æsculo,
Nec Mauris animum mitior anguibus.
Non hoc semper erit liminis, aut aquæ
Cælestis patiens latus.

ODE XI.

AD MERCVRIVM.

Mercurium rogat, ut cantus sibi dictet, quibus animum Lydes flectat in eius amorem, proposita Danaidum fabula.

Mercuri, (nam te docilis magistro
Movit Amphion lapides, canendo)
Tuque, Testudo, resonare septem
Callida nervis,
Nec loquax olim, neque grata, nunc et
Divitum mensis, et amica Templis;
Dic modos, Lyde quibus obstinatas
Applicet aures;
Quæ, velut latis equa trima campis,
Ludit exsultim, metuitque tangi,

gubernet: *Rara quidem virtus, quam non Fortuna gubernet; Quæ maneat stabili, quum fugit illa, pede*: id est, quæ a Fortuna derelicta non retrocedat. Apud Mythologos tunc Fortuna fit Nemesis, Dea ultrix, quæ nominatim *contra superbiam colitur*, ut ait Macrobius Sat. I. 22.: cui ideo etiam rota tribuitur a Nonno Dionys. LXVIII. 378. Vid. Averani Diss. in Eurip. XVIII. Bonar. Medagl. p. 222. 17 *asculo* cum *a* ex Serv. ad Virg. II. Æ. 291., et lapide apud Grut. p.207.

Nuptiarum expers, et adhuc protervæ
Cruda marito.
Tu potes tigres, comitesque silvas
Ducere, et rivos celeres morari:
Cessit immanis tibi blandienti
Ianitor aulæ,
Cerberus; quamvis furiale centum
Muniant angues caput eius, atque
Spiritus teter, saniesque manet
Ore trilingui.
Quin et Ixion, Tityosque vultu
Risit invito; stetit urna paullum
Sicca, dum grato Danai puellas
Carmine mulces.
Audiat Lyde scelus, atque notas
Virginum pœnas, et inane lymphæ
Dolium fundo pereuntis imo,
Seraque fata,
Quæ manent culpas etiam sub Orco.
Impiæ, nam quid potuere maius?
Impiæ sponsos potuere duro
Perdere ferro.
Una de multis, face nuptiali
Digna, periurum fuit in parentem
Splendide mendax, et in omne virgo
Nobilis ævum:
Surge, quæ dixit iuveni marito;
Surge, ne longus tibi somnus, unde
Non times, detur; socerum, et scelestas
Falle sorores:
Quæ, velut nactæ vitulos leænæ,
Singulos, heu, heu! lacerant: ego illis

27 *Dolium*. Hanc fabulam sculptam videas in marmore Musei Vaticani apud Visconti tom. IV. tab. 36.
42 *eheu*.

Mollior, nec te feriam, neque intra
Claustra tenebo.
Me pater sævis oneret catenis,
Quod viro clemens misero peperci;
Me vel extremos Numidarum in agros
Classe releget.
I, pedes quo te rapiunt, et auræ,
Dum favet nox, et Venus: i secundo
Omine; et nostri memorem sepulcro
Sculpe querelam.

43 *nec intra*. 52 *Sculpe* Vr. B. I. Ch. C. D. B. a 2. m. Va. A. B. Cr. A. An. A., meus, alii apud Lamb. Cruq. Pulm. Talbot, Iani, ed. Princ. Med. 1476. Venn. 1478. 1479. 1486. 1490. 1509. Flor. 1482. 1503. Aldus 1501. Gryphius 1566. Locher. Ascens. Lamb. Steph. Fab. Fabric. Heins. Ion. Sivr.; et ante omnes Acron, et Comment. Cruq.; defendit etiam Heins. ad Ovid. XIV. Her. 128. Aliam aliorum mss. lectionem *scalpe* propugnant, cum recentioribus, præsertim Muret. Cruq. Torrent. Rutgers. Bentl. Baxt. Cun. Iani, qui ait, eam præstare auctoritate codicum, et esse doctiorem; tum probari auctoritate Diomedis Grammatici, qui l. 1. p. 574. Putsch. *sculpo* non agnoscit; sed tantum eius composita *insculpo*, *exsculpo*, quæ derivat a *scalpo*. Sed hæc omnia facile refutantur: sive auctoritas codicum, quæ per se nulla est, aut in simplici *sculpo*, aut in eius compositis *exsculpo*, et *insculpo*, quæ cum *exscalpo*, et *inscalpo* æque perpetuo confunduntur in mss., ut observat Burm. ad Lactant. el. de Phœnic. v. 153. post Claudian. p. 1069.: sive quod apud plurimos scriptores bene legitur *sculpo*, cum aliis derivatis; ut apud Vitruv. I. 2.: *Triglyphi sculpentur*. Tacit. A. IV. 43.: *Monumenta sculpta saxis*. Svet. in Ner. 46.: *Gemma sculptura*. Solin. 6.: *Formicas ex ebore sculpsit*. Petron. c. 71.: *Amphoram unam licet fractam sculpas, et super eam puerum plorantem*. Macrob. Sat. VII. 13.: *Imprimebatur sculptura materia anuli*. Ovid. IV. ex Ponto 9. 28.: *Numida sculptile dentis opus*. X. Met. 248.: *sculpsit ebur*: et ad sensum Horatii, Her. l. c.: *Sculptaque sint titulo nostra sepulcra brevi*; ut rectius ex suis mss. et primis editionibus legit Heinsius pro *scripta*. Item de sepulcro Avienus Fab. XXIV. 14.: *Sculperet ut de-*

ODE XII.

AD NEOBVLEN.

Neobule, Hebri adolescentis amore capta, vitam agit inertem, et desidiosam.

Miserarum est, neque amori dare ludum, neque dulci
Mala vino lavere; aut exanimari, metuentes

cili pollice saxa leo. Et evincitur præcipue ex marmoribus scriptis, aberrationibus amanuensium non obnoxiis, in quibus passim *sculpo*, et derivata oecurrunt; ut apud Bonad. II. p. 97.: HIC ACCVMBENTEM SCVLPI GENIALITER ARTE: et p. 119. n. 30.: ET. GRATAM. SCVLPSIT. DOCTA. PEDANA. CHELYM. Sed in marmoribus, aliisque monumentis *inscriptio*, aut *scriptura* dicebatur; et hæc aut ita simpliciter, aut *sculpta*, vel *exsculpta*, vel *incisa*. Ad rem nostram in marmore apud Ignarram de Pal. Neap. p. 51.: TITVLI. HEIC ORDINANTVR. ET. SCVLPVNTVR. AEDIBVS. SACREIS. CVM. OPERVM PVBLICORVM: et in inscriptione Sertii Polensis parasiti, apud Brissonium de Form. lib. 7. p. 698. Francof. 1592.: HOC. SCRIPTVM. VAH. QVID. LOQVOR. IMMO. SCVLPTVM. Quinimmo in aliis marmoribus hæc sculptura inscriptionum distinguitur a scalptura, sive opere alio lapidarii, seu marmorarii; ut scalptura proprie sit opus ipsius marmorarii præter inscriptionem, figuras, et ornatus quoscumque. Ita accipi potest inscriptio lapidaria Musei Vaticani apud Marin. Arvali p. 693. col. 1.: TITVLOS SCRIBENDOS VEL SI QVID OPERIS MARMORARI OPVS FVERIT HIC HABES. Et in tab. 42. Arvalium de marmorea inscriptione apposita, legitur: SCRIPTVRAE. ET. SCALPTVRAE. MARMORIS... SCRIPTVRAE. ET. SCALPTVRAE. OPERIS. PERFECTI. Et 43.: SCRIPTVRAE. ET. SCALPTVRAE. MARMORIS. CAVSA... SCRIPTVRAE. ET. SCALPTVRAE. ET. OPERIS. PERFECTI: ubi *scriptura* est sculptura, seu incisio caracterum inscriptionis; *scalptura* autem reliquum opus marmorarii sine ornatu. *Scalpere* item sensu plane diverso a *sculpere* usurpari ab Horatio I. sat. 8. 26.

Patruæ verbera linguæ. Tibi qualum Cythereæ
Puer ales, tibi telas, operosæque Minervæ

et ab aliis, legenti statim apparebit. Non solum ergo hic legas *sculpe*; sed et apud Plin. H. N. XXXV. 12. *sculptura*, ubi ait: *Laudat et Pasitelem, qui plasticem matrem statuariæ, sculpturæ, et cælaturæ esse dixit*; pro vulgato *scalpturæ*: meoque periculo etiam apud omnes Scriptores, et Lexicographos verbum *sculpo*, derivata, et composita substituas verbo *scalpo*, derivatis, et compositis, ubicumque sermo est de operibus, in quibus inscriptiones, vel imagines hominum, et animalium, aut ornatus, aliæve res notantur, sive in ære, marmore, ebore, vel in gemmis etc., præter lineas, et merum lapicidæ opus mechanicum; Diomedis grammaticali scoria insuper habita, cum aliis, quæ effutiit Sanadon, qui legendum contendit *insculpe*; eo quod numquam legerit in bonis auctoribus nec *scalpere*, nec *sculpere*, sepulcro, ære, saxo, marmore, sine præpositione *in*. Vid. infra od. 24. 48.

4 *Minervæ studium*. Artes huiusmodi Minervæ, quæ lanificium spectant, cum omnibus instrumentis, hodieque sculptæ observantur in zophoro antiqui ædificii, quod Forum Palladium nuncupatur, prope Forum Nervæ; et ære incisæ sunt a Sancte Bartoli in Admir. Rom. Antiq. tab. 63. et seqq. Horatium simul, et hoc anaglyphum illustrabit Manilius IV. 130. seqq.: *Nunc glomerare rudes, nunc rursus solvere lanas: Nunc tenuare levi filo, nunc ducere telas: Nunc emere, et varias in quæstum vendere vestes, Quîs sine non poterant ulla subsistere gentes, Vel sine luxuria: tantum est opus! Ipsa suismet Asseruit Pallas manibus, dignumque putavit, Seque in Arachnea magnum putat esse triumphum. Hac studia, et similes ducet nascentibus artes*. Lanificium, quod opus Minervæ etiam prædicatur ab Hesiodo Oper. et dier. 63. Virgil. V. Æ. 284. VII. 805., apud Romanos semper laudi fuit matronis primis, et honestissimis, ut Lucretiæ apud T. Livium I. 22., Liviæ Augusti, sorori, filiæ, et neptibus eius, apud Sveton. in Aug. 73., et aliis feminis, quæ ab Ausonio Parent. XVI. 3., et in sepulcralibus inscriptionibus passim laudantur; et præcipue in illa, quam dedi in Winkelm. Storia delle arti del dis. tom. III. pag. 202., in qua dicitur, quod MVRCIA MODESTIA. PROBITATE. PVDICITIA. OBSEQVIO. LANIFICIO.

Studium aufert, Neobule, Liparei nitor Hebri,
Simul unctos Tiberinis humeros lavit in undis,
Eques ipso melior Bellerophonte, neque pugno,
Neque segni pede victus: catus idem per apertum
Fugientes agitato grege cervos iaculari, et
Celer arto latitantem fruticeto excipere aprum.

DILIGENTIA. FIDE. PAR. SIMILISQVE CETERIS. PROBEIS. FEMINIS. FVIT. NEQVE. VLLI. CESSIT. Huc etiam referri posse videtur elogium Homonœæ apud Grut. p. 607. 4. Bonad. II. 375., QVAM PALLAS CVNCTIS ARTIBVS ERVDIIT.

10 *arto latitantem fruticeto* Vr. B. H. I. Ch. C. D. Va. A. B. An. A. Cr. A., alii apud Lamb. Pulm. Cruq. Torr. Talb. Bentl. Iani, Combe; *arcto* ed. Ven. 1492. Loch. Asc.Lamb. Fabr.; *arto* Bentl. Cun. Artum, id est spissum, densum, inaccessum; quod probandum, patet vel ab ipsa fruticeti significatione; nempe locus fruticibus plenus, arbusculis sese implicantibus impeditus. Colum. III. 11.: *Ager fructetis, aut arboribus obsessus*. Prudent. contra Symm. II. 872.: *Tenebrosis tecta frutetis Semita*. Volutabrum etiam dicebatur. Virg. III. G. 411.: *Sæpe volutabris pulsos silvestribus apros*. Et lustrum. Festus: *Lustra significant lamas lutosas, quæ sunt in silvis aprorum cubilia*. Hinc apud Varron. de L. L. IV. aper versari dicitur in asperis locis, senticetis, et montibus intonsis. Ovid. VIII. Met.376.seq.: *Vulnera fecissent, nisi setiger inter opacas Nec iaculis isset, nec equo loca pervia silvas*. Macrob. Sat. I. 21.: *Aper hispidus, et asper gaudet locis humidis, et lutosis*. Oppian. de Venat. III. 364. seqq.: *Aper autem Martius multum præstat inter ceteras feras. Cubilia quidem amat ultimis in recessibus præcipitiorum, et mirifice odit strepitum tumultuosum ferarum*. Artum ergo fruticetum magis illius indoli congruit, quam nemus altum: *alto fruticeto*, ut alii legunt, qui huc referunt illud Virgil. VI. Æ. 179. *stabula alta ferarum*; quod de aliis feris accipiendum. Quoniam vero fruticeta equis erant impervia, circa illa in locis angustis tendebantur retia, in quæ aper a canibus excitus impingebat; et a venatoribus lancea, aut venabulo trucidabatur: quam venationem describunt Xe-

O D E XIII.

AD FONTEM BANDVSIAE.

Sacrificium fonti Bandusino promittit, eiusque amoenitatem summopere commendat.

O fons Bandusiae, splendidior vitro,
Dulci digne mero, non sine floribus

nophon Cyneg. X. Apuleius Met. VIII. p. 154. seq. ed. Pric. Vide etiam I. od. 1. 28. epod. 2. 31. II. sat. 3. 234. Bochart. Hieroz. III. 29. Conrad. Gesnerum Hist. anim. de Quadrup. lib. 1. pag. 1039. seqq. Hinc intelligitur *excipere*.

1 *Bandusia* Vr. B. I. Ch. A. Va. B. An. A. Ba. A., alii mss. apud Lamb. Cruq. Bentleium, Val. Iani, Oberlin. Combe; et ita legunt Acron ms. apud Bentleium, vetus Scholiastes, idem Bentleius, Sanad. Sivr. Iani, Oberlin. Atque ita legendum, non *Blandusia*, ut fert vulgata, quoque convincimur ex privilegio Pascalis II., de quo supra ad od. 4. 15. In eo legimus memoratum *Beatae Mariae Coenobium, et omnia, quae ad illud pertinent . . . videlicet Ecclesiam S. Salvatoris, cum aliis Ecclesiis* DE CASTELLO BANDVSII . . . *Ecclesiam S. Anastasiae apud Acheruntiam, cum Ecclesiis ad eam pertinentibus, Ecclesiam SS. Martyrum Gervasii, et Protasii* IN BANDVSINO FONTE APVD VENVSIAM. Locus hic etiam indicatur, ubi quaerendus fons est; ut recte notat Capmartin de Chaupy Mais. d'Horace, tom. III. pag. 364. 518. 537., postquam et fontem invisit, sexto circiter milliario Venusia, Horatii patria; frustra contradicente Vannetto oper. tom. III. pag. 45., qui cum aliis fontem supponit in Sabinensi agro. Numquid Horatius non potuit etiam hunc fontem prope suam patriam celebrare, qui et patriae ipsius toties meminit, et aliorum locorum prope eamdem, ut cit. od. 4. 14. seqq.? Quanti autem semper faciendae sint denominationes locorum per secula etiam barbara traductae, et memoratae in monumentis publicis, unus ignorat Vannettus. Denique advertas contra Cuningamum, qui legit *Bandusiae*, Bandusiam, vel Bandusium esse nomen oppidi, non

Cras donaberis hœdo;
Cui frons turgida cornibus
Primis, et venerem, et prœlia destinat;
Frustra: nam gelidos inficiet tibi
Rubro sanguine rivos
Lascivi suboles gregis.
Te flagrantis atrox hora Caniculæ
Nescit tangere: tu frigus amabile
Fessis vomere tauris
Præbes, et pecori vago.
Fies nobilium tu quoque fontium,
Me dicente cavis impositam ilicem
Saxis, unde loquaces
Lymphæ desiliunt tuæ.

ODE XIV.

AD POPVLVM ROMANVM.

Hæc Ode laudes continet Augusti ex Hispania, devictis Cantabris, revertentis; et Vates ad festum celebrandum, populum, et se excitat.

Herculis ritu modo dictus, o plebs,
Morte venalem petiisse laurum,

fontis, qui inde Bandusinus dicitur; et apud Horatium recte *fons Bandusia*. 4 *frons horrida*. 8 *suboles* Ch. A. Cr. A. Va. A. B. Lamb. Torr. Bentl. Cun. Baxt. Iani, Oberl. Quod iam præstiterunt Vossius in Etym. v. *Suboles*, Cellarius, Heusingerus, aliique, ut *suboles* legatur, non *soboles*; multo melius probatur ex antiquis inscriptionibus, quarum aliquæ videri possunt apud Fabrett. p. 323. 418. 686. 91. 742. Bonad. I. p. 117. 188. II. 377. seq. 508. Murat. Th. Inscr. pag. 1889. 2. Gori. Symb. litt. Flor. tom. VI. p. 208. Marin. Arvali p. 282. et 828.

1 *Herculis ritu modo dictus*. Non probo comma Iani, *ritu*, *modo dictus*; ut sensus sit: Cæsar modo dictus, seu qui nuper dicebatur Romæ, ac narrabatur lau-

Cæsar , Hispana repetit penates
Victor ab ora .
Unico gaudens mulier marito
Prodeat , iustis operata Divis ;
Et soror clari ducis , et decoræ
Supplice vitta
Virginum matres , iuvenumque nuper
Sospitum . Vos , o pueri , et puellæ
Iam virûm expertes , male ominatis
Parcite verbis .

rum , victoriam de Cantabris , petiisse , atque adeptus esse morte venalem ; hoc est , copia poetica , morte emisse , seu redemisse ; is nunc ritu , hoc est instar , Herculis , ab Hispania victor domum revertitur . Non ad reditum Herculis alludit Horatius ; verum ad XII. eiusdem labores , quibus assimilat expeditionem Cantabricam Augusti , ob summam difficultatem , et periculum mortis vel ipsimet Herculi . Confer II. od. 6. 2. od.11.1. 12. 1. III.8. 22. IV.14. 41. I.epist.12. 26. ep.18.55.

11 *puellæ iam virûm expertes* . Optime Iani sic legit cum Cuningamo , et Iones ; et alias aliorum opiniones fuse discutit . Puellæ iam virorum expertes , sunt adhuc , nunc , innuptæ ; ut supra od.10.11.*nuptiarum expers* ; II.ep.1.132. *cum pueris ignara puella mariti* : et Ovid. I. Met.479.*expers viri* . Pueri , innuptæque puellæ semper coniunguntur , ut III.od. 1. 2., carm. sec.6., et apud Virg. IV. G. 476. Vulgata lectio *iam virum experta* , esset ut illa Petronii c.147.: *Si non fastidis , inquit , feminam ornatam , et hoc primum anno virum expertam , concilio tibi* . Sed sensu a mente Horatii plane alieno . Interpretes , qui eam defendunt , decepti sunt particula *iam* , quam non viderunt et præteritum , et præsens , et futurum tempus significare ; ut probant exempla a Forcellino allata . Fuse etiam agit Iani de variantibus in *male ominatis* ; aliis legentibus *male nominatis, maled ominatis* ; aliis aliter ; sed bene *male ominatis* ; id est sinistri ominis ; quod esset infandum , alienum , infaustum , impium ; quo vel turbaretur , ac profanaretur res sacra , vel portendi malum videretur ; iussisse contra populum vel tacere , vel fari verba bo-

Hic dies vere mihi festus atras
Eximet curas: ego nec tumultum,
Nec mori per vim metuam, tenente
Cæsare terras.
I, pete unguentum, puer, et coronas,
Et cadum Marsi memorem duelli;
Spartacum si qua potuit vagantem
Fallere testa.
Dic et argutæ properet Neæræ
Myrrheum nodo cohibere crinem:
Si per invisum mora ianitorem
Fiet, abito.
Lenit albescens animos capillus
Litium, et rixæ cupidos protervæ.
Non ego hoc ferrem, calidus iuventa,
Consule Planco.

ODE XV.

IN CHLORIM.

Ut, iam vetula, petulantiæ, et libidini modum constituat.

Uxor pauperis Ibyci,
Tandem nequitiæ fige modum tuæ,
Famosisque laboribus:
Maturo propior desine funeri
Inter ludere virgines,
Et stellis nebulam spargere candidis.

na, sancta, boni ominis; ut od. 1. cit. v. 2., et ibi Porphyrio, *bona omina*. Sic iuventus, quæ facile per temeritatem peccare possit, monetur, ut supplicationibus pia, castaque mente intersit. Vid. Ios. Castalion. Observ. II. 10.

2 *pone*.

Non, si quid Pholoen satis,
  Et te, Chlori, decet: filia rectius
Expugnat iuvenum domos,
  Pulso Thyias uti concita tympano.
Illam cogit amor Nothi
  Lascivæ similem ludere capreæ:
Te lanæ prope nobilem
  Tonsæ Luceriam, non citharæ, decent;
Nec flos purpureus rosæ;
  Nec poti, vetulam, fæce tenus cadi.

ODE XVI.

AD C. CILNIVM MAECENATEM.

Exsecratur insanum divitiarum amorem, seque parvo beatum ostendit.

Inclusam Danaen turris ahenea,
Robustæque fores, et vigilum canum
  Tristes excubiæ munierant satis
    Nocturnis ab adulteris;
Si non Acrisium, virginis abditæ
Custodem pavidum, Iupiter, et Venus
  Risissent: fore enim tutum iter, et patens
    Converso in pretium Deo.
Aurum per medios ire satellites,
Et perrumpere amat saxa, potentius
  Ictu fulmineo. Concidit auguris
    Argivi domus, ob lucrum
Demersa exitio: diffidit urbium
Portas vir Macedo, et subruit æmulos

16 *Sed poti, vetula*.
6 *ac Venus* Cun. San. 7 *Risisset* coni. Bentl. 13 *Demersa exitio* Vr.B. Ch. A. B., meus, alii mss. apud Lamb. Cruq. Pulm. Talb. Bentl. Iani, Combe, laudat Priscianus

Reges muneribus: munera navium
Sævos illaqueant duces.
Crescentem sequitur cura pecuniam,
Maiorumque fames. Iure perhorrui
Late conspicuum tollere verticem,
Mæcenas, equitum decus.
Quanto quisque sibi plura negaverit,
A Dîs plura feret. Nil cupientium
Nudus castra peto; et transfuga divitum
Partes linquere gestio;
Contemptæ dominus splendidior rei,
Quam si, quidquid arat impiger Appulus,
Occultare meis dicerer horreis,
Magnas inter opes inops.
Puræ rivus aquæ, silvaque iugerum
Paucorum, et segetis certa fides meæ,

pag. 890.; sic edd. Med. 1476. Venn. 1478. 1479. 1486. 1490. 1492. Loch. Asc. Mur. Bentl. Baxt. Cun. San. Iani, Oberl. Præter hæc, ut bene adnotant Bentl. et Iani, *demergi*, et *excidium* minime inter se conveniunt. Alii mss. nostri, alii apud Iani, et editiones habent *excidio*, vel *exscidio*. Eadem varietas notata I. od. 15. 22. 22 *A Dîs* Ch. A. B. C. D. Cr. A. Va. A. B. Ba. A., meus, edd. Med. 1476. Flor. 1482. Venn. 1483. 1490. 1492. 1509. Ald. 1501. Iunta 1503. Dionys. ab Harsio Lugd. 1538. Lamb. Mur. Cruq. Tor. Heins. Talbot, Baxt. Gesn. *Ab Dîs* multi mss. et editiones: præferunt Bentl. et Iani, qui addit, ceteros *ab* in codicibus neglexisse. 25 *Contenta*. 26 *impiger* Vr. P. H. I. Ch. A. B. C. D. Cr. A. Va. A. B. An. A., meus, alii multi apud Lamb. Cruq. Torr. Pulm. Bentl. Val. Iani, ed. Princ. Med. 1476. Ven. 1478. 1479. 1483. 1486. 1490. 1492. Flor. 1482. Zar. Asc. Heins. Baxt. Bentl. Cun. Gesn. Iani, Oberl. *Non piger* pauci mss. apud Lamb. Iani, ed. Ven. 1492. Aldus 1501. Iunta 1503. Basil. Muret. Cruq. Steph. T. Fab. Torr. Rutg. Fabr. Dacer. Talbot, Iones, Valart. Solus timor de metro, ut bene Iani, protulit hoc *non piger*, ex glossemate; sed is in cæsura vanus. Vid. I. od. 13. 6., et Canter. Nov. lect. IV. 2.

Fulgentem imperio fertilis Africæ
Fallit sorte beatior.
Quamquam nec Calabræ mella ferunt apes,
Nec Læstrygonia Bacchus in amphora
Languescit mihi, nec pinguia Gallicis
Crescunt vellera pascuis:
Importuna tamen pauperies abest;
Nec, si plura velim, tu dare deneges.
Contracto melius parva cupidine
Vectigalia porrigam,
Quam si Mygdoniis regnum Alyattei
Campis continuem. Multa petentibus
Desunt multa. Bene est, cui Deus obtulit
Parca, quod satis est, manu.

O D E XVII.

AD AELIVM LAMIAM.

Eius nobilitatem laudat; deinde admonet, ut diem crastinum, pluvium forsan, hilariter exigat.

Æli, vetusto nobilis ab Lamo,
(Quando et priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, et nepotum
Per memores genus omne fastos,
Auctore ab illo ducis originem:)
Qui Formiarum mœnia dicitur
Princeps, et innantem Maricæ
Littoribus tenuisse Lirim,
Late tyrannus; cras foliis nemus
Multis, et alga littus inutili
Demissa tempestas ab Euro
Sternet; aquæ nisi fallit augur

8 *Lirin*, *Lyrin*. 11 *Emissa* coniicit Cun.

Annosa cornix. Dum potes, aridum
Compone lignum: cras genium mero
Curabis, et porco bimestri,
Cum famulis operum solutis.

ODE XVIII.

AD FAVNVM.

Deum silvestrem precatur, ut per suos transiens agros sibi, suisque sit propitius.

Faune, Nympharum fugientum amator,
Per meos fines, et aprica rura
Lenis incedas, abeasque parvis
Æquus alumnis;
Si tener pleno cadit hœdus anno,
Larga nec desunt Veneris sodali
Vina crateræ; vetus ara multo
Fumat odore.
Ludit herboso pecus omne campo,
Quum tibi Nonæ redeunt Decembres:
Festus in pratis vacat otioso
Cum bove pagus:
Inter audaces lupus errat agnos:
Spargit agrestes tibi silva frondes:
Gaudet invisam pepulisse fossor
Ter pede terram.

15 *porca* Cun., nulla data ratione. Forte, ait Iani, ob III. od. 23. 4. Sed hic non agitur de sacrificio; verum de epulis, quibus etiamnum sunt in deliciis porci teneri, et bimestres, lactentes.

4 *Latus*. 7 *cratere, crateri*. 12 *pardus*.

ODE XIX.

AD TELEPHUM.

Reprehendit eum iocose, quod, veteres historias describens, ea negligat, quæ ad iucunde vivendum spectant.

Quantum distet ab Inacho
  Codrus, pro patria non timidus mori,
Narras, et genus Æaci,
  Et pugnata sacro bella sub Ilio:
Quo Chium pretio cadum
  Mercemur, quis aquam temperet ignibus,
Quo præbente domum, et quota
  Pelignis caream frigoribus, taces.
Da Lunæ propere novæ,
  Da Noctis mediæ, da, puer, auguris
Murenæ: tribus, aut novem
  Miscentur cyathis pocula commodis.
Qui Musas amat impares,
  Ternos ter cyathos attonitus petet
Vates: tres prohibet supra
  Rixarum metuens tangere Gratia,
Nudis iuncta sororibus.
  Insanire iuvat: cur Berecyntiæ
Cessant flamina tibiæ
  Cur pendet tacita fistula cum lyra?
Parcentes ego dexteras
  Odi: sparge rosas: audiat invidus

1 *distat*. 2 *non timidus pro patria mori* Vr. I. Ch. C.D. Va. A.An. A., alii apud Iani. 11 *Murena* e nummis, et marmoribus scriptis; item a Græco Μουρήνας. Al. *Murana*. 12 *Miscentor*. 18 *Berecyntia*. Vid. I. od. 18. 13. 20 *pendent* Cun.

Dementem strepitum Lycus,
  Et vicina seni non habilis Lyco.
Spissa te nitidum coma,
  Puro te similem, Telephe, Vespero,
Tempestiva petit Rhode:
  Me lentus Glyceræ torret amor meæ.

ODE XX.

AD PYRRHVM.

Ne formosum Nearchum a sua puella abstrahat.

Non vides, quanto moveas periclo,
Pyrrhe, Gætulæ catulos leænæ?
Dura post paullo fugies inaudax
    Prœlia raptor;
Quum per obstantes iuvenum catervas
Ibit insignem repetens Nearchum:
Grande certamen, tibi præda cedat
    Maior, an illi.
Interim, dum tu celeres sagittas
Promis, hæc dentes acuit timendos:
Arbiter pugnæ posuisse nudo
    Sub pede palmam.

27 *Rhode* Ch.A.Cr.A.a 2.m., alii optimi mss. apud Cruq. Fabr. Pulm. Bentl. Iani, Combe; ita Acron., ed. Princ. Basil. 1555. Bentl. Cun. Bos, Iani, Oberlin. Rhode, ut notat Bentleius, libertinarum nomen, sæpius occurrens apud Comicos, et in marmoribus scriptis, apud Grut. p.475. 5716. 6. Malvas. Marm. Felsin. p.415. Marin. Arvali p. 583., et Act. Apostol. XII. 13. Alii mss. apud Lamb. et Bentl. *Rhoda*. Editiones primæ, et mss. multi, ut vulgo nunc, *Chloe*. Sed Chloe, de qua I. od. 23. 1. III. 9., unde huc irrepsit, amabatur ab Horatio; Rhode a Telepho.

1 *Num*. 2 *Getula*. Vid. I. od. 23. 10. 3 *post paullum*. 10 *acuit superbos* ms. Alt. apud Iani.

Fertur ; et leni recreare vento
Sparsum odoraris humerum capillis :
Qualis aut Nireus fuit, aut aquosa
Raptus ab Ida.

O D E XXI.

A D A M P H O R A M.

Iocose eam admonet, ut vinum vetustum in Corvini gratiam effundat.

O nata mecum consule Manlio,
Seu tu querelas, sive geris iocos,
Seu rixam, et insanos amores,
Seu facilem, pia testa, somnum;
Quocumque lectum nomine Massicum
Servas, moveri digna bono die;
Descende, Corvino iubente,
Promere languidiora vina.
Non ille, quamquam Socraticis madet
Sermonibus, te negliget horridus :
Narratur et prisci Catonis
Sæpe mero caluisse virtus.
Tu lene tormentum ingenio admoves
Plerumque duro : tu sapientium

15 *Nereus.*

1 *Mallio.* 2 *genis* Cun. 5 *Numine* Vr.B. a 2.m., quod coniecerant Bentleius, et Sivrius. 10 *negleget*, *negligit* Bentleius ex duobus mss., et argutiis ineptis : eum sequitur Cun. 12 *incaluisse* Bentleius, spreta omni librorum auctoritate, e Mario Victorino Grammatico ap. Putsch. pag. 2606. 13 *amores* Vr. B. a 2. m. Va. A., alii apud Glarean. et Iani. Horatius imitatus est Diphilum comicum, apud Stobæum, ex versione U. Grotii in Excerpt. ex Trag. et Com. pag. 796. Paris. 1626. : O *vere sapiens, ac merito sapientibus Amicum, Liber, numen, quam multum iuvas! Tu namque solus cornua ad-*

Curas, et arcanum iocoso
Consilium retegis Lyæo:
Tu spem reducis mentibus anxiis,
Viresque; et addis cornua pauperi,
Post te neque iratos trementi
Regum apices, neque militum arma.
Te Liber, et, si læta aderit, Venus,
Segnesque nodum solvere Gratiæ,
Vivæque producent lucernæ,
Dum rediens fugat astra Phœbus.

ODE XXII.

AD DIANAM.

Ei pinum villæ suæ imminentem consecrat, verris sanguine quotannis tingendam.

Montium custos, nemorumque, Virgo,
Quæ laborantes utero puellas
Ter vocata audis, adimisque leto,
Diva triformis;
Imminens villæ tua pinus esto,
Quam per exactos ego lætus annos
Verris obliquum meditantis ictum
Sanguine donem.

dis pauperi: *Ingenio duro lene tormentum admoves, Suppeditas arma inermi, timido audaciam*. Vid. I.ep. 5.17.
3 *letum*. 5 *tua pinus esto*. Ut hic pinus dedicatur Dianæ custodi nemorum, sive etiam quia pinus propria erat Isidi, quæ eadem cum Diana, teste Plut. de Iside p.372.D.; ita in marmore apud Donat.Suppl.Mur.II. p. 38. n. 5. ex Sponio sect. III., T.Pomponius Victor Procur. August. Silvano vovet in hæc verba:
TV ME MEOSQVE REDVCES ROMAM SISTITO
DAQVE ITALA RVRA TE COLAMVS PRAESIDE
EGO IAM DICABO MILLE MAGNAS ARBORES.

O D E XXIII.

A D P H I D Y L E M.

Dii puris manibus, et conscientia vitæ bene actæ sunt colendi.

Cælo supinas si tuleris manus
Nascente Luna, rustica Phidyle;
  Si thure placaris, et horna
    Fruge Lares, avidaque porca;
Nec pestilentem sentiet Africum
Fecunda vitis, nec sterilem seges
  Robiginem, aut dulces alumni
    Pomifero grave tempus anno.
Nam, quæ nivali pascitur Algido,
Devota, quercus inter, et ilices;
  Aut crescit Albanis in herbis
    Victima, Pontificum secures
Cervice tinget. Te nihil attinet
Tentare multa cæde bidentium
  Parvos coronantem marino
    Rore Deos, fragilique myrto.

4 *porca*. Vid. ad II. ep. 1. 158. 7 *Robiginem* Ch. A., alii apud Iani: vera, et antiqua scriptura, quam hic sequuntur Cruq. Bentl. Cun. Iani, Oberlin.; probat Cellar. Orthogr. Lat. I. p.34. Ita Virgilius Carpensis, notante Pierio: sed præsertim est indubium ex antiquis marmoribus scriptis apud Donat. Suppl. Murat. I. col. 210. Phil. a Turre Mon. vet. Ant. pag. 317., et ex Calendario Verrii Flacci, ævi Augustæi, apud Fogg. p.63., ubi *robigo*, et *robigalia*. 8 *Pomifero anno*, pro in autumno. Marklandus ad Stat. Sylv. I. 3. 8. p.35. ex ingenio emendat, *Pomiferi anni*: indocte. Vid. II. sat. 6. 19. 11 *in hortis*. 12 *securim* mss. apud Bentleium, quos ipse sequitur, et Cun.; sed hos confutat Iani.

Immunis aram si tetigit manus ,
Non sumptuosa blandior hostia
  Mollivit aversos Penates
    Farre pio , et saliente mica .

ODE XXIV.

IN AVAROS.

Seculi sui vitia insectatur , et eorum remedium proponit .

Intactis opulentior
  Thesauris Arabum , et divitis Indiæ ,
Cæmentis licet occupes
  Tyrrhenum omne tuis , et mare Apulicum ;
Si figit adamantinos
  Summis verticibus dira Necessitas
Clavos ; non animum metu ,
  Non mortis laqueis expedies caput .
Campestres melius Scythæ ,
  Quorum plaustra vagas rite trahunt domos ,

19 *Mollivit* Ch. A. B. a 2. m., alii apud Cruq. Pulm. Bentl. Iani , Combe ; Acron ms. apud Bentl., ed. Princ. Medd. 1476. 1477. 1502. Venn. 1478. 1479. Bentl. Gesn. Val. Iani , Oberlin. Præteritum tempus *mollivit* , ut bene notat Iani , ut ante *tetigit* , pro præsenti : vetusta , et poetis sollemni enallage . Confer Heyne ad Tibull. I. el. 4. 27. *Mollirit* Cun. ex ms. Gogav., et inde San.: ita etiam meus . Al. *Mollibit* , suffragantibus mss. multis , et editoribus . 19 *Adversos* .

4 *mare Apulicum* Va. A. B., alii apud Lamb. Cruq. Pulm. Torr. Talb. Bentl. Val. Iani ; et probant iidem Lamb. Torr. Bentl. Baxt. Cun. San. Gesn. Iones , Iani , Oberlin. Apulia opposita Campaniæ ; Mare Apulicum Tyrrheno . Al. *Ponticum* , *Punicum* , *Publicum* . 6 *dura* Bentl. Cun. San. ex Ingenio , contra mss. omnes , et editiones . Necessitas perpetuo dicitur *dira* , ut a Val. Maximo II. 10. 6., et *sæva* I. od. 35. 17., et ab omnibus .

Vivunt; et rigidi Getæ,
Immetata quibus iugera liberas
Fruges, et Cererem ferunt,
Nec cultura placet longior annua;
Defunctumque laboribus
Æquali recreat sorte vicarius.
Illic matre carentibus
Privignis mulier temperat innocens;
Nec dotata regit virum
Coniux, nec nitido fidit adultero.
Dos est magna parentium
Virtus, et metuens alterius viri
Certo fœdere castitas;
Et peccare nefas, aut pretium est mori.
O quisquis volet impias
Cædes, et rabiem tollere civicam;

21 *parentum* Ch.A. B.An.A., aliqui mss. apud Bonfin. et Iani. Necessitate quidem metri hic legendum *parentium*, ut habent ceteri. Et hanc vocem communi usu adhibitam fuisse, etiam ex marmoribus scriptis probat Fabrett. p.99.n.221. Marin.Arv.p.21. 24 *pretium est mori*. Ita mss., quos vidi, omnes, præter Va.A.B., qui habent *pretium mori*, ut etiam aliqui alii apud Bentl. Iani; ita Porphyrio, Comm. Cruq. Asc. Heins. Unus Pulm. *pretium emori*, quem sequuntur Baxt. Gesn. Cun. San. Iani, Oberlin. Sed prima lectio est aliorum mss., Acronis, et vulgata. 26 *Cædes, aut rabiem* Vr. B. I. Ch. C. D., alii apud Pulm., et ita admittunt Iunta 1503. Basill. Fabr. Mur. Cruq. Torr. Rutg. Cuning.; et erat Lambini tempore vulgata lectio. Sed *cædes, et* omnes alii nostri, omnes Lambini, Bentl. Pulm. Iani, edd. Venn. 1. 3. 4. Locher. Ascens. Fab. Steph. Dacer. Bentl. San. Val. Iani, Oberl. Pater urbium recte vocabitur, qui tollet impias cædes, id est, contra pietatem patriæ debitam patratas; et rabiem civicam, intestina odia, factiones in patria, et contra eamdem, e quibus Roma paullo ante emerserat; et quibus denuo affligi eam posse videbant oculati cives. Caussam, et effectus avertere debebat qui bene de pa-

Si quæret, Pater urbium
  Subscribi statuis, indomitam audeat
Refrenare licentiam,
  Clarus postgenitis; quatenus, heu nefas!
Virtutem incolumem odimus,
  Sublatam ex oculis quærimus invidi.
Quid tristes querimoniæ,
  Si non supplicio culpa reciditur?
Quid leges, sine moribus
  Vanæ, proficiunt? si neque fervidis
Pars inclusa caloribus
  Mundi, nec Boreæ finitimum latus,
Duratæque solo nives
  Mercatorem abigunt? horrida callidi
Vincunt æquora navitæ?
  Magnum pauperies opprobrium, iubet
Quidvis et facere, et pati,
  Virtutisque viam deserit arduæ?
Vel nos in Capitolium,
  Quo clamor vocat, et turba faventium;

tria mereri, et Pater eius dici publico decreto cupiebat: *Pater patriæ*, ut Cicero, Augustus, alii. *Belli civilis rabies* dicitur a Valer. Max. V. 8. 5., et Cl. Mamert. Paneg. III. Maxim. 16.: *Tandem bella civilia ad gentes illa vesania dignas transtulistis; omnemque illam rabiem extra terminos huius Imperii in terras hostium distulistis.*

27 *Si quærit.* 30 *Carus.* 32. Vid. II. ep. 1. 13.

39 *gelu nives* Bentleius ex ingenio. 44 *deserere* Bentleius, et Iani longis rationibus nullius momenti.

46 *turba faventium*. Horatium hic alludere puto ad tertium Pompei M. triumphum, quo ille gemmas, et aurum Romam attulit enormis valoris: et cui omnes initium immodicæ luxuriæ, in gemmis præsertim, attribuerunt. De illo in primis ad sensum Horatii queritur Manilius V. 513. seqq.: *Hinc Pompeia manent veteris monimenta triumphi; et Mithridateos vultus induta tropæa; et quod erat Regum decus, id fuit una malorum Non extincta lues, semperque recens ea flammis. Hinc*

Vel nos in mare proximum
Gemmas, et lapides, aurum et inutile,

lenocinium formæ, cultusque repertus Corporis, atque auro quæsita est gratia frontis: Perque caput ducti lapides, per colla, manusque: Et pedibus niveis fulserunt aurea vincla. Quid potius matrona velit tractare creatum, Quam factum revocare suos quod possit ad usus? Plinius vero, qui H. N. XXXVII. 1. triumphum describit, aurum, et gemmas enumerat; illum veriorem luxuriæ triumphum; atque margaritas, prodigam rem, et feminis repertam dicit; additque: *Victoria illa Pompei, primum ad margaritas, gemmasque mores inclinavit*. Recens hoc publicum vulnus honestatis, et morum, detestatur Horatius ut summi materiem mali; et ni vellent cum adulatoribus faventibus plaudere Pompeio triumphanti in Capitolio; gemmas, lapides, et aurum proiicerent in proximum mare Tyrrhenum, ne redirent in usum, et eorum etiam memoria aboleretur. Marcilius, aliique putant, velle Horatium, ut omne aurum Iovi Capitolino consecretur.

48 *Gemmas, et lapides, aurum et inutile*. Quamquam ab antiquis scriptoribus promiscue usurpentur hæ voces *gemma*, et *lapis*, de lapidibus pretiosis cuiuscumque naturæ, et speciei, atque etiam de unionibus, seu margaritis; ut notant Drakenb. ad Sil. Ital. XII. 231., et Brouckh. ad Tib. I. el. 9. 39.; non tamen hic confundendæ sunt; aut distinguendæ cum Iuvencio, ut gemmæ pellucidæ sint, ac perspicuæ, ut adamas; lapides vero dicantur aliæ quælibet gemmæ non perspicuæ, ut iaspis etc. Gemmæ hic sunt omnes lapides pretiosi, onyx, sardonyx, chalcedonius, chrysolithus, iaspis, smaragdus, achates, amathystus, sapphirus etc., ex quibus singulis annuli fiebant, et de quibus Theophr. Plinius, Marbodæus, Galeottus in præf. ad Mus. Odesc., aliique; præsertim si sculptura erant insignes; cava ad signandum, Ital. *intaglio*; vel protuberante, aut exstante, ectypa, *cameo*, ad solum ornatum; aut etiam maiori forma, quibus matronarum torques, et armillæ contexerentur; vel fibulæ, quibus circa humeros hominibus, vel ante pectus feminis vestium partes obfirmarentur. Magno eas in pretio fuisse veteribus, constat præsertim ex Plinio H. N. XXXIII. 1., ubi inter alia scribit: *Multis hoc mo-*

Summi materiem mali,
Mittamus. Scelerum si bene pœnitet,

dis, ut cetera omnia, luxuria variavit; gemmas addendo exquisiti fulgoris, censuque opimo digitos onerando... Mox et effigies varias calando; ut alibi ars, alibi materia esset in pretio. Sen. N.Q. VIII. 31.: *Exornamus annulis digitos, et in omni annulo gemma disponitur*. Mart. V. ep. 11. 3.: *Multas in digitis, plures in carmine gemmas Invenies*. Lampridius de Antonino Helagabalo: *In calceamentis gemmas deferebat, et quidem sculptas; quod risum movebat omnibus: quasi sculptura nobilium artificum videri possent, quæ in gemmis adhærebant*. Sunt vero *lapides*, vel *lapilli*, uniones, margaritæ, baccæ, Ital. *perle*, quæ præsertim inauribus, vel monilibus aptabantur. Manil. V. 519.: *Perque caput ducti lapides, per colla, manusque*. Ovid. I. de Art. amand. 434.: *Elapsusque cava fingitur aure lapis?* Sen. Hipp. 391.: *Nec virens lapis Diducat aures, Indici donum maris*. Plin. IX. 35. Vid. et Bartholin. de Inaur. vet. cap. 3. Adde nostrum Hor. epod. 8. 14. I. sat. 2. 80. sat. 3. 241. Et gemmæ huiusmodi, atque lapides erant in deliciis Romanis mulieribus, quarum in sepulcris sæpe inveniuntur; et ideo materies summi mali quoad mores, quos hic carpit Poeta. De hac mulierum vanitate omnes fere auctores. Ovid. X. Met. 264.: *Dat digitis gemmas, dat longa monilia collo, Aure leves baccæ, redimicula pectore pendent*. De Med. fac. 20. seq.: *Conspicuam gemmis vultis habere manum: Induitis collo lapides Oriente petitos*. De Arte am. III. 129.: *Vos quoque non caris aures onerate lapillis, Quos legit in viridi discolor Indus aqua. Nec prodite graves insuto vestibus auro: Per quas nos petitis, sæpe fugatis, opes*. Mart. XI. ep. 50. 4.: *Gemma vel a digito, vel cadit aure lapis*. Sil. Ital. XII. 230.: *Miro candoris honore Lucet in aure lapis, rubris advectus ab oris*. Prudent. Hamartig. 261. seqq.: *Ac velut artificis Domini manus imperfectum Os dederit, quod adhuc res exigat aut hyacinthis Pingere sculptilibus redimita frontis in arce; Colla vel ignitis sinceræ incingere sertis, Auribus aut gravidis virides suspendere baccas*.

49 *materiam*. 50 *Mittamus. Scelerum*. Contra omnes fere editiones, Gesnerus, Schmid, Iani, atque alii, interpungunt: *Mittamus, scelerum si bene pœnitet*. Ut referatur ad ea, quæ præcedunt. Sed contextus aliter suadet.

Eradenda cupidinis
  Pravi sunt elementa ; et teneræ nimis
Mentes asperioribus
  Formandæ studiis . Nescit equo rudis
Hærere ingenuus puer ,
  Venarique timet ; ludere doctior ,
Seu Græco iubeas trocho ,
  Seu malis vetita legibus alea :
Quum periura patris fides
  Consortem , socium fallat , et hospitem ;

Bene ad *eradicanda elementa* , et *teneras mentes* refertur : nempe si principiis tot maiorum efficax remedium afferre volumus , educationi puerorum serio instandum est ; ut eorum mentes ab ipsis teneris unguiculis recte instituantur , formentur , ut ab eis radicitus elementa ipsa cupidinis ditescendi , divitiarum , luxus immodici , quæ Romanorum mores corruperant , evellerentur. Nam etiam iuxta Apostolum Paullum I. ad Timoth. 6. 10.: *Radix omnium malorum est cupiditas* . Si igitur eradicanda sunt elementa ; asperioribus studiis *formanda* erunt puerorum mentes , non *firmanda* . Horatium videtur imitatus Iuvenalis XIV. 173. seqq.: *Inde fere scelerum caussa , nec plura venena Miscuit , aut ferro grassatur sapius ullum Humana mentis vitium , quam sava cupido Immodici census* . Et 215. : *Parcendum est teneris : nondum implevere medullas Natura mala* . 52 *Prava* . 54 *Firmanda* Bentleius , argutationibus ; quem sequuntur Cun. San. Sivr.: item Gesnero placet emendatio , nec laude ingenii carere videtur Iani . At pueri sunt formandi dictis , ut I. sat. 4. 121. Et est verbum tecnicum in educatione , ut I. od. 10. 2. 3. II. ep. 1. 128. de Art. poet. 108. 307.: seu fingendi , alio verbo simili , ut III. od. 6. 22. I. ep. 2. 64. de A. p. 366. 367. Val. Maxim. V. 4. 5.: *Solida virtus nascitur magis , quam fingitur* : et VIII. 7. 2. in extr.: *Magorum exactissima prudentia se formandum tradidit* . Vid. et Ovid. III. Met. 288. Plin. I. epist. 14. Paneg. 47. Stat. I. Achill. 477. Quinctil. I.O.I. in prooem. Denique prius puer debet discere , ut supra od. 2. princ.

60 *Consortem , socium fallat , et hospitem* . Recte iam viderant Bentleius , Dacerius , et Cuningamus , consortem

Indignoque pecuniam
  Heredi properet. Scilicet improbæ
Crescunt divitiæ: tamen
  Curtæ nescio quid semper abest rei.

ODE XXV.

AD BACCHVM.

Cæsaris Augusti laudes, Baccho auspice, exsequi meditatur.

Quo me, Bacche, rapis tui
  Plenum? Quæ nemora, aut quos agor in specus,
Velox mente nova? Quibus
  Antris egregii Cæsaris audiar
Æternum meditans decus
  Stellis inserere, et consilio Iovis?

distinguendum a socio, ut iam distinxerat Porphyrio; sed primus amabat supplere *et*; *Consortem, et socium*: Dacerius *Consortem, socium*; Cuningamus *Consortes, socium*. Consortem, et socium diversa significare, indubium est; quidquid argutentur Iani, et alii Interpretes ex iure civili. Cicero ipse distinxit de cl. Orat.I.: *Socium, et consortem gloriosi laboris amiseram*. Sen.de Benef.VII.12.Consors de fratribus etiam, et sororibus dicitur ab Ovid. XI.Met. 346. III. ex Ponto 2. 47. Her.XIII.61. Tibull.II. el. 5. 24.: præsertim si eorum patrimonium, vel hereditas sit indivisa; et ex Festo v. *Sors*, Cicer. V. in Verr. 23. T. Liv.XLI. 27. Plin.VIII. ep.18., ubi de Domitio Tullo ait: *Consors frater in patria potestate . . . quem socium etiam in liberis habuit*. Sensus ergo erit, patrem periurum nullo discrimine fallere sanguine coniunctum, fratrem etiam condominum, socium, et hospitem: quod quam criminosum, et detestabile haberetur apud veteres, notum est. Vid. II. ep. I. 122.

2 *Quæ in nemora, et quos*. Iani ex paucis mss. præfert *nemora, quos*. Recepit Oberlinus. 6 *consilio Iovis* Ch. A. B., alii mss. apud Cruq. Torrent. Iani, Comment.

Dicam insigne, recens, adhuc
  Indictum ore alio. Non secus in iugis
Exsomnis stupet Evias,
  Hebrum prospiciens, et nive candidam
Thracen, ac pede barbaro
  Lustratam Rhodopen; ut mihi devio
Ripas, et vacuum nemus
  Mirari libet. O Naiadum potens,
Baccharumque valentium
  Proceras manibus vertere fraxinos!
Nil parvum, aut humili modo,
  Nil mortale loquar. Dulce periculum est,

Cruq., edd. Med. 1476. Venn. 1478. 1479. 1486. 1492. Flor. 1482. Loch. Basil. 1555. 1580. Land. Cruq. Torr.; et revocavit Iani iam fere obliteratam ab alia vulgata *Concilio*, ut doctiorem, et sublimiorem. Consilium enim est Senatus Iovis, designans supremos illos Cælestes, qui in administratione assessores sunt, et consiliarii: quæ notio in *concilio* non inest. Vid. Forcellin. et Gesner. in Lex., et Ernestum Clav. Ciceron. v. *Consilium*.

9 *E somnis* edd. Princ. Flor. 1482. Ven. 1486. Land. Cuning. San. *Exsomnis* etiam occurrit apud Virg. VI. Æ. 556. Vellei. Paterc. II. 88. et 127. Sil. Ital. IX. 5. Græce ἔξυπνος. Nocturna erant Bacchi sacra, et ad Lunam.

12 *Lustratum Rhodopen; ac mihi*. Iani, et cum eo Oberlinus, post *Rhodopen* punctum ponunt, ut inde novam sententiam constituant; quod iam fecerant Lamb. Torr. Baxt. San. Ion., nulla adducta ratione; immo contra sensum comparationis cum Baccha. 13 *Rupes* legit primus Muretus contra fidem mss., atque editionum; et eum sequuti sunt Lamb. Steph. Fab. Dacer. Despr. Heins. Cun. San. Ion., plurimique alii; quod nusquam simpliciter *ripa* ponatur, sine mentione fluminis, aut aquæ. Hoc falsum esse patet vel ex III. od. 1. 23. Deinde ex comparatione cum Baccha prospiciente Hebrum, de quo I. od. 25. 20., arguimus, etiam Horatium scripsisse circa nemus, et ripas dilecti sui Tiburis; ut IV. od. 2. 31. Bentleius ex ingenio legit *rivos*. 18 *est* reiecit Iani ex uno mss. et edit. Ven. 1478.

O Lenæe! sequi Deum
  Cingentem viridi tempora pampino.

ODE XXVI.

AD VENEREM.

Senectute iam confectus, lyræ, et rebus amatoriis valedicit: Chloe pœnam imprecatur, ut amet.

Vixi puellis nuper idoneus,
Et militavi non sine gloria:
  Nunc arma, defunctumque bello
    Barbiton hic paries habebit,
Lævum marinæ qui Veneris latus
Custodit. Hic, hic ponite lucida
  Funalia, et vectes, et arcus
    Oppositis foribus minaces.
O, quæ beatam, Diva, tenes Cyprum, et
Memphin carentem Sithonia nive,

20 *Cingentem*. Turbæ hic Interpretum, ad quem referatur *cingentem*. Baxt. et Gesn. non referunt ad Deum; sed ad illum, qui sequitur Deum. Alii *Deum cingentem* iungunt; sed dubitant cum Acrone, et Porphyrione, sibine dicatur Deus cingere tempora; an his, qui ipsum sequuntur. Sed bene Iani, ut sit Deus cingens sibi, seu cinctus viridi tempora pampino, ut IV. od. 8. 33. Litem decidit Sen. Med. 69. seq., qui nostrum imitatur: *Huc incede gradu marcidus ebrio Pracingens roseo tempora vinculo*.

7 *Vectes, et harpas* Cuning. San. *Securesque* Bentleius.

10 *Memphin* Ch. B. C. D., alii mss. apud Iani, edd. Princ. Venn. 1478. 1479., Fab. Dac. Bentleius, Cun. San. Iani, Oberl.; doctiori forma. Al. *Memphim*. *Sythonia*, *Scithonia*, *Scythonia*, errores. *Sithonia* solitum apud poetas nivis epitheton, ad ornatum ab insigniori genere; nam Thracia frigore nobilis, ut bene adnotat Iani. Vid. ad I. od. 25. 20. Hinc apud Ovid. III. Amor. 7. 8.: *Brachia Sithonia candidiora nive*. Quem si vidissent Torrentius, et Fab. Dacer. et Brouckhus. ad Prop. III. el. 11. 6., non

Regina, sublimi flagello
Tange Chloen semel arrogantem.

ODE XXVII.

AD GALATEAM

Abeuntem et votis prosequitur, et de periculis monet, Europesque fata docet.

Impios parræ recinentis omen
Ducat, et prægnans canis, aut ab agro
Rava decurrens lupa Lanivino,
Fetaque vulpes:

graviter reprehendissent nivem Sithoniam in Horatio.

2 *Ducit, aut* Cun. San. 4 *Lanivino*. Varietas in mss. et editionibus. *Lanvino* Ch.A. Ba. A. Va.A.ed.Princ.Flor. 1482. Ven. 1486. *Lanubino* Ch. A. C. ed. Ven. 1478. *Lanibino* ms. apud G. Fabr. *Lanuvino* Ven. 1479. Nævius in fabula Ariolo apud Macrob. Sat.II. 14. *Lanuvini hospites*: Cloatius apud eumdem 15. *Pirum Lanuvinum*, et idem Macrob. l. 3. *Lanuvii*. Propertius IV. el. 8. 3. ed. Sant. *Lanuvium*; inde *Lanuvino*, hic Lambinus, et vulgo alii. *Lanivino* Va. A. edd. Ven. 1492. Aldi 1501. Eadem varietas in marmoribus scriptis. IVNO LANVMVIANA apud Fabrett. p. 503. n. 37. IVNO LANVMVINA in basi statuæ Musei Capitolini apud Bottar. III. 5. In marmore apud Marin. Arvali p. 564. LANVINORVM. Fragmentum inter Marm. Taurin. II. p.73., et apud Donat. Suppl. Mur. pag. 338. 6. LANVVINO; apud Murat. pag.1098. 1.: C. SALLIO. C. F. PROCVLO SACERDOTI LANVVINORVM IMMVNI.; apud Vulp.Lat. vet.tom.V. p.69.: P. SEXTILIO... SODALI SACRORVM LANVVINORVM. Sed Manciuellus legendum putavit *Lanivino*, ex marmore, quod viderat in urbe olim, nunc oppido eodem *Civita Lavinia* nuncupato; quodque habes etiam apud Grut. p. 330. 3. Vulp. p. 31., ubi S.P.Q.LANIVINVS. Et rectius: ita enim legitur etiam in aliis marmoribus ad eamdem urbem spectantibus, ibique repertis; ut in illo sub Claudio Imp., nunc Musei Vaticani, apud eumdem Marin. pag. 224. similiter habetur

Rumpat et serpens iter institutum,
Si per obliquum similis sagittæ
Terruit mannos. Ego cui timebo,
Providus auspex,
Antequam stantes repetat paludes
Imbrium divina avis imminentum,
Oscinem corvum prece suscitabo
Solis ab ortu.
Sis licet felix, ubicumque mavis;
Et memor nostri, Galatea, vivas;
Teque nec lævus vetet ire picus,
Nec vaga cornix.
Sed vides, quanto trepidet tumultu
Pronus Orion. Ego, quid sit ater

SENATVS P. Q. LANIVINVS. In alio apud Vulp. p. 23. S.P.Q. LANIVINVS. Item p. 85., et Murat. II. p. 1052.5.: REDEMPTOR OPERVM PVBLICORVM LANIVINORVM. In alio denique apud Grut. p. 381. 1. *C. Cæsonius* dicitur CVR. RP. LANIVINORVM. Hinc ex nomine *Lanivium* potius, quam *Lanuvium*, ortam puto confusionem mssrum, et variationem pro *Lavinium*, et viceversa, una syllaba postposita; ut sæpissime accidit scribentibus, et typographis: de quibus vocibus restituendis passim agunt critici. Vid. Sigon. ad Liv. VIII. 13. Interpretes ad Svet. in Aug. 72. Heins. ad Ovid. III. Fast. 60., et cum Drakenb. ad Sil. Ital. XIII. 364. Burmann. ad Propert. l. c. Cluver. Ital. ant. pag. 936. seq. Eckhel Doctr. vet. numm. vol. V. p. 268. 273. 5 *Rumpit* Bentl. Cun.

7 *Ego quid*, *Ego cur*. Recte *cui*. Præter auctoritatem mss. et editionum; ita Ovid. II. Amor. 11.9. ad amicam æque navigantem: *Quid tibi, me miserum, Zephyros, Eurosque timebo?* 14 *At memor* Cun. San. 18 *Pronus Orion*. Cum Iani interrogandi signum ? aufero, quod alii plurimi apponunt: melius enim convenit monitoris affectui simplex punctum. Eadem ratione sine interrogativo dedimus I. od. 24. 15. Quum Orion pronus esset, nempe vergens ad occasum; occidit autem sub finem Novembris; Galatea facile per se cognoscere poterat, tunc mare clausum, et navigationi tempus periculosum esse.

Hadriæ, novi, sinus; et quid albus
Peccet Iapyx.
Hostium uxores, puerique cæcos
Sentiant motus orientis Austri, et
Æquoris nigri fremitum, et trementes
Verbere ripas.
Sic et Europe niveum doloso
Credidit tauro latus, et scatentem
Belluis pontum, mediasque fraudes
Palluit audax.
Nuper in pratis studiosa florum, et
Debitæ Nymphis opifex coronæ,
Nocte sublustri nihil astra præter
Vidit, et undas.
Quæ simul centum tetigit potentem
Oppidis Creten; pater! o relictum
Filiæ nomen, pietasque! dixit
Victa furore.

19 *Hadria*. Vid. ad I. od. 3. 15. 22 *Austri*. Hic ventus est comes Orionis, ut I. od. 28. 21.; hinc maxime furit eo occidente. Virg. I. Æ. 556. Perperam igitur primus Muretus ex ingenio, et deinde Lambinus, pro *Austri* dederunt *Hadi* ex III. od. 1. 28.; quos refutarunt Bentl. et Iani. Hædi, duæ stellæ in læva manu Aurigæ, pridie Non. Octobr. oriuntur vespere. Colum. XI. 2. 73. 23 *et gementes* conj. Bentleius. 24 *Verbera ripas* Baxt. *verbere rupes* Cun. 25 *latus, at* Bentl. 36 *Victa furore*. Varie tentatur locus, atque emendatur a Bentleio, et Cuningamo: qui cum pluribus aliis interpretibus conveniunt, ut nomen patris relictum dicatur a filia, et pietas furore victa intelligatur. In eamdem sententiam ivit Iani. Sed nulla emendatione opus est. Ipsa Europe *victa furore* contra taurum, in se reversa *dixit*, seu exclamavit, ex naturali affectu vocans patrem, quem reliquerat quidem decepta amore tauri; sed cuius saltem nomen, utpote naturæ, sibi *relictum* erat; ut de Iunone Sen. Herc. fur. 1.: *Soror Tonantis*; *hoc enim solum mihi Nomen relictum est*. Quo titulo denuo pote-

Unde? quo veni? Levis una mors est
Virginum culpæ. Vigilansne ploro
Turpe commissum? an vitiis carentem
Ludit imago
Vana, quæ porta fugiens eburna
Somnium ducit? Meliusne fluctus
Ire per longos fuit, an recentes
Carpere flores?
Si quis infamem mihi nunc iuvencum
Dedat iratæ! lacerare ferro, et
Frangere enitar modo multum amati
Cornua monstri.
Impudens liqui patrios Penates;
Impudens Orcum moror! O Deorum

rat se ad illum convertere, culpam suam accusans, et veniam petens, ducta *pietate*, quæ est iustitia, cultus, et debitum amoris, et benevolentiæ officium in parentes. Hanc pietatis ideam excitat in se Europe per exclamationem natnralem, et commnnem filiis non adeo degeneribns, ut etiam nomini et patris, et filii renunciaverint. *Pietas*! *Pater*! Puellam innocentem, a Patre numinum amoris illecebris illectam, (*monstri multum amati*), *victam furore* libidinis dicere, et exaggeratum, et indecens videtur; atque Lydiæ potius, ac matribus equorum relinquendum in I. od. 25. 14. Ad summum, iuxta M. Tullium IV. Tuscul. 6.: *Libido ad id, quod videtur bonum, illecta, et inflammata rapitur*. Contra, si decepta ab amatore sibi ignoto, facinus illius, et suum insimul agnoscens, ira excandescat; furore incitata, in asperrima verba prorumpat; nil mirum in femina; et *victa furore* dici poterit, ut apud Virg. in Cul. 109.: *Quo quondam victa furore, Venit Nyctileum fugiens Cadmeis Agave*. Et certe ex hoc furore sunt repetenda, quæ et exsecratio amanti, ac sibi deinde imprecatur Europe; et monitum Veneris ridentis, ut abstineat irarum, et calidæ rixæ. 39 *aut vitiis* Vr. I. Ch. C. ed. Basil. 1527. *an vitio* Bentl. Cun. ex ingenio. 42 *quam porta* San. Sivr. ex coniectura. 48 *Cornua tauri* aliqui mss. et editiones ex glossa.

Si quis hæc audis, utinam inter errem
Nuda leones!
Antequam turpis macies decentes
Occupet malas, teneræque succus
Defluat prædæ, speciosa quæro
Pascere tigres.
Vilis Europe! pater urget absens:
Quid mori cessas? Potes hac ab orno
Pendulum zona bene te sequuta
Lædere collum:
Sive te rupes, et acuta leto
Saxa delectant, age; te procellæ
Crede veloci: nisi herile mavis
Carpere pensum,
Regius sanguis, dominæque tradi
Barbaræ pellex. Aderat querenti
Perfidum ridens Venus, et remisso
Filius arcu.
Mox, ubi lusit satis: abstineto,
Dixit, irarum, calidæque rixæ,
Quum tibi invisus laceranda reddet
Cornua taurus.
Uxor invicti Iovis esse nescis:
Mitte singultus: bene ferre magnam
Disce fortunam: tua sectus Orbis
Nomina ducet.

60 *elidere collum*. Vid. Iani. 63 *Crede veloci*. Vid. epod. 17. 70. seqq. 73 *nescis*, sine interrogatione Baxt. San. Iani. Blandius, et convenientius subridenti, agit Venus cum puella, quæ ignorabat arcanum, ut illud sciat, et gaudeat.

ODE XXVIII.

AD LYDEN.

Hortatur illam, ut diem Neptuno sacrum in potu, et cantu hilariter simul transigant.

Festo quid potius die
  Neptuni faciam? Prome reconditum,
Lyde, strenua Cæcubum;
  Munitæque adhibe vim sapientiæ.
Inclinare meridiem
  Sentis; ac, veluti stet volucris dies,
Parcis deripere horreo
  Cessantem Bibuli consulis amphoram.
Nos cantabimus invicem
  Neptunum, et virides Nereidum comas:
Tu curva recines lyra
  Latonam, et celeris spicula Cynthiæ:
Summo carmine, quæ Cnidon,
  Fulgentesque tenet Cycladas, et Paphon
Iunctis visit oloribus:
  Dicetur merita Nox quoque nenia.

2 *facias* Bentl. et San. ex coniectura, quam laudat Cun., at non sequitur. 7 *diripere*. 9 *in vices* Ch. C. Va. A. B. An. A., alii mss. apud Lamb. Cruq. Steph. Iani, Combe; ex glossa alicuius Grammatici: nam in Ch. A. adnotatur *per vices*. 12 *Cnidon*. Vid. I. od. 30. 1.: et lapis apud Reinesium pag. 127., et Donat. Suppl. Mur. p. 33. 3. ex Sponio: BONAE DEAE VENERI CNIDIAE, Fabrett. p.709. n.311. CNIDVS. Al. *Gnidon*. 14 *Paphum* aliquot mssrum, et editionum defendunt Bentl. Cun. San. Apuleius Met. IV. p.44. ed. Aldi 1521.: *Paphon nemo*, *Cnydon nemo*. 16 *nenia*. Vid. II. od. 1. 38.

O D E XXIX.

AD C. CILNIVM MAECENATEM.

Ad frugales epulas in Sabinum suum vocat Urbis Præfectum; petitque, ut publicas curas omittat, Deoque sinat futura.

Tyrrhena regum progenies, tibi
Non ante verso lene merum cado,
Cum flore, Mæcenas, rosarum, et
Pressa tuis balanus capillis,
Iamdudum apud me est. Eripe te moræ:
Ne semper udum Tibur, et Æsulæ
Declive contempleris arvum, et
Telegoni iuga parricidæ.
Fastidiosam desere copiam, et
Molem propinquam nubibus arduis:

1 *regum progenies*. Vid. I. od. 1. 1. I. sat. 6. 1., et Meibom. in eius vita cap. 2. *Tyrrhena*, pro regum Tyrrhenorum; ut apud Virg. VIII. Æ. 526.: *Tyrrhenus tubæ clangor*, pro *Tyrrhena tuba*. 6 *Æsolæ, Asule, Esula, Essula*, item *Æfulæ, Ephule, Efula, Effula*, varietates. Præstat cum Iani, e libris antiquis scribi Æsulæ; de qua vide Cluver. Ital. ant. pag. 967. Vulp. Vet. Lat. X. p. 555. 6 *Nec*, *Non*. *Neu* Cun. San. 10 *Molem*. Vid. ep. 9. 3. Mæcenas e domo sua alta, in colle Exquilino sita, e conspectu videbat Tibur, Æsulam, et Tusculum. Ne contempleris semper has urbes, pro, noli semper Romæ commorari. *Turris Mæcenatiana* dicitur domus hæc a Svetonio in Ner. 38., e qua Nero Romæ incendium adspexit: non quod a domo esset diversa; sed quia in magnificis ædibus hinc, et inde partes erant solidiores, et eminentiores, quæ turres dicebantur; ut in Laurentino Plinii, II. ep. 17., et apud Horatium I. od. 4. 14. Notat luxum domus eiusdem, et supellectilis in ea, Seneca epist. 114. Hodierni Antiquitatum curiosi scrutatores certant, ubinam sita esset: aliis eam collocantibus in

Omitte mirari beatæ
Fumum, et opes, strepitumque Romæ.
Plerumque gratæ divitibus vices,
Mundæque parvo sub lare pauperum
Cenæ, sine aulæis, et ostro,
Sollicitam explicuere frontem.
Iam clarus occultum Andromedæ pater
Ostendit ignem: iam Procyon furit,
Et stella vesani Leonis,
Sole dies referente siccos.
Iam pastor umbras cum grege languido,
Rivumque fessus quærit, et horridi
Dumeta Silvani; caretque
Ripa vagis taciturna ventis.
Tu, civitatem quis deceat status,
Curas; et Urbi sollicitus times,

extremo Quirinali colle; aliis prope Thermas Diocletiani; Donato de Urbe Roma III. 23. Nardino Roma ant. IV. 2. in Exquiliis a Templo, circiter, S. Martini in Montibus, Orientem versus, ultra S. Antonii Abbatis ædem. Eam potius ibi fuisse puto, ubi postea Titus ædes suas, et Thermas ædificavit, prope Templum S. Petri ad Vincula, ad quam statim e Carinis, ac Pompeiana domo Romam reversus transmigravit Tiberius, iuxta Sveton. in Tib. 14. Sed dicam fusius alibi. Domui adhærebant horti Mæcenatis æque celebres, versus Castellum Aquæ Claudiæ, Tropæa Mariana, et nunc ædem S. Antonii. De iis Donatus, Nardinus, Meibomius in vita Mæcen. c. 28., et alii multi. De iis etiam Horatius I. sat. 8. Locus ille domus in extremo Exquiliarum urbi universæ imminebat. Hinc videas, cur Horatius in vita a Svetonio scripta dicatur *humatus, et conditus in extremis Exquiliis iuxta Mæcenatis tumulum*. 15 *Cena*. Vid. II. od. 14. 28. 17 *Andromeda* omnes mss. codices, ut notat Iani, quibus consentiunt nostri: item omnes editiones antiquæ ante Muretum, qui primus perperam induxit *Andromedes*; unde fere sic editiones sequutæ.
25 *qui* Fabr. Cun. 26 *Orbis* San. *Urbis* Cun.: male; sensus enim est, *times Urbi*. Vid. supra od. 27. 7.

Quid Seres, et regnata Cyro
Bactra parent, Tanaisque discors.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginosa nocte premit Deus;
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest, memento
Componere æquus: cetera fluminis
Ritu feruntur; nunc medio alveo
Cum pace delabentis Etruscum
In mare; nunc lapides adesos,
Stirpesque raptas, et pecus, et domos
Volventis una; non sine montium
Clamore, vicinæque silvæ,
Quum fera diluvies quietos
Irritat amnes. Ille potens sui,
Lætusque deget, cui licet in diem
Dixisse; vixi. Cras vel atra
Nube polum Pater occupato,
Vel Sole puro: non tamen irritum
Quodcumque retro est, efficiet; neque
Diffinget, infectumque reddet,
Quod fugiens semel hora vexit.
Fortuna sævo læta negotio, et
Ludum insolentem ludere pertinax,

28 *Tanaisve* Cun. San. 32 *trepidet* mss. duo Mus. Brit. apud Combe. 34 * *ferentur* Vr.E.H. 34 *medio æquore* V. C. E. Vr.B., alii apud Lamb. Bentl. Iani; et ita Cuning., absurde. 37 *Stirpesque ruptas* Sivr. contra omnes mss. et editiones, quibus addo Charis. lib.1. p.106. ed. 1551.

42 *Degit* Ch. A. a 2. m., mss. duo apud Val., Canter. e mss., Cun. San. Sivr.; et ita legebat Hildebert. Mor.phil. oper.col. 990. 42 * *cui libet* Vr. I. 47 *Diffringet* nonnulli mss. apud Lamb.,; *diffindet* Lips. 4. apud Iani; solita variatione, etiam apud alios, de qua diximus in observationibus ad Virg. p.87. 49 *negotio, et*. *Et* abest e mss. Mentel.Helmst. Lips.4.apud Iani; et ita legit Hildebertus l. c. col. 992.

Transmutat incertos honores,
Nunc mihi, nunc alii benigna.
Laudo manentem: si celeres quatit
Pennas, resigno quæ dedit, et mea
Virtute me involvo; probamque
Pauperiem sine dote quæro.
Non est meum, si mugiat Africis
Malus procellis, ad miseras preces
Decurrere; et votis pacisci,
Ne Cypriæ, Tyriæque merces
Addant avaro divitias mari.
Tunc me, biremis præsidio scaphæ,
Tutum per Ægæos tumultus
Aura feret, geminusque Pollux.

ODE XXX.

AD MVSAM MELPOMENEN.

Famæ perennitatem Poeta sibi a suis versibus pollicetur.

Exegi monumentum ære perennius,
Regalique situ pyramidum altius;

52 * *Non mihi, nec alii* Vr. I. 53 *manentem*. In nummis Imp. Commodi, apud Vaill.tom.I.p.97.ed.Rom.1743., Eckhel Doctr.vet.num.tom.VII.p.11., unus describitur rarus, in quo figura muliebris sedet, dextra capistro equum retinens, sinistra cornucopiæ, cum epigraphe: FORTVNAE MANENTI. Quod iam notaverat Desprez. 55 * *involvam* Vr.I. 62 *Tunc* V.B.D. Vr.C.D.E. Vp.A.D.Ch. A.; et ita Lamb.Cruq.Torr., sed sine mentione codicum mss.; omninoque fere editiones, ut notat Iani. Ceteri mss. nostri, meliores Bentl., alii apud Iani, edd. Venn.1478. 1492. Loch.Asc. Bentl. Cun. Val. Iani, Oberl. *Tum. Dum* San. Sivr. 63 *Nudum* San. Sivr., inepta audacia. *Tutum* respondet *præsidio*. 63 *Ægæos*. Vid. II. od. 16. 2.
64 *Pollux*. Vid. I.od. 3. 2. od. 12. 25. seqq.

Quod non imber edax, non Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, et fuga temporum.
Non omnis moriar; multaque pars mei
Vitabit Libitinam. Usque ego postera
Crescam laude recens, dum Capitolium
Scandet cum tacita virgine Pontifex.
Dicar, qua violens obstrepit Aufidus,
Et qua pauper aquæ Daunus agrestium
Regnavit populorum, ex humili potens
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxisse modos. Sume superbiam
Quæsitam meritis; et mihi Delphica
Lauro cinge volens, Melpomene, comam.

12 *Regnavit populorum* Vp.A.F.Vr.C. a pr. m. D. Ch. A., alii mss. apud Cruq.Pulm. Talb.Val. Iani, Combe; et ita Acron, Porphyrio, Serv.ad Virg.XI. Æ.126.et 280., Scholiastes apud Baxt., ed. Basil. 1555. Lamb. Torr. Cruq. Fabric. Heins. Fab. Dac. Talb. Bentl. Cun. San. Ion.Baxt. Batteux, Sivr. Val. Iani, Oberl. Wakef. Græcismus; antiptosis, nempe genitivus loco dativi, more Græco, Horatio familiari; ut *desinere querelarum*, *abstinere irarum*, *decipi laborum*. Daunus, priscus Dauniæ, Apuliæ partis, rex, regnavit, imperavit populis agrestibus, asperis, et per agros sparsis. Grammatici veram lectionem, glossando, in *regnator* mutarunt. 16 *volens*. Verbum sollemne in precibus: *volens*, *propitius*, tum apud auctores: Liv. VII. 18.: *Precatus deinde, si Divus, si Diva esset, qui sibi præpetem misisset, volens, propitius adesset*: et XXII. 22.: tum in marmoribus scriptis. Vid. Brissonium de Form. lib.1.p.68.seq. Grut. pag. 229. col.2.Marin. Arvali p.705. Et ut Servius ad Virg.I.Æ.737. notat: *Secundum Hetruscam disciplinam loquutus est*: *sic enim dicunt*: Volens, propitiusque sis.

Q. HORATII FLACCI
CARMINVM
LIBER QVARTVS.

ODE I.

AD VENEREM.

Ætate sua, se iam rebus amatoriis, et carminibus ludicris haud esse idoneum: Deam ideo precatur, ut hanc provinciam Paullo Maximo, ornatissimo iuveni, tradat.

Intermissa, Venus, diu,
  Rursus bella moves. Parce, precor, precor!
Non sum qualis eram bonæ
  Sub regno Cinaræ. Desine, dulcium
Mater sæva Cupidinum,
  Circa lustra decem flectere mollibus
Iam durum imperiis: abi,
  Quo blandæ iuvenum te revocant preces.
Tempestivius in domum
  Paulli, purpureis ales oloribus,

1 * *diu Venus* Vr.I. 2 *moves. Parce.* Rectius cum Lamb. Cruq. Torrent. Steph. Heins. Cun. Valart, Iani, Oberlino, sine interrogativo post *moves*. Est enim, ut bene Iani, querela potius, seu exclamatio, quam interrogatio, ad Venerem ut Deam, quod moveat rursus bella diu intermissa.

4 *Cinara* V.B.D.E.Vr.B.a 2.m.C.E.L.Vp.A.B.E.H.Ch.A. Bentl.Cun.Gesn.Val.Iani, Oberl. Græce Κινάρα. *Cynara*, *Cinera*, *Citara*, errores aliorum mssrum, et editionum.

8 * *revocent* Vr.B. 9 *Tempestivior* Cun. 9 *in domum* V. A.C.E. Vr.B.E.I. Ch. B.C.D. An.A., alii mss. apud Lamb. Pulm. Bentl. Iani; et ita Bentl. Cun. Baxt. Gesn. Ion. Iani, Oberl.: doctius, et exquisitius; ut sit, comissatum ire in domum. 10 *Paulli Maximi*. Hunc fuisse Consulem A.V.C. DCCXLIII., iam notarunt Interpretes, et Iani in argumento odes. Is idem est PAVLLVS FABIVS. Q.F. MAXIMVS, Arvalis apud Marin. tab. 1. sub Tiberio.

Comissabere Maximi,
  Si torrere iecur quæris idoneum.
Namque et nobilis, et decens,
  Et prò sollicitis non tacitus reis,
Et centum puer artium,
  Late signa feret militiæ tuæ.
Et quandoque potentior
  Largis muneribus riserit æmuli,
Albanos prope te lacus
  Ponet marmoream sub trabe Cypria.

11 *Comissabere* mss. apud Cruq.: probat ex Plauto, Varrone, et Festo Lambinus in sec. edit.; quem sequuntur Cruq. Torr. Heins. Rutgers. Bentl. Cun. Baxt. Gesn. Val. Iani, Oberl. *Comissabere*, non *Comessabere*, ut putat vulgus, existimans a comedendo, aut cōmesse ductum esse, mutuati sunt Latini a Græcis, apud quos κωμάζειν est ebriorum, aut intemperantium more se gerere, lascivire; ut ex Theocrito Idyl. 3. probat Lambinus, cui Anacreontem VI. 11-16. addit Iani. Horatius dicit: Venerem tempestivius, et opportunius suis artibus, suoque iure usuram in domo Paulli, quam in sua, id est Horatii. *Comitabere* V.A.Vr.B.C.F. *Commissabere* V.C. a 2. m.*Committabere* V.C.a 1.m.Aliter in mss. et editis *Commessabere*, et *Comessabere*. 18 *Largis muneribus* V.B.Vr.B. D.Ch.A. a pr.m. B.C.D. Cr.A.An.A. Va.A. B., Porphyrio, ed. Princ. Med. 1476. Venn. 1478. 1479. 1486. 1490. 1492. 1509. Aldi 1501. Iuntæ 1503., et aliæ fere omnes. Pauci mss. nostri, et apud Torr. Bentl. Valart, Iani, *largi*; et sic Bentl. Cuning. Boethius de Cons.II. metr.2. 17.seq.: *Largis cum potius muneribus fluens Sitis ardescit habendi?*
20 *sub trabe Cypria*. Ita habent, confitente Iani, duo mss. Vatic., et nonnulli Lamb., duo Bersm., multi Cruq. Torr., et aliorum, aliique apud ipsum Iani, Talbot, et Valart; item ex nostris V. A. D. Vr. B. C. a 2. m. F. K. Vp. A. B. E. F. G.H. L. Ch. B. An. A. Va. A. B., Acron, et Porphyrio; sic ed. Princ.Mediol.1476.Venn.1478.1479. 1490.1492. Land. Aldus 1501. Dion. ab Harsio Lugd.1538. Locher.Basill.Ascens. Muret. Gryphius, Torr.Fabr.Heins. Rutg.Bond, Vascos.Baxt.Gesn. Præfert Turn.Adv. XXVIII. 10. *Cytrea* V.C.a 2.m. Ch.A.C. D.Cr. A.*Cyprea* V.C.F.Vt.

Illic plurima naribus
Duces thura; lyræque, et Berecyntiæ

E.I.Cr.A.a 2.m.ed. Flor.1482. *Citrea* Vr.C.H. a 2.m., mss. apud Lamb. Pulm. Cruq. Torr. Bentl. Val. Iani, Combe; et ita Comment.Cruq.Iunta 1503.Lamb.Cruq.Fabr.Steph. Dacer. Bentl. Cuu. Iones, San. Sivr. Sandby, Val. Iani, Oberlinus, aliique ex recentioribus. Sed hos editores speciosæ arboris nomine, non rei cognitione ductos, ac proin deceptos videbimus, præsertim Iani, qui pluribus lectionem fulcit. *Citrus* arbor est odorata, et summi pretii, nascens in Africa, maxime in Mauritania prope Atlantem montem, et in Cyrenaica; Græcis *thyia* vocata, θύα, θυία, item θύον. Ad luxum eam pertinuisse, fatetur Iani; ex eius enim radice tuberosa, et crispa, vitio naturæ, colorum, et maculatum varietate conspicua, fiebant opera varia pretiosa; iuxta Theophrastum Hist. pl. V.5.: *Radice huius arboris nihil crispius, eaque pretiosa opera conficiunt*. Ianuæ Templi Iovis Triphylii, in insula Oceani e regione Arabiæ sita, mirando artificio constructæ, argento, auro, necnon ebore, et citro erant concinnatæ, referente Diod. Sic. V. n. 46. p. 368. ed. Amst. 1746. Ianuæ Templi Veneris, in navi Hieronis Syracusarum regis, erant ebore, et thyia ornatæ, Athen. V. 9. p. 207. Varro apud Non. Marcell. v. *Citrus*: *In quibus Libyssa citrus fasciis cingit fores*. Stat. Sylv. I. 3. 35. *Mauros postes*. Simulacrum Mercurii Cyllenii, in eius Templo in vertice Cyllenes montis, ex citro sculptum, octo circiter pedum altitudine, narrat Pausanias VIII. 17. Lecti triclinares e citro memorantur a Persio I. 53. Sed præcipue ex ea mensæ rotundæ, seu orbes celebrabantur, teste Cicer.IV. in Verr. 37. Plin. H. N. V. 1. XIII. 15. Sen. de Benef. VII. 9. de Tranq.an.c.1. Petron.c.119.v.29.Lucan. IX. 426. Mart. II. ep. 43. 9. IX. 23. 5. 60. 10. XIV. 90. Tertull. de Pall. c.5. Paullus in l. 21. §. 2. ff. de Action. empti. Ex maximi pretii dicuntur a Plin. cit. XIII. 15., *mensarum insania, quas feminæ viris contra margaritas regerunt*. Et Mart. XIV. 89.: *Accipe felices, Atlantica munera, silvas: Aurea qui dederit, dona, minora dabit*. Eas etiam raras fuisse, idem scribit XII. 67. 6.: *Et Maurusiaci pondera rara citri*. Et Cornutus ad Pers. l.c.: *Citrum Romanis antea pretiosum notabatur, et auro comparandum*.

Delectabere tibiæ
Mixtis carminibus, non sine fistula.

Vide etiam Ferrar. Elect. II. 17. Ciaccon. de Triclin. p. 20. et Ursin. in app. p. 277. et 292. In tanta raritate, et pretio, nemo dixerit, contignationem fieri potuisse a Fabio Maximo in æde Veneris ex hac radice. Sed neque ex ramis, ex quibus etiam tubera secabantur, quia eodem radicum vitio laborabant; neque ullo modo ad trabes idonea erant; sive quia distorta, sive quia exiguæ altitudinis, et crassitiei; nam amplitudo, ac radices æstimari poterant ex orbibus, quorum maximi quatuor pedum diametrum non excedebant, iuxta Plinium. Narrat quidem Theophrastus, et ex eo Plinius, contignationes alicubi factas ex thuia; sed notandum, Plinium, qui Romæ scribebat, id referre ex Theophrasto, qui *magnum huic arbori honorem tribuit, memoratas referens Templorum veterum contignationes*. Ergo huiusmodi Romæ non erant in usu. Sed et illas Theophrasti ἐροφὰς intelligere possumus non de trabibus; sed de tabulis, vel fasciis, aut aliis segmentis, ut in ianuis, aliis materiis interstinctis; ut in æde Cupidinis erant illa, apud Apuleium Met. V. princ., *laquearia citro, et ebore curiose cavata, non humanis, sed divinis artibus*. Contra ex cedro factas trabes pro contignationibus domuum, ac Templorum, nec non alia opera, tamquam de lignis optimis, et pretiosis, iam inde a tempore Salomonis; notum ex Cant. Cantic. 1. 16. I. Reg. 6. v. 10. seqq. Quin et Arcam Mosis, Tabernaculum, Mensam, et reliqua eius vasa magna ex parte e cedro factas fuisse, Hebræi omnes, et nostri Interpretes communiter consentiunt, apud Buxtorfium Hist. Arcæ fœd. cap. 4., et Ugolinum Dissert. de Mensa cap. 1. in suo Thes. Ant. Hebr. tom. X. col. VI. seqq.; ubi tamen ipse citrum cum cedro confundit. In Templo Dianæ Ephesiæ, et in alio Apollinis Uticæ, ex eadem materie factas trabes, æternasque creditas, docet Plinius XVI. 40.: quod non solum de Dianæ Templo confirmat coævus Horatio Vitruvius II. 9.; sed addit, ex cedro *lacunaria et in ceteris nobilibus Fanis propter æternitatem sunt facta*. Et domibus utile lignum cedri, dixit Virg. II. G. 447. Quæ omnia ignoravit Iani, quum scripsit, Cypriam materiam non admodum valere ad Templum elegantissimum, et pretiosissimum. Ut ut

Illic bis pueri die
  Numen cum teneris virginibus tuum
Laudantes, pede candido
  In morem Salium ter quatient humum.
Me nec femina, nec puer
  Iam, nec spes animi credula mutui,
Nec certare iuvat mero,
  Nec vincire novis tempora floribus.
Sed cur, heu! Ligurine, cur
  Manat rara meas lacryma per genas?
Cur facunda parum decoro
  Inter verba cadit lingua silentio?

elegans, haud certe elegantissimum, et pretiosissimum ex descriptione nostri Poetæ, fuerit hoc Templum a Fabio Maximo Veneri dicandum; statuæ eiusdem Deæ *marmoreæ*, non aureæ, ut auro cariore citro opus esset, cedrus satis erat, ut illud inter *Fana nobilia* adscriberetur. Et quandoquidem hæc arbor non solum in Creta, Africa, et Syria laudatissima erat, iuxta Plinium c. 39., sed etiam in Cypro c. 40., ubi una maxima altitudinis CXXX. pedum excisa est ad malum undecimremis Demetrii regis; scite, et delicate Poeta pro cedro trabem Cypriam dixit, Venerem alloquens; ita insulæ ei gratissimæ inferens mentionem, et significans ea materie ad ædificandum abundare Cyprum; cuius trabibus contegi Venus suum maluisset signum, quam alterius provinciæ columine, aut ligno; ut bene notat Turneb. l. c. Similiter de navi constructa ex cedro, uti materie optima, accipiendus est Poeta l. od. 1. 20.: scimus enim, præter laudatum Plinium, ex Amm. Marcellino XIV. 8., naves in Cypro ex propriis viribus a fundamento ipso carinæ ad supremos usque carbasos ædificatas. Cedrum, quæ species est pini, seu potius laricis, *Cedrus magna, sive Libani conifera* Ioann. Bauh. IX. p. 277.; *Cedrus conifera foliis laricis* C. Bauh. Pin. 490., *Larix Orientalis fructu rotundiore obtuso* Tourn., præcellere nunc quoque ad navium constructionem testatur Matthiol. ad Dioscor. I. 86.; et eius speciem etiamnum in America alii scriptores. 28 *quatiunt* Vr. B. F., aliqui mss. apud Pulm. Bentl., et sic Cun. amore novitatis.

Nocturnis ego somniis
  Iam captum teneo, iam volucrem sequor
Te per gramina Martii
  Campi; te per aquas, dure, volubiles.

ODE II.

AD IVLVM ANTONIVM.

Horatius non a se, sed ab ipso, victorias Augusti spiritu Pindarico celebrari posse dicit.

Pindarum quisquis studet aemulari,
Iule, ceratis ope Daedalea
Nititur pennis, vitreo daturus
        Nomina ponto.
Monte decurrens velut amnis, imbres
Quem super notas aluere ripas,
Fervet, immensusque ruit profundo
        Pindarus ore;
Laurea donandus Apollinari,
Seu per audaces nova dithyrambos
Verba devolvit, numerisque fertur
        Lege solutis:
Seu Deos, regesve canit, Deorum
Sanguinem, per quos cecidere iusta

37 *Nocturnis ego somniis* V.A.E.Vr.B.C.D.F.G.K.Vp.A.D.F.Al. *N.te ego s.*, *N.ego te s.* Vid. Iani. Vel ex hac variatione codicum arguo, *te* ex glossa irrepsisse in textum.
3 *pinnis*. 6 *super totas* mss. duo Georg. Fabr., cui placet, sensu magis manifesto, ut ipse inquit. *Notae ripae* sunt consuetae, quas excedens flumen, nutritum imbribus, furens per arva fertur. Manil. IV. 416.: *Terrenos adspice tractus, Et maris, et notis fugientia flumina ripis*. Petron. c.120. v.130.: *Rupta tonabant Verticibus lapsis montis iuga, nec vaga passim Flumina per notas ibant morientia ripas*; imitatus Horatium. 6 *saliere* V.A.a 1.m., alii ap.Iani. 7 *Fervit* Cun.,et ms.apud Cruq. 13 *regesque*.

Morte Centauri; cecidit tremendæ
Flamma Chimæræ:
Sive, quos Elea domum reducit
Palma cælestes, pugilemve, equumve
Dicit, et centum potiore signis
Munere donat:
Flebili sponsæ iuvenemve raptum
Plorat; et vires, animumque, moresque
Aureos educit in astra, nigroque
Invidet Orco.
Multa Dircæum levat aura cycnum,
Tendit, Antoni, quoties in altos
Nubium tractus: ego, apis Matinæ
More, modoque,
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circa nemus, uvidique
Tiburis ripas operosa parvus
Carmina fingo.
Concines maiore poeta plectro
Cæsarem, quandoque trahet feroces
Per sacrum Clivum, merita decorus
Fronde, Sygambros:
Quo nihil maius, meliusve terris
Fata donavere, bonique Divi;

18 *pugilemque*. 23 *deducit*, *reducit*. 25 *cycnum*. Ita scribas ex fide etiam marmorum. Apud Fabrett. p. 702. n. 235.: OEBALIVSQVE DABIT MECVM TIBI MVNERA CYCNVS. Græce κύκνος. 31 *Tiburis rivos* ex coniectura Bentl., inde San.; quod ripæ nusquam simpliciter dicantur sine mentione fluvii: ineptia, quæ etiam excluditur ex adiecto *uvidique*. Vide ad od. seq. v. 10. Eadem sibi proposuerat Bentleius ad III. od. 25. 13.

36 *Sygambros* V. C. D. Vr. C. a pr. m. D. Ch. A.; et probat Iani ex mss. et aliis auctoribus, post Cruquium, Bentl. et Cun. Dioni, et Ptolemæo dicuntur Σύγαμβροι, Straboni Σουγάμβροι, Tacito *Sugambri*. Al. *Sicambros*.

Nec dabunt, quamvis redeant in aurum
Tempora priscum.
Concines lætosque dies, et Urbis
Publicum ludum, super impetrato
Fortis Augusti reditu; Forumque
Litibus orbum.
Tum meæ, si quid loquar audiendum,
Vocis accedet bona pars: et, o Sol
Pulcher, o laudande, canam, recepto
Cæsare felix.
Tuque, dum procedis, Io triumphe!
Non semel dicemus, Io triumphe!
Civitas omnis; dabimusque Divis
Thura benignis.
Te decem tauri, totidemque vaccæ;
Me tener solvet vitulus, relicta
Matre, qui largis iuvenescit herbis
In mea vota;
Fronte curvatos imitatus ignes
Tertium Lunæ referentis ortum,

45 *loquor*. 49 *Teque*. Alii aliter emendant. Vid. Iani. 58 *ortum* V. A. B. C. D. H. Vr. E. H. L. Vp.F.Ch.A. a 2. m. B. Cr. A. Va., meus, alii apud Bentleium, edit. Princ.Med.1476.Ven. 1478. 1479. 1486. 1490. 1492. 1509. Flor.1482.Aldi 1501. Iuntæ 1503., aliæ. Et est, quum Luna tertium oritur; Luna tertia, Vitruv.IX.4.Colum.II.10.; sive tertia die, postquam e Sole emersit. Sic *ortus quartus*, Virg.I.G.432.Val.Flacc.II.367.Al.*Orbem* Vr.B.I.Ch.A.C.D. Va.B.An.A., alii apud Lamb.Pulm. Torr.Bentl.Val.Iani. Non contemnenda lectio; quam tamen reiiciunt Bentleius, et Iani; quia *tertius orbis* esset tertius cursus Lunæ, seu mensis; nisi velis, inquit Iani, tertium orbem explicare tertiam partem orbis, et hanc pro tertia die accipere; quod tamen durius. Sed ambo mihi videntur decipi in explicando *tertium*, quod hic esset adverbium; id est *tertio*, tertia vice, seu tertia die, qua Luna e Sole emergens refert in gyrum orbem suum. *Orbis* autem etiam *Lunæ orientis* dicitur a Vitruvio, ut a Ma-

Qua notam duxit, niveus videri;
Cetera fulvus.

ODE III.

AD MVSAM MELPOMENEN.

Se artis poeticæ beneficio immortalitatem consecuturum esse.

Quem tu, Melpomene, semel
Nascentem placido lumine videris;
Illum non labor Isthmius
Clarabit pugilem, non equus impiger
Curru ducet Achaio
Victorem; neque res bellica Deliis
Ornatum foliis ducem,
Quod regum tumidas contuderit minas,
Ostendet Capitolio:
Sed quæ Tibur aquæ fertile perfluunt,

crob. in Somn. Scip. I. 11. *globi lunaris exordium*; et ab aliis usque ad plenam. Ovid. VIII. Met. 530.: *Dumque quater iunctis implevit cornibus orbem Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem*. Et XV. 198. Macrob. l. c. 61: *Orbem totum renascentes ignes colligendo iam complet, et plena tunc dicitur*. Tertii Lunæ ortus imaginem tribus lineis circumductis, in marmore expressam habes apud Fabretti. p. 471.

5 *Achaio* Vr. I., unus apud Val.; ita Cun. San. Ut v. 12. *Æolio*; III. od. 3. 32. *Troia*. Al. *Achaico*. Vid. I. od. 15. 35.

9 *Ostendit* mss. 3. apud Iani, et ed. Ven. 1492. 10 *fertile perfluunt* V.A.E.H.Vr.H.I.L.Ch.C.D.An.A.Cr.A., alii apud Lamb. Talb. Val. Iani, ed. Princ. Med. 1476. Venn. 1478. 1479. 1483. Aldus 1501. Iunta 1503. Muret. Fabr. Basill. Steph. Fab. Dacer. Alii mss. et editiones *præfluunt*; quam lectionem defendunt Lambinus in sec. editione, Torrent. Bentl. Iani. Alii habent *profluunt*, *proluunt*. Lis est decidenda ex re ipsa, non ex mss. *Præfluunt* esset, *præter*, *prope fluunt*. Sed *perfluunt* est *irrigant*; ut Calpurnius Bucol. VII. 67. seq.: *In illo nascitur amni, Qui sa-*

Et spissæ nemorum comæ,
  Fingent Æolio carmine nobilem.
Romæ, principis urbium,
  Dignatur suboles inter amabiles
Vatum ponere me choros;
  Et iam dente minus mordeor invido.
O, testudinis aureæ
  Dulcem quæ strepitum, Pieri, temperas;
O mutis quoque piscibus
  Donatura cycni, si libeat, sonum!
Totum muneris hoc tui est,
  Quod monstror digito prætereuntium
Romanæ fidicen lyræ:
  Quod spiro, et placeo; si placeo, tuum est.

ta riparum venientibus irrigat undis: et per hoc Tibur *fertile*. Ideo noster I.od.7.13.14.: *uda Mobilibus pomaria rivis*: id est, ut apud Ovid. II.Amor. 16.35.: *Et vocet in rivos parentem rusticus undam*. Manil. II.10.: *Amnesque in tenues ausa est diducere rivos*. Vid. de Arte poet. 129. Hoc ipsum de Aniene prope Tibur testatur Ovid. l.c.III.6.45.: *Nec te prætereo, qui per cava saxa volutus, Tiburis Argei pomifer arva rigas*. Quo referendus etiam Propert. IV 7.81. ed.Sant.: *Pomosis Anio qua spumifer incubat arvis*. Et Sil.It. IV.224.seq.: *Quosque sub Herculeis taciturno flumine muris Pomifera arva creant Anienicolæ Catilli*. Perfluere, est fluere per aliquem locum, spargere aquas, vel aliud liquidum. Lucretius II. 392.: *Subito per colum vina videmus Perfluere*. Petron. c. 23.: *Perfluebant per frontem sudantis acaciæ rivi*. Apul.Met. I. pag. 10. edit.Pric.: *Sudore frigido miser perfluo*. Et translate, Terent. in Eun.I. 2. 25.: *Plenus rimarum hac, atque illac perfluo*. Quod olim sub Tibure, etiam nunc fit; aquis ex flumine derivatis ad opificia, et ad agros irrigandos. Vid infra od. 14. 26. 14 *suboles*. Vid. III. od. 13.8. 22 *monstror digito*. Persius III. 4.: *At pulchrum est, digito monstrari, et dicier, hic est*. Tertull. de Pall.c.4.: *Et a ie figere, et digito destinare, et nutu tradere*. Apul.Met.II.p.41.: *Directis digitis, et detortis nutibus præsentium denotor*. III. p. 52.: *Omnium oculis, nutibus, ac denique manibus denotatus*. XI.p.249.: *Tota civitati notus, ac conspicuus, digitis homi-*

ODE IV.

AD VRBEM ROMAM.

Drusi victoriam de Rætis, et Vindelicis celebrat; tum in laudes Neronum, et Claudiæ gentis excurrit.

Qualem ministrum fulminis alitem,
(Cui rex Deorum regnum in aves vagas
Permisit, expertus fidelem
Iupiter in Ganimede flavo)
Olim iuventas, et patrius vigor
Nido laborum propulit inscium;
Vernique, iam nimbis remotis,
Insolitos docuere nisus
Venti paventem; mox in ovilia
Demisit hostem vividus impetus;
Nunc in reluctantes dracones
Egit amor dapis, atque pugnæ:
Qualemve lætis caprea pascuis
Intenta, fulvæ matris ab ubere
Iam lacte depulsum leonem,
Dente novo peritura, vidit:

tium, nutibusque notabilis, omnes in me populi fabulabantur.

5 *iuventus*. 6 *protulit*. 7-9. *Vernique . . . venti*. Satis defendunt hanc omnium fere codicum, et editionum lectionem Christius peculiari dissertatione, cui titulus: Aquilæ iuventas temporibus suis restituta, Lips. 1746.; et Iani, contra Scaligerum, et Bentleium, qui præferunt, *vernisque iam nimbis remotis*. Ad primam lectionem facere videtur Claud. Mamertinus Paneg. Maxim. 9.: *Ceteris hominibus, atque regionibus vi frigorum adstrictis, et oppressis, vos solos aura lenes, vernique flatus, et deductis nubibus ad itinera vestra directi solis radii sequebantur. Vernisque* habent V.A.Vr.B.C.D.G.a 1.m. L. 10 *vividus impetus*. Apuleius Flor. i. princ.: *Aquila quærit quorsus potissimum in prædam superne sese ruat fulminis vice*.

16 * *videt* Vr. F. G. I. K.a 1. m. Vp. E. Ch. A.

Videre Rætis bella sub Alpibus
Drusum gerentem Vindelici (quibus
  Mos unde deductus per omne
    Tempus Amazonia securi
Dextras obarmet, quærere distuli;
Nec scire fas est omnia); sed diu,
  Lateque victrices catervæ
    Consiliis iuvenis revictæ

17 *Ratis*, hac orthographia, quam habent Vr. E. a 2. m. Vp. E., ed. Ven. 1486., scribendum, probat Cellarius Orth. Lat. I. p. 116. et 338. ex marmoribus apud Grut. pag. 376. 6. 439. 8. (quæ est celeberrima Munatii Planci inscriptio, a Donat. pag. 66. 3., et ab aliis repetita) 482. 6. 524. 3.; et ex nummo Occonis, et Mediob. Thes. pag. 178. Addo aliud marmor repertum in agro Veliterno, et Velitris existens, Anecd. litt. ex mss. Codd. eruta, III. pag. 470. 16., ubi LECTVS EX EXERCITV RAETICO. Pro casu ablativo *Retis* Vr. H. a pr. m., abraso *s*; et in duobus Bentlei, uno Cun., uno Combe. Al. *Rathi*, *Rheti*, *Reti*. Vid. infra od. 14. 15. Et ita primo casu omnes propemodum mss. ac editiones veteres cum Acrone, Porphyr. Comm. Cruq. Serv. ad Virg. I. Æ. 243., qui Rætos Vindelicos pro una gente habent: sed diversas semper fuisse, constat ex Strabone, Velleio Paterculo, Svetonio, Eutropio; et notant Bentl. et Iani. Vindelici incolebant inter Danuvium, Ænum, et Lacum Brigantinum; quibus finibus nunc magna Bavariæ, et Sveviæ, item aliqua Tirolis pars continetur; Ræti inde a Vindelicis versus meridiem usque ad Italiam supra Comum, et Veronam pertinebant; hinc Rheno, et Ticino; illinc Plavi, fluviis terminati: ubi sunt hodie Comitatus Tirolensis, Grisones, Clavennensis Comitatus, et Vallis Tellina. Attingebant utrique ab occasu Helvetios, ab ortu Noricos, Ræti etiam Carnos. 18 *gerentem Vindelici* V.A.B.C.D.E. F.G.H. Vr. B.H. Ch.A.B. C.D.Cr.A.An.A. Va. A.B., meus, alii apud Pulm. ed. Pr. Med. 1476. Venn. 1478. 1479. 1486. 1490. 1492. 1509. Flor. 1482. Aldus 1501. Iunta 1503., et inde fere omnes. *Gerentem*, *et Vindelici* pauci quidam mss. apud Bentl. Iani; item Mur. Basill. Steph. Heins. Rutg. Fab. Dacer. cet. 23 *iuvenis repressa*. Vid. Iani.

Sensere, quid mens rite, quid indoles,
Nutrita faustis sub penetralibus,
  Posset: quid Augusti paternus
    In pueros animus Nerones.
Fortes creantur fortibus: et bonis
Est in iuvencis, est in equis patrum

26 *Nutrita sanctis* Bentl. ex argutiis. Vid. Iani. 29 *Fortes creantur fortibus*. Dativo casu; et dictum de viris strenuis, præstantibus; ut III. od. 6. 37. 30 *et bonis est in iuvencis*. A primis editionibus ad recentiores certant viri docti, an *bonis* iungendum sit cum *iuvencis*; vel cum *fortibus*; et subintelligatur *boni*. Nil moror auctoritates, et magna nomina Bentlei, aliorumque, quos colligunt, laudant, et sequuntur, Iani, et Combe. Primam sententiam approbo. *Bonis* idem quoque significat ac *validis*, *strenuis*, *præstantibus*, *fortibus*, non solum pluries apud Sallustium Cat. 34.: *Libertatem, quam nemo bonus, nisi cum anima simul amittit*. Iug. 61.: *Nam plerosque iacula, tormentis, aut manu emissa, vulnerabant; parique periculo, sed fama impari, boni, atque ignavi erant*. Et in fragmento apud Servium ad Virg. I. Æ. 199.: *Sane bonus ea tempestate contra pericula, et ambitionem*. Cic. IV. Acad. 31.: *Bonus gubernator*. Virg. V. E. 1.: *Boni convenimus ambo*. Sil. Ital. XIV. 453.: *Bonus ille per artem Crudo luctari pelago, atque exire procellas*: sed etiam apud ipsum Horatium infra od. 8. 14.: *Bonis post mortem ducibus*. Boni iuvenci erunt *fortes ad aratra iuvenci* in Virg. III. G. 60.; quos *boni generis ad opus* appellat Varro de Re rust. II. 5. Et quemadmodum patres *generosi* notabantur, Virg. ibid. 75.: *Continuo pecoris generosi pullus in arvis Altius ingreditur, et mollia crura reponit*; ita etiam *generosa* proles. Sen. Troas 533.: *Generosa in ortus semina exsurgunt suos. Sic ille magni parvus armenti comes, Primisque nondum cornibus findens cutem, Cervice subito celsus, et fronte arduus, Gregem paternum ducit, ac pecori imperat*. Ubi nostrum videtur imitatus Seneca. Idem dicamus, et potiori iure, de equis: *Est enim generosa materies, quæ Circo, sacrisque certaminibus equos præbet*. Colum. VI. 27. In his equis præsertim creandis, nutriendis, educandis, et in eorum patribus, admissariis, eligendis, summa

Virtus; nec imbellem feroces
Progenerant aquilae columbam :

cura adhibebatur ; velut quodam modo in bobus, et suibus, iuxta Varronem. Nobilium equorum etiam genealogiae observabantur, ut notat Graevius in praef.tom. IX.Thes.Ant.Rom. Ita Caucasus equus ortus dicitur ex illis, quos Diomedes ab Aenea abstulit, Sil.Ital.XVI.357.seqq. Et in marmore celebri Musei Capitolini, apud Grut. p. 338. 6. Fabrett. pag. 255. Guasc. Mus. Capit. Inscr. II. p. 162., Panvinium, Lipsium, Bulengerum ; sed quod emendatius exscripsimus in descriptione Circi Caracallae p. CXI.; laudatur *Aquilo nepos Aquilonis*, et *Hirpinus nepos Aquilonis*. De canibus pariter id notavit Manil. V. 200.: *Catulos nutrire sagaces, Et genus a proavis mores numerare per artes*. Laudat ergo Horatius equos generosos ex generosis ortos ; quibus ideo illud *bonis* aeque convenit ac iuvencis ; ut apud Varron. I. c. 7. : *Equi boni futuri signa sunt* : et exprimi debebat a Poeta, aequiparante viros fortes ex fortibus, fortibus, seu bonis iuvencis, et equis, ex similibus genitoribus ortis. Neque enim natura fit, et intelligitur, ut fortes necessario fortes procreent ; aut viceversa, ut omnes fortes non nisi a fortibus procreari possint. Quod in viris illustribus non semper contingere, post poetas Graecos ap. Stob. Flor. tit.87., in Cicerone, aliisque, notavit S.Hieron.ad Furiam, epist.54.n.4., cum ait : *Quippe omnes habent filios, qui habuere matrimonia ? Et quibus nati sunt liberi, suo generi responderunt ? Exhibuit Ciceronis filius patrem in eloquentia ? Cornelia vestra, pudicitiae simul et fecunditatis exemplar, Gracchos se genuisse laetata est ?* Sensus autem integri Horatiani contextus erit. Verum quidem est, aut sit, viros fortes, excelsos, procreari a similibus genitoribus : *etiam* in brutis animantibus, ut in iuvencis, et equis, id comprobari ; at aeque verum est, educationem egregiam, atque conformem, hanc vim, seu indolem naturaliter insitam promovere, et confirmare. Ut ita indicet Poeta, Neronum eximias dotes, et bellicas virtutes, non solum ab illustribus, generosisque eorum parentibus, et avis, proavisque ; sed etiam ab Augusti cura, sedulitate, et virtutibus eius civilibus, et militaribus repetendas. *Atque idem ego contendo*, inquit Cic. pro Archia poeta c.7.n.15.,

Doctrina sed vim promovet insitam,
Rectique cultus pectora roborant:
Utcumque defecere mores,
Indecorant bene nata culpæ.
Quid debeas, o Roma, Neronibus
Testis Metaurum flumen, et Hasdrubal
Devictus, et pulcher fugatis
Ille dies Latio tenebris,
Qui primus alma risit adorea;
Dirus per urbes Afer ut Italas,
Ceu flamma per tædas, vel Eurus
Per Siculas equitavit undas.
Post hoc secundis usque laboribus
Romana pubes crevit; et impio
Vastata Pœnorum tumultu
Fana Deos habuere rectos:

quum ad naturam eximiam, atque illustrem accesserit ratio quadam, conformatioque doctrinæ: tum illud nescio quid præclarum, ac singulare solere existere. 36 *indecorant* V.A.E.G. Vr.B. E.I. Ch. A. An. A. Va. A., alii mss. apud Lamb. Pulm. Fabr. Bentl. Talb. Val.; ita Acron, et Porph. Cun. Baxt. Gesn. Iani, Oberl.: et est verbum exquisitius. Al. *Dedecorant*, ex manifesto glossemate. 38 *Hasdrubal* V. E. Vr. B. I. Vp. F. Ch. A. C. D. Va. A. meus, ed. Ven. 1479. 1490. Aldus 1501. Iunta 1503., alii, cum H., ut Hannibal III. od. 6. 36. 42 *Dirus Afer. Dirus Hannibal* Iuven. VII. 161. Vid. ad III. od. 6. 36. 43 *et Eurus* mss. 3. apud Iani. *ut Eurus* emendat Cun. 48 *tectos* coni. Marcil., resartis Templorum tectis. Et sic omnino Brod. Sed *rectos* bene, ut notat Iani; nempe statuas Deorum stantes, restitutas; restauratis Templis a Pœnis eversis: nam Hannibali *armato nullus Divûm pudor*, ut ait Sil. Ital. I. 56. Cic. de Fin. III. 16.: *Puer si natus erat, sublatus ab obstetrice, statuebatur in terra, ut auspicaretur vitalis; ac rectus esse.* Petron. c. 73.: *Cella frigidiaria, in qua Trimalchio rectus stabat.* Lucan. VIII. 820.: *ima Pompei nomen arena Depressum tumulo, quod non legat advena rectus.* Acron, et Porphyrio *rectos* explicant *propitios*. Vid. III. od. 6. 4.

Dixitque tandem perfidus Hannibal:
Cervi, luporum præda rapacium,
Sectamur ultro, quos opimus
Fallere, et effugere, est triumphus.
Gens, quæ cremato fortis ab Ilio
Iactata Tuscis æquoribus, sacra,
Natosque, maturosque patres
Pertulit Ausonias ad urbes;
Duris ut ilex tonsa bipennibus
Nigræ feraci frondis in Algido,
Per damna, per cædes, ab ipso
Ducit opes, animumque ferro.
Non Hydra secto corpore firmior
Vinci dolentem crevit in Herculem;
Monstrumve summisere Colchi
Maius, Echioniæve Thebæ.
Merses profundo; pulchrior evenit:
Luctere; multa proruet integrum
Cum laude victorem, geretque
Prœlia coniugibus loquenda.

52 *est* delet Cun. 53 *cremata* Cun. 60 *opesque* Cun. *animosque* duo mss. apud Bentl., unus apud Val., et ita Sivr. 65 *Mersus*. Horatium imitatur Sid. Apollin. carm. VII. 5.: *Sidera sunt isti, quæ sicut mersa nitescunt; Adversis sic Roma micat; cui fixus ab ortu Ordo fuit crevisse malis*. In quam sententiam omnes consentiebant. L. Flor. III. 18.: *Magna Populi Romani fortuna, et semper in malis maior, totis denuo viribus insurrexit*. Claudian. in sec. Cons. Stilic. 144. seq.: *Numquam succubuit damnis, et territa nullo Vulnere, post Cannas maior, Trebiamque fremebat*. Vid. Livium supra ad II. od. 10. 13.
65 *exiet* V.E.a 2.m., alii mss. apud Val. * *exiret* Vr.l.
97 *Cum laude victorem*. Disputant Interpretes, præsertim Gesn., et Klotz, an hæc sit sermocinatio poetica Horatii potius, quam vera Hannibalis. Klotz. Cornelii Nepotis locum adducit in vita Hann. 13., ex quo apparet, hunc litteris instructum fuisse, et aliquot libros scripsisse.

Carthagini iam non ego nuntios
Mittam superbos: occidit, occidit
  Spes omnis, et fortuna nostri
    Nominis, Hasdrubale interempto.
Nil Claudiæ non perficient manus,
Quas et benigno numine Iupiter
  Defendit; et curæ sagaces
    Expediunt per acuta belli.

ODE V.

AD CAESAREM AVGVSTVM.

Reditum Augusti e Galliis omnibus votis exoptat, simulque temporum felicitatem prædicat.

Divis orte bonis, optime Romulæ
Custos gentis, abes iam nimium diu:

Græca lingua. Sed ex vero sermonem Afri ab Horatio ductum puto; etenim in alio eius sermone ad Antiochum Syriæ Regem, apud Iustinum XXXI. 5., ex Trogo Pompeo, hæc eadem sententia, et verba occurrunt: *Diversum ceteris mortalibus esse illud, et belli genus, et hominum. Aliis bellis plurimum momenti habere, priorem aliquam cepisse occasionem loci, temporisque, agros diripuisse, urbes aliquas expugnasse: cum Romano, seu occupaveris prior aliqua, seu viceris; tum etiam cum victo, et iacente luctandum est.* 73 *perficient* V.A.F. Vr. B. Vp. F. I. Ch. A. B. C. D. Cr. A. Va. A. B. An. A., meus, alii apud Lamb.Pulm.Torr.Talb. Val. Iani, edit. Princ.Med. 1476.Venn. 1478.1479. 1483. 1486.1490.1492. 1509. Flor. 1482. Iunta 1503. Gryphius 1566. Loch. Asc. Lamb.Torr. D.Heins. Talb. Sanad. Baxt. Gesn. Iani, Oberl., et ante hos omnes Porphyrio. Et rectius, sic poscente sententia. *Efficient* Acron, nonnulli mss. apud Torr. Talb. Val., et multæ editiones; ut Aldi 1501. Dionys. ab Harsio Lugd. 1538., Mureti, a qua præsertim aliæ, Basill. Fabric.Steph. Rutg. Fab. Dacer. *Perficiunt* ex paucis mss. receperunt Cruq. Bentl. Cun.

Maturum reditum pollicitus Patrum
Sancto consilio, redi.
Lucem redde tuæ, dux bone, patriæ;
Instar veris enim vultus ubi tuus
Affulsit Populo; gratior it dies,
Et Soles melius nitent.
Ut mater iuvenem, quem Notus invido
Flatu Carpathii trans maris æquora
Cunctantem spatio longius annuo
Dulci distinet a domu,
Votis, ominibusque, et precibus vocat;
Curvo nec faciem littore dimovet:
Sic, desideriis icta fidelibus,
Quærit patria Cæsarem.
Tutus bos etenim rura perambulat;
Nutrit rura Ceres, almaque Faustitas;
Pacatum volitant per mare navitæ;
Culpari metuit Fides;
Nullis polluitur casta domus stupris;
Mos, et lex maculosum edomuit nefas;
Laudantur simili prole puerperæ;
Culpam Pœna premit comes.

4 *Sancto consilio* V.B.Vr.C.I.L.ed. Princ.Ven.1478.: id est Senatui. Vid. ad III.od.25.6.Al. *concilio*. 7. *Effulsit*.
7 *Populo*; *gratior*. Ita distinguo cum edit. Ven. 1479. Iuntæ 1503. Ascens. Lamb. Cruq. Rutg. Bond, Heinsio, Ion. Bentl. Cuning. Val., et aliis, propter præcedens *lucem redde tua patria*.Claud.Mamertin.Paneg.Maxim. Aug. c.15.: *Ut vero lucem gentibus extulistis; exinde salutares spiritus manant*. Al. *Affulsit*, *populo gratior*. 12 *Destinet*, *detinet*. Vid. Iani. *domu*. Vid. I. od. 3. 29. 14 *Dimovet* V. A. B. C. D. G. Vr. C. D. F. G. H. K. L. Vp. A. E. Ch. A. B. C. D. An. A., meus, alii apud Lamb.Pulm. Torr. Talbot, Iani, edd. Venn. 1479. 1483. 1490. 1492. 1509.Flor.1482.Aldus 1501. Iunta 1503. Dionys.ab Harsio, Loch.Asc.Basiil.Mur.Heins.Baxt. Iani, Oberi. *Demovet* ex paucis mss.Lambinus, inde Fabr.Gryph.Cruq.Steph.Rutg. Fab. Dacer. Ion. Bentl. Cun. San. Burm. *Dimovet*, est *huc, illuc movet*.

Quis Parthum paveat? quis gelidum Scythen?
Quis, Germania quos horrida parturit,
Fetus, incolumi Cæsare? quis feræ
    Bellum curet Hiberiæ?
Condit quisque diem collibus in suis,
Et vitem viduas ducit ad arbores:
Hinc ad vina redit lætus, et alteris
    Te mensis adhibet Deum;
Te multa prece, te prosequitur mero
Diffuso pateris; et Laribus tuum

28 *Hiberiæ* cum H. Florez Med. de las Colon. III. 45. Eckhel Doctr. vet. numm. p. I. vol. I. pag. 45.: HIBERO PRAEF., et HIBERVS II. V. QVINQ.; pag. 51. MVN. HIBERA. IVLIA. Ita et multi mss. Vid. II. od. 20. 20.

31 *venit lætus*. 34 *Diffuso* V. A. B. D. E. Vr. B. D. F. H. K. L. Vp. A. D. E. F. Ch. A. B. C. D. Cr. A. An. A., alii mss. apud Lamb. Cruq. Talb. Val. Iani, ed. Princ. Med. 1476. Venn. 1478. 1479. 1483. 1490. 1492. Flor. 1482. Loch. Ascens. Basill. Rutg. Senatus a. V. C. DCCXXIV. decrevit, ut in Augusti honorem semper libaretur in conviviis sive publicis, sive privatis. Dio LI. num. 19. p. 651. Ovid. II. Fast. 637. Item in Decreto apud Grut. p. 228. 8.: VT NATALIB. AVGVSTI. ET. TIBERI. CAESS. PRIVSQVAM. AD. VESCENDVM. DECVRIONES. EANT. THVRE. ET. VINO. GENII. EORVM. INVITENTVR. Sed ratione diversa intelligendum. In publicis conviviis vinum diffusum in pateris primum Numini offerebatur; deinde omnes, qui sacrificio intererant, illud degustabant, et postea defundebant in aram; ut ex variis auctorum locis colligitur. Varro de L. L. IV.: *Praterea in poculis erant patera, eo quod pateant, Latine ita dicta. Hisce etiam nunc in publico convivio, antiquitatis retinendæ caussa, quum magistri fiunt, potio circumfertur; et in sacrificando Deis, hoc poculo magistratus dat Deo vinum*. Sallustius Cat. 13.: *Quum ad iusiurandum populares sceleris sui* (Catilina) *adigeret, humani corporis sanguinem vino permixtum in pateris circumtulisse; inde, quum post exsecrationem omnes degustavissent, sicut in sollemnibus sacris fieri consuevit*. Ovid. XIII. Met. 636.: *Thure dato flammis, vinoque in thura profuso*. Sen. Œdip. 555. seq.:

Miscet numen, uti Græcia Castoris,
Et magni memor Herculis.

Libat et niveum insuper Lactis liquorem, fundit et Bacchum manu Lava. Thyest. 701.: *Libata in ignes vina mutato fluunt Cruenta Baccho*. Octav. 699. seq.: *Thura quum super dares, Sacrasque grato spargeres aras mero*. Lucan. I. 608. seqq.: *Tunc admovet aris Electa cervice marem: iam fundere Bacchum Cœperat*. Arnob. VII. p.235.ed.1651.: *Date quaso immortalibus Diis, bibant: scyphos, prias, pateras, sympuviaque depromite*. Quin etiam in tab. 23. Fratrum Arvalium legimus: IN DOMO. L. VENVLEI. APRONIANI MAG. AD PERAGENDVM. SACRIFICIVM PER FRATRES. EPVLANTES. ET. FRVGIBVS. MINISTRANTIBVS. PVERIS.INGENVIS. PATREMIS. ET. MATRIMIS. SENATORVM. FILIS. REFERENTIBVS. AD. ARAM. IN PATERIS. Et tab. 41. a, ibique Marin. p.204. et 590. multa de hisce libationibus. *Libatio*, ait Tzetza ad Hesiod. l. 1. op. et dier., *qua fuit, quando in sacris fundebatur, et offerebatur vinum*. Arnobius ibid. pag. 234.: *Merum thuris est socium, quod explanari consimiliter poscimus, cur ei superfundatur incensioni . . . Si ergo fiditis facto, aperite, monstrate, liquor iste cur detur, id est vinum superfundatur altaribus*. Hinc recte *defuso* I. od. 31. 2.; ut apud Valer. Maxim. II. 6. 8. in ext.: *Tum defusis Mercurio delibamentis, et invocato numine eius*. At in privatis conviviis, in mensa secunda, cum bellariis, pomis, vino exquisitiore, bibebant etiam in honorem Deorum, atque amicorum; ut III. od. 19. 11. Asconius III. in Verr.: *Est Gracus mos, ut Graci dicunt, συμπιεῖν κυαθιζομένυς, cum merum cyathis libant, salutantes primo Deos; deinde amicos suos nominatim: nam quoties merum bibunt, toties et Deos, et caros suos nominatim vocant*. Qui mos, ut adnotat Iani, heroicis iam temporibus apud Græcos usitatus, ut ex Homero constat, etiam ad Romanos transiit. Vid. et Dan.Heinsium ad h. l., et ad Sil.Ital.XI.301.; et confer Virgil. I.Æ.723., ibique Heyne. De Laribus Petron. c.60.: *Inter hac, tres pueri candidas succincti tunicas intraverunt: quorum duo Lares bullatos super mensam posuerunt: unus pateram vini circumferens, Dii propitii! clamabat*. Quum ergo in mensis privatis neque sacrificarent, neque vinum de-

Longas o utinam, dux bone, ferias
Præstes Hesperiæ, dicimus integro
Sicci mane die; dicimus uvidi
Quum Sol Oceano subest.

ODE VI.

HYMNUS AD APOLLINEM ET DIANAM.

Carmini seculari præludit Poeta.

Dive, quem proles Niobea magnæ
Vindicem linguæ, Tityosque raptor
Sensit, et Troiæ prope victor altæ
Phthius Achilles,
Ceteris maior, tibi miles impar;
Filius quamquam Thetidos marinæ
Dardanas turres quateret tremenda
Cuspide pugnax.
Ille, mordaci velut icta ferro
Pinus, aut impulsa cupressus Euro,
Procidit late, posuitque collum in
Pulvere Teucro.
Ille non, inclusus equo Minervæ
Sacra mentito, male feriatos

funderent in ignem; sed tantum dividerent, distribuerent, proprie *diffunderent* in pateris; offerrent Numinibus, et potarent; non *defuso*, sed *diffuso* legendum hic apud Horatium cum tot mss. ex melioribus, et priscis editionibus. Obiter addam, ex inscriptione Arvalium *in pateris*, confirmari particulam *in* etiam apud Sallustium, ex quo eam expungere conantur Ciacconius, et Ursinus.

37 *rex bone* aliqui mss. apud Bentleium, cui placet.

1 *Niobea* V. A. B. C. G. Vr. A. B. C. D. E. H. K. L. Vp. F. ed. Princ. Ven. 1490.; et ita rectius Bentl. Cun. Iani. Græce Νιοβείη. Al. *Niobaa*, *Niobœa*. 6 *quamvis Thetidis*.

10 *aut impressa* Vr. C. a 2. m. D., tres mss. apud Val. et Iani, et sic Cun.

Troas, et lætam Priami choreis
Falleret aulam:
Sed palam captis gravis, heu nefas! heu!
Nescios fari pueros Achivis
Ureret flammis, etiam latentem
Matris in alvo:
Ni, tuis victus, Venerisque gratæ
Vocibus, Divûm Pater annuisset
Rebus Æneæ potiore ductos
Alite muros.
Doctor Argivæ fidicen Thaliæ,
Phœbe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniæ defende decus Camenæ,
Levis Agyieu.

17 *captos*, *victor*. 19 *latentem* V. A. C. E. Vp. B. E. F. Vr. B. H. I. Ch. A. C. D. a pr. m. Cr. A. Va. A. B. An. A., alii mss. apud Pulm. Torr. Bentl. Talbot, Val. Iani, Comm. Cruq. edit. Princ. Med. 1476. Venn. 1478. 1479. 1483. 1490. 1492. Flor. 1482.; et ita Torr. Bentl. Baxt. Cun. Ion. Val. Iani, Oberl. Al. *latentes*, forte ex inscitia alicuius Grammatici ob præcedens *pueros*. 21 *tuis flexus*.

25 *Doctor arguta* alii. *Ductor* mss. apud Torrentium, Bentleium, Iani. Torrentio placet, ut sit Apollo Musagetes: sed ad sententiam convenientior notio doctoris; et durius *ductor* post *ductos*. Vid. Iani. * *Achiva* Vr. I., quod æque bene pro *Græca*. Sed *Argivis* etiam III. od. 3. 67.; et habetur in pluribus mss. apud Torr. Bentleium, Valart, Iani, Combe, et Ch. A. a 2. m. Facilior etiam lapsus amanuensium ab *Argiva* in *Arguta*, quam ab *Achiva*. Thalia Argiva, pro Græca; ut II. od. 16. 38. *Graia Camena*. Hic opponitur *Camena Daunia*, pro Musa Latina, Romana, Venusina, Horatiana; quatenus princeps Lyrici carminis apud Romanos Horatius. Vid. III. od. 10. 30. seqq. IV. od. 3. 23. od. 9. 1. seqq. Sic od. 8. 20. *Calabræ Pierides*, de Ennio. Apollo vates, dicitur auctor, et præses Lyrici carminis. 28 *Agyieu*. Græce Ἀγυιεὺς, dictus Apollo, *παρὰ τὰς ἀγυιὰς*, a vicis, ac viis urbanis, quibus præpositus, et cultus fuit

Spiritum Phœbus mihi, Phœbus artem
Carminis, nomenque dedit poetæ.
Virginum primæ, puerique claris
Patribus orti,
Deliæ tutela Deæ, fugaces
Lyncas, et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem, meique
Pollicis ictum:
Rite Latonæ Puerum canentes,
Rite crescentem face Noctilucam,
Prosperam frugum, celeremque pronos
Volvere menses.
Nupta iam dices: ego Dîs amicum,
Seculo festas referente luces,
Reddidi carmen, docilis modorum
Vatis Horatî.

ODE VII.

AD L. MANLIVM TORQVATVM.

Veris adventu, et æqua moriendi conditione proposita, ad læte vivendum eum invitat.

Diffugere nives; redeunt iam gramina campis,
Arboribusque comæ:
Mutat terra vices; et decrescentia ripas
Flumina prætereunt:

apud Græcos; ut bene Iani post Pausan.I. 31. VIII. 53. Macrob.Sat.I. 9. Suid. Hesych. Al.*Agieu*, *Agyeu*, *Agylleu*, *Agyleu*, *Agilleu*. 38 *Noctiluca*.

3 * *ripis* V. B. Vid. supra ad od. 2. 6. Forcellinus v. *Decresco*, cum alio Interprete apud Dacerium, putat *decrescentia* interpretandum, *valde crescentia*. Sed est potius *fugientia*, et *morientia*, ut ad d. oden Manilius, et Petronius. Vere procedente flumina minuuntur. Sanado-

Gratia cum Nymphis, geminisque sororibus audet
Ducere nuda choros.
Immortalia ne speres, monet annus, et almum
Quæ rapit hora diem.
Frigora mitescunt Zephyris; ver proterit æstas,
Interitura, simul
Pomifer autumnus fruges effuderit; et mox
Bruma recurrit iners.
Damna tamen celeres reparant cælestia Lunæ:
Nos, ubi decidimus,
Quo pius Æneas, quo dives Tullus, et Ancus;
Pulvis, et umbra sumus.
Quis scit, an adiiciant hodiernæ crastina summæ
Tempora Dî superi?

nus multa inutilia molitur, ut probet scribendum *preterecunt*. Vid. infra od. 12.3. 9 * *ver protrahit* Vp. A. 12 *recurret*. 15 *quo pater* V. E. H. Vr. K. L. Ch. A. B. C. D., et aliqui apud Lamb. Cruq. Torr. Talb. Bentl. Iani, Combe; et sic idem Bentl. amore novitatis. *Pius* melius convenit sequentibus *dives*, *pietas*. 15 *dives Tullus* V. A. G. H. Vp. B. F. Vr. B. I. K. L. Ch. B. C. D. Cr. A. An. A. Va. A. B., alii ap. Torr. Bentl. Iani; ita Acron, et Porphyrio, ed. Princ. Baxt. Iani, Oberlinus. Al. *Tullus dives*. *Pauper et Ancus* coniicit Bentleius, non intelligens, quo nomine dives fuerit. Sed eum bene confutat Iani, et Iacob Van Vaassen Animadvers. hist. crit. ad Fast. Rom. p. 346. *Dives* est pro *divites*. quia ad utrumque refertur; et uterque respectu illius ævi potens, et dives fuit; ut patet legentibus Livium l. 12. n. 31. et 13. n. 33. Dionys. Halic. V. 1. Iuvenal. V. 56. seqq. *Divus et Ancus* coniect. apud Ion. Confidentius adhuc Withofius emendat: *Quo Tullius ivit, et Ancus*. Vid. I. sat. 6. 9. 17 *Qui scit* Vp. F., aliqui mss. apud Val. et Iani, et sic Cun. Hildebertus Mor. phil. col. 990. legebat *quî scis*? *Vita* pro *summa* V. A. eadem manu *summa*, et *vita*, B. D. Vp. A. B. Vr. H. K. Ch. A. B. C. D. Cr. A. An. A., aliqui apud Lamb. Cruq. Pulm. Torr. Talbot, edd. Venn. 1483. 1486. 1490. 1492. Flor. 1482. Iunta 1503. Loch. Ascens., alii; haud dubie ex glossemate.

Cuncta manus avidas fugient heredis, amico
Quæ dederis animo.
Quum semel occideris, et de te splendida Minos
Fecerit arbitria;
Non, Torquate, genus; non te facundia; non te
Restituet pietas:
Infernis neque enim tenebris Diana pudicum
Liberat Hippolytum;
Nec Lethæa valet Theseus abrumpere caro
Vincula Pirithoo.

ODE VIII.

AD C. MARCIVM CENSORINVM.

Se non nisi carmina posse donare; sed nihil iis esse potentius ad eius nominis memoriam ab oblivione vindicandam.

Donarem pateras, grataque commodus,
Censorine, meis æra sodalibus;
Donarem tripodas, præmia fortium
Graiorum: neque tu pessima munerum
Ferres: divite me scilicet artium,
Quas aut Parrhasius protulit, aut Scopas;
Hic saxo, liquidis ille coloribus
Sollers nunc hominem ponere, nunc Deum.
Sed non hæc mihi vis; non tibi talium

19 *avidi* coniicit Bentleius, et edidit Cun.

1 *commodis*. 2 *ara*. Vid. I. sat. 4. 28. 4 *neque turpissima* Vp. E. ed. Ven. 1486. 6 *prodidit* Cun. 8 *Sollers* V. F. G. Vr. C. E. F. G. L. Ch. A. B., alii mss. ap. Cruq. et Iani: sic et Virgilii codices Vaticanus, et Florentinus, et lapides exscripti a Manutio. Probant Cellarius, et Iani. Estque, ut ait Festus, a sollo: *Sollo Osce dicitur id, quod nos totum vocamus; sollers etiam, in omni re prudens*: quasi, totum in arte. Al. *Solers*. Vid. infra od. 12. 17. 9 *nec tibi*.

10 * *divitiarum egens* Vr. I.

Res est, aut animus deliciarum egens.
Gaudes carminibus: carmina possumus
Donare, et pretium dicere muneris.
Non incisa notis marmora publicis,
Per quæ spiritus, et vita redit bonis
Post mortem ducibus: non celeres fugæ,
Reiectæque retrorsum Hannibalis minæ;
Non incendia Carthaginis impiæ,
Eius, qui domita nomen ab Africa

12 *muneris* Vr.B.I.L. Ch.A., alii mss. apud Lamb. Val. et Iani, ed.Princ.Med.1476.Ven.1492.Loch.Gryph.Ascens. Bond, Heins. Baxt.; et ante omnes Acron, et Porphyrio, qui recte exponunt: *Ostendere, quam pretiosum munus sit carmen*: pretium nempe, quod habet carmen in se, ut immortales faciat homines; non quod Poeta superbe statuat pretium *muneri* suo, suis laudibus; ut contendunt Torrentius, Bentleius, Iani., Zeun. et Wakef. Eadem varietas notatur ab Heinsio apud Claudian. Laus Ser. 172., *pretiumque labori*, et *laboris*; et a Burm. apud Ovid.VIII.Met.503. *præmia facti*, et *factis*: V.Fast. 644. *meriti præmia*, et *meritis*. 16 * *Deiectæque* Va. B.

17 *Non incendia Carthaginis impia*. Contra omnium codicum, veterum Interpretum, et editionum fidem, et consensum, hunc versum expungere conatur Bentleius longis ambagibus, et exclamationibus, tamquam spurium; et in quo ipse agnoscit versum *Monachalis* plane genii, et coloris. Papæ! Quare? Quia Horatius diceret *Carthaginem incensam*, et Hannibalem in fugam versum ab uno, et eodem Scipione Africano, seniore, cuius laudes cecinit Musa Ennii; quum Carthago incensa fuerit ab alio Scipione Africano Æmiliano, iuniore, II.sat.1.66.: in quo esset anachronismus, atque *horribilis allucinatio, quæ vix in ullum hominem de media plebe cadere potuit*. Cuningamus, quem laudat, et sequitur Sanadonus, ut versum retineat, ei medendo pro *incendia* legit *impendia*, ut sit tributum; quum primus Scipio Carthaginem tributariam fecerit. Sed errore gravi, nec Latine, nec poetice. Baxterus, Gesnerus, alii aliter disputant apud Combe. Iani in sententiam Bentlei concedens, versum suspectum uncis includit. Sed Harduinus, ut rem plene conficiat, propter hunc versum totam oden Horatio abiu-

Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quam Calabræ Pierides. Neque,

dicat. Plane, si quid in arte critica videmus, non mirari valde non possumus hominum impotentiam, sive Chabotii, et Dacerii, qui Horatium culpæ, supinitatis, ignorantiæ damnant; sive Bentlei, qui audaciam alicuius Grammatici, vel librarii Monachalis, criminatur; sive Harduini deridendam licentiam. Nonne pronius erat, locum ita exponere? Horatius non *incensam Carthaginem* dicit a Scipione Africano, seniore; sed *incendia* per ipsum illata *Carthagini*, seu Carthaginiensibus, commemorat, plurali numero. Qui talia incendia audit, statim de illis cogitat, quæ a Livio præsertim describuntur: primum XXX. 3. n. 6., quo Scipio castra absumpsit Hasdrubalis, et Syphacis: *Bina castra clade una deleta; duces tamen ambo, et ex tot millibus armatorum MM. peditum, et quingenti equites semiermes, magna pars saucii, afflatique incendio effugerunt. Cæsa, aut hausta flammis ad XL. millia hominum sunt: capti supra VI. millia, multi Carthaginiensium nobiles, XI. Senatores, signa militaria CLXXIV.: equi Numidici supra II. millia DCC.: elephanti sex capti: octo flamma, ferroque absumpti: magnaque vis armorum capta. Ea omnia Imperator Vulcano sacrata incendit*. De eodem poetice Sil. Italicus XVII. 89. seqq. Paucis, sed etiam ad rem aptius, L. Florus II. 6.: *Quas ille* (Scipio), *Dii boni! Hasdrubalis copias; quos Syphacis exercitus fudit? Quæ, quantaque utriusque castra facibus illatis una nocte delevit? Denique iam non a tertio lapide, sed ipsas Carthaginis portas obsidione quatiebat. Sic factum est, ut inhærentem, atque incubantem Italiæ extorqueret Hannibalem*. En causam præcipuam celeris fugæ Hannibalis ab Italia. Aliud incendium a Livio XXX. 34. n.43. memoratum: *Naves provectas in altum* (Scipio) *incendi iussit. Quingentas fuisse omnis generis, quæ remis agerentur, quidam tradunt: quorum conspectum repente incendium tam lugubre fuisse Pœnis, quam si tum ipsa Carthago arderet*. Quid terra, marique memorabilius hisce duobus incendiis in expeditione Scipionis; quid Carthaginiensibus nocentius, quid luctuosius; quid Ennii poemate dignius? Quid inde concinnius ab Horatio, ex rebus a tanto duce præclare in infensissimum hostem gestis, hisce versibus inseri poterat?

Si chartæ sileant, quod bene feceris,
Mercedem tuleris. Quid foret Iliæ,
Mavortisque puer, si taciturnitas
Obstaret meritis invida Romuli?
Ereptum Stygiis fluctibus Æacum
Virtus, et favor, et lingua potentium
Vatum divitibus consecrat insulis.
Dignum laude virum Musa vetat mori;
Cælo Musa beat. Sic Iovis interest
Optatis epulis impiger Hercules:
Clarum Tyndaridæ sidus ab infimis
Quassas eripiunt æquoribus rates:
Ornatus viridi tempora pampino
Liber, vota bonos ducit ad exitus.

ODE IX.

AD LOLLIVM.

Sua, et aliorum poetarum scripta numquam interitura; et res a Lollio gestas memoriæ mandare promittit.

Ne forte credas interitura, quæ,
Longe sonantem natus ad Aufidum,
  Non ante vulgatas per artes
    Verba loquor socianda chordis.
Non, si priores Mæonius tenet
Sedes Homerus, Pindaricæ latent,

Carthaginis. Ita cum *C*, non *K*, et *H* ex pluribus mss. nostris et aliis; ex lapidibus apud Grut.p.349.3. et 586.9.Et ex uno reperto prope illam celebrem urbem Punicam, apud Shaw in Reisen p.78.; ex nummo Severi Imp. et filiorum apud Oiselium tab. 48.5. Vaill. II. p. 118. Vid. ad III. od. 8. 1. 31 *ab intimis* Cun. San. 34 *duxit*.
4 *loquar*.

Ceæque, et Alcæi minaces,
Stesichorique graves Camenæ;
Nec, si quid olim lusit Anacreon,
Delevit ætas: spirat adhuc amor,
Vivuntque commissi calores
Æoliæ fidibus puellæ.
Non sola comptos arsit adulteri
Crines, et aurum vestibus illitum
Mirata, regalesque cultus,
Et comites, Helene Lacæna:
Primusve Teucer tela Cydonio
Direxit arcu: non semel Ilios
Vexata: non pugnavit ingens
Idomeneus, Sthenelusve solus
Dicenda Musis prœlia: non ferox
Hector, vel acer Deiphobus graves
Excepit ictus pro pudicis
Coniugibus, puerisque primus.
Vixere fortes ante Agamemnona
Multi; sed omnes illacrymabiles
Urgentur, ignotique longa
Nocte; carent quia vate sacro.
Paullum sepultæ distat inertiæ
Celata virtus. Non ego te meis
Chartis inornatum silebo;
Totve tuos patiar labores

15 *cultus*. Vid. ad I. od. 15. 20. 17 *Helena*. 18 *Primusque* Vr. B. I. Ch. B. C. D., aliqui mss. apud Val. et Iani; et ita Baxt. Gesn. Combe. 20 *Sthenelusque* V.A. a 2. m. C. E. a 2. m. F. Vr. F. I. Ch. A. a pr.m. C.D., tres mss. apud Iani, et edit. Ven. 1478., non 1492. ut dat Iani; Baxt. Gesn. Combe. 29 * *sepulta distat inertia* Ch. A. 31 *silebo* V. E. G. H. Vr.B.C.F. G. H. L. Vp.B.E. Ch. B. C. D. Cr. A. Va. A. An. A., alii mss. apud Lamb. Canterum, Talb. Val. Iani, Combe, et editiones omnes ante Aldinam 1519.: item Lamb. Heins. Bentl. Burm.Cup.

Impune, Lolli, carpere lividas
Obliviones. Est animus tibi
Rerumque prudens, et secundis
Temporibus, dubiisque rectus;
Vindex avaræ fraudis, et abstinens
Ducentis ad se cuncta pecuniæ;
Consulque non unius anni;
Sed quoties bonus, atque fidus
Iudex honestum prætulit utili,
Reiecit alto dona nocentium
Vultu, per obstantes catervas
Explicuit sua victor arma.
Non possidentem multa vocaveris
Recte beatum: rectius occupat
Nomen beati, qui Deorum
Muneribus sapienter uti;
Duramque callet pauperiem pati,
Peiusque leto flagitium timet:
Non ille pro caris amicis,
Aut patria, timidus perire.

San.Baxt.Maitt. Gesn. Ion.Sivr.Val.Iani, Oberl. Combe. Vid.I.od.12.21.Al. *sileri*. 36 *rectus*. Boethius de Cons. I. metr.4.: *Quisquis composito serenus ævo, Fatum sub pedibus dedit superbum; Fortunamque tuens utramque rectus, Invictum potuit tenere vultum*. 43 *Vultu*, *per*. Ut recte notat Iani, post *utili*, et mox v.43. post *vultu*, abest *et* in omnibus, qui hucusque inspecti sunt, codicibus, ut in omnibus, quos ego vidi; et in editionibus ante Aldum 1501., quem sequuti sunt fere omnes editores. Valart *et* asserit reperiri in mss. 7.; et ita habent Baxt. Sau. Gesn. Combe. Sed bene Iani, atque Oberlinus; quæ plane Horatiana ratio est. Vid. III. od. 18. 7. od.24. 40. seq. IV. od. 8. 29. seqq. 49 *pati*. Vid. III. od. 2. 1.

ODE X.

AD LIGVRINVM.

Monet, ne formae suae nimium confidat.

O crudelis adhuc, et Veneris muneribus potens,
Insperata tuae quum veniet pluma superbiae;

2 *veniet bruma* coniicit Bentleius; eo quod nemo quisquam poetarum translatione hac usus sit, ut barbam vocaret *plumam*. Et quis dixerit *bruma superbiae*? Hanc coniecturam, pluma leviores, admiserunt in textum San. Sivr. Wak. Sed levior adhuc, omnium audacissimus, Marklandus, pro *pluma* legit *poena*. Pluma in avibus est id, quo vestiuntur, exilius, mollius, densiusque. *Mollis pluma* Virg. X. Æ. 192. *Brachiis mollioribus pluma* Petron. cap. 127. Vid. II. od. 20. 12. Hinc translatio ad primam barbam puerorum; ut bene Scholiastae veteres, quos sequuntur Lambinus, Cruquius, Torrentius, et alii. Eodem sensu fiebant aliae translationes similes; ut barba incipiens etiam *lanugo* diceretur, quasi lanae tenuioris mollities. Virg. X. Æ. 324.: *Flaventem prima lanugine malas*. Ovid. XIII. Met. 753.: *Octonis iterum natalibus actis Signatur dubia teneras lanugine malas*. Nemesian. Bucol. ecl. II. 77.: *Nulla tegimur lanugine malas*. Denique *flos* pariter dicebatur passim apud poetas. Virg. VIII. Æ. 160.: *Tum prima genas vestibat flore iuventas*. Claudian. In Prob. et Olyb. Consul. 69. seq.: *Ante genas dulces quam flos iuvenilis inumbret, Oraque ridenti lanugine vestiat aetas*. Lucan. VI. 562. *flos genae*: et Pacuvius apud Festum v. *Genas*, eadem metaphora usus est. Adde inscriptionem pueri in marmore ap. Donat. p. 363. 11.:

NON . POTVI . PARVVS . PVERILEM . IMPLERE . IVVENTAM
NEC . VESTIRE . MEAM . NOVO . FLORE . FACIEM
NEC . SENIOR . CAPITI . NIVEOS . MVTARE . CAPILLOS
AT . FATI . VICTVS . SORTE . PVER . PERII

Huc trahere aliquis posset locum Petronii c. 126.: *Nunc pluma canos dissimulare tuos*; si cum Burmanno illum de Iove explicaremus, qui senex ad puellas iturus iuvenilem formam indueret. Sed fallitur vir doctus; nam hic *pluma* non barbam; sed cycnum significat, in

Et, quæ nunc humeris involitant, deciderint comæ;
Nunc et qui color est puniceæ flore prior rosæ,
Mutatus Ligurinum in faciem verterit hispidam;
Dices, heu! quoties te speculo videris alterum,
Quæ mens est hodie, cur eadem non puero fuit?
Vel cur his animis incolumes non redeunt genæ?

ODE XI.

AD PHYLLIDEM.

Die natali Mæcenatis invitat eam ad epulas.

Est mihi nonum superantis annum
Plenus Albani cadus: est in horto,
Phylli, nectendis apium coronis:
　　Est hederæ vis

quem Iupiter conversus Ledam decepit. Marcilius ad h. locum, *plumam* explicat canitiem, ex Ovid. IV. Trist. 8. 1.; post quem, more suo licenter, Harduinus, *plumam* pro canitie *prorsus insolenter, et metri necessitate* dictam putat a Poeta. 4 *puniceo* Cun. et San. Vid. II.od. 3. 14.

6 *te speculo* V. A. B. C. D. E. F. I. Vr. B. E. G. K. L. Vp. A. B. D. E. H. Ch. A. B. Cr. A. An. A., alii mss. apud Pulm. Val. Iani, Combe, ed. Princ. Med. 1476. Venn. 1478. 1483. 1486. 1490. Flor. 1482. Aldus 1501. Iunta 1503. Dionys. ab Harsio Lugd. 1538. Basill. Torr. Fabr. Mur. Rutg. Nemesianus l. c. 74.: *Quin etiam fontis speculo me mane notavi*. Mart. II. ep. 66. 3.: *Hoc facinus Lalage speculo, quo viderat, ulta est*. Al. *in speculo* mss. apud Lamb. Cruq. Pulm. Bentl. Val. Iani, alii nostri, et editores Loch. Asc. Heins. Steph. Fab. Dacer. Bentl. Baxt. Gesn. Combe, Cun. San. Ion. Val. Iani, Oberlin.; ex glossemate alicuius veteris Grammatici. Locus Virg. II. E. 25., quem laudant Bentleius, et Iani: *Nuper me in littore vidi, Quum placidum ventis staret mare*; nihil ad rem facit: nam subintelligitur *stans* in littore. *Speculo*, ablativo casu instrumenti: et rectius etiam euphonia, ob superpositum *in faciem*. Ad sensum recidit illud Ovidii de Medic. fac. 47.: *Tempus erit, quo vos speculum vidisse pigebit*. 8 *incolu-*

Multa, qua crines religata fulges.
Ridet argento domus: ara, castis
Vincta verbenis, avet immolato
Spargier agno.
Cuncta festinat manus; huc, et illuc
Cursitant mixtæ pueris puellæ:
Sordidum flammæ trepidant rotantes
Vertice fumum.
Ut tamen noris, quibus advoceris
Gaudiis; Idus tibi sunt agendæ,
Qui dies mensem Veneris marinæ
Findit Aprilem;
Iure sollemnis mihi, sanctiorque
Pæne natali proprio, quod ex hac

mes genæ. Hoc est *leves* apud Nemesian. I. c. 17.: *Ambo genæ leves, intonsi crinibus ambo*. Tibullus I. el. 8. 77.: *Carior est auro iuvenis, cui levia fulgent Ora; nec amplexus hispida barba terit*. *Incolumes* opponuntur *plumæ*.

9 *festinant* V.G., quidem mss.apud Iani; et ita Heins.et Cun. ex aliis; male, et contra solitum loquendi modum Horatii. *Cuncta manus*, translate ad significandam multitudinem hominum, idem est, ac omnes servi, omnesque alii pueri, puellæ, et ceteri addicti. Cic. ad Q. fratr. I. ep. 2.: *Nostra antiqua manus bonorum ardet studio nostri, atque amore*. Stat. V.Sylv.3.262.: *Comitum manus*. Vid.I.sat.4.141. 11 *crepitant* coni.Bentl.;sed refutat Iani.

12 * *Vertere fumum* Vr.F. a 2. m. 17 *sollemnis* V.D.E. F. G. Vr. B. C. D. Ch. A. B. Ita scribendum ex vetustissimis monumentis, præsertim ex lapidibus, Pandectis, et Virgilio Florentinis, probat Norisius Cenot. Pis.Diss.IV. 6. Cortius ad Sallust. Cat. 22. et de Usu orth.Lat. III.§.17. n. 4. Harles ad Cellar. Orth. Lat.II. p.359.; fusius Marin. Arvali p. 351. 18 *natali proprio*. Plin. III. ep.7. de Silio Italico: *Virgilii ante omnes, cuius natalem religiosius, quam suum celebrabat*. Censorinus de Die nat. 3.: *Quum singuli homines suos tantummodo proprios colant natales; ego tamen duplici quotannis officio huiusce religionis adstringor. Nam quum ex te, tuaque amicitia honorem, dignitatem, decus, atque præsidium, cuncta denique vi-*

Luce Mæcenas meus affluentes
Ordinat annos.
Telephum, quem tu petis, occupavit,
Non tuæ sortis iuvenem, puella
Dives, et lasciva; tenetque grata
Compede vinctum.
Terret ambustus Phaethon avaras
Spes; et exemplum grave præbet ales
Pegasus, terrenum equitem gravatus
Bellerophontem:
Semper ut te digna sequare; et, ultra
Quam licet sperare nefas putando,
Disparem vites. Age iam, meorum
Finis amorum,
(Non enim posthac alia calebo
Femina) condisce modos, amanda
Voce quos reddas: minuentur atræ
Carmine curæ.

ODE XII.

AD VIRGILIVM. (A)

Illum ad convivium sub conditione invitat, descripto prius veris adventu.

Iam veris comites, quæ mare temperant,
Impellunt animæ lintea Thraciæ:

ta præmia recipiam; nefas arbitrer, si diem tuum, qui te mibi in hanc lucem edidit, meo illo proprio negligentius celebravero: ille enim mibi vitam; hic fructum vitæ, atque ornamentum peperit. 35 *minuuntur* Vr.B., alii mss. apud Bentl. Valart, Iani; et ita Mur. Heins. Cun. Sivr. Valart, Wakef. *Atra cura*, ut *amara curarum* IV. od.12. 19.20. Vid. et epod. 9. 37. Neque hic, neque alibi est gnome, ut supponunt, aut asserunt prædicti.

(A) Hic diversus est a P.Virgilio Marone.

Iam nec prata rigent, nec fluvii strepunt
Hiberna nive turgidi.
Nidum ponit, Ityn flebiliter gemens,
Infelix avis, et Cecropiæ domus
Æternum opprobrium, quod male barbaras
Regum est ulta libidines.
Dicunt in tenero gramine pinguium
Custodes ovium carmina fistula;
Delectantque Deum, cui pecus, et nigri
Colles Arcadiæ placent.
Adduxere sitim tempora, Virgili:
Sed pressum Calibus ducere Liberum
Si gestis, iuvenum nobilium cliens,
Nardo vina merebere.
Nardi parvus onyx eliciet cadum,
Qui nunc Sulpiciis accubat horreis;
Spes donare novas largus, amaraque
Curarum eluere efficax.

3 *nec fluvii strepunt*. Vid. supra IV. od. 7. 3. 5 *Ityn*. Ita legas cum recentioribus, etiam ex marmore apud Fabrett. p.233. n.612., de quo ad I. od. 2. 31.:

SVRGE. REFER. MATRI. NE. ME. NOCTESQVE. DIESQVE
DEFLEAT. VT. MAERENS. ATTICA. MATER. ITYN

Itym ed. Princ. Venn. 1478. 1479. Ald. Basill. Asc. Fabr. *Ithym* Flor. 1482. Venn. 1486. 1492.; mss. et aliæ editiones aliter, *Itin*, *Ithis*, *Ythis*, *Ythin*, *Itis*, *Itim*. 11 *delectante* V.A. Vr. G. Vp. D. Ch. C.D., alii mss. apud Talb. Iani; et ita Zar. Gesn. Sivr. Wakef. Gesnerum refutat Iani. 16 *mereberis* V. E. Vr. B. C. a 2. m. E. I. Ch. C. D. An. A., alii apud Lamb. Bentl. Iani, Combe; et ita Bentl., quem refutat Iani. *Merebere* etiam antiquior Ch. A.

18 *Sulpiciis* V. A. B. D. E. G. Vp. A. Vr. F. G. H. K. Ch. A. B. C. D. Cr. A. An. A. Va. A. B. edd. Venn. 1478. 1486. 1490. Flor. 1482.; et ita recentiores Lamb. Torr. Heins. Talb. Bentl. Baxt. Iani, Oberl. Combe, alii: item ex lapidibus Fastorum Capitolinorum, et aliis; ex nummis, et veteribus libris; ut iam viderat Manutius. Al. *Sulpitiis*. Acron, et Porphyrio notant, hæc suo ævo *Galba*

Ad quæ si properas gaudia, cum tua
Velox merce veni: non ego te meis
Immunem meditor tingere poculis,
Plena dives ut in domu.
Verum pone moras, et studium lucri;
Nigrorumque memor, dum licet, ignium,
Misce stultitiam consiliis brevem:
Dulce est desipere in loco.

O D E XIII.

IN LYCEN VETULAM.

Insultat ei mordacissime, quod iam anus fiat; et libidine flagrans contemnatur a iuvenibus.

Audivere, Lyce, Dî mea vota; Dî
Audivere, Lyce. Fis anus, et tamen
Vis formosa videri;
Ludisque, et bibis impudens;

dicta; de quibus Nardin. Roma ant. VII. 9.; qui tamen locum Acronis, et Porphyrionis ignoravit. Porphyrio addit: *Hodieque autem Galba horrea vino, et oleo, similibusque aliis referta sunt*. Acron: *Illic hordeum condi consueverat*. Hæc sunt Horrea Galbiana, de quibus inscriptiones apud Grut. p.75. 1. 2. 26 *Nigrorum ignium* fortasse ex vero dixit Horatius; quia ad accendendam pyram cadaveribus comburendis pix adhibebatur; ut in inscriptione L. Actilii Rufi, et Actiliæ Beronicæ: NEC. EX. EORVM. BONIS. PLVS. INVENTVM. EST QVAM. QVOD. SVFFICERET. AD. EMENDAM. PYRAM. ET. PICEM. QVIBVS. CORPORA. CREMARENTVR Gruterus hanc inter spurias ponit p. 14. 8., sed mendis refertam. Eam tamen vetustatis imaginem aliquam habere non dubitat Gutherius de iure Man. lib. 1. c. 26. p. 159. Ad id pariter adhibebatur bitumen; de quo epod. 5. 82. Male Baxterus *nigros ignes* exponit, ut eleganter dictum, extinctas rogi favillas.

Et cantu tremulo pota Cupidinem
Lentum sollicitas. Ille virentis, et
Doctæ psallere Chiæ
Pulchris excubat in genis:
Importunus enim transvolat aridas
Quercus, et refugit te; quia luridi
Dentes te, quia rugæ
Turpant, et capitis nives.
Nec Coæ referunt iam tibi purpuræ,
Nec clari lapides tempora, quæ semel
Notis condita fastis
Inclusit volucris dies.

12 *capitis nives*. Vid. II. od. 11. 15. IV. od. 10. 2., ubi in lapide *capilli* dicuntur *nivei*. Dacerius, et alii putant, reprehendi Horatium a Quinctiliano Inst. O. VIII. 6.17.: *Sunt et dura* (translationes), *id est, a longinqua similitudine ducta, ut* capitis nives. Sed bene notarunt Baxterus, et Iani ex sequentibus, id intelligi de prorsa oratione: nam quod in oratore durum; id in poeta Lyrico nitet; præsertim vero de anu frigida agente.

14 *clari lapides* V. A. B. D. E. Vr. B. I. K. L. Vp. A. B. D. E. G. Ch. B. C. D. Cr. A. An. A. Va. B., alii mss. apud Lamb. Pulm. Torr. Talb. Val. ed. Princ. Med. 1476. Venn. 1478. 1479. 1490. 1492. 1509. Aldi 1501. Iuntæ 1503. Dionys. ab Harsio Lugd. 1538. Loch. Asc. Lamb., et feræ reliquæ editiones recentiores. *Cari lapides* alii mss., quos vidimus, alii apud Lamb. Torrent. Cruq. Talb. Val. Iani, Combe; et præferunt Cruquius, Bentl. Cun. San. Wakef., et ante omnes Acron. Non hic de pretio, aut affectu sermo est; sed de claritate, pelluciditate lapidum, Ital. *gioie, brillanti*, quibus ad supplendam pulchritudinem utebatur Lyces, ut et purpura Coa; quæ duo ideo iungebantur quum de feminis sermo. Catull. 68. 3. seq.: *Non illam rara labefactes munere vestis; Non pelluciduli deliciis lapidis*. Et Tibull. II. 4. 29. seq.: *Et Coa puellis Vestis, et e Rubro lucida concha mari*. Posse dici *claros lapides*, quod dubitat Sanadonus, vel ipse Bentleius probavit. Adde Ammianum Marcell. XVI. 10.: *Insidebat aureo solus ipse carpento, fulgenti claritudine lapidum variorum*. Manil. IV. 531.: *Et perlucentes cuperet prensare lapillos*.

Quo fugit Venus? heu! quove color? decens
Quo motus? Quid habes illius, illius,
  Quæ spirabat amores,
    Quæ me surpuerat mihi,
Felix post Cinaram, notaque et artium
Gratarum facies? Sed Cinaræ breves
  Annos Fata dederunt,
    Servatura diu parem
Cornicis vetulæ temporibus Lycen:
Possent ut iuvenes visere fervidi,
  Multo non sine risu,
    Dilapsam in cineres facem.

18 *Decens quo motus*? Ita bene iungunt Chabot, Bentleius, Gesn. Val. Iani, Oberl. Tibullus IV. 2. 7.: *Illam, quidquid agit, quoquo vestigia movet, Componit furtim, subsequiturque decor*. Quinctil. Inst. Orat. I. 16.: *Corporis decens, et aptus motus, qui εὐρυθμία dicitur*. Et XI. 3.: *Namque hoc modo non vox tantum confirmatur, et latus; sed etiam corporis decens, et accommodatus orationi motus componitur . . . Decor quoque a gestu, atque motu venit*. 21 *Cinaram*. Vid. IV.od.1.4.I.ep.7.28. 21 *notaque et artium*. Bestius de Rat. emend. leg. c.23. p.256. emendat: *Nota quo et artium*; sed audacior Cannegieterus Observ. miscell. c. 14. p. 432.: *Phœnix post Cynaram, nota qua*. 28 *Dilapsam* V. A. D. E. Vr. D. I. Vp. B. E. Ch. B.C. D. An. A., alii apud Lamb. Cruq. Bentl. Iani, Combe, Acron ms. apud Bentl. edit. Princ. Venn. 1478.1479. 1483. 1486. Flor. 1482. Aldus 1501. Dionys. ab Harsio, Basill. Cruq. Steph. Mur. Heins. Fab. Rutg. Dacer. Bentl. Cun. San. Val. Iani, Oberl. Al. *Delapsam*. *Dilapsam* rectius, quia fax paullatim consumitur; et in cinerem resoluta, non uno impetu; sed hac, illac dissipatur, et spargitur. Petron. c. 120. v. 77.: *Ditis Pater extulit ora, Bustorum flammis, et cana sparsa favilla*. Arnobius VII. p.212.: *Si aliquod viscus aris fuerit traditum, ratione ardescit pari, et dissolutum in cinerem labitur*. Et ita generaliter apud scriptores, de iis rebus, quæ unitæ, postea in partes dissolvuntur. Sallust. in Hist. fragm. lib. 1. c. 17. p. 33. t. 2. ed. 1742.: *Iam illa, qua conlecta sunt, socor-*

ODE XIV.

AD CAESAREM AVGVSTVM.

Drusi de Vindelicis, Genaunis, et Breunis; ac praesertim Tiberii de Rætis victorias, Augusti auspiciis, ac felicitati adscribit.

Quæ cura Patrum, quæve Quiritium,
Plenis honorum muneribus tuas,
Auguste, virtutes in ævum
Per titulos, memoresque fastos
Æternet? O, qua Sol habitabiles
Illustrat oras, maxime principum,
Quem legis expertes Latinæ
Vindelici didicere nuper,
Quid Marte posses. Milite nam tuo
Drusus Genaunos, implacidum genus;

dia nostra dilabentur. Cic. de Nat. Deor. II. 10.: *Nisi eadem* (aqua) *se, admixto calore liquefacta, et dilapsa, diffundit*. Liv. XXXV. 26.: *Deduci ab Ægio putrem iam admodum, et vetustate dilabentem* (navem) *iussit*. Colum. XII. 3.: *Ne vestis consita situ dilabatur*. Claudian. de Bell. Gild. 363. *dilapsus honos*. Lapides apud Fabrett. p. 678. 43.: VIAM. AEMILIAM. VETVSTATE. DILAPSAM. OPERIB. AMPLIATIS. RESTITVENDAM. CVR.; et n. 47. SACRARIA. NVMINVM. VETVSTATE. DILAPSA. A. SOLO. RESTITVIT. Huic faci comparatur Lyce; alludens fortasse Poeta ad funeream facem. Ovidius II. Fast. 561.: *Conde tuas, Hymenae, faces, et ab ignibus atris Aufer: habent alias mæsta sepulcra faces*. Propertius IV. el. 2. 46.: *Viximus insignes inter utramque facem*.

4 *fastus* V.C.Vr.B.C.a 2.m.E.K.L.Ch.A.a 2.m., alii ap. Iani, qui præfert cum Bentl. et Cun., tamquam dociiorem formam, nec probat. 6 *Illustret* Ch.A., alius apud Iani.

10 *Genaunos* V. A. B. C. E. G. Vr. B. C. D.E. K. Vp. B. F. Ch. A. C. D. An. A. Cr. A. Va. A., alii apud Lamb. Pulm. Cruq. Iani, Combe; Acron, et Porphyrio, edit. Princ. Med. 1476. Venn. 1478. 1479. 1483. 1486. 1490.

Breunosque veloces, et arces
Alpibus impositas tremendis,
Deiecit acer plus vice simplici:
Maior Neronum mox grave proelium

1492. 1509. Flor. 1482. Aldus 1501. Dionys. ad Harsio Lugd. 1538. Mur. Fabr. Lamb. Cruq. Torr. Heins. Steph. Rutg. Fab. Bond, Dacer. Bentl. Cun. San. Val. Batteux, Oberl. et Iani, qui Illustrat. Baxterus praefert *Genaunos* ex mss. Lambini, et cum eo Wakef. Al. *Germanos*, *Geraunos*, *Genaumos*, *Gelonos*. 11 *Breunosque* V.A.E.Vr. B.C. D. Ch. C. D., alii apud Cruq. Lamb. Iani, Combe: probant Cruq. Torr. Talbot, Turneb. Adv. XIV. 17. Bentl. San. Ion. Sandby, Val. Oberlin. Iani, qui notat, Breunos iungi Genaunibus apud Plinium III. 20., in inscriptione Alpina, ubi summa est librorum constantia. Item Βρεῦνοι, vel Βρευνοὶ apud Ptolem. II. 13. Strabon. VII. p. 314. Al. *Breucosque*, *Breucosque*, *Brennosque*, *Bremnosque*. 13 *Disiecit* coniicit Cuningamus, ut etiam I. od. 2.15. 11-13 *Arces-deiecit*. Non solum arces horum populorum in Alpibus sitas, *locis tutissimis*, *aditu difficillimis*, ut ait Velleius Paterc. II. 95., deiecit, evertit Drusus; sed Alpibus ita superatis, per eas etiam viam militarem aperuit, quam postea munivit eius filius Tiberius Claudius; ut discimus ex lapide, reperto anno MDCCLXXXVI. prope Feltriam, apud Marin. Arv. p. 77.:

TI . CLAVDIVS . DRVSI . F
CAESAR . AVG . GERMA
NICVS . PONTIFEX . MAXV
MVS . TRIBVNICIA . POTESTA
TE . VI. COS. IV. IMP. XI. P. P
CENSOR . VIAM . CLAVDIAM
AVGVSTAM . QVAM . DRVSVS
PATER . ALPIBVS . BELLO . PATE
FACTIS . DERIVAVIT . MVNIT . AB
ALTINO . VSQVE . AD . FLVMEN
DANVVIVM . M. P CCCL

Ex qua inscriptione apparet, falsum esse, quod Velleius Paterculus l. c. scribit, Tiberium, et Drusum di-

Commisit, immanesque Rætos
Auspiciis pepulit secundis;
Spectandus, in certamine Martio,
Devota morti pectora liberæ
Quantis fatigaret ruinis:
Indomitas prope qualis undas

visis partibus Rætos, Vindelicosque aggressos; eumque sequutus Bentleius ad od. 4. 17. huius libri, ubi asserit, Vindelicos tantum vidisse Drusum bellantem; quippe Drusus Vindelicos tantum, Rætos vero Tiberius aggressus fuerit; temere et hunc sequuti Sanadonus, atque alii, quos refutat Iani in argumento illius carminis 4. Hæc via ducta fuit per terminos Rætorum; de quibus diximus ad dictum v. 17. Hos rebellantes denuo repressit maior Neronum Tiberius gravi prœlio commisso. 13 *plus vice simplici*. Id est, non uno prœlio, non uno conflictu Drusus debellavit Genaunos, Breunosque, et arces omnium Alpium deiecit, subvertit; ut supra IV.od.9.39. *consul non unius anni*, non una vice. Horatium fortasse respexit, ut alias sæpe, Ausonius in Paneg. Grat. Aug. c. 4.: *Tot gradus nomine Comitis propter tua incrementa congesti ex tuo merito; Te, ac Patre Principibus Quæstura communis; et tui tantum Præfectura beneficii, quæ et ipsa non vult vice simplici gratulari, liberalius divisa, quam iuncta, quum teneamus duo integrum, neuter desideret separatum*. Acron, et Porphyrio exponunt, non vicem tantum redditam Barbaris simplicem; sed duplam; alterum tantum cladis inflictum illis, quam dederant. Iani, qui eodem sensu exponit *plus vice simplici* de non uno prœlio; puncto præposito, illud refert ad sequentia; ut non unicum prœlium postea memoretur a Tiberio factum. Sed præterquam quod particula *mox* ita remota haud collocatur; quid esset *grave prœlium non uno congressu*? Contra Horatius eleganter, et vere dicit, Tiberium uno gravi prœlio pepulisse, confecisse immanes Rætos, quos pluribus minoribus non potuerat Drusus quamvis acer. Hic poeta extollere Tiberium gestit, ut iam Drusum d. od.4. supra.

15 *Ratos* Vr. E. Ch. A. Vid. supra od. 4.17. 19 *fatigarat* V. A. C. E. Va. A., alii apud Valart, Iani. * *Fatigarit* Ch. B. Cr. A. 20 *Indomitus* Bentl. ex argutiis.

Exercet Auster, Pleiadum choro
Scindente nubes; impiger hostium
  Vexare turmas, et frementem
    Mittere equum medios per ignes.
Sic tauriformis volvitur Aufidus,
Qui regna Dauni præfluit Appuli,
  Quum sævit, horrendamque cultis
    Diluviem meditatur agris:
Ut Barbarorum Claudius agmina
Ferrata vasto diruit impetu;
  Primosque, et extremos metendo,
    Stravit humum, sine clade victor:
Te copias, te consilium, et tuos
Præbente Divos. Nam, tibi quo die

26 *Qua regna* Bentleius, et videtur non male Cuningamo. Al. *perfluit*. Solita variatio, ut IV. od. 3. 10. 28 *meditatur* V. C. a 2. m. F. Vr. D. E. G. L. Vp. A. F. Ch. A. Va. B., Acron, Porph. Comment. Cruq. Serv. ad Virg. III. Æ. 153. IV. 171., alii mss. apud Lamb. Pulm. Torr. Talb. Val. Iani, ed. Princ. Med. 1476. Flor. 1482. Venn. 1478. 1479. 1492.; et ita Lamb. Cruq. Torr. Chabot, Mur. Fabr. Steph. Heins. Fab. Dacer. Talb. Baxt. Gesn. Burm. San. Iou. Batteux, Iani, Oberl. Wak. Quibus omnibus addo Vibium Sequestrem, qui inter fontes scribit, haud dubie Poetam nostrum imitatus ad verbum: *Clanius Acerra in Campania, qui, quum creverit, meditatur pestem terræ*. Edit. Oberlini Argent. 1778. p. 21. Eodem sensu videtur usus hac voce Apuleius Florid. lib. 3. in fine: *Olores apud avios fluvios carmen senecta meditantur*. *Minitatur* V. A. B. C. D. E. Vr. B. C. D. F. H. K. Vp. B. E. Ch. B. C. D. Cr. A. Va. A., alii mss. apud Lamb. Cruq. Pulm. Valart, Iani, Combe, Non. Marcell. III. 84. edd. Venn. 1483. 1486. 1490. 1509. Aldus 1501. Iunta 1503. Dionys. ab Harsio, Locher. Ascens. Basill. Rutg.; sed hodie in primis Bentleius, et Valart. Bentleium abunde refutat Iani. 32 *sine clade victor*. Sine damno suorum militum. Vid. Vell. Paterc. II. 95. Aliorum ducum exempla, qui æque gloriabantur incruento suo milite victorias reportasse, collegit Wasse ad Sallust. Cat. 61. ed. Hav. 1742. tom. 1. p. 470.

Portus Alexandrea supplex,
Et vacuam patefecit aulam,
Fortuna lustro prospera tertio
Belli secundos reddidit exitus;
Laudemque, et optatum peractis
Imperiis decus arrogavit.
Te Cantaber non ante domabilis,
Medusque, et Indus; te profugus Scythes
Miratur, o tutela præsens
Italiæ, dominæque Romæ!
Te, fontium qui celat origines,
Nilusque, et Ister; te rapidus Tigris;
Te belluosus qui remotis
Obstrepit Oceanus Britannis;
Te non paventis funera Galliæ,
Duræque tellus audit Hiberiæ:
Te cæde gaudentes Sygambri
Compositis venerantur armis.

35 *Alexandrea* V. A. B. C. E. Vp. F. Vr. F., alii apud Iani, ed. Princ. Med. 1476. Venn. 1478. 1479. 1483. 1486. 1490. 1492. 1509. Aldus 1501. Iunta 1503. Dionys. ab Harsio, Loch. Ascens. Basill. Mur. Fabr. Cruq. Torr. Steph. Heins. Desprez, Chabot, Rutg. Fab. Dacer. Baxt. Bentl. Cun. Ion. Talb. Iani, Oberl. Alexandrea, ut notat fuse Burmannus ad Propert. III. el. 9. 33. edit. Sant. p. 592., ubique e nummis, et codd. mss. prætulerunt viri docti. Vid. Ursinum ad Cicer. I. ad Famil. 4. II. 10. Manut. et Mur. ad VIII. Philipp. 8. Gifan. ad Lucret. p. 315. Barth. ad Stat. IV. Theb. 717.; et præ ceteris Heins. ad Virg. I. Æ. 201. Ita in marmoribus apud Grut. p. 376. 3. 525. 2.
50 *Hiberia*. Vid. IV. od. 5. 28.; et ita in Monumento Ancyrano apud Chishull Antiq. Asiat. pag. 176. cum H.; et docet Phoca ap. Putsch. c. 1724. 51 *Sygambri* V. C. Vp. F. Vr. C. D. E. H. Vid. supra od. 2. 36.

ODE XV.

CAESARIS AVGVSTI LAVDES.

Celebratur, quod pacem Orbi reddiderit; disciplinaque restituta, publicæ felicitati prospiciat.

Phœbus volentem prœlia me loqui,
Victas et urbes, increpuit lyra;
Ne parva Tyrrhenum per æquor
Vela darem. Tua, Cæsar, ætas
Fruges et agris rettulit uberes;
Et signa nostro restituit Iovi,
Derepta Parthorum superbis
Postibus; et vacuum duellis

2 *increpuit lyra*. Post *increpuit* comma ponunt Cruquius, Steph. Ion. Wakef. et alii, ut iungant *loqui lyra*. Sed optime eos refutat Iani. 7 *Derepta* mss. apud Lamb. Cruq. Iani; et ita legunt Lamb. Cruq. Torr. Fabr. Heins. Steph. Fab. Rutg. Dacer. Bentl. Baxt. Cun. Sanad. Ion. Talb. Val. Iani, Oberl. Wakef. *Direpta* omnes nostri mss., alii apud Lamb. Pulm. Iani; et ita editiones seculi XV., inde aliæ, et Ascens. Basill. Muret. Solita variatio apud nostrum, aliosque scriptores. Sed hic præsertim etiam contra omnes msstos codices legendum erat *Derepta*, ut observat Lambinus. *Deripere* est detrahere, deorsum rapere, et plerumque cum aliqua vi, et festinatione; ut apud Ovid. I. Amor. 14. 12.: *Dereptus cortex*. III. Met. 52.: *Tegimen derepta leoni pellis*. Virgil. I. Æ. 211.: *Tergora deripiunt costis*. Sen. Agam. 693.: *Sed cur sacratas deripis capiti infulas?* Et ad rem nostram imitati Horatium Lucanus I. 239.: *Excita iuventus Deripiunt sacris affixa penatibus arma*. Sil. Ital. X. 599.: *Ite ocius, arma Deripite, o pubes, Templis*. Et ita legendum contendo apud Firm. Lactant. de Mort. Persec. c. 18. ed. Ven. 1766. p. 49.: *Quod edictum quidam, etsi non recte, magno tamen animo deripuit, et conscidit*. Contra *diripere*, est in contrarias partes rapere, distrahere, discindere. Ovid. in Ibin, 601.: *Diripiuntque tuos insanis unguibus artus, Strymo-*

Ianum Quirinum clausit; et ordinem

nia matres, *Orpheos esse rata*. III. Trist. 10. 58.: *Incustodita diripiuntur opes*. Propert. IV. 7. 24. seq.: *Cuius fallacia verba*, *Non audituri diripuere Noti*. Virgilius III. Æ. 227.: *Diripiuntque dapes*, *contactuque omnia fœdant*. Vide alia exempla apud Acidal. ad Tacit. Ann. II. 45., Gronov. Diatr. Stat. cap. 45. N. Heins. ad Ovid. I. Amor. 5. 13. III. Met. 52. Sed etiam est prædari, depopulari, quum plures simul hinc, inde rapiunt; ut milites in expugnationibus urbium, aliisque deprædationibus. Cic. post Red. in Sen. 7.: *Domus mea diripiebatur*, *ardebat*. Et ad Attic. VIII. 2.: *Patriam diripiendam*, *et inflammandam reliquimus*. De utroque verbo Tacitus Ann.I.20.: *Direptisque proximis vicis*, *ipsoque Nauporto*, *quod Municipii instar erat*, *retinentis centuriones irrisu*, *et contumeliis*, *postremo verberibus insectantur*: *præcipua in Aufidienum Rufum præfectum castrorum ira*: *quem dereptum vehiculo*, *sarcinis gravant*... *Sarcina fugientium direpta*. Non *direpta*, ut spolia, fuere signa militaria Romana a postibus Parthorum; sed propter metum detracta ab ipso eorum rege Phraate, et cum captivis Romam missa: hinc recuperata, et restituta Iovi Capitolino; nempe ostensa per ovationem Imperatoris; sed postea in Templo Martis Ultoris collocata; quod ob hoc decrevit Augustus ædificandum, teste Dione IV. 8. p.526. et Marmore Ancyrano apud Grut. I. 232. seq. Vide etiam Ovid. V. Fast. 585. seqq. Flor. IV. 12. edit. Græv. Ideo Romæ Augusto Arcus triumphalis erectus, et nummus percussus, aureus, et argenteus, in quo Arcus triumphalis, super quo Augustus in quadrigis triumphalibus; hinc, et inde Parthus stans, hic signum militare, ille aquilam legionariam offerens; cum hac inscriptione: CIVIB. ET. SIGN. MILIT. A. PARTH. RECVP. S.P.Q.R. IMP. CAESARI. AVG. COS. XI. TR. POT. VI. Patin. ad Svet. in Aug. 21. Morell. Thes. I. tab. 11. p. 223-229. et tab. 17. p. 297. seq. Eckel Vol. VI. p.101. Bellorius, aliique multi nummum exhibent. De verbo *diripio* vide etiam I. od. 9. 29. III. od. 5. 21. od. 28. 7. epod. 5. 46. 17. 78. 9 *Ianum Quirinum clausit*. Mss. omnes, et editiones veteres habent *Quirini*. Sed iam Passeratius apud Lambinum, (cui non displicet) coniiciebat, legendum *Quirinum*; inde Gronovius ad Svet. in Aug. 22., et sic

Rectum evaganti frena licentiæ

edidere Baxt. Cun. Ion., probante Oudendorp. ad eumdem Svet.: ita demum edidere Iani, et Oberlinus. *Ianum Quirinum* dici, probavit Iani, post Gronovium, ex Svet. l.c. Macrob. Sat.I.9. Fest. v. *Opima spolia*, Serv. ad Virg. VII. Æ. 610. Pro *Ianum*, *Eanum* reperit Passeratius in codice uno Romano; item Marcilius in suis; unde facile fieri posse *Fanum*, scribit Lambinus. *Clausit* vulgata omnium lectio; sed *clusit* emendat Cuningamus; quam haud dubie veram lectionem putat Iani; quod semper in hoc argumento scriberetur *clusit*, non *clausit*, in nummis, et in Inscriptionibus, ut apud Grut. p. 149. 4.; item in optimis codicibus apud Svet. l. c. (ubi vid. Oudendorp.), Florum IV. in fine, et alibi; ita ut credere debeamus, poetam lyricum huius tam et sollemnis, et priscæ, doctæque formæ hic non oblitum. At *Ianum Quirinum clausit* legendum alia ratione probabitur. Cum Svetonio utique faciunt Macrobius, Festus, et Servius; ut recta eius lectio omnino dicenda sit. *Ianum Quirinum* (inquit ille) *semel, atque iterum a condita Urbe ante memoriam suam clausum, in multo breviore temporis spatio, terra, marique pace parta, ter clausit* Augustus. Hæc Svetonium exscripsisse non dubito fere ad verbum ex autographo æreo Monumenti Ancyrani; nam ipse illius diserte meminit in Aug. c. ult.: *Indicem rerum a se gestarum, quem vellet* (Augustus) *incidi in aeneis tabulis, quæ ante Mausoleum statuerentur*. Hinc ex eo facile restituitur marmor, hac parte mutilum, a Chishull Antiq. Asiat. p. 187.: *Cum a condita Urbe Ianum Quirinum bis omnino clausum fuisse prodatur memori*AE. TER. ME. PRINCIPE. CLAVDENDVM. ESSE *decrevit Senatus*. In fine eiusdem Monumenti habetur, illud scriptum fuisse ab ipso Augusto, ipsumque mandasse, ut inscriberetur in vestibulo ædium suarum, et in Foro suo; et in principio marmoris legitur, revera illud incisum fuisse Romæ *in duabus aheneis pilis*; unde exscriptum Ancyranum marmoreum. Quis dubitet, Svetonium inde et sensum, et verba; et orthographiam excerpsisse? Augustus scripsit *clausit*, et *claudendum*. Cur Svetonius scripsisset *clusum*, *clusit*? Nec ita illum scripsisse, aut scribendum fuisse, evincitur ex allatis ab Iani argumentis. Nullibi enim constans

est scriptura in mss. sive Svetonii, sive aliorum; et quamvis promiscue hoc verbo *claudere*, et *cludere* uterentur Romani, vel hac in re, vel in aliis; certum est, Augustum prima forma usum; eaque etiam usum esse certum habeo coaevum Augusto Livium I. 8. n. 19., quum de eodem loquitur: *Bis deinde post Numae regnum clausus fuit* (Ianus): *semel Tito Manlio Cos. post Punicum primum perfectum bellum; iterum, quod nostrae aetati Dii dederunt, ut videremus, post bellum Actiacum, ab Imperatore Caesare Augusto, pace terra, marique parta. Clauso eo &c.* Usi sunt poetae Augusto familiares, eique gratum facientes, Virg. I. Æ. 294.: *Claudentur belli portae.* Ovid. I. ex Ponto el. 2. 126.: *Qui vincit semper, victis ut parcere possit; Clausit et aeterna civica bella sera.* Quidni etiam Horatius comis, et assentator aeque, dum Augustum alloquitur, cuius loquendi modos probe scire debebat, et observare? *Ianum* pariter dixisse Horatium, non *Fanum*, aut *Eanum* vix notandum; etsi *Ianus* etiam *Eanus* dictus a Cicerone de Nat. Deor. II. 27., et iuxta Cornificium apud Macrob. l. c. IANVM . . . AVGVSTVS habemus in Calendario Verrii Flacci, aevi Augustaei, mense Ianuario, in quo ad diem XI. ipse notat, ex S. C. Ianum clausum fuisse; sed ob lacunam deperditi fragmenti deest, fortasse, QVIRINVM. Vid. Foggin. p. 10. Nec facessit auctoritas Prisciani IV. c. 12. n. 64., qui scribit: *Ausus tandem Augustus Ianum Geminum cludere, bis ante se clusum*: hic enim non Monumentum Augusti exscripsit, sed Florum; et in orthographia ex lucerna grammaticali loquutus est; quum etiam pro *Quirinum* dixerit *Geminum*, quo nomine illud appellant Velleius Paterc. Dio Cassius, Plinius, Florus, Capitolinus, Macrobius, aliique. Porro *Quirinus* sollemne Iani, sanctum idem, et religiosum cognomen. Macrob. l. c.: *In sacris quoque invocamus Ianum Quirinum, quasi bellorum potentem; ab hasta, quam Sabini curim* (quirim) *vocant.* Festus, ex lege opimorum spoliorum, quam rex Numa edidit quum Iani Quirini Templum exstruxit; *Tertia spolia Iano Quirino agnum marem caedito.* Servius: *Idem* (Ianus) *Iunonius, Quirinus.* Errant ergo Marcilius, Sanadonus, aliique, dum hic Horatium scripsisse *Quirini* putant, quod ab Romulo conditum Templum fuerit; quum illud a Numa aedificatum unanimiter asserant Liv. l. c. Varro de L. L. IV. Plut. in Numa, et de fort. Rom. Florus I. 2. Sextus Aur.

Iniecit, emovitque culpas,
Et veteres revocavit artes;
Per quas Latinum nomen, et Italæ
Crevere vires, famaque, et imperî
Porrecta maiestas ad ortum
Solis ab Hesperio cubili.
Custode rerum Cæsare, non furor
Civilis, aut vis eximet otium;

Victor de Vir. Ill. 3. 10 *evaganti* V. A. D. Vp. A. Ch. A. C. An. A., alii mss. apud Lamb. Cruq. Torr. Pulm. Val. Iani; et ita Porphyrio, edit. Med. 1476. Venn. 1478. 1479. 1486. 1490. Flor. 1482. Lamb. Cruq. Torr. Fabr. Heins. Fab. Dacer. Bentl. Baxt. Cun. San. Ion. Talb. Val. Iani, Oberl. Wakef. Al. *vaganti*, *et vaganti*, *evagantique*, *vagantique*. 11 *emovitque* V. A. a 2. m. B. C. D. Vr. B. C. E. F. L. Vp. A. D. Va. B., alii mss. apud Lamb. Cruq. Torrent. Pulm. Talb. Val. Iani; ita Acron, et Comment. Cruq., ed. Princ. Mediol. 1476. Venn. 1478. 1479. 1490. Lamb. Cruq. Torr. Bentl. Baxt. Talb. Cun. San. Ion. Val. Iani, Oberl. Wakef. Al. *domuitque*, *demovitque*, *dimovitque*, *amovitque*, *evomitque*. 15 *ortum* V. B. C. Vr. B. Vp. E., alii mss. apud Lamb. Cruq. Pulm. Val. Iani; edd. Venn. 1483. 1490. Aldi 1501. Iuntæ 1503. Dionys. ab Harslo Lugd. 1538. Basill. Fabr. Mur. Lamb. Cruq. Torr. Steph. Heins. Rutg. Fab. Talb. Dacer. Baxt. Bentl. Ion. Val. Iani, Oberl. Combe, Wakef. Al. *ortus*. Quamvis apud Lucan. I. 543. *fugiente per ortus Sole*: IX. 419. *in ortus*: 666. 902. *ad ortus*; et passim apud alios; tamen hic rectius *ortum* postulat sonus, ut concursus quatuor *s* evitetur: et concinit Sallustius Cat. 37.: *Ea tempestate mihi Imperium Populi Romani multo maxume miserabile visum est: cui quum ad occasum ab ortu Solis omnia domita armis parerent*. 18 *eximet otium* V. A. B. C. E. F. G. Vr. B. C. a 2. m. E. a. 2. m. F. H. I. K. L. Vp. A. B. D. E. H. Ch. A. B. C. D. Cr. A. An. A., alii mss. apud Lamb. Pulm. Cruq. Talb. Iani, Acron mss. apud Bentl. Comment. Cruq. ed. Princ. Med. 1476. Venn. 1478. 1479. 1483. 1486. 1490. Flor. 1482. Aldus 1501. Dionys. ad Harsio Lugd. 1538. Locher. Ascens. Basill. Muret. Fabr. Gryph. Cruq. Torr. Steph. Rutg. Fab. Bond, Dacer. Baxt. Batt. Val. Combe. Al. *exiget*, quam lectionem dant præsertim

Non ira, quæ procudit enses,
Et miseras inimicat urbes.
Non, qui profundum Danuvium bibunt,

Heinsius, Talbot, Bentleius, et post huius argumenta etiam recentiores Cun. San. Ion. Iani, Oberlinus, Wakef.; quod sit verbum fortius, et aptius *vi*, ac *furori*; atque, iuxta Bentleium, quod *eximi* dici soleat de iis, quæ molesta sunt, ut curæ, metus, onus. Sed simplicius dici poterat, hic *eximet* idem esse, ac *adimet*, nempe subtrahet, auferet a nobis otium gratum, pacem, ac tranquillitatem publicam, finitis bellis: otium enim ita sonat hac in re. Cicero II. Agrar. c. ult.: *Nihil est tam populare, quam pax, tranquillitas, otium.* Sallust. Cat. 37., paullo ante citato: *Domi otium, atque divitiæ, quæ prima mortalis putant.* C. Nep. in Hamilc. 2.: *Tota Africa tantum otium reddidit, ut nullum in ea bellum videretur multis annis fuisse.* Idem in Timol. 3.: *Eo maximo bello tantum otium toti insulæ conciliavit, ut &c.* Et sunt *feriæ*, de quibus IV. od. 5. 37. Otium perniciosum recte diceretur *exigi*, seu expelli, eiici e republica, vel civitate; ut probant loca, Lucilii, *exacturum frigus*; et Novii: *Indigne exigor patria innocens*, a Lambino allata; non adimi, subtrahi iniuria, et per vim, ac furorem. *Eximere* hoc sensu, non Bentleiano, est apud Cic. de Amic. 7.: *Quod si exemeris ex natura rerum benevolentiæ iunctionem, nec domus ulla, nec urbs stare poterit.* Liv. IV. 18. n. 31.: *Et quum ibi quoque religio obstaret, ne non posset nisi ab consule dici dictator, augures consulti eam religionem exemere.* Sveton. in Othon. 6.: *Medium quoque tempus religio, et Seleucus exemit.* Plin. II. ep. 12.: *Quid enim miserius, quam exectum, et exemptum honoribus senatoriis, laboribus, et molestia non carere?* Sext. Aur. Vict. de Cæs. 20.: *Cohortes prætorias statim militia exemit.* 21 *Danuvium* Vr. E.; et legi in vetustioribus, ac celebrioribus mss. Lactantii de Mort. Persec. c. 14. testatur editor P. Abbas Paternò Castello p. 41. Ita nummi Traiani apud Occonem p. 202. 203. 204.: ita lapides apud Grut. p. 62. 5. 449. 3. 453. 1. 490. 2. 562. 3. 1125. 1. Marin. Arvali p. 77., qui pag. 368. 418. approbat, post Fabrett. de Col. Traiani pag. 234., et peculiari dissertatione Guarnerium, qui pag. 92. alia monumenta ad-

Edicta rumpent Iulia, non Getæ,
Non Seres, infidive Persæ,
Non Tanain prope flumen orti.
Nosque et profestis lucibus, et sacris,
Inter iocosi munera Liberi,
Cum prole, matronisque nostris,
Rite Deos prius apprecati,
Virtute functos, more patrum, duces,
Lydis remixto carmine tibiis,
Troiamque, et Anchisen, et almæ
Progeniem Veneris canemus.

ducit, in quibus DANVVIVS legitur; et opinatur cum Marsilio, ita nominatum primis temporibus fuisse; postea etiam *Danubium*. 22 *rumpunt*. 24 *Tanaim*.

25 *Nosque profestis* pauci mss. apud Iani; et ita Cuning. et Iones. Sed bene notat Iani, et abesse non posse per sententiam. 30 *Lydis remixto carmine tibiis*. Carmen hic est laudatio funebris, de qua diximus ad II. od. 1. 38.; et quæ canebatur; ut in funere eiusdem Augusti apud Sveton. in eius vita c. ult.: *Canentibus neniam Principum liberis utriusque sexus*. Tibiæ ergo Lydæ, vel potius earum modus, non iliæ erant, quibus læta cantabantur, vel læti earum cantus; ut post Acronem, aliosque Scholiastas, exponunt vulgo Interpretes; sed tibiæ querulæ, de quibus III. od. 7. 30.: hæ nimirum luctui conveniebant, et memoriæ defunctorum; atque ad earum modum canebatur laudatio. Apuleius Met. IV. in fine: *Iam teda lumen atra fuliginis cinerem arcessit; et sonus tibiæ Zygia mutatur in querulum Lydium modum; cantusque latus hymenæi lugubri finitur ululatu*. Alio deinde læto modo prosequentes, laudes canebant Troianorum; quatenus inde origines gentis Romanæ ducebantur; sed in primis Anchisen, et Veneris progeniem, posteritatem, hoc est gentem Iuliam, quæ per Iulum ab Ænea, Anchisæ, et Veneris filio, descendere credebatur, credique volebat. Vid. ad III. od. 3. 69. et Carm. sec. 49. seqq.

Q. HORATII FLACCI EPODON LIBER.

ODE I.

AD C. CILNIVM MAECENATEM.

Ei ad bellum Actiacum profecturo comitem se offert; de sua salute sic minus sollicitus.

Ibis Liburnis inter alta navium,
  Amice, propugnacula,
Paratus omne Cæsaris periculum
  Subire, Mæcenas, tuo.
Quid nos? quibus te vita si superstite
  Iucunda; si contra, gravis?
Utrumne iussi persequemur otium
  Non dulce, ni tecum simul?

2 *Alta navium propugnacula* sunt naves turritæ, seu turribus munitæ, de quibus passim scriptores, Virgil. VIII. Æ. 693. Cæsar de B.Civ. III. 5. 9. Appian. de B.Civ. lib.5. Flor.IV. 11. Veget. IV. 44., aliique. Earum exemplum habemus in marmore Musei Vaticani; in achate nigricantis coloris apud Borionum Collect. Rom.ant. tab. 73.; In alia gemma Musei Florentini apud Gorium t. II. tab. 50.; et in vitro antiquo sardi coloris Musei eiusdem Gorii; quas copiose illustrat, et de hisce navibus agit Iulianellus in Symb. litterar. Gorii Dec. 2. vol. 10. Romæ 1754.; ubi etiam de iisdem navibus legitur pag. 3. seqq. epistola Io. Rin. Carlii. Ante de eodem argumento aliqua dederant Venutus ad dictam Borioni gemmam, Lazarus Bayfius de Re nav. pag. 61. ed. Paris. Scheff. de Mil. nav. II. 2. 5 *Vita si superstite* V. A. C. E. F. Vr. B. C. a 2. m. D. E. F. I. K. Vp. F. Va. B. D., alii mss. apud Pulm. Torr. Talb. Bentl. Combe, ed. Flor. 1482. Ven. 1492.; Ita Porphyrio, Mancin. Bentleius, qui multis probat, Baxt. Cun. Gesn. Oberl. Combe, Wakef. Al. *vita sit superstite*, vel *vita superstite*.
7 * *prosequemur* Vr. K. *persequamur* Vr. I. K. Va. D.

An hunc laborem mente laturi, decet
Qua ferre non molles viros?
Feremus: et te vel per Alpium iuga,
Inhospitalem et Caucasum,
Vel Occidentis usque ad ultimum sinum,
Forti sequemur pectore.
Roges, tuum labore quid iuvem meo,
Imbellis, ac firmus parum?
Comes minore sum futurus in metu,
Qui maior absentes habet:
Ut adsidens implumibus pullis avis
Serpentium adlapsus timet,
Magis relictis; non, ut adsit, auxilî
Latura plus præsentibus.
Libenter hoc, et omne militabitur
Bellum in tuæ spem gratiæ:
Non ut iuvencis illigata pluribus
Aratra nitantur mea,

10 *Quam ferre*. 12 *Caucason* Cuning., et ita Vr. I. 15 *laborem*. 19 *sim* Nic. Heins. 21 *non, uti sit, auxilî* quidam mss. et Bentl. 26 *Aratra nitantur mea* V. A. Vr. G. I. Ch. A. C., alii mss. apud Lamb. Bersm. Canter. Nov. lect. V. 20. Bentl. Val. Combe, et ita Dan. Heinsius, Marcil. Bentleius, qui probat; quia possessivum *meus* cum propiore nomine coniungi debet; nec duplex adiectivum *iuvencis* rectius convenit. Hypallage est: *aratra mea illigata iuvencis pluribus*, pro *iuvenci plures illigati aratris meis nitantur*: et sensus est, ut plurima iugera agri possideam; etenim pro modo iugerum tot boum iuga requirebantur; ut docet Varro de Re rust. I. 19. Al. *meis*. 26 *nectantur* Cr. A., alii mss. apud Fabr. Torrent. Bentl. Val. Combe. Sed bene cum aliis *nitantur*. Nam terra gravis est optima, Virg. II. G. 254.; pinguis, et robustissima iuxta Columell. II. 2., quæ ideo validis iuvencis proscindenda, Virg. ib. 237.; et in hoc *conantur*, et *nituntur* boves, ut ait idem Columella l. c.: *Nam illud, quod in quibusdam provinciis usurpatur, ut cornibus illigetur iugum, fere repudiatum est ab omnibus*,

Pecusve Calabris ante sidus fervidum
Lucana mutet pascuis ;
Nec ut superni villa candens Tusculi

qui praecepta rusticis conscripserunt, *neque immerito*. Terris pinguibus, gravibus, et robustissimis opponuntur exiles, et leves, quae non aratro proscinduntur; sed finduntur sarculo, de quibus I. od. 1. 11. Male aliquos legere *alligata*, patet vel ex hoc Columellae loco. Vid. infra od. 3. 11. 28 *pascuis* V. A. C. E. F. H. Vr. B. C. E. H. Vp. D. E. F. Ch. A. Cr. A. Va. A. B., alii mss. apud Lamb. Cruq. Torr. Pulm. Bersm. Talb. Bentl. Val. Combe, ed. Princ. Medd. 1476. 1477. Venn. 1478. 1479. 1509. Iuntae 1503. Bentl. Cun. Val. Wakef. Bentleius hanc lectionem praefert, ne in tribus continuis epodis eadem exeat terminatio; quod vitium sedulo evitare noster solet. Hic etiam est hypallage: *Lucana Calabris pascuis*, pro *Calabra pascua Lucanis*; ut bene monet vetus Scholiastes, Baxterus, et alii. Nam in Calabria, et Apulia, oves hibernabant; aestivatum veniebant in Lucaniam montuosam, in Samnium, ad Reatinos montes, sive Sabinos; teste Varrone de Re rust. II. 1. et 2. III. in fine. In Bruttiis, et Lucania saltus erant. Sen. de Tranq. an. c. 2.; et *Deus pascua hibernis aestiva substituit*. Idem de Benef. IV. 6. Vid. II. epist. 2. 177. Burmann. de Vectig. Pop. Rom. c. 4. 29 *Neque* Bentl. et Cuning. ex pluribus vett. edd.; sed potius amore novitatis. 29 *superni villa candens Tusculi*. Contra mss. codicum, et editionum omnium fidem, temere, et contra loci veritatem Bentleius emendat, ac legit *supini*; deceptus Cluverii assertione, qui Ital. ant. lib. 3. p. 942. affirmat, Tusculum situm fuisse in clivo leviter assurgente; ideoque putat *supinum* Tusculum dici debere ut Tibur III. od. 4. 23. Hoc de hodierno Tusculo, *Frascati*, dici quidem potest; at vetus in monte supremo situm erat, ut testantur scriptores omnes ab ipso Cluverio allati, et notat Acron, cuius aevo adhuc exstabat, tantum anno 1191. funditus a Romanis eversum; et ruinae id comprobant a me pluries visae; quidquid in contrarium asserat adnotator Cluverii Holstenius p. 190. Sub ipso, Romam versus, et hinc longe, lateque visebatur Luculli villa *candens*, seu deal-

Circæa tangat mœnia.
Satis, superque me benignitas tua
Ditavit. Haud paravero,

bata, non Tiburtino lapide, vel marmore, et immensa; ut etiamnum Romæ visuntur ædes Tusculanæ, etsi minores. Sen. epist. 89.: *Omnibus licet locis tecta vestra splendeant; alicubi imposita montibus, in vastum terrarum, marisque prospectum; alicubi ex plano in altitudinem montium educta*. Vid. III. od. 29. 8. Æque ineptit Gesnerus, qui interrogat, an *supernum* Tusculum sit *superius* Tusculum, forte arx antiqua, ubi villa, quæ continuari posset ad ipsam urbem Tusculum, a Telegono Circes ex Ulysse filio conditam? Quod eo minus dici potest de villa Luculli; quum ipse apud Cicer. de Leg. III. 13. diceret, *duo se habere vicinos, superiorem equitem Romanum, inferiorem libertinum; quorum quum essent magnifica villa*. 29-30 *villa candens Tusculi Circæa tangat mœnia*. Hæc est celeberrima Luculli villa, de qua Cicero l.c.et de Finib.III. 2.Plutarchus in eius vita; ubi scribit: *Alias quoque ædes habebat excelsas in Tusculano, et vastissimas, de quibus, tamquam de specula omnem circa regionem prospiciebat, cum cenationibus, xystis, et subdialibus ambulationibus plurimis*. Quam maxima erat, et politissima; quæ omnem modum agri excedebat, et quæ pessimo publico ædificata dicebatur. Vid. Varron. de Re rust. I. c. 2. 10. c. 13. 7. III. c. 4. 3. Colum. I. c. 4. 6. Illius immensas murorum reliquias etiamnum indicant Antiquarii. Vid. Kircher. Lat. vet. et nov. par. 2. c. 5. Vulp. vet. Lat. VIII. l. 14. c. 4. p. 109. seqq., qui existimant, decimum ferme milliare agrum Lucullanum in gyrum se se extendisse; quem tamen ædificiis, ut plurimum, occupatum fuisse novimus, ad delicias; quum Plinii XVIII. 6. testimonio, Censores de illo protulerint; quod plus spatii in eo verrendum esset, quam arandum. Aliam villam æque insanam, cum piscinis, habebat idem Lucullus prope Circæum montem, et mare, de qua Vulpius p. 112. Eius pariter adhuc visuntur ruinæ ad lacum; et inde paucis ab hinc annis erutæ insignes marmoreæ statuæ, aliaque monumenta, de quibus dixi in Hodœporico ad Ostiam urbem p. 4. Hinc Poetæ sensus est: Non militabo tecum, ut acquiram; vel, ut des mihi has Luculli vil-

Quod aut avarus, ut Chremes, terra premam;
Discinctus aut perdam ut Nepos.

ODE II.

Alphius fœnerator, velut artis suæ pertæsus, laudat vitam rusticam; sed avaritia victus, ad ingenium, et pristinam vivendi rationem redit.

Beatus ille, qui procul negotiis,
Ut prisca gens mortalium,

las, et, quod eas intercedit, territorium: seu, ut dites me in immensum sive agris optimis, sive ovibus, et pascuis, sive villis. Non tantum hyperbolice loquitur Horatius, ut putat Glareanus; sed ex vero: alludens ad innumeras Romanorum divitias, possessiones, et latifundia ultra, citraque mare, ad quas etiam respicit I. od. 1. 10. II. od. 2. 10. III. od. 16. 26. seq. et 39. IV. od. 9. 45. seqq. Petron. c. 48.: *Suburbanum dicitur confine esse Tarracinensibus, et Tarentinis; nunc coniungere agellis Siciliam volo, ut quum Africam libuerit ire, per meos fines navigem.* Et c. 77.: *Tu latifundia possides . . . Quod si contigerit fundos Apulia iungere, satis vivus pervenero.* Sen. de Benef. VII. 10.: *Ob miserum, si quem delectet sui patrimonii liber magnus, et vasta spatia terrarum colenda per vinctos, et immensi greges pecorum per provincias, ac regna pascendi; et familia bellicosis nationibus maior; et aedificia privata laxitatem urbium magnarum vincentia.* Et fusius epist. 89. Lipsius de Magnit. Rom. lib. 2. c. 15. 30 *Circa tangat mœnia.* Simile cuiusdam morientis desiderium in marmore apud Brissonium de Form. VII. pag. 700. et Grut. p. 879. 4., cum varietate: VALE. CONIVX. VALETE. NATI. VALEAT. TIBVR. PATRIA. VLTIMA. Q. LAELII. MORIENTIS. DECRETA. HAEC. SVNT. VT. TIBVRTINAE. DOMVS. SVBVRBANI. FVNDI. ET. PRAEDIA. NOMENTAN. MOENIA. TANGERENT. 34 *Nepos.* Vid. I. sat. 8. 11.

1 *Beatus.* Fortasse Poeta respicit ad oraculum Apollinis, de quo Solin. c. 8. in fine, edit. Francf. 1603., vel

Paterna rura bobus exercet suis,
  Solutus omni fœnore:
Neque excitatur classico miles truci,
  Neque horret iratum mare;
Forumque vitat, et superba civium
  Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine
  Altas maritat populos;
Aut in reducta valle mugientium
  Prospectat errantes greges;
Inutilesque falce ramos amputans,
  Feliciores inserit;
Aut pressa puris mella condit amphoris;
  Aut tondet infirmas oves.
Vel, quum decorum mitibus pomis caput

2. in fine, edit. Salmasii: *Solum certe beatum Cortina Aglaum iudicavit, qui in angustissimo Arcadia angulo pauperis soli dominus, numquam egressus paterni cespitis terminos invenitur*. Vid. II. epist. 1. 139. 3 *bubus*. Vid. Carm. secul. 45. 5 *Nec*. 5 * *ut miles* V. B. C. D. F. Vp. F. Ch. C. Va. B. Vid. I. sat. 1. 29. *Classico miles* bene etiam apud Mar. Victorin. Putsch. c. 2575., et Atilium Fortunatian. c. 2674. 6 *Nec* Vr. C. I. Ch. A. C. Bentl., alii. 10 *Altas*. Marcil. et Dacerius notant, aliquos edere *albas*; optimeque eos refutant. Populus *alta* pariter dicitur a Tibullo I. el. 4. 30.; *celsa* a Phædro III. 17. 4.; *procerissima* a Cic. de Leg. I. 5.: neque *alba*, sed *nigra* vitibus adhibetur. Plin. XVII. 23. 11 *Aut*. Hos duos versus postposuerunt duobus sequentibus Georgius Fabricius, et Henricus Stephanus, deinde Baxterus, Cuning. Sanad. Oberlin. Wakef. Klotz, alii, contra omnium mss. fidem; quod versus de maritatione vitis continuo sequi debeant illos de insitione, propter argumenti cognationem: inepta ratione; nam, ut bene notat Bentleius, maritatio fit autumno, insitio vere, iuxta Columellam, aliosque. Quidni eadem ratione hisce versibus appendimus et versus 17. ad 22.? Quis non videt Alphium fœneratorem agere, non proprie agricolam; atque ex affectu saltuatim loqui de omnibus? Bentleius, quem

Autumnus agris extulit,
Ut gaudet insitiva decerpens pyra,
Certantem et uvam purpuræ,
Quîs muneretur te, Priape, et te, pater
Silvane, tutor finium!

sequitur Cuningamius, legit *inutilesve*, nulla auctoritate, aut necessitate. 18 *agris* V.A.B.C.E.Vr.B.C.D.E. a 2. m. F. G. a 2. m. H. K. Vp. A. B. E. Ch. A. B.C. Va. A. B., alii mss. apud Lamb.Cruq.Pulm. Bentl.Combe, ed. Princ. Med. 1476. Venn. 1478. 1779. Acron ms. Porph.; et ita Brod. Bentl. Cun. San. Wakef. Al. *arvis*. Virgil. II.G. 5.: *Tibi pampineo gravidus Autumno floret ager*. Vid. IV.od. 7. 11., et Drakenb. ad Sil. Ital. V. 260., ubi notat, sæpe in priscis libris turbari has voces *ager*, et *arvum*. Quamquam eædem pro synonymis habeantur tum apud Horatium sæpe, tum apud alios omnes; tamen longe latior est significatio *agri*, quam *arvi*, quod proprius ad cerealium culturam destinatur; *ager* ad omnes fructus, ut apud scriptores rei rusticæ, Ciceronem, Tibullum, Ovidium, in Pandectis, aliisque scriptoribus. Vid.Auson. Popm. de Differ. verb. v.*Ager*, et *Arvum*. Autumnus, anni tempestas, qui in antiquis monumentis, sive virili, sive feminea specie repræsentatur cum suis fructibus vel in sinu, vel in cornucopiæ, vel cum corona, quam pomosam vocat Propert. IV. el. 2. 17. 19 * *At gaudens insitiva decerpit pira* V. C. a 2. m. 20 *uvam purpura*. Vid. II. od. 5. 11. Vr. E. a 2. m. et mss. quatuor apud Cruq. *purpura*; sed bene *purpuræ*, dativo casu, Græce, ut infra od.11.18.II.sat.5.19.
21 *Quîs* Cun. *Queis* San. Al. *Qua*, facili exscriptoris lapsu, ut álibi sæpissime, et supra od. 1. 10. *Qua* referretur ad solam uvam; sed sensus etiam ad pyra, aliaque poma referri debet; nam Priapus, et Silvanus custodes erant hortorum pomiferorum. In marmore apud Boissard. Ant.Rom. par. VI. p.73. Tomasin. de Donar.c.26. p.172. Cuperum in Inscripr. et mon.ant. post Apoth.Hom.p.298. Grut.p.95.2.Burmann.Anthol.Lat.I.p.715. Priapo dicitur:
DVM. TVA. POMIFERVM. CVSTODIA. PROTEGET. HORTVM
TERROR. ET. INFESTIS. FVRIBVS. INGVEN. ERIT
et in alio apud eumdem Tomasin. c. 24. p. 160. Broukhus. ad Tibull. edit. Patav. 1749. p. 338. Deus ille vo-

Libet iacere modo sub antiqua ilice,
Modo in tenaci gramine:
Labuntur altis interim rivis aquæ;
Queruntur in silvis aves;

catur ASSIDVVS. CVSTOS. RVRIS; eidemque dicantur poma in epigr. 16. apud Burmannum l.c.II.p.493.epigr. 21. p.497. Ibidem apud Tomasin. statua Silvani gerit in sinu uvam, poma, pyra, aliosque fructus, cum inscriptione in basi: SILVANO. SANC. SACR., et in gemma apud Gorium Mus. Flor. I. tab. 95. 9. Silvanus, aut Vertumnus, eosdem, aliosve fructus sinu continet: et *arvorum, pecorisque Deus* dicitur a Virg. VIII. Æ. 601. Tibullus I. el. 1. 23. 24. de Priapo similiter: *Pomosisque ruber custos ponatur in hortis, Terreat ut sæva falce Priapus aves*. Vid. I. sat. 8. 25 *rivis* V. A. C. E. H. Vr. B. C. a 2. m. E. G. K. Vp. B. F. Ch. C. Va. A. B. a 2. m. C., meliores Lamb. Cruq. Torr., alii apud Val. Combe, edd. Venn. 1478. 1486. Baxt. Val. Sandby. Lambinus, Cruq. Torr. laudarunt quidem lectionem; sed non admiserunt in textum. *Ripis* V. B. D. F. I. Vr. A. C. D. E. I. Vp. A. C. D. E. Ch. A. B. Cr. A., alii mss. apud Lamb. Cruq. Torr. Val., ed.Princ. Med. 1476. Flor.1482. Venn.1479. 1490. 1492. 1509. 1514. 1546. Aldi 1501. Iuntæ 1503. Chapuis Paris. 1503. Argentor. 1515. Dion. ab Harsio Lugd. 1538. Mur. Basill. 1527. et aliæ, Gryph. Lamb. Cruq. Pulm. Torr. Henr. et Rob. Steph. D.Heins. Bond, Bentl. Chabot, Dacer. Cun. Maitt. San. Gesn. Batteux, Oberl. Combe, Wakef., et vulgo fere omnes. Bentleius, qui hanc lectionem propugnat, huc adducit nostrum I. od. 2. 18.; sed sensu longe diverso ibi loquitur Horatius, de fluvio exundante, et ripas superante; ut in eodem casu apud Plinum VIII. epist. 17.: *Tiberis alveum excessit; et demissioribus ripis alte superfunditur*. Deinde addit Bentleius, sibi placere *ripis*, quia autumno, quum arescunt *flumina*, non *alti* sunt *rivi*, sed *alta ripa*; quod laudat, et sequitur Gesnerus. Affert Bentleius etiam Lucretium II. 260. seqq.: *Nec teneræ salices, atque herba rore virentes; Fluminaque ulla queunt, summis labentia ripis, Oblectare animum, subitamque avertere curam*. Sed Lucretius alio sensu loquitur de aquis puris amnium, quæ vaccas ad biben-

Fontesque lymphis obstrepunt manantibus ;

dum invitarent ; ut etiam Ovid. Am. II. el. 17. 31. Val.
Flacc. IV. 402. Quinctil. Inst. Orat. XII. 2. ab eodem
allati, de fluminibus loquuntur ; ripasque dixit Lu-
cretius pro alveo, ut Ovidius: *Sed neque diversi ri-*
pa labuntur eadem, Frigidus Eurotas, populiferque Pa-
dus. Et III. el. 6. 19. seq.: *Tu potius ripis effuse capaci-*
bus amnis, Sic aeternus eas; labere fine tuo. Ideoque ri-
pæ apud Horatium flumen supponerent, ut Bentleius,
et Rappoltus contendit. At Horatius non flumina de-
siderat, nec laudat poetice in modicis prædiis rusti-
cis ; multoque minus ea laudare hic posset, de qui-
bus Quinctilianus: *Ut vis amnium maior est altis ri-*
pis, multoque gurgitis tractu fluentium; quam tenuis
aquæ, et obiectu lapillorum resultantis; sed perpetuo
laudat *rivos*, ut I. od. 29. 11. 12. II. od. 3. 11. 12. III.
od. 13. 6. 7. od. 16. 29. od. 29. 22. epod. 16.47. seq. I.ep.
10. 6. 7. 21. ep. 14. 29. 35. ep. 16. 12. ep. 18. 104. ; quo
modo pariter vitam rusticam laudibus efferens Theo-
critus supra allatus, Ovid. de Rem. am. I. 177.: *Respice*
labentes iucundo murmure rivos. Virg. in Cul. 146-159.
Claudian. I. in Ruffin. 214.: *Hic avium cantus, lab entis*
murmura rivi. *Rivis* autem *altis* dixit, pro ab altis mon-
tibus, ut I.od.29.10.seqq.: *Quis neget arduis Pronos relabi*
posse rivos Montibus: epod. 16. 47. seq.: *Montibus al-*
tis Levis crepante Lympha desilit pede. Catull. LXVII.
57. seq.: *Qualis in aerii pellucens vertice montis Rivus,*
muscoso prosilit e lapide. Et Colum. X. 144.: *Nec sum-*
mo nemoris labuntur vertice rivi. Ita labentes aquæ le-
niter strepunt. Virg. I. G. 109.: *Ecce supercilio clivosi*
tramitis undam Elicit: illa cadens raucum per levia mur-
mur Saxa ciet. Idem, seu alius auctor, in Copa v. 12.
ap. Burmann. Anthol. Lat. I. p. 712.: *Est strepitans rau-*
co murmure rivus aqua. Vid. I. epist. 10. 21. Quod mur-
mur, cum alio fontium murmure, et querulo, seu
molliculo, et dulci avium cantu, (non fluminis ab
alto cadentis strepitus, qui alia obrueret, et somnum
averteret ; et tantum, si leniter strepat, illum conci-
liat, ut Ticinus apud Sil. Ital. IV. 86. seqq.) suadebit
inire somnum illi, qui *interim* iacet sub antiqua ili-
ce, vel in tenaci gramine: *Prope rivum somnus in um-*
bra, I. epist. 14. 35.: *Mollesque sub arbore somni*, Virg.

Somnos quod invitet leves.

II. G. 470.: Ovid. III. Fast. 17. seq.: *Dum sedet, umbrosa salices, volucresque canora, Fecerunt somnos, et leve murmur aqua*. XI. Met. 602. seqq.: *Saxo tamen exit ab imo Rivus aqua Lethes, per quem cum murmure labens Invitat somnos crepitantibus unda lapillis*. Tibull. I. el. 2. 78.: *Soporem Nec sonitus placida ducere possit aqua*. Celsus III. 18.: *Confert etiam aliquid ad somnum silanus* (fonticulus artificialis) *iuxta cadens*. Saxo Grammat. IV. Hist. Danor. p. 57.: *Loci specie delectatus, quieti consuluit, iucundiore rivi strepitu somni cupidinem provocante*. Vetus epigramma in marmore Romano apud Schradæum Monum. Ital. pag. 198. v. 1. 2. Burmannum l. c. p. 475.:

QVOD . BLANDO . FACILEM . PRODVCIT . MVRMVRE . SOMNVM
QVAE . CADIT . ET TREMVLOS . EFFICIT . VNDA . LACVS

et in alio marmore apud Tomasin. de Donar. c. 26. p. 171. Bonad. I. 122.:

HVIVS . NYMPHA . LOCI . SACRI . CVSTODIA . FONTIS
DORMIO . DVM . BLANDAE . SENTIO . MVRMVR . AQVAE

Hic liquidus est, simplexque Horatii sensus; quin vel ad æstatem, vel ad autumnum respiciat, ut sibi fingunt Bentleius, et Gesnerus; neque de fluminibus, aut de riparum altitudine loqui ad rem erat. 27 *Frondesque lymphis obstrepunt* Marklandus, Bowyer. et Wakef. ex ingenio audaci, extraneisque aliorum auctorum parallelis, ut Propertii IV. el. 4. 4.: *Obstrepit arbor aquis*: Horatii IV. od. 14. 48.: *Obstrepit Oceanus Britannis*; similibusque, quæ congerit Wakef., et notat Burmannus ad hunc Propertii locum, edit. Sant. p. 767.; ut hic sit dativo casu, *frondes obstrepunt lymphis*, vel *arbores aquarum susurris respondent*. Sed non viderunt critici, fontes suis aquis manantibus, ablativo casu, obstrepere iacenti sub antiqua ilice, aut in tenaci gramine, ut illi somnum concilient: quod bene notaverat Sanadonus contra Dacerium, qui *obstrepunt* iungebat *avibus*. Fortasse imitatur Horatius Theocritum Idyll. VII. 135. seq.: *Multa autem nobis supra caput quatiebantur Populique, ulmique, et prope sacer rivus, Nympharum ex antro defluens, murmurabat*. Et Ovid. III. Fast. 17. seq.: *Dum sedet, umbrosa salices, volucresque canora, Fecerunt somnos, et leve murmur aqua*. Nec obstat, quod iam an-

At, quum tonantis annus hibernus Iovis
  Imbres, nivesque comparat,
Aut trudit acres hinc, et hinc multa cane
  Apros in obstantes plagas;
Aut amite levi rara tendit retia,
  Turdis edacibus dolos;
Pavidumque leporem, et advenam laqueo gruem,
  Iucunda captat præmia.
Quis non malarum, quas amor curas habet,
  Hæc inter obliviscitur?
Quod si pudica mulier in partem iuvet
  Domum, atque dulces liberos;
Sabina qualis, aut perusta solibus
  Pernicis uxor Appuli;

te rivos aquarum induxerit Poeta, ut obiicit Bowyerus; nam et rivi, et fontes insimul conveniunt prædiis rusticis; neque hic *lymphis manantibus* locus esse potest sine *fonte*, vel saxo, unde emanent; quum ad aquas rivorum, vel etiam fluminum, si placet, referri nequeant, quæ labuntur, non manant; ipsæ vero obstrepunt manando. 31 * *multo cane* Vr. G. I. Vp. C. a 2. m. Canes venaticos etiam feminino genere enunciat Apul. Met. VIII. post init.: *Et primum quidem canum procaciores, quæ cominus contulerant vestigium, genis hac illac iactatis, consectus interficit*. Vid. infra od. 5. 23. et 58. 35 *Pavidumve* Bentl., nulla auctoritate, aut necessitate, et Val. 37 *Quis non malorum, quas* editio Aldina 1501. quam laudant Georg. Fabric., et Theod. Pulmann.; et ita edit. 1515. Argentorati, et Basil. 1527. 39 *Quid si* V.A.H., aliqui apud Lamb. et Henr. Steph. *Quo si* ed. Ven. 1552. Ioann. Gryphii. *Quid? si* Vp. A., unus apud Val. *Iuvans* ex ingenio Turneb. Advers. XII. 15., quem sequitur D. Heins., et Cun., addens ex MS.; et ita Val. Cuningamium sequitur more suo Sanadonus. Sed hæc emendatio lædit, ac minuit sensum Poetæ, qui non supponit, mulierem iuvare domum, atque dulces liberos; sed hoc officium ut potius, primum enumerat, *quatenus*, *si* id exerceat uxor, aliaque sequentia obeat insimul; non *si* primum *exstruat focum*; quod fere puerile esset.

Sacrum vetustis exstruat lignis focum,
  Lassi sub adventum viri;
Claudensque textis cratibus lætum pecus,
  Distenta siccet ubera;
Et horna dulci vina promens dolio,
  Dapes inemtas apparet;
Non me Lucrina iuverint conchylia,
  Magisve rhombus, aut scari,
Si quos Eois intonata fluctibus
  Hiems ad hoc vertat mare:
Non Afra avis descendat in ventrem meum,
  Non attagen Ionius
Iucundior, quam lecta de pinguissimis
  Oliva ramis arborum;
Aut herba lapathi prata amantis, et gravi
  Malvæ salubres corpori;
Vel agna festis cæsa Terminalibus,
  Vel hœdus ereptus lupo.
Has inter epulas, ut iuvat pastas oves
  Videre properantes domum!
Videre fessos vomerem inversum boves
  Collo trahentes languido!

43 *Sacrumque* Lamb. ex ingenio: *Sacrum et* Muret. nulla data ratione. Ita Zeun. ex edit. Venet., et Val. ex sex mss.; sed non advertunt, tunc legendum supra *iuvet*, non *iuvans*; ut iam notaverat Lambinus. Nec si legas *iuvet*, addenda erit copulativa *et*, ut contendit Sanadonus, Zeun., et alii post Lambinum; quæ neque Latine est necessaria, neque Horatiana ratione. Vid. III. od. 24. 40. IV. 9. 40. seqq.; cuius præsertim loci meminisse debebat Sanadonus, qui *et* apponit tantum post *vultu*; et hic v. 61. seqq. 50 *scauri* errato manifesto scriptorum. 52 *verrat* N.Heins., quem refutat Bentl. 53 *Afra avis*, gallina Numidica, nobis *gallina di Faraone*, de qua plura dabit Bochart Hieroz. II. lib. 1. c. 19. col. 133. 54 *Ionicus*. Vid. III. od. 6. 21. 56 *Oliva*. Vid. I. od. 31. 15. 59 *casa festis agna* Ios. Scaliger. 60 *exceptus* Acron ms. 63 *fessas* Cun. Vid. infra od. 9. 22.

Positosque vernas, ditis examen domus,
Circum renidentes Lares!
Hæc ubi loquutus fœnerator Alphius,
Iam iam futurus rusticus,
Omnem redegit Idibus pecuniam;

66 *Circum Lares*, id est circa focum familiarem, in medio situm, non ad murum. Cato c. 143. Colum. XI. 1. 19. De hoc modo, et de veterum caminis plura scripsi ad Winkelm. Storia delle arti del dis. III. p. 209. seqq. 67 *Hæc ut* Cun. 67 *Alphius* V. K. Vr. A. C. K. Vp. A. D. E. Ch. B. Cr. A. Va. A. B. C., ed. Princ. Med. 1476. Venn. 1478. 1479. 1490. 1492. 1509. 1520. 1546. 1573. 1590. aliæque, Aldus 1501. Iunta 1503. Chapuis Paris. 1503. Argentor. 1515. Basill. 1527. 1531. aliæque, Frib. 1536. Gryph. Lamb. Cruq. Torr. R. et H. Steph. Parth. Chabot, Bond, Talb. Xilander, D. Heins. Tarteron, Maitt. Batteux, Desprez, et Acron ms. *Alfius* alii mss. nostri, et recentiores editores, Baxt. Bentl. Cuning. San. Gesn. Val. Oberlin. Combe, Wakef., aliique, nulla data ratione. Nihil certi ex marmoribus eruitur; nam apud Fabrett. p. 91. 699. et alibi, apud Bianchi Marini Cremon. p. 134. Passioneum, de Vita, Marinum, aliosque, *Alfius*. Ita et apud Grut. sæpe; sed etiam sæpissime *Alphius*; ut videre est in eius indice. Rectius *Alphius*, quia ex Græco Ἀλφειός. Alphius etiam scribitur apud Columellam, de quo mox: et poeta Avitus Alphius apud Terentian. Maur. de Metr. in Putsch. c. 2437., et apud Mar. Victorin. ibid. c. 2585. 69 *Omnem redegit idibus pecuniam* V. A. B. C. D. E. K. Vr. A. B. D. E. G. H. K. L. Vp. C. E. F. Vo. A. Ch. A. B. Cr. A. Va. A. C. D., alii mss. apud Lamb. Cruq. Pulm. Torr. Bentl. Combe, edd. Venn. 1483. 1486. 1492. 1514. 1520. Flor. 1482.; et ita Acron ms. Comment. Cruq. Cruq. Dacer. Bentl. Baxt. Gesn. Batt. Maitt. Oberl. Combe, Wakef. Al. *relegit*, quam lectionem defendit Pithœus præ aliis, Advers. l. 2. c. 4., exiguis argumentis. Aliam vero Bentleius strenue, multis locis a Cicerone petitis, a Livio, Plinio iuniore, Quinctiliano, Eutropio, atque ex Pandectis. Et sane *redigere* verbum technicum est, et iuridicum, apud Ictos perpetuum, ut plurimis locis ex iisdem Pandectis confirmari posset; inter quæ videas l. 13. l. 35. princ. de Neg. gest. l. 2. l. 9.

Quærit Calendis ponere . 70

Qui pot. in pign. l. 1. §. 4. Ususfr. quemadm. cav. l.58. §. 1. de Usufr. et quemadm. l. 2. §.ult. de Cur. bon.dand. l. 26. l. 38. l. 51. Famil. erc. l. 5. §. 4. de Carb. ed. l.46. de Usur. l. 68. de Fideiuss. l. 58. §. 6. ad Sc. Treb. l.48. §.15. de Furt.l.88.de Solut. et lib. l.34.de Reg. iur. Africanus in l. 64. in fine, de Legat. 3.: *Quin etiam illud quoque putem defendi posse : ut non modo a debitoribus exacta pecunia ; sed quacumque de causa redacta , eidem tamen rationi fuerint destinata , fideicommisso cedant* . l. 20. §. 6. de Hered. petit., ubi Senatusconsulti verba referuntur : *Consules censuerunt , placere , redacta ex pretio rerum venditarum pecunia usuras non esse exigendas* : quæ verba exponens Ulpianus §. 15. addit : *Redacta , inquit , pecunia ex pretio rerum venditarum . Redactam sic accipimus , non solum iam exactam ; verum et si exigi potuit , nec exacta est* . Denique l. 5. §. 2. de Solut. et lib., in qua legitur rescriptum Imperatorum Septimii Severi , et filii Antonini Caracallæ : *Imperator Antoninus cum Divo patre suo rescripsit : Cum distractis pignoribus creditor pecuniam redigit , si sint usuræ debitæ , et alia indebita etc.* Nullibi inveni *relegere* hac significatione . *Omnem pecuniam Idibus* redigebat Alphius : quod ut clarius exponatur ; notum vel ex nostro Horatio I. sat. 3. 87., fœneratores solitos , ut plurimum , pecunias dare ad usuram ; usuras , et ipsum caput severiores exegisse quibusque Calendis : notum ex legibus 158. de Usufr. l. 7. §. 1. 2. Sol. matr. l. 15. de Vectig. l. 60. pr. Loc. l.41. §.2. de Usur. l. 66. §.5. de Furt. l. 98. §.4. de Sol. et lib. et alibi passim ; notum ex scriptoribus omnibus . Seneca , pro cunctis , de Benefic. I. 2. : *Nemo beneficia in Calendario scribit ; nec avarus exactor ad horam , et diem appellat* . Et VI. 40. : *Cum acerbo fœneratore signare rationem parem properas* . Vid. Noodt de Fœn. et usur. II. 1. Indubium pariter esse puto , usuras exigi solitas quibusque Idibus ; ut bene notat vetus Scholiastes apud Pithœum , et Baxterum , ex Cicer. Cat. I. 6., quia nempe fœneratores ultra statutum ex contractu Calendarum diem , in Idus concederent dilationem . Ita egisse dicendum credo Alphium , qui ex more aliorum Calendis dabat , et Calendis redigebat usuras , quæ poterat non molestus , aut acer-

ODE III.

AD C. CILNIVM MAECENATEM.

Allii detestatio.

Parentis olim si quis impia manu
  Senile guttur fregerit,
Edit cicutis allium nocentius.
  O dura messorum ilia!

bus exactor; sed Idibus *omnes* omnino usuras, et caput, seu sortem exigebat: quo sensu accipiendus quoque videtur Cicero, inquiens Catilinae: *Praetermitto ruinas fortunarum tuarum, quas omnes impendere proximis Idibus senties*. Id usitatum humanioribus usurariis, argui potest ex l. 33. pr. ff. de Usur., ubi Ulpianus scribit: *Si bene collocatae sunt pecuniae publicae, in sortem inquietari debitores non debent: et maxime, si parient usuras; si non parient, prospicere Reipublicae securitati debet praeses provinciae: dummodo non acerbum se exactorem, nec contumeliosum praebeat; sed moderatum, et cum efficacia benignum, et cum instantia humanum. Nam inter insolentiam incuriosam, et diligentiam non ambitiosam multum interest*. Huius plane indolis moderatae fuit Alphius, si bene, quae de eo scribit Columella I. 7., velimus perpendere: *Nec sane est vindicandum nobis quidquid licet. Nam summum ius antiqui summam putabant crucem. Nec rursus in totum remittendum: quoniam vel optima nomina non appellando fieri mala, foenerator Alphius dixisse verissime fertur*. Alphius igitur appellabat debitorem Calendis ad solvendum; quod est apud laudatum Senecam IV. 39. *appellare debitorem ad diem*; sed data dilatione, Idibus omnem, et omni modo pecuniam redigebat. 70 *Calendis*. Vid.III.od.8.1.

3 *Edit* V. A. C. Vr. B. C. E. H. Vp. F. Ch. A. Va. C., alii mss. apud Lamb. Cruq. Torr. Talb. Val.; et ita Comment. Cruq. Iunta 1503. Gryph. 1566. Lamb. Cruq. Torr. Talb. Baxt. Cun. Bentl. San. Gesn. Oberl. Combe, Wakef.: probant in primis Petr. Victor. Var. lect. VI. 19. Petr. Nann. Miscell. III. 19. Lamb. Talb. ex Plauto, Ca-

Quid hoc veneni sævit in præcordiis?
  Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me fefellit? an malas
  Canidia tractavit dapes?
Ut, Argonautas præter omnes, candidum
  Medea mirata est ducem,
Ignota tauris illigaturum iuga,
  Perunxit hoc Iasonem:
Hoc delibutis ulta donis pellicem,
  Serpente fugit alite.
Nec tantus umquam siderum insedit vapor
  Siticulosæ Apuliæ;
Nec munus humeris efficacis Herculis
  Inarsit æstuosius.
At, si quid umquam tale concupiveris,
  Iocose Mæcenas, precor,
Manum puella savio opponat tuo;
  Extrema et in sponda cubet.

tone, Cicerone, aliisque; ab antiquo edim, edis, edit, ut sim, sis, sit; velim, velis, velit, et similibus.

5 *Queis hôc* Matth. Bonfin. Scalig. et Rutgers., ad messores præcedentes referendo. 12 *Iasona* Cun. 20 *Iocosa* Bowyerus, quem sequitur Wakef., ita transferens epitheton ad puellam; quod *iocose* ei videatur parum Mæcenati convenire hoc loco: sed audacter, et insipienter: non enim iocosa dici potest puella, quæ serio os avertit ab odore gravi allii. 21 *savio* V. A. B. C. D. E. F. H. Vr. B. E. H. Vp. B. C. F. Ch. A. B. Cr. A. Ba. A. Va. B., alii mss. apud Lamb. Cruq. Pulm. Torr. Val.; et ita Bentl. Baxt. Cun. Oberl. Gesn. Combe. A Plauto savium sæpe usurpatum in Pœn. I. 2. 165. 192. V. 4. 70. Sæpius ab Apuleio Met. IV. pag. 85. ed. Pric.; *Sic effata, et osculis hiantibus filium diu, ac pressule saviata*. V. pag. 93.: *Iam mutuis amplexibus, et festinantibus saviis se se perfluuntur*: pag. 103.: *Patulis, ac petulantibus saviis festinanter ingestis*. VI. pag. 115.: *Accepturus indicii nomine ab ipsa Venere septem savia suavia*: pag. 123.: *Tunc Iupiter perpressa Cupidinis buccula, manuque ad*

ODE IV.

IN CNEIVM POMPEIVM CNEI LIBERTVM MENAM (A).

In eius, ex mutata conditione, arrogantiam invehitur.

Lupis, et agnis quanta sortito obtigit,
Tecum mihi discordia est,

os suum relata, consaviat. Macrob. Sat. II. 2.: *Dum semibulco savio Meum puellum savio*.

(A) Variat titulus in mss., et editis, fortasse quia ex cuiusque scriptoris, vel editoris ingenio additum. V. A. *in Sextum Pompeium libertum*. V. E. *In Sextum Pompei libertum*. V. L. *Ad Menam Sexti Pompei libertum*. Vr. H. *In Sextum Pompeium Sexti libertum Menam*. Vr. K. *In libertum Cn. Pompei Magni honore superbum*. Vp. A. *Ad Sextum Menam libertinum*. Vr.E. *In Sextum Pompeium Sex. libertum*. Vp. B. *Ad Pompeium*. Vp. F. *In Mecenam Sexti Pompei libertum*. V. B. *In Menam Sexti Pompei libertum*. Vr. C. *Ad Sextum Menam libertinum Vedium Rufum ex servitute miratur usurpasse equestrem dignitatem usque ad Tribunatum militum*; et ita in ms. apud Oberlinum. Ms. Ch. A. *Ad Sextum Menam libertinum*. An. A. *Ad Sextum Menam libertinum equestrem*. Ms. Mediceo-Laurentianus apud Torrentium: *In Sextum Manam Pompei libertum*: et in alio apud eumdem Torr.: *Ad Menatem*. Varietas etiam apud editores, quos videas; sed notandus Cruquius, Bond, et alii, qui scribunt: *Ad Vulteium Menam libertum Pompei Magni*; decepti, quia eius meminit Horatius I. ep. 7. 55.; sed a nostro longe diversi. Tum ex his, aliisque mss., tum ex Acrone, Porphyrione, Commentatore Cruquiano, et aliis Scholiastis, hanc invectivam in Menam, Cnei Pompei Magni libertum, scriptam dicemus; sed titulus vel pure *in Menam*, in contemptum scribendus est; vel ad artis regulas, ut eum apposuimus. Est enim, ut apud Gruterum de aliis eius collibertis, pag. 79. 5.: *Cneius Pompeius Cnei libertus Nicephorus*: et p. 990. 5.: *Cneius Pompeius Cnei libertus Prothesilaus*; et alibi passim in

Hibericis peruste funibus latus,
  Et crura dura compede.
Licet superbus ambules pecunia,
  Fortuna non mutat genus.
Videsne, sacram metiente te Viam
  Cum bis ter ulnarum toga,
Ut ora vertat huc, et huc euntium
  Libertima indignatio?
Sectus flagellis hic Triumviralibus,
  Præconis ad fastidium,

libertis, qui prænomen, atque nomen patroni manumittentis assumebat, proprio retento: ideoque etiam Cneius appellandus, non Sextus, qui Cnei filius erat. Menas, Menæ, est Latine ex Græco *Μηνᾶς, Μηνᾶ*, teste Charis. Gramm. lib. 1. p.12. ed. Basil. 1551.; et ita apud Dionem, Plutarchum, Suidam; et apud Appianum Alexandr. de Bello Mithrid. p. 299. Amst. 1670. alius Menas, et alius in marmore apud Bourdel. in notis ad Petron. c. 130.: G. POMPEIO IMPERATORI MENAS DISPENSATOR. Dicebatur etiam Mena, Menæ; ut apud Grut. p. 241. c. 2. *Lallius Mena*; et in alio apud Bianchini Sep. de' servi p. 19., Gorium de eodem sepulcro, seu Libert. columb. n. 93., *Mena Liviæ libertus*. At non *Mæna*, ut Torrentius, Bentl., et alii non pauci. De hoc Mena, Cnei Pompeii Magni liberto, adeo in historia illius ævi celebri, præter Torrentium, plura collegit Ios. Bartoli Dissert. sopra un monum. sacro, p. 113. seq. Taurini 1768. Petrus Burmannus de Iure annul. aur. cap. 2. apud eumdem Gorium Symb. litt. dec.2. vol.5. p.128., aliud cogitans, pro Mena, ut puto, scripsit Antonium Musam. 3 *Hibericis funibus* ex sparto, quod in Hiberia, seu Hispania, optimum erat, teste Plinio XIX. 2. XXXI. 8. Quinctil. Inst. or. VIII. princ.: *Ut ille, qui in actione Hibericas herbas, se solo nequicquam intelligente, dicebat; nisi irridens hanc vanitatem Cassius Severus, spartum eum dicere velle indicasset*. 8 *bis trium* Barthius Adv. LIV. 26., Bentleius, Cun., nulla auctoritate.
  9 *vertit* Cun. 11 *Sectus*. Hos duos versus melius aliis scriptoribus illustrat Petrus Faber Semestr. l. 2. c. 6. At Gronov. Obs. II. 6. putat, Menæ sub Triumvirorum dominatione, dum apud Sextum manebat,

Arat Falerni mille fundi iugera,
  Et Appiam mannis terit;
Sedilibusque magnus in primis eques,
  Othone contempto, sedet.
Quid attinet, tot ora navium gravi
  Rostrata duci pondere
Contra latrones, atque servilem manum;
  Hoc, hoc tribuno militum?

ODE V.

IN CANIDIAM VENEFICAM (A).

Puer a veneficis sub terra defossus mento tenus, fameque necandus, ut ex eius iecore, et medulla conficerent philtrum, omnibus diris istas devovet.

At, o Deorum quidquid in Cælo regit
  Terras, et humanum genus!

bona subhastata, sectioni subiecta fuisse: ideo addere Poetam *ad fastidium praconis*, qui nempe auctioni apparebat. Quid enim, inquit, aliud sunt *flagella Triumviralia*, quam proscriptiones, subhastationes, addictiones? Nam si de Triumviris capitalibus hoc accipiamus, oportet novam nos historiam fingamus de Mena sub Triumviris illis damnato, caso, et postea restituto. At floruit ille apud Augustum, gratia, opibusque ab eo in solatium amissorum per subhastationem auctus. Ingeniosa quidem expositio est; sed nulla fulta auctoritate; nec est verisimile, ita Horatium Augusto ipsi insultare voluisse; neque ratio esset ullæ liberrimæ indignationi euntium, quæ potius spectare videtur personam iam servi flagellati, nunc ditissimi liberti, ac insolentis. 16 *contento*.

(A) Commentator Cruquianus, Landinus, et alii non pauci, scribunt, sub Canidiæ nomine Horatium hic exsecrare Gratidiam quamdam Neapolitanam veneficam; alii addunt, amicam suam. Quidquid sit de hac expositione, hoc notandum, Canidiam gentem plebeiam exstitisse Horatio coævam; ut ex nummo ævi Augu-

Quid iste fert tumultus? et quid omnium
Vultus in unum me truces?
Per liberos te, si vocata partubus
Lucina veris adfuit,
Per hoc inane purpuræ decus precor,
Per improbaturum hæc Iovem,
Quid ut noverca me intueris, aut uti
Petita ferro bellua?
Ut hæc trementi questus ore, constitit
Insignibus raptis puer,
Impube corpus, quale posset impia
Mollire Thracum pectora;
Canidia brevibus implicata viperis
Crines, et incomptum caput,
Iubet sepulcris caprificos erutas,
Iubet cupressus funebres,
Et uncta turpis ova ranæ sanguine,
Plumamque nocturnæ strigis,
Herbasque, quas Iolcos, atque Hiberia
Mittit, venenorum ferax,
Et ossa ab ore rapta ieiunæ canis,
Flammis aduri Colchicis.
At expedita Sagana per totam domum
Spargens Avernales aquas,

sti notat Eckhel Doctr. vet. numm. V.p.161.; et Canidius sub Antonio pugnavit ad Actium. Vell. Patercul. II.85. Vid. infra od. 17. 1 *Ast* legit Cledonius apud Putsch. c. 1931.; sed hoc uno, contra alios omnes et codices, et auctores, nil mutandum. *Quidquid regit* cum mss. bene defendit Bentleius. Al. *quisquis regis*. Plautus Cist. II. 1. 31.: *At ita me Dî, Deaque, superi, atque Inferi, et medioxumi*. Vid. I. sat. 6. 1. 3 *aut quid*. 11 *tremente* Bentl. levibus momentis, contra fidem mss., et Prisciani, aliorumque, ut ipse fatetur: adde tot *e e* concursum. Eum sequitur Cun. 16 *incomptum*. Vid. II. od. 11. 23. 18 *cupressos*. 21 *Iolcos* Vr.B. a 2.m.C.H. Vp.B., alii mss. apud Lamb. Cruq. Pulm. Torr. Talb. ed. Med. 1476.; et ita Lamb. Cruq. Torr. Pulm. Talb. Chabot, Bond, Desprez, Dan.

Horret capillis, ut marinus, asperis,
Echinus, aut currens aper.

Heins. et Nic. Heins. ad Ovid. VII. Met. 158., Bentl. Baxt. Cuning. Sanad. Val.Oberl.Combe, Wakef.; et ante omnes Porphyrio, qui notat, urbem esse Thessaliæ; de qua iterum Horatius infra 45. et I.od. 27. 21. Al. *Colchos*.

27 *Horret capillis*. Sen. de Ira I. 1.: *Horrent, ac subriguntur capilli*. 28 *aut currens aper*. Ex mera Nic. Heinsii coniectura Bentleius emendat *Laurens*; idque nititur probare hoc argumento; quod sit perpetuum epitheton poetis Italis. Ergo, etsi id verum esset, horum aprorum specialis indoles erit, ut sive stantes, sive currentes, sive furentes perpetuo horreant pilis, seu setis; quod est, setas hirtas, erectasque gerant? Quis nescit, hoc proprium tantum cuiuscumque apri currentis, seu acti, excitati in venatione, vel ideo furentis; et hoc indicasse Horatium? Currit aper quia actus, exagitatus a venatore, vel canibus: tunc arma sua promit, et furorem ostendit. Ovid. Halieut. 82.: *Actus aper setis iram denunciat hirtis, Et ruit oppositi nitens in vulnera ferri, Pressus*. Virg. X. Æ. 707. seqq.: *Ac velut ille canum morsu de montibus altis Actus aper, multos Vesulus quem pinifer annos Defendit, multosque palus Laurentia, silva Pastus arundinea, postquam inter retia ventum est, Substitit, infremuitque ferox, et inhorruit armos*: ubi videre poterat Bentleius, alios apros memorari a poetis nostris præter Laurentes: et hos non continue; sed actos tantum horrere, et quum fremunt. IV. G. 407.: *Fiet enim subito sus horridus*. Sil. Ital. I. 423. seq.: *Quum silvam occursu venantum perdidit, irto Horrescit sævus dorso, et postrema capessit Prœlia, candentem mandens aper ore cruorem*. Apuleius Met. VIII. post init.: *Aper immanis, atque invisitatus exsurgit: toris callosa cutis obesus, pilis inhorrentibus corio squalidus, setis insurgentibus spina hispidus, dentibus attritu spumans, oculis aspectu minaci flammeus, impetu sævo fremens, tis oris totus fulmineus*. Amm. Marcellin. XXIV. 5.: *Cervicibus iubatis leones, armisque hispidos apros*. Sed notandum, apros currentes, vel furentes, horrere præcipue in capite, et dorso; ut bene Sidonius Apollin. Carm. XXIII. 289. seqq.: *Modo aut repulso Formam imponit apri, caputque setis, Et tergum asperat*: atque hoc habitu sculpti cernuntur in antiquis marmoribus; ut in Galleria

Abacta nulla Veia conscientia,
Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus,
Quo posset infossus puer
Longo die bis, terque mutatæ dapis
Inemori spectaculo;
Quum promineret ore, quantum exstant aqua
Suspensa mento corpora:
Exsucca uti medulla, et aridum iecur,
Amoris esset poculum,

Giustiniana par. II. n. 75., in Museo Pio-clement. IV. tab. 12., ubi duo trahunt Amoris currum; et alibi passim. Hinc *currens* erat addendum apro epitheton; quidquid etiam obloquatur in contrarium Sanadonus, qui Bentleium sequitur. Contra in echino haud necessarium epitheton; quum enim ipse non pilis, aut setis vestiatur, sed spinis; hæ perpetuo horrent, uti etiam in echinis castanearum. Plin. Hist. nat. IX. 31. Petron. c. 69.: *Insecuta sunt Cydonia etiam mala spinis confixa, ut echinos efficerent*. Vid. III. od. 4. 50. II. sat. 4. 40.

33 *bis*, *terque* V. A. B. H. Vr. B. C. D. Vp. A. C. E. I. Ch. A. B. Ba. A. Va. B. C. D., alii mss. apud Pulm. Bentl. Val. edd. Venn. 1483. 1490., Porphyrio; probat Bentleius, quem sequuntur Baxt. Cun. Gesn. Oberlin. Combe, Wakef. Ego crederem, et hunc numerum ternarium spectasse ad veneficia, et incantamenta amatoria; ut, *ter exspuere, terque lapillos coniicere in sinum*, apud Petron. c. 131., et alios scriptores, quos ibi afferunt adnotatores in editione Burmanni, Amst. 1743. Al. *bis*, *terve*.

35 *aquam* Cun. 37 *Exsucca* ms. Reg. apud Valart, et ita Cuning. Sanad.: optime. Exsucca ieiunio medulla, ut aridum iecur, bene conveniunt, et ad rem; ex illis enim æque aridis Sagana componebat potionem, seu amatorium philtron. Quinctil. Inst. Or. XII. 10.: *Unde nunc quoque* (Atticorum imitatores) *aridi*, *et exsucci*, *et exsangues*; ut bene in editione Burmanni: quemadmodum *loci exsiccati*, *atque aridi* iunguntur a Cicerone de Fato c. 4. Mirum, quot varietates in hac lectione: *exusta*, *exsecta*, *execta*, *extracta*, *exsucta*, *exuta*, *exerta*, *exhausta*, *exesa*, *exesta*; quas omnes coacervat Bentleius, et *exesa* seligit. Sed hæc, ut ceteræ, et quam

Interminato quum semel fixæ cibo
Intabuissent pupulæ.
Non defuisse masculæ libidinis
Ariminensem Foliam,
Et otiosa credidit Neapolis,
Et omne vicinum oppidum;
Quæ sidera, excantata voce Thessala,
Lunamque Cælo deripit.
Hic, irresectum sæva dente livido
Canidia rodens pollicem,
Quid dixit? aut quid tacuit? O, rebus meis
Non infideles arbitræ,
Nox, et Diana, quæ silentium regis,
Arcana quum fiunt sacra!
Nunc, nunc adeste; nunc in hostiles domos
Iram, atque numen vertite.
Formidolosæ dum latent silvis feræ,
Dulci sopore languidæ,

prætulit Baxterus *exusta*, plane extraneæ, et oppositæ sunt operationi, quam procurat Canidia: nam neque uri, neque exedi poterat medulla in corpore emaciato ieiunio; neque exusta, aut exesa potioni amplius inservire poterat. Nec magis probanda lectio *exsecta* aliorum, quam adoptavit Gesnerus; nam qualitas, seu status medullæ exsiccatæ significatur a Poeta; non modus, quo ipsa e spina dorsali, vel ex ossibus extrahebatur. 46 *diripit* V. A. D. E. I. Vr. B. I. K. Vp. A. C. D. Va. C. Sed bene alii *deripit*. Tibull. I. el. 2. 43.: *Hanc ego de Cælo ducentem sidera vidi*. Petron. c. 134.: *Luna descendit imago Carminibus deducta meis*. Vid. IV. od. 15. 7., infra od. 17. 5. 55 *Formidolosæ* V. A. B. C. D. F. H. I. Vr. B. C. D. F. G. H. K. L. Vp. A. B. C. D. E. Ch. C. Ba. A. Cr. A. Va. A. B. C. D., alii mss. apud Lamb. Pulm. Cruq. Torr. Bentl. Baxt. Val. Combe, edit. Princ. Med. 1476. Venn. 1478. 1479. 1483. 1486. 1490. 1492. 1509. Flor. 1482. Chapuis Paris. 1503. Acron, Commentator Cruq. Gryph. Basill. Lamb. Torrent. Bond., Baxt. Gesn. Val. Oberl. Combe. Al. *Formidolosis*, quam lectionem defendunt Dacer. Bentleius, sequuntur Cun. San. post Manci-

Senem, quod omnes rideant, adulterum
Latrent Suburanæ canes,

nell. Ascens. Aldum 1501. Iuntam 1503. Dionys. ab Harsio Lugd. 1538. Muret. Chabot, Desprez, aliosque. *Formidolosus* dicitur et qui timet, et qui timendus; ut II. od. 17. 17., et notum omnibus. Hic de feris, quæ timent; non de silvis timendis, seu quæ horrorem densitate sua incutiunt, accipi debere, patet ex ipso contextu; sive ut respondeat *latentibus*, sive *dulci sapore languidis*. Feræ autem non sunt belluæ feroces; sed timidæ: istæ enim, postquam interdiu vagatæ sunt ad pascua; noctu latent in silvis, et somno dulci recreantur. Timidi sunt lynces, II. od. 13. 40.; doræ pavidi, Grat. Falisc. Cyneg. 200.; timidi damæ, Stat. Achill. II. 408., Martial. IV. ep. 74. 2., perpetuo epitheto, ut notat Ulitius ad Grat.Falisc. l.c. p. 165.; hinnuli, cervi, capreæ, et pygargi, Ælian. Hist. anim. VII. 19. Proinde capreæ, cervi, hinnuli, et lepores, Græce communi nomine, πτῶκες, id est *pavidi*, dicuntur, teste Hesychio hac voce. Contra belluæ feroces vel die, nocteque vigilant, et circumeunt, quærentes quod devorent; ut de leonibus, lupis, pardis ex deserto Nabatheorum narrat Diodor. III. 21.; vel nocte; ut de lupis Virg. III. G. 538. Stat. l.c. et Theb. III. 46. VIII. 692. X. 43.; de ursis infra od. 16. 51.; de omnibus aliis Xenoph. de Venat. p. 995. Paris. 1625., et S. Propheta David Psalm. CIII. 20. seqq.: *Disponis tenebras, ut sit nox; et erepunt omnes silvæ bestiæ. Leunculi rapiunt ad prædam, et ut a Deo quærunt escam suam. At, exorto sole recipiunt se, et in habitaculis suis recubant*. Hinc venationes nocturnæ, de quibus noster I. od. 1. 25. seqq. II. sat. 3. 234., et alii passim. 55 *cum latent* ms. Mus. Brit. A. apud Combe; sed bene *dum*, quod est *interea dum nox est*. *Cum*, esset *quando nox est*; seu, quando feræ dormiunt. 58 *Suburanæ canes* V. A.B.C. D. E. a 2. m. F. H. Vr. B. C. D. E. G. H. Vp. B. E. Ch. B. Va. B. D., alii mss. apud Pulm. Lamb. Torr.; et ita hi editores, Comment. Cruquianus, Cruquius Talb. Dan. Heins. Dacer. Bentl. Baxt. Val. Oberlinus, Combe, Wakef. Sic Burm. in Anthol. Lat. II. p. 514., et ad Propert. IV. el. 7. 15. Lambinus ita se legisse testatur in omnibus mss.; marmora, et codices omnes ita habere asserit Torrentius; et ita se Romæ docuisse notat Georg. Fabricius.

Nardo perunctum, quale non perfectius
  Meæ laborarint manus.
Quid accidit? cur dira barbaræ minus
  Venena Medeæ valent,
Quibus superbam fugit ulta pellicem,
  Magni Creontis filiam,

At alii mss. nostri, editionesque plurimæ ex antiquioribus, vel habent *suburbana*, ut etiam Acron; vel *Suburrana*. In marmore apud Gruter. p. 635. 10. habetur SVBVRA: item ex aliis adhuc Romæ exstantibus, unum Musei Capitolini apud Guascum Inscript. II. n.231. p.85. habet SVBVRA; quibus credendum. A Græcis pariter, Dionysio Halic. Antiq. Rom. IV. p. 670. ed. Reisk. tom. 2., ubi legendum Σȣβȣράνην *Suburanam*, pro vulgato Σαβωράνην; et bene ab Ulpiano, et Eusthatio Σȣβȣ́ρα *Subura* scribitur; ut notat Casaubonus ad Athen. VIII. 18. Atque hinc emendandi scriptores omnes, qui de ea Urbis regione loquuntur, apud quos *Suburra*, vel *Suburrani* adhuc legitur; quemadmodum etiam Antiquitatum Romanarum recentiores scriptores omnes, Marlianus, Donatus, Nardinus, aliique. *Suburana* autem *canes*, ut supra od. 2. 31. *multa cane*, et hic v. 23. Canes, non ipsas meretrices dicit Poeta, ut putat Herm. Figulus; nec quod veræ canes ab eius loci meretricibus alerentur, ut Georg. Fabricius; sed tantum illarum meretricum stationem innuere voluit Horatius, quum de mœcho agatur, cum vulgari imprecatione; ut apud Tibull. I. el. 5. 56.: *Post agat e triviis aspera turba canum*. 60 *laborarint* V. A. C. Vr. B. E. G. H. Vp. B. Ch. A. C. Va. B. C., alii mss. apud Lamb. Cruq. Torrent. Valart, edit. Princ. Venn. 1478. 1479. Talb. Bentl. Baxt. Oberl. Combe, Wakef. Ita etiam Porphyrio in ms. Ch. *Elaborarint* Cun. et Sanad. Al. *laborarunt*. Elegantius *laborarint*, id est, quod umquam laboraverint. 63 *Quibus superbam* V. E. Vr. B. D. E. I. K. Vp. A. D. Ch. A. B. Va. A., alii mss. apud Lamb. Cruq. Bentl. Baxt. Val. Hanc lectionem defendunt præsertim Lambinus, et Bentleius; adoptarunt alii, et Dan. Heins. Cun. San. Batt. Oberlin. Combe, Wakef. Dulcior enim compositio est, ut ait Bentleius, et epitheton aptissimum. Sen. Octav. 125.: *Adi-*

Quum palla, tabo munus imbutum, novam
 Incendio nuptam abstulit ?
Atqui nec herba, nec latens in asperis
 Radix fefellit me locis.
Indormit unctis omnium cubilibus
 Oblivione pellicum.
Ha! ha! solutus ambulat veneficæ
 Scientioris carmine ?

ce his superbam pellicem, nostra domus Spoliis nitentem. Et refertur ad Glaucen Creontis regis filiam. At, non pro *potente*, vel *superbi* regis filia, ut exponunt Acron, Lambinus, Bond, Bentleius, Baxterus, Gesnerus; sed pro audaci, elata, arroganti; quod proprium est pellicum forma, aut favore abutentium; ut apud Senecam, et Horatium in ode præcedenti v. 5. Ovid. I. Fast. 419.: *Fastus inest pulcris, sequiturque superbia formam*. Petron. c. 126.: *Quia nosti Venerem tuam, superbiam captas . . . Mirari equidem tam discordem libidinem capi, atque inter monstra numerare, quod ancilla haberet matrona superbiam; et matrona ancillæ humilitatem*. Ideo ulta eam Medea. 71 *Ha! ha!* V. A. Vr. I. Vp. C., et ita bene Cuningamius ex aliis mss., et post eum Sanadonus; sed sine interrogatione sequenti. Est interiectio lætantis, vel gaudentis; ut testatur C. Iulius Romanus apud Charisium lib. 2. pag. 260., Valerius Probus apud Putsch. c. 1430. Max. Victorinus c. 1954., et Alcuinus Grammat. c. 2142. Terentius in Heaut. V. 1. 13.: *Ch. Ha! ha! he! Me. Quid risisti?* Ubi Calphurnius notat: *vox nimii cachinni*. Est etiam deridentis; uti apud Plautum in Poen. III. 5. 23.: *Ha! ha! he! iam teneo, quid sit*. Canidia ironice cachinnat, deridet puerum, quod speret evadere ab eius manibus præsidio scientioris veneficæ. Al. *Ah, ah*; vel *Ah! ah!*, et sine interrogatione; ut sit interiectio dolentis. Sed *ah, ah* est exsecrantis, ut addit Alcuinus; neque hic locus est exsecrationi. Bentleius legit *aha!* nulla addita ratione. Est quidem in Vr. B. G. Ch. C. Va. A.; sed fortasse lapsu librarii pro *ha! ha!* Sic apud Charis. primo loco legitur *aha ha*; deinde *ha ha*. Nec obstat Valer. Probus l. c., asserens, hanc interiectionem numquam reperiri apud Horatium: nam, vel accipiendus est de comica illa Plauti, et Te-

Non usitatis, Vare, potionibus
(O multa fleturum caput!)
Ad me recurres; nec vocata mens tua
Marsis redibit vocibus.
Maius parabo, maius infundam tibi
Fastidienti poculum.
Priusque Cælum sidet inferius mari,
Tellure porrecta super,
Quam non amore sic meo flagres, uti
Bitumen atris ignibus.
Sub hæc puer, iam non, ut ante, mollibus
Lenire verbis impias;
Sed, dubius unde rumperet silentium,
Misit Thyesteas preces.
Venena! magnum fas, nefasque, non valent

rentii, quam adducit, *ha*, *ha*, *he*; vel dicendum in eius exemplari iam vitiatam lectionem. 76 *Marsis*. Vid. infra od. 17. 29. 81 *Mei* Bonfin. Xiland. Bentl. Cun., nulla data ratione. 82 *atris ignibus*. Vid. IV. od. 12. 26.

83 * *Sub hoc* Vr. E. 87 * *Venena*! Locus vel ipsi Acroni, et Porphyrioni, omnibusque aliis Interpretibus desperatissimus; qui sola spongia sanari posse videtur Bentleio, nulla alia medicina; eumque reapse delevit Guietus, alii aliter reformant. Est prosphonesis pueri ad veneficas, quas *Venena* appellat. Apud Terent. in Eun. V. 1. 1. et 16. Pythias a Thaide vocatur *scelesta*! v. 9. *venefica*? v. 13. *sacrilega*! Sed passim apud scriptores *nefas* usurpatur pro *nefando*, *homine nefario*, ut Virg. II. Æ. 585. Stat. Theb. VI. 498. 945. Item *scelus* pro *scelesto*, ut in Porcii Latron. Declam. contra Luc. Șerg. Catilin. post Sallust. edit. 1742. Haverc. t. 2. p. 243.: *Scelus illud, Iudices, eversionem nefariam moliebatur amplissimæ nostræ dignitatis*. Et frequentius apud poetas. Plaut. in Bacch. III. 5. 1.: *Abin' a me, scelus*? hoc est scelesta mulier: et V. 1. 9. II. 2. 10. in Pers. II. 2. 10. IV. 9. 6. in Trucul. II. 7. 60. Terent. in Andr. III. 5. 1.: *Ubi illic est scelus, qui me perdidit*? V. 3. 3.: in Eun. IV. 3. 4.: *Quin insuper etiam scelu', postquam ludificatu' est virginem . . . . Qui nunc si detur mihi, Ut ego unguibus facile illi in oculos involem*

Convertere humanam vicem?
Diris agam vos; dira detestatio
Nulla expiatur victima.

venefico! in Heaut. II. 3. 74. IV. 3. 18. V. 1. 14. Adelph. III. 2. 6.: *O scelera! o genera sacrilega! o hominem impurum!* Apud Sallust. Cat. 14. *flagitiorum, atque facinorum*; pro *flagitiosorum, atque facinorosorum*. Quam elegantiam, ut ibi notat Rupertus, iuvat illud Taciti II. H. 95.: *Libertus Vitellii Axiaticus, Polycletos, Patrobios, et vetera odiorum nomina aequabat*. Odiorum, hoc est, *ob scelera, et rapacitatem summe exosorum*. Ita Lucilius: *Carcer, vix carcere dignus*: Carcer, id est, *incarceratus*. Atque etiam Graeci, ut apud Athen. I. 9.: Θετταλὸν σόφισμα pro Thessalo sophista; cuiusmodi formulas plures ibi affert Casaubonus. Donatus ad primum Andriae allatum versum notat: *Scelus, scelestus intelligitur. Ad intellectum, non ad verba redegit; et est figura σύλληψις per genera*: sive, est synthesis, ut iuniores putant, quos damnat Alvarus Inst. Gramm. lib. 2. Apertius Catullus c. XIV. 19.: *Casios, Aquinios, Suffenum, omnia colligam venena*. Eadem illa figura Horatius *Venena*! usurpat pro *Venefica*! ut v. 92. *furor*, et I. sat. 7. 1., *pus, atque venenum*: prosphonesi necessaria, ut constet initio, quas diris agere incipiat. Horatio concinit Petronius c. 132.: *Ita non potui supplicio caput aperire: Sed furcifera mortifero timore lusus, Ad verba, magis quae poterant nocere, fugi. Erectus igitur in cubitum, hac fere oratione contumacem vexavi: Quid dicis, inquam, omnium hominum, Deorumque pudor?* Al. *Venena magnum fas*; vel *Venena, magnum fas*; vel *Venena (magnum fas, nefasque) non valent convertere humanam vicem*. 87 * *Magnum fas*. Hoc ex dogmate philosophorum de Fato explicandum; de Fato nempe immutabili, quacumque ratione, modoque in contrarium nitantur homines. Ergo, ait puer, Veneficae! Scelestae! ergo neque infantilis innocentia mea, neque scelus immane vestrum ullo modo Superos movere valent, ut instantia haec mihi Fata mutent? At, quandoquidem nemo hominum iure, vel iniuria summa, Fata superare potest, et mihi pereundem est vestris veneficiis; quo modo potero, ulciscar vos: diris, devotionibus, exsecrationibus vos exagitabo, cet. Id ad mentem illorum dictum, patet ex Apul. Met. IX. princ.: *Sed nimi-*

Quin, ubi perire iussus exspiravero,
Nocturnus occurram furor;
Petamque vultus umbra curvis unguibus;
(Quæ vis Deorum est Manium)
Et inquietis adsidens præcordiis,
Pavore somnos auferam.
Vos turba vicatim hinc, et hinc saxis petens,
Contundet obscænas anus:
Post insepulta membra different lupi,
Et Exquilinæ alites.

rum nihil Fortuna renuente licet homini nato dexterum provenire: nec consilio prudentis, nec remedio sagacis, divinæ Providentiæ fatalis dispositio subverti, vel reformari potest. Et de Iuliano Imperatore Ammianus Marcellin. XXIII. 5.: *Postbabito suasore cautissimo, fidentius ultra tendebat; quoniam nulla vis humana, vel virtus meruisse umquam potuit, ut quod præscripsit fatalis ordo non fiat*. Quibus prælusit Euripides in Heraclidis apud Stobæum de Fato tit. 9. in Except. H. Grotii p. 132. Paris. 1623.: *Non arcere valet sapientia Quod Fatum voluit: Nulla est fuga: Quisquis enim contra luctabitur, Irritus hunc fessum ludet labor*. Sed nec ipsum Iovem Fatum mutare posse aiebant, ipso Homero præcinente Iliad. XV. 433., ut ex eo refert Cicero de Divin. II. 10.: *Si enim nihil fit extra Fatum, nihil levari re divina potest. Hoc sentit Homerus, quum querentem Iovem inducit, quod Sarpedonem filium a morte contra Fatum eripere non posset. Hoc idem significat Græcus ille in eam sententiam versus: Quod fore paratum est, id summum exsuperat Iovem*.

99 *differant* Plotius apud Putsch. c. 2645. 100 *Exquilinæ* V.B.Vr.K.Vp.A. Ch.B. Va. B., ed. Princ. Med. 1476. Venn. 1479. 1483. 1486. 1490. 1509. 1546. Flor. 1482., Mancin. Aldus 1501. Iunta 1503. Basill. 1527. 1531. Frib. 1536. Asc. Dion. ab Harsio, R. Steph. H. Figul.: ita Porphyrio in d. edit. 1490., et Acron ms.; et ita scribendum cum X nomen huius collis, regionis, et tribus, præter marmora apud Grut. p. 331. 7. 391. 4., de Vita Antiq. Ben. p. XXIII. 28., et alia apud alios, docent Fasti Verrii Flacci apud Foggin. p. 21., ubi legitur IN EXQVILIIS. Multi mss., et editores alii, præsertim post Lambinum, Gryphium,

Neque hoc parentes, heu mihi superstites!
  Effugerit spectaculum.

O D E VI.

IN CASSIVM SEVERVM.

Poetæ maledico, et petulanti minatur ultionem.

Quid immerentes hospites vexas, canis,
  Ignavus adversum lupos?
Quin huc inanes, si potes, vertis minas;
  Et me remorsurum petis?
Nam, qualis aut Molossus, aut fulvus Lacon,
  Amica vis pastoribus,
Agam per altas aure sublata nives,
  Quæcumque præcedet fera.

Muret. Cruquium, et recentiores Bond, Talbot, Bentleius, Cuning. Baxt. Sanad. Valart, Oberl. Combe, Wakef., ut etiam marmora nonnulla, habent *Esquilina*; et ita multi Antiquitatum enarratores. Peius adhuc Bonfinis legit *Exquilinia*; quem refutat Cruquius. Vid. I. sat. 8. 6.   101 *Neque heu* Commentator Cruquianus.
  102 *Effugerit* V. A. B. C. D. E. H. Vr. B. C. D. E. F. H. Vp. B. C. D. F. Ch. A. Cr. A. Va. A., Porphyrio, ed. Ven. 1492. Mancin. Ascens. Chapuis Paris. 1503. Dionys. ab Hars. Lugd. 1538. Rob. Steph. 1544. Gryph. 1566. Lamb. Cruq. Muret. Basill. Talb. Chabot, Bond, Desprez, Bentl. Cun. Baxt. Sanad. Gesn. Val. Batt. Oberl. Combe, Wakef. *Effugerint* V. F. I. Vr. G. K. Vp. A.E. Ch. C. Ba.A.Va.B.D., edd. Venn. 1483. 1486. 1490. 1509. Flor. 1482. Aldi 1501. Iuntæ 1503. *Effugerant* ed. Princ. Venn. 1478. 1479. et ms. apud Combe. *Effugeret*, *Effugerent* mss. apud Pulmann.
  2 * *adversus* Vr.B.Cr.A.   3 *Quid? hôc inaneis verte, si potes, minas, Et me remorsuram pete* ms. apud Pulm.   3 *verte. Si potis* Cun.   4 *pete*.   5 *Molossus* ... *Lacon* mss. et editi, et Plotius apud Putsch. c. 2647. *Molossos* ... *Laco* Cun., et mss. duo apud Val.; et unus apud Oberl. *laco*.
  8 *pracedas* V. B. Vp. D. Ch. C., alii apud Val. * *pro-*

Tu, quum timenda voce complesti nemus,
Proiectum odoraris cibum.
Cave, cave: namque in malos asperrimus
Parata tollo cornua;
Qualis Lycambæ spretus infido gener,
Aut acer hostis Bupalo.

cedet Vp. E. *procedit* Vp. C. *quacumque procedat* Cr. A. a 2.m. 12 * *tollam* V.I.Vr.K. 13 *Lycamba*. Terentianus Maurus de Metr. apud Putsch. c. 2438.: *Archilochus isto savit iratus metro Contra Lycamben, et filias*. Contra ipsum Archilochum sunt quattuor epigrammata in Anthologia Græca lib. 3. cap. 25. n. 18-21. Vid. de Arte poet. 79. I. ep. 19. 25. 31. 14 *Bubalo* V. B. E. H. Vr. D. G. I. Vp. C. a 2. m. D. Ch. A. Va. D., alius ms. apud Pulm., edd. Venn. 1479. 1483. 1490. aliæ, Flor. 1482. Chapuis Paris. 1503. Rob. Steph. Paris. 1544. H. Figulus Francof. 1546., Acron, et Porphyrio in editis, et etiam mss., quos vidi: omnes errore manifesto scriptorum. Hi duo, et alii Scholiastæ, eum fuisse pictorem scribunt, et Hipponactem poetam deformem pro risu pinxisse; quo ille furore commotus, tali eum carmine perculit, ut se laqueo suspenderet. At non pictorem, sed sculptorem fuisse Bupalum, constat ex Pausania IV.30. IX.35., Suida, et Plinio XXXVI.5., qui eum vixisse olympiade LX. tradit, et addit: *Hipponacti notabilis fœditas vultus erat: quamobrem imaginem eius lascivia iocorum ii* (Bupalus, et frater eius Anthermus) *proposuere ridentium circulis. Quod Hipponax indignatus, amaritudinem carminum destrinxit* (ita legendum pro *distrinxit*) *in tantum, ut credatur aliquibus ad laqueum eos compulisse*; *quod falsum est*. Plinio concinit Suidas v. Ἱππόναξ: *Hipponactes scripsit in Bupalum, et Athenidem statuarios, quod imagines suas ludibrii gratia effinxissent*. Horatium illustrat Mimnermus epigrammate in Anthologia Græca loc. cit. n. 25. ex versione H. Grotii: *Hunc grandinantem, si sapis, tumulum fuge Viator Hipponactis, hostis Bupali. Atrox iambis stridet ipse etiam cinis. Vide crabronem ne cubantem suscites: Nondum quiescit eius apud Orcum furor; sed recta vibrat tela claudo carmine*. Bupalum quoque nominat Lucian. in Pseudolog. n. 2. ed. Reitz. 1743. III. p. 163.; sed plura de eo scribit Hadr.

An, si quis atro dente me petiverit,
  Inultus ut, flebo, puer?

ODE VII.

AD POPVLVM ROMANVM.

Detestatio bellorum civilium.

Quo, quo, scelesti, ruitis? aut cur dexteris
  Aptantur enses conditi?
Parumne campis, atque Neptuno super
  Fusum est Latini sanguinis?
Non, ut superbas invidæ Carthaginis
  Romanus arces ureret;
Intactus aut Britannus ut descenderet
  Sacra catenatus Via:

Iunius Animadv. I. 16.; notans *Bubalum* habere codices omnes, quos ipsi videre licuit, simul cum Interpretibus, qui locum maculosum oculis prætereunt; cum legendum sit omnino *Bupalum*. Apud eumdem legitur *ater* pro *acer*, nescio quare. De Bupalo, et Hipponacte vide etiam Baylium in Diction. hisce vocibus, et Prideaux ad Marm. Oxoniens. pag. 209. Oxon. 1676. 15 *oppetiverit* Vr. R. Va. A. et mss. tres apud Val., et vetus Scholiastes, ex quo Baxterus finxit suum *appetiverit*; quod ut novum statim arripuit Cuning., addens insuper, ita habere veterem Scholiastam Baxteri; quod falsum. 16 *flero* Cun., omnia ex ingenio, et amore novitatis.

1 *et cur* Cun. 5 *Carthaginis.* Vid. IV. od. 8. 17. 7 *descenderet*. Quum e regione Amphitheatri Flavii, inter Templum Pacis, ac Templum Veneris, et Romæ, ubi nunc Templum S. Mariæ novæ, quis ingrediebatur Viam sacram, leniter descendebat usque ad Templum Antonini, et Faustinæ; inde leniter etiam ascendebat usque ad Arcum Septimii Severi. Id observavi ad libellam præterito anno 1809. mense Martio, quum effossio facta est ante pronaum Templi Antonini, usque ad antiquam viam silice stratam adhuc; ad palmos septem et trigin-

Sed ut, secundum vota Parthorum, sua
Urbs hæc periret dextera.
Neque hic lupis mos, nec fuit leonibus
Umquam nisi in dispar, feris.

ta, cum dimidio. Ex porta Triumphali per Campum Martium, Velabrum, Circum maximum, et qua nunc est Arcus Constantini, triumphantes inde per hanc viam cum captivis ante currum procedebant usque ad locum dicti Arcus Severi, unde illi dimittebantur ad dexteram in proximum Carcerem Tullianum; triumphantes per Clivum Capitolinum ad lævam ascendebant ad Capitolium. Cicero in Verr. V. 30.: *At etiam qui triumphant, eoque diutius vivos hostium duces servant, ut, his per triumphum ductis, pulcherrimum spectaculum, fructumque victoriæ Populus Romanus percipere possit; tamen, quum de Foro in Capitolium currum flectere incipiunt, illos duci in carcerem iubent; idemque dies et victoribus imperii, et victis finem vitæ facit*. Eumenius in Paneg. Constant. Aug. IX. c. 10.: *Renovasti, Imperator, veterem illam Romani Imperii fiduciam, quæ de captis hostium ducibus vindictam morte sumebat. Tunc enim captivi Reges, quum a portis usque ad Forum triumphantium currus honestassent, simulatque in Capitolium currum flectere cœperat Imperator; abrepti in carcerem necabantur*. Vid. et Bulenger. de Triumph. c. 28. et 32. Donat. de Urbe Roma lib. 2. c. 12. De hac eadem Via sacra accipiendus Horatius IV. od. 2. 25. *per sacrum Clivum*; non de Clivo Capitolino, cum Torrentio, et Ryquio de Capit. c. 34.: nam ante Clivi initium captivi detrudebantur in carcerem; nec Clivus umquam *sacer dictus*. Captivi catenati ad triumphum nunc videntur in basibus columnarum prædicti Arcus, postquam anno 1803. ipse, egestis ruderibus, conspicuus ab omni parte revixit. Vid. I. sat. 9. 1. Ios. Castalio Var. lect. c. 2., Horatium hanc oden composuisse ante Augusti expeditionem Britannicam, contendit. 12 *Umquam*. Ita mss. omnes, quos vidi; ita mss. aliorum editorum, Porphyrio, editiones primæ fere omnes; et ita editores vulgo usque ad Bentleium, qui ex editione sola Ven. 1490. (poterat et Venn. 1492. 1544. 1546. Flor. 1482. Fabric. 1555. Basil. 1580.) legit *numquam*; eumque sequuntur Baxterus, Cuning. Sanad. Gesner. Zeun.

Oberlin. Combe, Wakef., aliique ex recentioribus, more pecudum; et laudat Vannettus op. tom. 3. p.117. seq.: sed omnes argutantur contra naturalem verborum, et verum auctoris sensum, qui planissimus, et elegans Latine est: nimirum: Neque hic mos umquam fuit feris lupis, neque leonibus, nisi in dispar genus; ut bene exponunt Badius Ascensius, Glareanus, aliique; mos, ut agerent contra suam speciem, quod Romani faciunt; feræ enim illæ genio, indole, natura sua, actu feroces non sunt, nisi in dissimile genus; sive æque ferox sit; vel placidum, et imbelle. In altera lectione non vident novatores, idem repeti in primo, atque secundo membro; et omitti necessarium. Nam, quum dicunt, *numquam feris*, sive id ad præteritum tempus, sive ad præsens, sive ad futurum referant, sive ad omne simul; idem repetunt quod ante iam dictum; nempe, hunc morem non fuisse, non esse, neque futurum esse lupis, et leonibus: et omittunt, indole, naturaque sua illas esse feras; quod necessario pro ratione exprimendum est, et egregie intelligitur in prima nostra lectione. Facit Cicero Tuscul. V. 3.: *Atque earum* (bestiarum) *quæque suum tenens munus*; *quum in disparis animantis vitam transire non possit, manet in lege naturæ*. Plin. Hist. nat. VII. 1.: *Denique cetera animantia in suo genere probe degunt: congregari videmus, et stare contra dissimilia: leonum feritas inter se non dimicat: serpentium morsus non petit serpentes: ne maris quidem belluæ, ac pisces, nisi in diversa genera sæviunt*. Iuvenal. XV. 159. seqq.: *Sed iam serpentum maior concordia: parcit Cognatis maculis similis fera. Quando leoni Fortior eripuit vitam leo? quo nemore umquam Expiravit aper maioris dentibus apri? Indica tigris agit rabida cum tigride pacem Perpetuam: sævis inter se convenit ursis*. Seneca epist. 95.: *Non pudet homines, mitissimum genus, gaudere sanguine alterno, bella gerere, gerendaque liberis tradere; quum inter se etiam mutis, ac feris pax sit?* Pressius ad nostrum S. Augustinus de Civ. Dei XII. 22.: *Neque enim umquam inter se leones, aut inter se dracones, qualia homines inter se, bella gesserunt*. Sed quod hic de pace inter feras eiusdem speciei asseritur, id accipiendum est de naturali indole, quæ quibusque sortito obtigit, ut ait noster supra od. 4. 1.; nam ipsæ de præda inter se animose præliantur, aliisque de causis. Hesiod. Scut. Herc. 402. seqq.: *Ut autem leones duo, pro occisa cerva Sibi mutuo irati*,

Furorne cæcus, an rapit vis acrior?
An culpa? responsum date.
Tacent: et albus ora pallor inficit,

in seipsos impetum faciunt; Sævusque inter ipsos rugitus, strepitusque exoritur dentium: Atque ut vultures incurvis unguibus repandirostri Rupe in excelsa, magno clangore dimicant, Capra montivaga gratia, aut fera cerva pinguis, quam interfecit iaculando iuvenis vir, Sagitta e nervo emissa: ipse autem vagatur alio loco, Loci ignarus existens: at illi celeriter animadvertunt, Certatimque pro ea pugnam acerbam instituerunt. Aliqui mss., et editores habent *genus* pro *feris*, ex manifesto alicuius Grammatici glossemate: alii *disparibus* pro *dispar*. In ms. Vo. A. *Usquam nisi in disparibus feris*. Nic. Heinsius audacter coniecit: *Unquam, nisi dispari in fera*. 13 *Furorne cæcus* V. C. D. E. Vr. A. B. C. D. E. F. G. H. I. K. Vp. A. B. D. E. Vo. A. Ch. A. B. C. Ba. A. Cr. A. Va. A. B. C. D., alii mss. apud Val., Porphyrio, Comment. Cruq., ed. Princ. Med. 1476. Venn. 1479. 1483. 1490. 1492. 1509. Flor. 1482. Aldi 1501. Iuntæ 1503. Chapuis Paris. 1503. Basil. 1531. et aliæ, Frib. 1536. Dion. ab Harsio Lugd. 1538. R. Steph. 1544. Gryph. Lamb. Mur. Pulm. Cruq. Torr. Chabot, Dan. Heins. Dac. Bond, Desprez, Baxt. Batt. Gesn. Oberlin. Combe, aliique innumeri: et recte; ut apud Sen. Herc. fur. 991.: *Quo se cæcus invergit furor*? Thyest. 27.: *Mentes cæcus instiget furor*. Sic apud Phædrum II. fab. 8. 3. *timor cæcus*. Non iam cæci erant Romani alia de causa; sed furore cæci efficiebantur: metonymia effecti, pro efficiente homines cæcos, et mente captos, ut notat Chabot. Livius XXVIII. 12. n. 22.: *Quum cæci furore in vulnera, ac ferrum vecordi audacia ruerent*. Et bene *cæcus*, epitheton furoris, respondet alteri *acrior vis*. *Furorne cæcos* V. A. B. F. Vp. C. F., alii duo mss. apud Torr., unus apud Oberlin., et edit. Ven. 1478. Bentleius ex ms. Regiæ Societatis, et ex duobus illis Torrentii præfert hanc lectionem; et eam probare nititur locis aliorum scriptorum non congruis; et ex editione Ven. 1490., in qua Porphyrionis textus habet *cæcos*. Bentleium sequuntur Cun. Sanad. Val. Wakef. 15 *et albus ora pallor inficit* Vr. F. Vp. D. Vo. B., alius ms. Mus. Brit. D. apud Combe, Acron, ms. Vat., item ms. apud Bentl., et omnes editi; sic Porphyrio

Mentesque perculsæ stupent.
Sic est: acerba fata Romanos agunt,
Scelusque fraternæ necis;
Ut immerentis fluxit in terram Remi
Sacer nepotibus cruor.

ODE VIII.

IN ANUM LIBIDINOSAM.

Rogare longo putidam te seculo,
Vires quid enervet meas!
Quum sit tibi dens ater, et rugis vetus
Frontem senectus exaret;
Hietque turpis inter aridas nates
Podex, velut crudæ bovis!
Sed incitat me pectus, et mammæ putres,
Equina quales ubera;
Venterque mollis, et femur tumentibus
Exile suris additum.
Esto beata: funus, atque imagines
Ducant triumphales tuum;
Nec sit marita, quæ rotundioribus
Onusta baccis ambulet.
Quid? quod libelli Stoici inter sericos

ms. Ch., quinque editiones Badii Ascensii, Bentleius ex duobus mss., Reginensis, et Regiæ Societatis, et ex editione Loscheri; post Bentleium Cuningamius, et Sanadon. Rectius, ac mollius. 16 *perculsa*. Al. *percussa*. Vid. infra od. 11. 2. *Perculsi* Cun. ex ingenio audaci; ut nec sensui præcedenti respondeat: utrobique subintelligitur *eorum*.

2 *Quod*. 2 *meas*! Hæc admirative, sublevatisque oculis proferenda sunt; ut bene Baxterus: et etiam indignanter; non interrogative. Modus Latine, et Italice familiaris per ellipsim. 6 *cruda bovis*. Vid. infra 9. 22.
14 *baccis*. Vid. ad III. od. 15. 8. 15 *Quid? quod li-*

Iacere pulvillos amant,
Illiterati num minus nervi rigent?
  Minusve languet fascinum?
Quod ut superbo provoces ab inguine,
  Ore adlaborandum est tibi.

ODE IX.

AD C. CILNIVM MAECENATEM.

Allata Actiacæ victoriæ fama, Poeta se publicæ lætitiæ moram impatienter ferre ostendit. Interim insanum Antonii amorem iambis suis tangit, Ægyptiamque militiam deridet.

Quando repostum Cæcubum ad festas dapes,
  Victore lætus Cæsare,
Tecum sub alta, sic Iovi gratum, domu,
  Beate Mæcenas, bibam;
Sonante mixtum tibiis carmen lyra,

belli Stoici. Quid sibi volunt libelli Stoici? ad quid? Bene Commentator Cruquianus: *Solita erat hac libros Philosophorum etiam in lectis repositos habere ad tegendam libidinem, ut adveniente amatore, simularet se philosophiæ studere*. Non simulate,sed vere Cato; de quo Cicero III.de Fin.2.n.7.: *Quo quum venissem,*(in villam Tusculanam Luculli, de qua supra ad od. 2. 29.).*M. Catonem, quem ibi esse nescieram, vidi in bibliotheca sedentem, multis circumfusum Stoicorum libris . . . Tu autem, quum ipse tantum librorum habeas, quos hic tandem requiris? ... Quam vellem, inquit, ut te ad Stoicos inclinasses; erat enim, si cuiusquam, certe tuum in bonis ducere*. 17 *non minus*. *Rigent*, ut Claudian. Eidyll. III. 6.: *Frigus, quo cuncta rigent animata*.

1 *Quando ô repostum* ex Nicolai Heinsii coniectura Bentleius, et Cun. Quam dure, et inepte! 3 *domu*.Vid. ad III.od.29. 10. 5 *mixtum*. Duo mss. apud Lambinum, *mixtis*; quod placuit Bentleio, et Cun. Torrentius se id in nullo fide digno codice invenisse scribit; ego neque in mss., neque in editis. Facit pro *mixtum* III. od. 1. 22. IV. 15. 30.

Hac Dorium, illis barbarum?
Ut nuper; actus quum freto Neptunius
Dux fugit ustis navibus,
Minatus Urbi vincla, quæ detraxerat
Servis amicus perfidis.
Romanus, heu, heu! posteri negabitis,
Emancipatus feminæ,
Fert vallum, et arma miles, et spadonibus
* Servire rugosis potest!
Interque signa turpe militaria
Sol adspicit conopium!

6 *Doricum* Vr.B.ed.Med.1476.Rutg. 14 *potest*! Cum admiratione, indignationeque id legendum est; ut notat Mancinellus. 15 *turpe*. Sunt qui scribant, (*turpe*!) quos inter Cuningamius in corrigendis, in fine; vel *turpe*!: sed pertinet ad *conopium turpe*, ut apud Propert. III.el.9.4. *fœda conopia*. Vide orationem Augusti ad milites apud Dion. L.24. seq. 16 *conopium* Vr. E. a 1. m., Porphyrio ms.Vo. et Ch. Hinc confirmatur lectio editionis Vascosanæ, Rutgersii, Nic. Heinsii ad Virg. I. Æ. 231., Bentleii ex coniectura, quem sequuntur Cun. Baxt. Sanad. Gesner. Oberlin. Combe, Wakef. Ita legunt viri docti, Burmannus, multis congestis auctoribus, et alii apud Propert. l. c., ubi mss. æque variant, *conopea*, *canopea*, *canopia*, *canopeia*. *Conopeium* hic etiam habetur in alio Porphyrione ms. Vo. Conopium est e Græco κωνώπιον; velamen illud, commune vulgo, quo præsertim utebantur Ægyptii, maxime Alexandrini, nocte ad arcendos e lecto culices, Græce κώνωπες, qui ibi ob Nili humiditatem abundant; ut notant Acron, Porphyrio, aliique veteres, et recentiores Scholiastæ. Vid. etiam Vossium Art. Grammat. lib. 2. c. 33. Taubman. ad Virg. Culic. initio, Dausq. ad Sil. Ital. p.749. Barth. in Glossar. Lat.Barb. apud Ludewich. Reliq. MSS. tom. 3. p.157. Cuperum in Epist.ad Almelov. in Miscell. Lips. nov. vol.3. p. 692. seqq. Arguit Poeta delicias, et mollitiem Cleopatræ, quæ in severa Romanorum disciplina ita lasciviebat, ut notat Mancinellus; et ex hoc tentorio femineo, tamquam ex throno, iura dare Romanis, et in ipso Capitolio minabatur: quod canit Pro-

At hôc frementes verterunt bis mille equos
Galli, canentes Cæsarem;
Hostiliumque navium portu latent
Puppes sinistrorsum citæ.

pertius l.c.41. seqq.: *Ausa Iovi nostro latrantem opponere Anubin, Et Tiberim Nili cogere ferre minas; Romanamque tubam crepitanti pellere sistro, Baridos et contis nostra Liburna sequi; Fœdaque Tarpeio conopia tendere saxo; Iura dare et statuas inter, et arma Mari*. Ipsa enim ab ebrio Imperatore Antonio pretium libidinum suarum Romanum Imperium petierat. Flor. IV. 11. 17 *At hôc*. Locum hunc difficillimum dicit Bentleius; et fuit revera omnibus Interpretibus, propter lectionum varietatem sive in mss., sive in impressis, quas recenset accuratius idem Bentleius: nempe *ad hunc*, *adhuc*, *ad huc*, *at huc*; quibus ipse substituit *ad hoc*, id est, ad hoc conopium, ad hoc turpe spectaculum: vel forte, addit, *ad hæc*: hoc est, *ad has res*; nempe quod feminæ, et eunuchis parendum esset, quod inter signa conopium viseretur, præ indignatione Galli transfugerunt. *Ad hoc* receperunt Cuning. Baxt. Sanad. Gesn. Oberl. Combe, Wakef. Verum *ad hoc* significat *insuper, præterea*; ut apud Sallust. Cat. 14. 27. 32. Iug. 20., et alibi sæpe, apud Flor. II. 8. III. 10., aliosque omnes. *Ab hoc* legit Nic. Heinsius; Cuningamius addit, *forte*, *at hinc*. Recta, et facilis lectio *At hôc*, id est, *Sed hac de re* frementes Galli. *At* transitio adversans necessaria; et *hôc*, ablativo casu, spectaculo, opprobrio militiæ, et nominis Romani: *hoc dedignati ad Cæsarem se contulerunt*, ut bene exponit Porphyrio: *quorum ideo mentio facta est, ut Romanos, qui sub præpositis spadonibus æquo animo militarent, magis oneraret per comparationem Gallorum*. Hi sunt Gallogræci, qui sequuti sunt ducem suum Deiotarum; referente Plutarcho in Antonio pag. 945. edit. Paris. Amyntas quoque transfugit ad Cæsarem Augustum. Vell. Paterc. II. 84. De fremitu militum Gallorum etiam ob gaudium, est locus Ammiani Marcellini XXIII. 5.: *Maxime omnium id numeri Gallicani fremitu latiore monstrabant*. 20 *cita*. Cruquii mss., et alii apud Lamb., habent *sita*: ita pro varia lectione H. Steph.; ita editio Gryphiana, Dan. Heinsius, Dacerius; et lectionem magnos fautores habere, notat Bentleius. At disputant In-

Io triumphe! tu moraris aureos

terpretes, cur naves sive *cita*, sive *sita* sinistrorsum laterent in portu. Ex toto odes contextu liquet, Horatium hisce versibus loqui de his, quæ ante pugnam evenisse constabat Romæ; et quæ boni ominis haberi poterant pro futura Augusti victoria. Ideo fugæ copiarum terrestrium addit metum classis Cleopatræ, quæ actu latebat in portu. Etenim a Dione lib. L. 33., et Plut. in Ant. p. 945. seq. scribitur, quod Cleopatra post pugnantis Antonii classem naves LX. ad portus fauces in anchoris statuerit, iam fugam spectans; et res suas ita instruens, et adornans, non ut ad vincendum essent accommodatæ, et utiles; sed quo modo rebus perditis facillime se reciperet: et revera, commisso prœlio, adhuc incerta victoriæ aufugit. Inde fortasse repetenda, quæ scribit Dio n. 13. Vell. Paterc. II. 84.: *In ore, atque oculis Antoniana classis per M. Agrippam Leucas expugnata, Patra capta, Corinthus occupata, bis ante ultimum discrimen classis hostium superata*. Hinc etiam fortasse factum, ut classis Antonii paullo ante pugnam rem omnem male gesserit, et ubique tarde nimis auxilio adfuerit; teste eod. Plut. *Cita* naves, id est paratæ, veloces ad fugendum, ut notat Acron. *Arte cita, veloque rates, remoque moventur*. Ovid. Art. amat. I. 3. Vid. I. od. 37. 24. *Sinistrorsum*; ut indicet Poeta, eam, quæ Actium venerat, classem Augusti persequutura, *contis nostra Liburna sequi*, Propertius l. c.; iugum impositura Capitolio, ad dexteram sito, unde Augustus, Agrippa, et Mæcenas advenerant; ad sinistram in Ægyptum fugere paratam stetisse. Sequitur deinde Poeta, et hostem terra, marique victum fugere dicit: *Illa petit Nilum cymba male nixa fugaci*, Propert. IV. 6. 63.; et ferri hac, illac incerto mari: *Quippe immensa classis, naufragio belli facto, toto mari ferebatur; Arabumque, et Sabaorum, et mille aliarum gentium Asia spolia, purpuram, aurumque in ripam assidue mota ventis maria revomebant*. Ex quo asseri potest cum Gesnero, totum hunc locum Horatii ostendere, scriptam esse hanc oden ad primos victoriæ nuntios; quum nondum certo scirent Romæ, quid factum esset classi fugienti, et speciatim Cleopatræ, atque Antonio. Ad Actium pugnatum est anno V. C. 723. Vide et supra oden 1., quæ huic præmittenda est eodem argumento. 21 *Tu moraris aureos*

Currus, et intactas boves?
Io triumphe! nec Iugurthino parem
Bello reportasti ducem;
Neque Africano, cui super Carthaginem

Currus, et intactas boves? Cum interrogatione, ut bene Dacerius: hoc est, ne dubites parare statim Augusto triumphum. Propert. III. el. 9. 49. seq.: *Cape, Roma, triumphum, Et longam Augusto salva precare diem*. *Intactas boves*, victimas; boves feminino genere, ut elegantius, et gratius, notante Porphyrione; et quia mares, et feminæ sacrificabantur, IV. od. 2. 53.; pluribus aliorum locis Saubert. de Sacrif. vet. cap. 22., et ad inscriptiones Arvalium Marin. p. 46. 149., ubi de vacca, *bove mare*, et *bove femina* erudite. Quod advertendum erat Nic. Heinsio, quum in margine exemplaris sui, *Forte*, ait, *intactos*; ut notat Bentl. Hinc *cruda bovis* in ode præcedenti v. 6., pro vaccæ, quia ad anum libidinosam refertur. At *fessos boves* supra od. 2. 63., non *fessas*, ut emendat Cuningamius; quia ad aratrum, ut plurimum, operantur mares, iuvenci, tauri; non feminæ, vaccæ. Propert. III. el. 5. 67.: *Quod si contentus patrio bove verteret agros*; ut cit. od. 2. 3. Tuetur lectionem Val. Probus in Putsch. c. 1462.: *Horatius*: *Intactas boves*. 25 *Africano* V. A. B. C. D. E. Vr. B. C. D. E. H. K. L. Vp. A. B. C. E. Ch. A. C. Cr. A. Va. A. Ba. A., alii mss. apud Val., Comment. Cruq., edit. Princ. Med. 1476. Venn. 1478. 1483. 1486. 1509. 1573. Flor. 1482. Aldi 1501. Iuntæ 1503. Chapuis Paris. 1503. Basil. 1527. 1531. Frib. 1536. Dionys. ab Harsio Lugd. 1538. Rob. et Henr. Steph. Gryphii 1566. Basil. 1580., et ita Land. H. Figul. Mur. Pulm. Lamb. Cruq. Torr. Chabot, Bond, Dan. Heins. Dacer. Talb. Baxt. Desprez, Gesn. Oberlin. Combe. *Africanum* V. F. H. Vr. A. F. G. I. Vp. D. F. Ch. B. Va. B. C. D., alii mss. apud Pulm. Bersm. Torr. Bentl., Val. Oberl., edd. Venn. 1479. 1483. 1490. 1492. Mancinell. Badius Asceus. Bentl. Cun. Sanad. Val. Wakef. Perplacet Torrentio, licet non admittat in textum, ut referatur ad ducem, non ad bellum; quia etiam Iugurthinum bellum in Africa gestum sit. Cui accedit Bentleius, addens: *Si id voluit Horatius, bello Punico dictum oportuit, non Africano: quo quidem nomine hoc ab il-*

Virtus sepulcrum condidit.

lo distingui non potest. Sed in his, et in aliis sequentibus nimio confidentius nugatur vir doctus. Videre enim poterat, bellum cum Iugurtha, ut ut in Africa gestum, ab omnibus Iugurthinum dictum, numquam Africanum; ut ad Sallust. Bell. Iug. initio notat Colerus: aliud vero, etiam ab iuniore Africano Scipione gestum, promiscue et Punicum, et Africum; ut scire est ex Livio XXVIII. 22. n. 42. Neque Scipiones ambo *Punici* appellati sunt, sed *Africani*; quia *bellum cum Africa*, Florus II. 15.; a devicta Africa tota, non Carthagine tantum, IV. od. 8. 18. Igitur recte *Africano* retento; qui Latine sapiunt, probe intelligunt, hic subaudiendum *bello parem ducem*; quod eleganter omissum a Poeta. 26 *cui super Carthaginem Virtus sepulcrum condidit*. Missis Bentleii, aliorumque Interpretum disputationibus de utroque Scipione Africano; de Africano iuniore intelligendum Horatium non dubito ex ipsa comparatione bellorum, et ducum: duces enim nominat, qui bella finierunt, nimirum Iugurthinum, Africanum, seu Punicum, et Ægyptiacum; quibus finitis, Africa, et Ægyptus in potestatem Populi Romani redactæ sunt: Duces Marius, Scipio Æmilianus Africanus iunior, Augustus, quem supra alios Poeta merito extollit. Porro de hoc Scipione verum est, quod paucis magnifice prædicat Florus II. 15.: *Ut quam urbem concusserat avus, nepos eius everteret*. Qua funditus deleta, egregie de illo pariter Vell. Patercul. I. 12. scribit: *Funditus sustulit, fecitque suæ virtutis monumentum, quod fuerat avi eius clementiæ*. Ducta comparatione a monumentis sepulcralibus, quæ ædificabantur splendide, ut defuncti memoria propagaretur, ac viveret sempiterno. Trimalchio apud Petron. c. 71.: *Amice carissime, ædificas monumentum meum quemadmodum te iussi?.. Ut mihi contingat tuo beneficio post mortem vivere*. Fama vivet Scipio cum ipsa Carthagine; quia de hac, de illius gloria, et interitu mentio numquam poterit fieri, quin Scipionis ipsius nomen, et virtus statim, ac indivise menti occurrat: sepulcrum materiali sepulcro longe gloriosius, et perennius; quia in animis, et ore hominum ad æternitatem versabitur. Quod Val. Maximus I. 7. de sepulcro cuiusdam naufragi dicit: *Memor eorum beneficii, Simonides elegantissimo cum carmine æternitati consecravit*,

Terra, marique victus hostis, Punico
  Lugubre mutavit sagum.
Aut ille centum nobilem Cretam urbibus
  Ventis iturus non suis,
Exercitatas aut petit Syrtes Noto,
  Aut fertur incerto mari.
Capaciores affer huc, puer, scyphos,
  Et Chia vina, aut Lesbia;
Vel, quod fluentem nauseam coerceat,
  Metire nobis Cæcubum.
Curam, metumque Cæsaris rerum, iuvat
  Dulci Lyæo solvere.

melius illi, et diutius in animis hominum sepulcrum constituens; quam in desertis arenis struxerat. Metaphoram aliis exemplis illustrat Bentleius. 31-32 *petet Syrtes Noto, aut feretur* legit Marcilius, quia Poeta non decernit, quo fugiat Antonius; sed coniectat fore, ut fugiat aut in Cretam, aut in Africam, aut mari vagetur, et piraticam factitet. Retulisse sat est. 33 *Aut Chia*. Ita legi in vetustis codicibus asserit Torrentius, idque concinnius putat. His codicibus, et alio fultus Bentleius, lectionem admisit in textum, ut elegantiorem; et interpunctionem mutavit, ut *Chia* referatur ad *metire*. Durior imo lectio, et amusa, tot *aut* multiplicatis; et quæ vina a scyphis separat, et sequenti iungit contra naturalem sensum. Bentleii novitatem amplexati sunt Cuning. Wakef. *Aut Chia* pariter scriptum in cod. Sorb. notat Valart. Etiam *Trimalchio capaciorem poposcit scyphum* apud Petron. c. 65. 37 *Cæsaris rerum*. Klotz legit ex ingenio *Cæsaris tecum*, et intelligit Mæcenatem; quia *rerum* valde ipsi languet; neque opus erat, ut quisquam de *rebus* Cæsaris sollicitus esset, victo, fugatoque Antonio. Pudet stultitiis huiusmodi insistere; et absurda lectoribus exponere, quæ ipse per se facile intelligit ex hoc mactatu oriri. Quomodo Poeta puerum poscit vina, ut statim bibat cum Mæcenate absente? Quis, sine commentario, *tecum* ad Mæcenatem referat, quum immediate Horatius puerum alloquatur? Si *rerum* auferas, Horatium iuvabit solvere vino curam, et metum ipsius Cæsaris; non proprium de illius rebus. Confer I. od. 37., ubi idem argumentum.

ODE X.

IN MAEVIUM POETAM.

Homini duro, et maledico, seculique sui ingeniis infesto, in Græciam navigaturo, tempestatem, et naufragium imprecatur.

Mala soluta navis exit alite,
  Ferens olentem Mævium.
Ut horridis utrumque verberes latus,
  Auster, memento fluctibus.
Niger rudentes Eurus, inverso mari,
  Fractosque remos differat.
Insurgat Aquilo, quantus altis montibus
  Frangit trementes ilices:
Nec sidus atra nocte amicum appareat,
  Qua tristis Orion cadit;
Quietiore nec feratur æquore,
  Quam Graia victorum manus,
Quum Pallas usto vertit iram ab Ilio

1 *Malo* Mar. Victorin. apud Putsch. c.2525. Sed *mala*, præter mss. omnes, etiam Servius ad Virg. III. E. 90.; et Diomedes apud eumdem Putsch. c. 482. Lactant. ad Stat. III. Theb. 55. 4 *flatibus* conicit Burmann. ad Val. Flacc. I. 639.; et ita ms. apud Valart. 5 *Eurus*. Vid. II. od. 16. 23. 24. III. od. 17. 11. IV. od. 6. 10. 8 *Frangat* ed. Princ. *Plangit* ex divinatione propria, per somnium, in textum intulit Wakefield; adductis Lucretii VI. 114., et Sil. Italici I. 587. locis, in quibus de sibilo ventorum agitur. Sed quid hic de sibilo, quum de Aquilone velit Horatius, qui, ut remos Eurus antea fregerat, ita navim frangat, subvertat, ut in montibus altis frangit, subvertit ilices trementes? *Frementes* Cuningamius, more suo. Klotz somniat *gementes*. Sed præter mss. omnes, et impressos, *trementes* etiam habet Plotius apud Putsch. c. 2627. 10 *Orion*. Vid. infra od. 15. 7. 11 *Quietiusve* Plotius l. c. 13 *usta* Cuning.

In impiam Aiacis ratem.
O quantus instat navitis sudor tuis,
Tibique pallor luteus!
Et illa non virilis eiulatio,
Preces et aversum ad Iovem;
Ionius udo quum remugiens sinus
Noto carinam ruperit!
Opima quod si præda curvo littore
Porrecta mergos iuveris;
Libidinosus immolabitur caper,
Et agna Tempestatibus.

18 *Adversum* Vr. I. Va. A. ed. Princ., et aliquæ aliæ. 19-20 *sinu Notus* mss. apud Fabric. R. Steph. Torrent. Cruquium, qui amplexus est; et ed. Princ.: Torrentius laudat; refutant Dacer. Talbot, et, qui multa inutilia huc attulit erudite Bentl.. Porphyrio, et nostri mss. stant pro vulgata, cui consonat auctor III. od. 10. 6. od. 7. 29. 57.

22 *Porrecta*. Vel repugnantibus mss. et impressis; vituperatis librariis, et tot editoribus, qui tam negligenter hic versati sint, Bentleius suo periculo emendat *proiecta*. Sed audenter, et inscite; quia neque contextum intellexit, neque verborum vim, ac differentiam. Horatius imprecatur Mævio naufragium, ex naufragio ut mortuus a fluctibus ad littus propellatur, et ibi extentus mergis in escam sit; fortasse etiam notis, ac spectatoribus omnibus spectaculum, et ludibrium. Proiici quidem potest naufragus ad littus; sed non mortuus tantum, verum etiam vivens. Lucret. V. 223.: *Tum porro puer, ut sævis proiectus ab undis Navita, nudus humi iacet, infans, indigus omni Vitai auxilio*. Ovid. II. ex Ponto ep. 3. 30.: *Vix duo proiecto, tresve tulistis opem*. Heroid. ep. 2. 135.: *Ad tua me fluctus proiectam littora portent*. At qui iacet in littore, esca mergis, aliisque avibus carnivoris apposita, nec reluctans, omnino mortuus esse debet; ideoque recte dicitur *porrectus*, seu extentus. Catull. LVI. 6.: *Postquam es porrecto facta marita sene*: hoc est, mortuo, et porrecto in feretro. Virg. IX. Æ. 589.: *Et media adversi liquefacto tempora plumbo Diffidit, ac multa porrectum extendit arena*. Hoc voluit Horatius, hoc eleganter expressit Latine callentibus. Bentleium Imi-

ODE XI. (A).

AD PECTIVM.

Apud eum liberrime queritur, se amore Lycisci captum non posse ad versus faciendos operam, et studium conferre.

Pecti, nihil me, sicut antea, iuvat
Scribere versiculos, amore perculsum gravi:

tati sunt, servum pecus, Cuningamius, et Wakefield; sed Valart allegare videtur mss. 22 *iuveris* V. A. E. a 1. m. Ba. A. a 2. m., alii mss. apud Lamb. Torrent. Barthium Advers. XXXVII. 15. Talb. Combe; ita Comment. Cruq. H. Steph. Gryphius 1566. Lamb. Cruq. Dan. Heins. Rutgers. Chabot, Desprez, Bond, Talb. Dacer. Bentl. Cuning. Baxt. Val. San. Gesn. Batteux, Oberlin. Combe, Wakef. Bentleius probat. Al. *iuverit*.

(A) De metro huius odes contra Henr. Stephanum, Lamb. Cruquium, Georg. Fabr. aliosque, qui versum secundum in duos discerpserunt, vide Ios. Castalionem Observat. dec. 4. c. 10. Multis pariter disputant Bentleius, et Gesnerus. 1 *Pecti*, *Peti*, *Petti*, in mss. et impressis legitur; et in titulo, *Ad Pectium*, *Petium*, *Pettium*, quia ullus editor critice de eo inquirat; forte quia huius amici nostri Poetæ nulla occurrit alibi mentio. *Pettios*, et *Pectios* etiam in marmoribus se invenisse asserit Georg. Fabricius. *Pettios* tantum invenio apud Grut. et Murat. Acron ms. Vat., et Porphyrio Vo. A., et Ch. habent *Pecti*, ut impressi; et ita plures ex melioribus nostris mss. Horatii: ita denique Atilius Fortunatianus ap. Putsch. c. 2705., Terentian. Maur. c. 2450. Mar. Victoriu. c. 2619.: his potius adhærendum putavi. 2 *perculsum* V. A. B. C. D. F. H. Vr. A. B. D. E. F. G. H. I. Vp. C. F. Ch. C. Cr. A. Ba. A. Va. A. B., ed. Princ. Med. 1476. Venu. 1478. 1479. 1486. 1492. 1509. 1573. Aldi 1501. Iuntæ 1503. Basill. 1527. 1531. 1580. Frib. 1536. Dionys. ab Harsio Lugd. 1538. Rob. Steph. 1544., et alii fere omnes, etiam inter recentiores, Baxt. Gesu. Oberl. Combe. *Percussum* V. I. Vr. K. Vp. A. B. E. Ch. A. B. Va. C., alii mss. apud. Torr. Combe, ed. Flor. 1482. Venu. 1483. 1490. Chapuis Paris. 1503., Badius Asc.

Amore, qui me, præter omnes, expetit
  Mollibus in pueris, aut in puellis urere.
Hic tertius December, ex quo destiti
  Inachia furere, silvis honorem decutit.
Heu me, per Urbem (nam pudet tanti mali)
  Fabula quanta fui! Conviviorum et pœnitet,
In quîs amantem et languor, et silentium
  Arguit, et latere petitus imo spiritus.
Contrane lucrum nil valere candidum
  Pauperis ingenium! querebar, applorans tibi:
Simul calentis inverecundus Deus
  Fervidiore mero arcana promorat loco.
Quod si meis inæstuet præcordiis
  Libera bilis, ut hæc ingrata ventis dividat
Fomenta, vulnus nil malum levantia;

Bentleius, qui multis disputat, et quem sequuntur Caning. Sanad. Wakef. Primam lectionem prætuli tum ex auctoritate mss. et editorum; tum ex ipsa re; quod sit gravius vulnus huius amoris, et inhærens animo, ut nullum Poetæ consilium stare posse videatur: similiter supra od. 7. 16.; diverse 1. od. 7. 11. Grammatici veteres apud Putschium, alii aliter referunt locum; ut notavit Bentleius. 8 *et pœnitet*. Torrentius suspicatur, legendum *heu pœnitet*; Bentleius ex ingenio *ut pœnitet*; *conviviorum pœnitet*, prout Plotius apud Putsch. c. 2662. Sed bene *et* cum aliis et mss. et impressis, pro *etiam*. 9 *In quîs* V. D. H. L. Vr. A.D.F.G.H.I.K. Vp. A.B.C.E.F. Ch.A.B. Va.A. Acron ms. Vat. et impressus, Porphyrio mss. Vatt. et Ch., edit. Flor. 1482. Ven. 1490. item 1503. Landin. Badius Ascens. Bentl. Cun.San. Wakef. Al. *In queis*. 11 *Contrane* V.B.C. D.H.L. Vr.B.C.D.G.H.K. Vp. A.B.E.F. Ch.A.B. Va. A. Ba. A., alii mss. apud Cruq. Torr. Talb. Val. Porphyrio ms. Ch. Comment. Cruq. ed. Ven. 1483. Ant. Mancin. Cruq. Talb. Bentl. Baxt. Cun. San. Gesn. Val. Oberl. Combe, Wakef. Laudarunt Torrentius, et Dacerius; et cum interrogativo post *ingenium*? sed non admiserunt in textum. Al. *Contraque*. 14 *Fervidiore mero arcana* Aldus 1501. Basil. 1527. 1531. Frib. 1536. Baxt. Oberlin. Combe, Wakef. Qua auctoritate, et qua significatione?
  17 *allevantia* Vp. E., edit. Flor. 1482. Ven. 1483.,

Desinet imparibus certare summotus pudor.
Ubi hæc severus te palam laudaveram;
Iussus abire domum, ferebar incerto pede
Ad non amicos, heu! mihi postes, et, heu!
Limina dura, quibus lumbos, et infregi latus.
Nunc, gloriantis quamlibet mulierculam
Vincere mollitia, amor Lycisci me tenet;
Unde expedire non amicorum queant
Libera consilia, nec contumeliæ graves;
Sed alius ardor, aut puellæ candidæ;
Aut teretis pueri, longam renodantis comam.

ODE XII.

IN ANVM LIBIDINOSAM.

Invehitur in eam, quæ illius amores ambiebat.

Quid tibi vis, mulier, nigris dignissima barris?
Munera cur mihi, quidve tabellas

et Cuningamius. Sed bene *levantia*, ut infra od.13. 10.

19 *Ut hac* ms. Mus. Brit. apud Combe; et ita Cuning.

24 *mollitie* Vr.D.: quod ex duobus aliis mss. prætulit Bentleius, inde Sanad. Wakef.; quia vastus, et inconditus sonus *a a*. Immo dulcior, et mollior evadit, si aliquanto suspendas, et trahendo pronuncies, languidule; ut res videtur exigere.

1 *barris*. Barri Mauris sunt elephantes; ut multis docent Bochart Hier. par. 1. lib. 2. c. 23., et Io. Phil. Cassellius de Orig. vocis Cinnamb. §. 4. in Act. Societ. Lat. Ienens. vol. 3. p. 157. seqq. 2 *cur mihi* V. A. B. C. E. F. Vr. A. B. C. E. F. G. H. I. L. Vp. A. C. F. Ch. A. An. A. Va. A. Acron ms. Vat. ed. Princ. Med. 1476. Venn. 1478. 1479. 1483. 1486. 1490. 1492. 1509. aliæ, Flor. 1482. Aldi 1501. Iuntæ 1503. Chapuis Paris. 1503. Basill. 1527. 1531. 1580. Frib. 1536. Dion. ab Harsio Lugd. 1538. H. Steph. Lamb. Mur. Cruq. Torrent. Gryph. et alii editores fere omnes ante Bentl., qui ex mss. aliquibus, et Acrone edito, et ms. legit *quid mihi*; et ita habent etiam ex mss. nostris ceteri, Bentleium sequuntur Cun. Val. Wakef.;

Mittis, nec firmo iuveni, neque naris obesæ?
Namque sagacius unus odoror,
Polypus, an gravis hirsutis cubet hircus in alis,
Quam canis acer, ubi lateat sus.
Qui sudor vietis, et quam malus undique membris
Crescit odor, quum pene soluto
Indomitam properat rabiem sedare! Nec illi
Iam manet humida creta, colorque
Stercore fucatus crocodili; iamque subando
Tenta, cubilia, tectaque rumpit:
Vel, mea quum sævis agitat fastidia verbis:
Inachia langues minus, ac me:
Inachiam ter nocte potes; mihi semper ad unum
Mollis opus. Pereat male, quæ te,
Lesbia, quærenti taurum, monstravit inertem;
Quum mihi Cous adesset Amyntas,
Cuius in indomito constantior inguine nervus,
Quam nova collibus arbor inhæret.
Muricibus Tyriis iteratæ vellera lanæ.
Cui properabantur? tibi nempe:
Ne foret æquales inter conviva, magis quem
Diligeret mulier sua, quam te.
O ego non felix, quam tu fugis, ut pavet acres
Agna lupos, capreæque leones!

retinuerunt aliam lectionem Baxterus, Gesner. Oberl. Combe; quibus assentior ob mss. auctoritatem, et numerum; et ob varietatem ab aliis *quid*. Aliqui mss., ed. Princ. et aliæ aliquæ editiones veteres, et Mar. Victorin. apud Putsch. c. 2619. habent *curve tabellas*: mss. Ch. C. D., et Atilius Fortunatianus c. 2706. *cur mihi*, *curve tabellas*.

3 *nec naris* Cun. Val. 7 *Qui sudor* V. B. C. K. L. Vr. B. E. Vp. C. E. F. Ch. B. Va. C. An. A., alii mss. apud Torr. Bentl. Val. Combe, Acron ms., et duo mss. Porphyr. Vatt. et alter Ch., edd. Venn. 1483. 1490. 1509. Iuntæ 1503.; et ita Bentleius, Cun. Wakef. Oberlin. Al. *Quis sudor*.

8 *Crescat* Cun. 9 *Neque* Ch. A., alii mss. apud Combe, et ed. Princ. 25 *O ego infelix* V. B. Vp. D., alii mss.

O D E XIII.

A D A M I C V M (A).

Sub allegoria hiemis, ac horribilis tempestatis, Reipublicæ Romanæ calamitates innuit: et consolatur amicum mærore confectum ab iisdem; eique, exemplo Achillis, ægrimoniam vino, et cantu esse mitigandam insinuat.

Horrida tempestas Cælum contraxit; et imbres,
Nivesque deducunt Iovem: nunc mare, nunc siluæ
Threicio Aquilone sonant. Rapiamus amici
Occasionem de die: dumque virent genua,
Et decet, obducta solvatur fronte senectus.

apud Torr. Bentl. Val.; et ita legunt Charis. p. 161. ed. 1551. Servius apud Putsch. c. 1802. Mart. Capella p. 64. ed. 1599.; eosque sequitur Baxterus, Oberlin. Combe. Sed nil mutandum cum Bentleio. Auctor de morte Drusi, v. 145.: *Iamque ego, non felix? iam pars mihi rapta Neronum?* Sil. Ital. III. 334.: *Armiger Eoi non felix Memnonis Astyr.*

(A) Quia verum nomen ignoratur, et in plerisque mss. deest omnis titulus; ita inscribendum puto ex contextu odes. Acron; et Porphyrio, atque inde alii, *ad Amicos*, ex v. 3.; sed alio sensu accipiendus locus. Fortasse Horatius amici nomen tacuit, quia cum eo sermo erat de Reipublicæ statu. 1 *constrinxit* Cun. audacter, et inscite.

3 *amici* mss. omnes, editiones veteres, et omnes fere recentiores; atque ita Terentianus Maur. ap. Putsch. c. 2450. *Amice*, vocativo casu, Bentleius ex coniectura; inde Cun. San. Val. Wakef.; ut referatur ad v. 6. seq. *Amici*, item vocativo casu, Dacer. Talb. Oberl.; sed primo casu, *amici*, bene: id est, nos, qui sumus amici, seu amice, amicabiliter, It. *da buoni amici*, lætemur. Unum tantum amicum alloquitur Horatius, cui aliquid adversi pro Republica contigerat; vel qui de Reipublicæ statu mærebatur; ut patet ex sequentibus, et comparatione Achillis.

Tu vina Torquato move consule pressa meo.
Cetera mitte loqui: Deus hæc fortasse benigna
Reducet in sedem vice. Nunc et Achæmenio
Perfundi nardo iuvat, et fide Cyllenea
Levare diris pectora sollicitudinibus:
Nobilis ut grandi cecinit Centaurus alumno:
Invicte mortalis, Dea nate puer Thetide,

6 *tu-move*. Grammaticus quidam in ms. Ch. A. notat, Horatium hic alloqui pincernam; et v. sequenti *Cetera mitte loqui*, addit, *ad convivium non pertinentia*: ineptiæ. 7-8 *Deus hac fortasse benigna Reducet in sedem vice*. Docte Dacerius huc attulit Edicti Augustæi verba apud Sveton. in Aug. 28.: *Ita mihi salvam, ac sospitem Rempublicam sistere in sua sede liceat*. 8 *Achamenia* V. K. a 1. m. Vr.D.H.a 2. m. K.Vp.E., Comment. Cruq.edd.Med.1476. 1502. Flor. 1482. Ven. 1486. Aldi 1501. Iuntæ 1503., et inde alii fere omnes usque ad Bentleium, qui restituit *Achamenio* ex mss.; quibus concinunt alii nostri, Acron, et Porphyrio mss. et editi. Post Bentleium Cuningamius, Baxt. San. Gesn. Val. Oberl. Combe, Wakef. Vide supra od. 5. 59. 10 *duris* V. F. Vr. F. Vp. E.; et ita edidit Bentleius, conaturque probare exemplis non congruentibus. Eum sequuntur Cun. San. Val. Wakef. Ceteri mss. nostri, *diris*; quod est, sollicitudinibus, angustiis, curis, crudelibus, cruciantibus: et respondet v. ult. *deformis ægrimonia*; et infra od. 17. 73., *fastidiosa tristis ægrimonia*. *Dura*, et *dira*, permutata, vide III. od. 6. 36. 11 *ut grandi*. De ætate dictum accipit Baxterus; quod parvulo talis admonitio non conveniat. Sed præterquamquod grandis ætate, et corpore non convenit alumno, et puero; sicut *nobilis* a virtute animi, et doctrina Chiron; ita *grandis* Achilles dicendus erat a genere, indole, educatione, et spe rerum gerendarum; ut bene Zeunius post Lambinum; et liquet ex Homero Il. IX. 480. Contra apud Iuven. VII. 210. seq..: *Metuens virga iam grandis Achilles Cantabat patriis in montibus*. 12 *Invicte mortalis, Dea*. Sic potius interpungo cum Henricopetrina 1580., Chabot, Dan. Heins. Talbot, Dacer. Baxt. Batt. Oberl. Combe, Wakef., aliis; quam cum Bentleio, Cun. San. Gesnero, *Invicte, mortalis Dea nate puer*; ut sit *mortalis invictus*, non *puer invictus*. In pictura Musei Herculanen-

Te manet Assaraci tellus, quam frigida parvi
   Findunt Scamandri flumina, lubricus et Simois;
Unde tibi reditum certo subtemine Parcæ
   Rupere; nec mater domum cærula te revehet.
Illic omne malum vino, cantuque levato;
   Deformis ægrimoniæ dulcibus alloquiis.

sis tom. I. 8. repræsentatur Chiron Iuvenem Achillem docens ad lyram canere. 15 *certo subtemine* Vr.A. B. C.E. Vp. D. F. Ch. A. H. Steph. Lamb. Cruq. Torrent. Chabot, Dan. Heins. Bentl. Baxt. Cun. San. Maitt. Batt.Val.Oberl. Combe, Wakef. Al. *certo subtegmine*, *substamine*. Bentleius pro *certo* coniicit *curto*; et sequitur Sanadonus. Achilles Statius ad Tibull. III, el. 3. *secto*; desipit vero Klotz, dum legit *certo sub nomine*, abusus loco Homeri Il. IX. 412. seq., qui nihili ad rem. *Certo* etiam auctor Consolationis ad Liviam v. 240.: *Quondam ego tentavi Clothoque, duasque sorores, Pollice quæ certo pensa severa trahunt.* Parcæ nere solent *certum stamen*, et *subtemen*, ad Fatorum præscriptum, immutabile; *certum*, et *inevitabile*, Manil. II. 112.; et cui resistere nemo potest: neque ipsa Thetis, Achillis mater, licet Dea, illum subtrahere potest ab imperio Fatorum. Vide supra od. 5. 88., et Carm. secul. 25. Homer. Il. XX. 127. 18 *Deformis ægrimoniæ, et dulcibus alloquiis* V. L.; et ita edit Bonfinis. Alii mss. apud Bentleium habent *et* inter lineas; ex quo, et longis argumentationibus ipse fecit suum *ac*; et ita interpunxit: *Illic omne malum vino, cantuque levato Deformis ægrimoniæ, ac dulcibus alloquiis*. Laudant, et sequuntur San. Gesn. Sed obstant ceteri mss. omnes, editi veteres, et recentiores; arcet hiatus, prohibet contextus. Nullibi constat, amicos blandis sermonibus consolatos Achillem, qui se solabatur cythara, ut ap. Homer. Il. IX. 186.; et qui solus fere vitam agebat, ut observat Dacerius; et ipsa eius mater apud eumdem Hom. XXIV. 128. seqq. consilium illi dedit, ut ad sollicitudines levandas conviviis, et venere uteretur. Latine, ac poetice quis diceret, *omne malum vino, cantuque levato deformis ægrimoniæ*? Horatius amicum adhortatur tantum, ut *vino*, *et fide Cyllenea levet pectora diris sollicitudinibus*; idque Achillis exemplo, sive iuxta quod Achillem monuerat Centaurus Chiron: *ut cecinit*. Si recta procedit comparatio, et monitum, quid huc intrudimus argumentis amicorum alloquia, seu verborum

O D E XIV.

AD C. CILNIVM MAECENATEM.

Phrynes amorem obstare, quominus iambos promissos absolvat.

Mollis inertia cur tantam diffuderit imis
  Oblivionem sensibus,
Pocula Lethæos ut si ducentia somnos
  Arente fauce traxerim,
Candide Mæcenas, occidis sæpe rogando.
  Deus, Deus nam me vetat
Inceptos, olim promissum carmen, iambos
  Ad umbilicum adducere.
Non aliter Samio dicunt arsisse Bathyllo
  Anacreonta Teium;

consolationes? Rectius ergo dicemus cum Mureto Variar.
lect. lib. 2. c. 3., Pulmanno, Dacerio, aliis, vinum, et
cantum dici a Poeta, dulcia deformis ægrimoniæ alloquia,
id est, solatia: appositorie. *Alloquium* pro consolatione
usurpari, idem Bentleius probat multis exemplis; pro-
bat et Dacerius. Pessime omnium Klotz, quia vulgatæ.
nullus est ei sensus, emendat, ac legit, *deformes ægrimo-*
nias. 3 *veluti*, *uti si*. Vid. Benth. 5 *me occidis* Valart
ex coniectura audaci, et inutili; quum *me* eleganter hic
omittatur, et aliud habeatur in sequenti versu. 7 *pro-*
missum carmen. Vid. de Arte poet. 45. 8 *Ad umbilicum*
adducere. Extremitas chartæ papyraceæ, vel membranæ,
ex quibus conficiebantur volumina, adnectebatur bacil-
lo, et circumvolvebatur. Illius capita umbilici formam
imitabantur. Quum vel scriptor, vel lector ad finem per-
veniebat; pro, finem facere, dicebatur ad umbilicum addu-
cere, vel pervenire. Huiusmodi volumina passim viden-
tur in antiquis monumentis; et ad exemplum, de iis plu-
ribus agunt Trotz de Prima scrib. rat. p. 589. Martorell.
de Reg. theca cal. p. 242. seqq. Winkelm. Storia delle
arti del dis. III. p. 198., et quæ ibi adnotavimus.

Qui persæpe cava testudine flevit amorem,
Non elaboratum ad pedem.
Ureris ipse miser. Quod si non pulchrior ignis
Accendit obsessam Ilion,
Gaude sorte tua: me libertina, neque uno
Contenta, Phryne macerat.

ODE XV.

AD NEAERAM.

Non servatam ab ea fidem conqueritur, et nuntium ei se missurum minatur.

Nox erat, et Cælo fulgebat Luna sereno
Inter minora sidera;
Quum tu, magnorum numen læsura Deorum,
In verba iurabas mea,
Artius atque edera procera adstringitur ilex,
Lentis adhærens brachiis:
Dum pecori lupus, et nautis infestus Orion
Turbarit hibernum mare,
Intonsosque agitarit Apollinis aura capillos,
Fore hunc amorem mutuum.
O, dolitura mea multum virtute, Neæra!
Nam, si quid in Flacco viri est,

8 *Turbarit* ed. Princ. 8-9 *Turbarit-agitarit* V. A. a 2. m. E. F. Vr. B. F. K. Ch. B. a 2. m. C. Va. B., alii mss. apud Barthium Advers. XXXVII. 15. Bentl. Val., ed. Loscheri 1498.; et ita Bentl.; frustra repugnante Baxtero, et Cun. Est futurum potentialis modi, ut dicunt Grammatici, *turbaverim*, *agitaverim*, per syncopen *turbarim*, *agitarim*; non futuri exacti, ut putat Gesnerus, qui ideo lectionem reiicit: modus, ut hic v. 15. seq.; et infra od. 16. 28. seqq. Al. *Turbaret-agitaret*, quæ spectant ad præteritum tempus; quum *fore* spectet ad futurum. 12 *virium est* plures mss. nostri, Valart, et aliorum; et est apud Petron. c. 128.: *Perfusus ego rubore manifesto; etiam*,

Non feret assiduas potiori te dare noctes,
  Et quæret iratus parem.
Nec semel offensæ cedet constantia formæ,
  Si certus intrarit dolor.
At tu, quicumque es felicior, atque meo nunc
  Superbus incedis malo,

Si quid habueram virium, perdidi; sed alio sensu ab Horatiano. 15 *offensi* Bentleius ex coniectura, contra omnes libros scriptos, et impressos, et meris argutationibus; et ita multo ante Gogav. Eum refutant Baxterus, et Gesnerus; sed nauci. Sensus ex contextu est: Quia tu, inquit Horatius, violasti sacramentum adeo sollemne, quo te indissolubiliter mihi obligaveras, ut in amorem alterius concederes; ego iratus vicissim quæram mihi puellam, quæ me amet ex corde. Et tu, Neæra, multum dolitura es virtute mea; nam numquam (*nec semel*) fiet, ut constantia mea cedat formæ invisæ, quamvis in eius animum, seu tibi, certus intraverit dolor; te non ex inconstantia, volubilitate feminea; sed tota mente periurii, et infidelitatis pœniteat. *Offensum* pro *inviso*, *odioso*, a Cicerone dictum, fatetur Bentleius. Et est pro Cluent. 58.: *Si qua apud vos causa huiusmodi delata sit eius, qui lege non teneatur, etiamsi is invidiosus, aut multis offensus esse videatur, etiamsi eum oderitis, etiamsi inviti absoluturi sitis; tamen absolvatis*. V. in Verr. 62.: O *miserum, atque invidiosum, offensumque paucorum culpa, atque indignitate ordinem senatorium*. Pro P. Sext. 58.: *Aliusve est aliquis improbis civibus peculiaris populus, cui nos offensi, invisique fuerimus*? Svet. in Iul. Cæs. 19.: *Pompeium assectatus est, offensum Patribus, quod Mithridate victo*. 17 *Et tu* V. B. D. K. Vr. B. C. D. E. H. Vp. E. Ch. A. Va. A. D. Cr. A., alii mss. apud Pulm. Cruq. Torr. Bentl. Combe; ita Porph. mss. et impressus, Comment. Cruq. ed. Ven. 1483. Cruquius, Bentl. Cun. Wakef. *At tu* ceteri mss. nostri, et fere omnes primæ editiones, (in quo fallitur Bentleius, qui contrarium asserit) et inde aliæ editiones fere omnes; ut vulgata lectio sit; et bene: *at* enim particula adversans, It. *Tu poi*: eamque probant exempla ab ipso Bentleio allata, Ovid. Art. am. III. 683. de Rem. am. 371. Tib. I. el. 5. 69. Lucan. IX. 538.; sed præ aliis, non visus, Propertius III. el. 16. 27. seqq. locum integrum Horatii ob

Sis pecore, et multa dives tellure licebit;
  Tibique Pactolus fluat;
Nec te Pythagoræ fallant arcana renati,
  Formaque vincas Nirea;
Heu, heu! translatos alio mærebis amores;
  Ast ego vicissim risero.

ODE XVI.

AD POPVLVM ROMANVM.

Queritur, bellorum civilium nullum esse finem: quare de Republica desperat; aliasque meliores terras, et Insulas fortunatas ipse cogitat; et aliis, ut idem faciant, suadet.

Altera iam teritur bellis civilibus ætas,
  Suis et ipsa Roma viribus ruit.
Quam neque finitimi valuerunt perdere Marsi,
  Minacis aut Etrusca Porsenæ manus,
Æmula nec virtus Capuæ, nec Spartacus acer,
  Novisque rebus infidelis Allobrox;
Nec fera cærulea domuit Germania pube,
  Parentibusque abominatus Hannibal;

oculos habuisse videtur: *Nirea non faciem, non vis exemit Achillem; Crœsum aut, Pactoli, quas parit humor, aquas. At tu, nauta, pias hominum qui traiicis umbras, Huc animæ portent corpus inane tuæ*. Eique *at tu* est familiare, ut ibi notat Burmannus, III. el. 5. 71. el. 9. 71. el. 13. 43., et sæpe alibi. 22 *Nerea* aliqui mss. et editi, errore evidenti; ut etiam apud Propertium l. c., et alios auctores, et notant Burmannus ad eumdem Propertii locum, et Nic. Heinsius ad Ovid. Art. am. II. 109. Nireus, post Achillem formosissimus, laudatus Homero Il. II. 673. Ovid. l. c., aliis. 6 *infidelis Allobrox*. In coniuratione Catilinæ, de qua Sallustius Cat. 42.; et bene Commentator Cruquianus.
6-8 *Novisve-parentibusve* Bentleius ex argutiis, et Cun. Exemplis, et ratione vulgatam lectionem defendit Iohnsonus part. 2. p. 62. præter necessitatem. 8 * *abominan-*

Impia perdemus devoti sanguinis ætas,
  Ferisque rursus occupabitur solum!
Barbarus, heu! cineres insistet victor, et Urbem
  Eques sonante verberabit ungula;
Quæque carent ventis, et solibus, ossa Quirini
  (Nefas videre) dissipabit insolens!
Forte,quid expediat? Communiter,aut melior pars
  Malis carere quæritis laboribus?
Nulla sit hac potior sententia: (Phocæorum
  Velut profugit exsecrata civitas;
Agros, atque Lares patrios, habitandaque fana
  Apris reliquit, et rapacibus lupis)
Ire, pedes quocumque ferent; quocumque per undas
  Notus vocabit, aut protervus Africus.

dus Vr. D. F. 11 *Barbarus*. Poeta imitatur Virg. I. E. 71. seqq. Locum illustravimus in nostris Observationibus ad eumdem Virg. pag. 21. 14 *videri*. 15 *Forte, quid expediat*? Sic cum interrogatione locus interpungendus; et subintelligitur *quæretis*; ut monet Grammaticus quidam in V. C. et Vr. B.; alter in Ch. C. *quid utile sit quæritis*; aut *inquiritis*, ut alter in Ch. A.; quod iam innuerat Porphyrio, etsi confuse, ex sequenti: nempe: Fortasse vultis scire, quid expediat agere? Tamquam desperatissimo loco medelam afferre putavit Rutgersius Venus. lection. c. 11., legens, *Forte, (quod expediat,) communiter, aut melior pars Malis carere quæritis laboribus*? Quam lectionem amplexus Bentleius, licet non admittat in textum, tamquam veram sententiam a vera Horatii manu, exponit: *Quod prosit, quod utile, et salutare sit, quod bene eveniat, quod bene, et feliciter vertat, quod bonum, felix, faustumque sit*. Sed absona omnia; uti et ea, quæ addunt Sanad. et Gesnerus. Post præcedentes exclamationes,Horatius ex abrupto, et concitate ad Populum Romanum conversus, interrogat, se interrogatum iri supponens; et huiusmodi interrogationi subiungit v. 23. *Sic placet*? Similis locutionis modus est I. od. 12. 13. Vix notandum, in Va. C., et ab Aldo 1501. legi, *forte quod expediet*; et in Vr. H. Vp. B. E. *Forte quid expediet*. 19 *Lares proprios*. 21 *Ite-ferunt*.

Sic placet? an melius quis habet suadere? Secunda
    Ratem occupare quid moramur alite?
Sed iuremus in hæc: simul imis saxa renarint
    Vadis levata, ne redire sit nefas:
Neu conversa domum pigeat dare lintea, quando
    Padus Matina laverit cacumina;
In mare seu celsus proruperit Apenninus,
    Novaque monstra iunxerit libidine
Mirus amor; iuvet ut tigres subsidere cervis,
    Adulteretur et columba miluo;

25 *in hoc*. 26 *ne redire sit nefas*. Simile apud L. Florum III. 10.: *Primus Galliæ motus ab Helvetiis cœpit: Qui Rhodanum inter, et Rhenum siti, non sufficientibus terris, venere sedes petitum, incensis mœnibus suis. Hoc sacramentum fuit, ne redirent*. 29 *proruperit Apenninus* V. H. Ch. A. Pluribus ostendi veritatem huius lectionis in Observationibus ad Virg. p. 162., quam ex solo ms. Ch. A. habueram. Postea illam reperit in alio ms. eiusdem ætatis, seculi XI. vel XII., Bibliothecæ Regiæ Hafniensis, Torkillins Baden in sua editione Horatii, impressa Hafniæ 1793. Eam admisimus in editione Bodoniana Parmensi. Nunc iuvat illam confirmare ex ms. Vat. Eius elegantiam, et vim ad Horatii mentem, præ vulgata *procurrerit*, statim quisque intelligit. Confert etiam Virg. I. Æ. 246. seq.: *Unde per ora novem vasto cum murmure montis It mare proruptum, et pelago premit arva sonanti*. VII. 32. seq.: *Hunc inter fluvio Tiberinus amœno Verticibus rapidis, et multa flavus arena In mare prorumpit*. Idque proprius quoque congruit alto monti, qui se magno impetu efferat, horrendoque strepitu in mare præcipitet. XII. 687.: *Fertur in abruptum magno mons improbus actu*. 30 *Novave* Cun. ex ingenio, et San. 32 *miluo* V. C. D. E. Vr. A. B. C. D. G. H. Vp. D. E. Ch. A. B. C. Cr. A. a 1. m. Va. A. C. D. Ba. A., alii mss. apud Cruq., omnes Torr., Porphyrio ms. Vat. et Ch. et editus, Comm. Cruq. ed. Flor. 1482. Venn. 1483. 1486. Chapuis Paris. 1503. Torr. Dac. Bentl. Cun. Baxt. San. Gesn. Val. Oberl. Combe, Wakef. Terent. in Phorm. II. 2. 16.: *Quia non rete accipitri tenditur, neque miluo*. Plaut. in Aul. II. 4. 37.: *Pulmentum pridem ei eripuit miluus*. Et paulo post: *Ut sibi liceret miluum vadarier*. In

Credula nec flavos timeant armenta leones,
Ametque salsa levis hircus æquora.
Hæc, et quæ poterunt reditus abscindere dulces,
Eamus omnis exsecrata civitas;
Aut pars indocili melior grege: mollis, et exspes

Pœn. V.5.13.: *Male ego metuo miluos*. Iuven. IX. 55.: *Tot milvos intra tua pascua lassos*? Pers. IV. 26.: *Arat Curibus quantum non milvus oberrat*. Petron. c. 37.: *Qua milvi volant*. Hinc iure miratur Sanadonus, aliquos adhuc inveniri, qui et in Horatio nostro, et in aliis scriptoribus *milvius*, *milvio* retineant; quum dubitare recte quis possit cum Torrentio, an *milvius* Latinum sit. 33 *nec flavos* mss. nostri omnes, et maior pars aliorum, editionesque veteres; ut fatetur Bentleius. Nihilominus ipse ex 4. Cruquii mss. emendat *ravos*, quia *rava lupa* III. od. 27. 3.; et quia *mare ravum* dicitur a Cicerone Acad. II. 33., citante Nonio Marcello. Pudeat hisce ineptiis exturbare lectiones, et inquinare scriptores. Bentleium laudant, et sequuntur Baxt. Cun. Val. Gesn. Oberl. Combe, Wakef. Cur non potius cum Lambino *fulvos* supposuerunt ex IV. od. 4. 14., et Ovid. I. Met. 304. X. 551. II. Fast. 339. X. Her.85.? Sed bene *flavos*, quod est perpetuum leonum epitheton, uti et *fulvus*; et *ravos* hic ex aberratione scriptorum repetendum est. Ravus color diversus est a flavo; mixtus ex nigro, et fulvo; medius inter flavum, et cæsium: lupis proprius, ut alter leonibus. Quod qui ignorat, et cum coloribus bestias confundit; numquam lupos, et leones vidisse censendus est; nec historiam naturalem e limine salutasse. 34 *Ametve* Cun. et San. 35 *abscidere* Va. A., *abscidere*, et *abcidere* alii mss. apud Torrent. Sed bene *abscindere*. De differentia utriusque verbi multa adnotavimus in Observationibus ad Virg. p. 37. seq. Vid. II. sat. 3. 303. Cuningamius legit, *reditus poterunt abscindere*; et poetica, et Italica aure carebat ad tot consonantium concursum, ut et probationibus. 36 *omnes* refutat Ian. Dousa Comment.cap. 7.p.661. Vid. IV. od. 2. 51.

37 *expers* aliqui mss. et editiones. *Exspes*, et *expers* videtur legisse Porphyrio, qui explicat, *qua mollis animi, et sine spe est, expersque virtutis*. Sed *expers* sine addito nusquam legitur. Vid. III. od. 4. 65. od. 11. 11. IV. od. 14. 7. II. sat. 8. 15. *Exspes* bene, ut apud Plaut. in Bacch.

Inominata perprimat cubilia.
Vos, quibus est virtus, muliebrem tollite luctum;
Etrusca præter et volate littora.
Nos manet Oceanus circumvagus arva; beata
Petamus arva, divites et insulas,
Reddit ubi Cererem tellus inarata quotannis,

III. 1. 3.: *Quem spes reliquere omnes*. 38 *perprimant* Cun. San. contra Horatianam rationem. Vid. IV. od. 11. 9. 39 *pellite luctum* Lamb. ex mss. præferret. Refutat Torrentius. 41 *circumvagus arva*. Longum esset, editores omnes, et alios, referre, qui hunc locum varie interpungunt, et exponunt. Alii interpungunt post *circumvagus*; alii post *beata*. Nos cum Dac. Baxt. Gesn. Val. Oberlin. Combe facimus; sed una voce, *circumvagus* unitim. *Oceanus circumvagus arva*, est periphrasis pro *insula fertili*. *Arva* enim dixit, ut statim indicaret, insulam continere terras frugiferas; non arenam, aut deserta invia, et inaquosa, aut scopulos. *Circumvagus* sine addito nullibi est; nec recte defenditur ab iis, qui ibi interpungunt; et propositum generaliter evagandi per Oceanum prima fronte insinuatum supponunt. At vero hoc verbo, ut in æquipollenti, semper insula, seu res circumdata, exprimitur. Ovid. IX. Met. 779.: *Utrumque latus circumfluit æquoris unda*. XV. 624. seq.: *Unde Coroniden circumflua Tybridis alveo insula Romulea sacris adsciverit Urbis*. 739.: *Scinditur in geminas partes circumfluus amnis: Insula nomen habet*. Claudian. Eidyll. I. 1. de phoenice: *Oceani summo circumfluus æquore lucus*. Ammian. Marcell. XXIII. 6. p. 372. Paris. 1681.: *Euphrates cunctis excellens; qui tripartitus, navigabilis per omnes est rivos, insulasque circumfluens, et arva cultorum industria diligentius rigans, vomeri, et gignendis arbustis habilia facit*. Quæ sequuntur, coniungenda sunt; ut *arva beata*, et *divites insulæ* augeant sensum, et explicent, quid sint illa *arva* primo enunciata; et ita animum sollicitent ad navigandum illuc: nimirum ad Insulas fortunatas, de quibus passim apud veteres mythologos, et historicos. Quo autem sensu *arva* dicantur *beata*, intelligas ex Ammiano l. c. p. 376.: *Arabes beati, ideo sic appellati, quod frugibus iuxta, et fœtibus, et palmite, odorumque suavitate multiplici sunt locupletes*. Vid. Plut. in Sert. p. 571., ubi Horatio concinit.

Et imputata floret usque vinea ;
Germinat et numquam fallentis termes olivæ ,
Suamque pulla ficus ornat arborem ;
Mella cava manant ex ilice ; montibus altis
Levis crepante Lympha desilit pede .
Illic iniussæ veniunt ad mulctra capellæ ,
Refertque tenta grex amicus ubera ;
Nec vespertinus circumgemit ursus ovili ,
Neque intumescit alta viperis humus .

48 *Leve* Cun. more suo . *Nympha* aliqui , quos refutat Bentleius . Vid.III. od. 13.16.*Dissilit* Terentian.Maur.ap. Putsch.c.2449.*Prosilit* Marcil.indocte . 51 *Nec.* 51 *ovili* V. A. a 2. m. Vr. C. a 1. m. K. Vp. A. Ch. A. Va. A. , mss. 4. apud Cruq., edit. Princ. Damnat Torrentius tamquam minus venustam locutionem ; sed bene eam revocavit Baxterus , et Combe . Optima enim est , et vennstissima ; quod ursus *gemit ovili* , inhians , insidians , obambulans , infestus , supra od. 15.7.; ut de lupo Virg. V. E. 60.seq.: *Nec lupus insidias pecori , nec retia cervis Ulla dolum meditantur* . III. G. 537. seq. : *Non lupus insidias explorat ovilia circum , Nec gregibus nocturnus obambulat* . IX. Æ. 59. seq.: *Ac veluti pleno lupus insidiatus ovili Quum fremit ad caulas* . Non *circum ovile* gemens , obambulans , simpliciter . *Gemere* proprium est ursorum , quia eorum vox habet aliquid gemebundum: et hoc verbo utitur Ovidius II. Fast.186.de Callisto loquens , in ursam mutata . *Vespertinum ovile* legit ex ingenio Bowyerus , tamquam magis poeticum,et melins sonans ; et quia apnd Horatium I. sat. 6. 113. *Forum vespertinum* dicitur ; sed scutica dignus , qui adeo poetice sapit , ut nihil sapere videatur præter audaciam , et scribendi cacoethes . Ignorabat ille præsertim , *vespertinum* esse epitheton perpetuum ursi , lupi , et aliorum animalium , quæ oves quærunt sub noctem . De lupis , utpote communioribus , etiam in Sacris Litteris , Gen. XLIX. 27. Ierem. V.6. Abac. I. 8. Sophon. III. 3.S.Hieronymus in Abac. lib.1.cap. 1. v. 6-7. tom. 6. col.595.edit.Veron. : *Equi quoque , et equites , qui de longe venient , tam pernices ad persequendum , et cuncta populanda erunt , ut pardos superent , et lupos vespertinos . Lupi severiores esse dicuntur nocte vicina , et tota die fame ad rabiem concitati* , Col.598. : *Velocitate pardorum , et lu-*

Pluraque felices mirabimur: ut neque largis
Aquosus Eurus arva radat imbribus;
Pinguia nec siccis urantur semina glebis;
Utrumque Rege temperante Cælitum.
Nulla nocent pecori contagia; nullius astri
Gregem æstuosa torret impotentia.

porum vespere equites suos abiecerint. Stat. VIII. Theb. 691.: seq.: *Sic densa lupum iam nocte sub atra Arcet ab adprenso pastorum turba iuvenco.* X. 42. seq.: *Rabidi sic agmine mixto Sub noctem coire lupi.* II. Achill. 30. seq.: *Procedunt gemini, ceu fœdere iuncto, Hiberna sub nocte lupi.* Tryphiod. Ilii excid. 547.: *Serratos dentes habentibus lupis similes; quique sub noctem Hibernam grassantes in incustoditas oves abeunt.* Bochart Hieroz. l. 3. c. 3. n. 4. col. 823. seq. tom. 1. Quid hic ovile, quod totam noctem insidiis est expositum; cum Foro, quod vespertinum, quia in eo, vespere, non nocte, frequentior est populus? 54 * *arva rapit* Vr. H. Sed eleganter *radat*, quia, ut notat Gesnerus, copiosi nimis imbres locis clivosis sæpe stratum supremum telluris fertile auferunt; et sic *arva radere* videntur. 57-58. Hos duos versus uncis inclusit Gesnerus, et inde Combe, quia illos reponendos putavit post v. 52. (et illos reposuit Wakef.), fultus coniectura viri docti in Miscell. Observ. a Burmanno editis, Amstel. 1733. vol. 2. tom. 3. p. 381.; qui illos a librario antiquissimo transpositos sibi finxit, postquam incuria omiserat suo loco. At non ideo illuc referendi sunt versus, quod ibi de ovili loquatur Poeta: nam locus integer ab ipso refingendus erat, ut illos immediate interponeret ante viperæ mentionem. Nec advertit vir ille, qui prædicatur doctus, alio sensu, et ratione diversa, iterum Poetam gregis meminisse; ut nempe alia phænomena insigniora exponeret, quæ ipsi iam *felices* in illa Insula admiraturi erant, a Cæli temperie propitia, et per ipsum Iovem speciali favore moderata. *Pluraque felices mirabimur.* Hinc est, quod iterum de arvis ipsis loquatur, aquis tantum salubribus perfusis; et hinc, quod ab eadem temperie repetat, greges minime afficiendos nimia humiditate, vel nimio æstu; unde contagia. Harum idearum series, et sequentium versuum contextus verius exigebant, ut illi duo præponerentur versibus 59. ad 62., qui iungendi sunt conclusioni, *Iupiter illa*, ut nos censuimus. Vide supra od. 2. 11. seqq.

Non huc Argoo contendit remige pinus ;
Neque impudica Colchis intulit pedem :
Non huc Sidonii torserunt cornua nautæ ;
Laboriosa nec cohors Ulyssei .
Iupiter illa piæ secrevit littora genti ,
Ut inquinavit ære tempus aureum:
Ære , dehinc ferro duravit secula ; quorum
Piis secunda , vate me , datur fuga .

ODE XVII.

AD CANIDIAM VENEFICAM (A) .

Ficta palinodia ipsam peius urit : respondet ista , nullum esse precibus , aut veniæ locum .

HORATIVS .

Iam , iam efficaci do manus scientiæ ;
Supplex et oro regna per Proserpinæ ,
Per et Dianæ non movenda numina ,

63 *sacravit* mss. apud Torr. et Bentleium , qui eodem fere recidere , *secrevit* , et *sacravit* , existimat ; si enim *secrevit* , inquit, ea littora piæ genti ; etiam *sacravit* , sive *dicavit* ei ut propria . Nemo id concedet , qui viderit, secretas terras dici has ab Horatio , quia longe ab Urbe Roma , a bellis civilibus , extra Europam ipsam , et Mare mediterraneum , extra Columnas Herculis in vasto Oceano erant sitæ . Ad easdem Insulas secedere , proposuisse sibi Sertorium, narrat Plutarchus in Sert. p. 572. 65 *Ærea, dehinc* V. D. K. L. Vr. C. a 2. m. D. I. K. a 2. m. L. Vp. D. , alii mss. apud Bentl. Combe , ed. Princ. Cun. San. : refutat Bentleius ; ut nec insistendum sit . Hoc addam , æris , seu cupri fodinas præcessisse illas ferri , etiam in iisdem fodinis ; ut de Ilva , inexhaustis Chalybum generosa metallis , testatur Aristoteles , seu alius auctor , de Natur. auscult. ; et de aliis multis Goguet de Orig. leg. art. etc. part. 1. lib. 2. cap. 4.

(A) Vid. supra od. 5.

Per atque libros carminum valentium
Refixa Cælo devocare sidera,
Canidia, parce vocibus tandem sacris;
Citumque retro solve, solve turbinem.
Movit nepotem Telephus Nereium,
In quem superbus ordinarat agmina
Mysorum; et in quem tela acuta torserat.
Unxere matres Iliæ addictum feris
Alitibus, atque canibus homicidam Hectorem,

5 *Refixa* V. B. D. K. Vr.G. Vp.C. E. F. Ch. A. An. A., alii mss. apud Talb. Bentleium, Combe; Acron ms. Vat. et apud eumdem Bentl. Comment. Cruq. ed. Princ. Med. 1476. Venn. 1479. 1483. 1486. 1490. 1492. Flor. 1482. Chapuis Paris. 1503. Basill. 1527. 1531. 1580. Frib. 1536. Lamb. Mur. Cruq.H.Steph. Gryph. 1566. Torr.Dan.Heins. Talb. Dac. Chabot, Desprez, Bond, Cun. Sanad. Maitt. Batt. Val. Oberl. Wakef. Et est *fixa* simpliciter; ut Lucret. V.1204.: *Stellisque micantibus æthera fixum*; non *revulsa*, ut exponit Commentator Cruquianus, Dac. Bentleius, alii. Si enim iam avulsa sunt, quomodo devocantur? Al. *Defixa*; ut et *revocare* pro *devocare*. 7 *volve, volve* Lambinus contra omnes mss. et editiones veteres.
8 *Telephos* Cun. Vid. infra ad v. 12. 11 *Unxere* V. A. B. C. D. F. K. Vr.A.G.H. a 2.m. I. K. Vp. A. B. C. D. Va. C., alii mss. apud Lamb. Cruq. Torr.Talb.Bentl., textus ad Acronem, et Porphyrionem in prima editione Romana, Comment. Cruq., ed. Princ. Med. 1476. 1477. Ven. 1478. 1479. Zar. Henr. Steph. Mur. Torr. Basil. 1580. Chabot, Dan. Heins. Desprez, Dac. Bond. Baxt. Maitt. Batt. Val. Gesn. Combe, Oberlin. Frustra Lambinus, et Bentleius conantur defendere *Luxere*; et Muretus Var. lect. lib. 3. c. 19. utramque lectionem laudat. Evidens est enim Poetæ sensus, ut verbo *unxere* indicet, ad preces Priami restitutum fuisse *cadaver* Hectoris, damnatum ut voraretur a feris alitibus, aliisque bestiis. Hoc ungi poterat, mortui persona amissa lugeri; quod non advertit præsertim Bentleius, dum tot scriptorum testimoniis abutitur, quæ in hunc sensum adducenda erant. 12 *Hectora* Cun., qui non vidit, quod recte adnotavit Bentl. infra v. 17., Horatium in Iambis, Sermonibus, et Epistolis

Postquam relictis mœnibus rex procidit,
Heu ! pervicacis ad pedes Achillei.
Setosa duris exuere pellibus
Laboriosi remiges Ulyssei,
Volente Circa, membra: tunc mens, et sonus
Relapsus, atque notus in vultus honor.
Dedi satis, superque pœnarum tibi,
Amata nautis multum, et institoribus.
Fugit iuventas, et verecundus color
Reliquit ossa pelle amicta lurida;

Latinas declinationes libentius adhibere; in Carminibus Græcas. 17 *Circa* V. H., alius ms. a 2. m. apud. Bentl., Val. Probus apud Putsch. c. 1445. Phoea ibid. 1705.; declinatione Latina, ut multis probat recte Bentleius; et eadem declinatione apud Petron. c. 129. Nec obstat, quod idem Petron. c. 134. efferat Græca: *Phœbeia Circe Carminibus magicis socios mutavit Ulixis*, in eadem nostri Poetæ sententia; nam id evidenter patet factum, ad cacophoniam vitandam ex tot *a* et *c* concursu. Bentleium sequuntur Cun. Baxt. Gesn. Combe, Wakef. Al. *Circe*. 17 *tum mens* Ba. A. Chapuis Paris. 1503. 18 *Relapsus* V. A. B. C. D. E. F. H. I. K. L. Vr. A.B. C. E. F. a 2. m. G. H. Vp. B. E. F. Va. A. C., alii mss. apud Lamb. Torr. Bentl., ed. Princ. Flor. 1482. Venn. 1483. 1486. 1490. 1492. 1509. 1573. Aldi 1501. Iuntæ 1503. Basil. 1527. 1531. 1580. Frib. 1536. Dionys. ab Harsio Lugd. 1538. R. Steph. 1544. Mur. Torr. Bentl. Cun. Baxt. San. Gesn. Val. Oberl. Combe, Wakef. Nempe, recuperaverunt pristinam faciem humanam. *Relapsus*, id est ultro, et sponte sua reversus; ut bene Bentleius. Simul ac enim Circe magicarum cantionum vim aboleverat; extemplo pristina mens, et vox, et forma sponte redierunt. De Io Ovid. I. Met. 472.: *Ungulaque in quinos dilapsa absumitur ungues*. Apuleius de asino suo IX. Met. p. 197. ed. Pric.: *Iumenti faciem sustinens*. XI. princ. p. 239.: *Depelle quadrupedis diram faciem*. p. 242.: *Rosis decerptis, pessima, mihique detestabilis iamdudum bellua istius corio te protinus exue*. Al. *Relatus*, quod esset, externa vi reductus. 19 *tibi, o amata* Bentleius ex ingenio, et nulla necessitate. 20 *institoribus*. Vid. III. od. 6. 30. seq. 22 *Reliquit ora; pelle*

Tuis capillus albus est odoribus.
Nullum ab labore me reclinat otium:
Urget diem nox, et dies noctem; neque est
Levare tenta spiritu præcordia.
Ergo negatum vincor ut credam miser,
Sabella pectus increpare carmina;
Caputque Marsa dissilire nenia.
Quid amplius vis? O mare! o terra! ardeo,
Quantum neque atro delibutus Hercules
Nessi cruore; nec Sicana fervida
Furens in Ætna flamma. Te, donec cinis

amicta lurida Bentleius item ex ingenio, et argutiis. *Ossa*, bene, ut indicet totum corpus macie confectum, Plaut. in Captiv. I. 2. 32.: *Ossa, atque pellis sum miser a macritudine*. Sil. Italic. II. 465.: *Iam lumina retro Exesis fugere genis: iam lurida sola Tecta cute, et venis male iuncta trementibus ossa Exstant, consumptis visu deformia membris.* XIV. 604.: *Saniesque immixta cruore Exspuitur, membrisque cutis tegit ossa peresis*. Cuningamius, et ex eo San. Wakef., more suo, ex ingenio, aliter locum interpungit: *Reliquit, ossa pelle amictus lurida*; ut post *reliquit* subintelligatur *me*; et legit *amictus* pro *amicta*, subintelligens *sum*. Sanad. et Wakef., qui retinent *amicta*, subintelligunt *sunt*. Hoc est refingere scriptores, non exponere. 24 *ab labore* V. A. E. Vr. B. E. Va. B., mss. tres apud Bentl., edd. Vascos. Burm. Cun. Terentius Hecyra, in Prol. 15.: *Ab studio, atque ab labore, atque arte musica*. Vid. III. od. 17. 1.

27 *Ego negatum*. 29 *Marsa dissilire nenia*. Vid. supra od. 5. 76. 30 *o mare o terra* V. I. Vr. I. K. Vp. A. D. E., Acron ms. Vat. et apud Bentl., et impressus; quod explicat ex illo Terentiano in Adelph. V. 3. 4.: *O cælum, o terra, o maria Neptuni*. Et recte, ut notat Bentleius; nam longe vehementius quid sonat *o* repetitum. Vetus poeta apud Cic. de Orat. III. 26.: *O pater, o patria, o Priami domus!* Virg. II. Æ. 41.: *O patria, o Divûm domus Ilium!* Plin. I. epist. 9.: *O mare, o littus, verum, secretumque μουσεῖον*. Ita habent edd. Basill. 1555. 1580., item Bentl. Cun. San. Val. Wakef. Vid. I. sat. 2. 92. Al. *et terra*. 32 *fervidum* Cun.; male: est flamma fervida. 33 *Furens* Vr. B. Vp. C., alii mss. apud Pulm. Torr. Bentl. Burm. in Anth. Lat. I. p. 136.; probat

Iniuriosis aridus ventis ferar,
Cales venenis officina Colchicis.
Quae finis? aut quod me manet stipendium?
Effare: iussas cum fide poenas luam;
Paratus expiare, seu poposceris
Centum iuvencos, sive mendaci lyra
Voles sonari: tu pudica, tu proba
Perambulabis astra sidus aureum.
Infamis Helenae Castor offensus vice,

multis Bentleius, quem sequuntur Cun.San.Val.Wakef.; ut qui de lectionis veritate adhuc dubitare velit, plane caecutiat. A Lucretio est II. 593.: *Eximiis vero furit ignibus impetus Ætna*. Inde alii. Severus in Ætna,274.: *Ætnaei montis fremitus, animumque furentis*. Lucan. X. 447.: *Nec secus in Siculis fureret tua flamma cavernis; Obstrueret summam si quis tibi, Mulciber, Ætnam.* Seneca Herc.fur. 106.: *Acrior montem excoquat, Quam qui caminis ignis Ætnais furit*. Hippol. 190.: *Opifex trisulci fulminis sensit Deus; Et qui furentes semper Ætnaeis iugis Versat caminos*. Herc. Œt. 285.: *Quis ignis tantus in Caelum furit Ardentis Ætnae?* Claudian. de Raptu Proserp. I. 172. Et communiter etiam ignis *furere* dicitur apud omnes: Virg. III. G. 100. II. Æ. 759. seq. IV. 670. V. 662. Sen. Med. 885. Herc. Œt. 1958. Quin etiam passim vis flammae, et furoris unitur apud oratores, quum de re aliqua vehementissima sermo est. Cicero V. in Verr. 62.: *Ipse inflammatus scelere, et furore, in Forum venit*. De Leg. III. 11.: *Si nos multitudinis vis furentis inflammata invidia pepulisset*. 9.: *Sed ille quas strages edidit? Eas videlicet, quas sine ratione, ac sine ulla spe bona furor edere potuit impurae belluae, multorum inflammatus furoribus*. Denique de vi huiusmodi venenorum magicorum Apul. X. Met. p. 230. ed. Pric.: *Interdum perniciem caecam totis visceribus furentem, medullis penitus attraxerant*. Fere omnes alii mss. nostri, et aliorum, habent *urens*, aut *vibrans*, *virens*, *vivens*; et ita editiones differunt. 33-35 *Tua, donec-calet* Bentl. argutiis. 36 *Qui finis* Vr. C. a 2. m. F., unus ms. apud Valart. *Ecquod* Cun. 39 *iuvencis* Bentl. Cun. San.: male. Vid. I. od. 4. 11. 40 *sonare*. 42 *vicem* Vr. E. a 1. m.; et ita proposuit Dacerius ex aliquo ms.; ex alio am-

Fraterque magni Castoris, victi prece,
Adempta vati reddidere lumina:
Et tu, potes nam, solve me dementia.
O nec paternis obsoleta sordibus;
Nec in sepulcris pauperum prudens anus
Novendiales dissipare pulveres!
Tibi hospitale pectus, et puræ manus;
Tuusque venter partumeius; et tuo

plexus est Bentleius, et probare adnisus est aliis scriptorum locis ab hoc prorsus extraneis. Longe diverso sensu ab Horatiano quis diceret *offensus vicem*; quod esset *incidere in vicem*; pro *offensus vice*, quod est *indignatus vice*; ut *ingenio offensi*, II.sat.1.67.:*offensus damnis*, I.epist. 7.88. Bentleium sequuntur Cun. San. Wakef. 48 *Novendiales dissipare pulveres*! Huc pertinet illud Virg.V.Æ.64.:*Praterea si nona diem mortalibus almum Aurora extulerit, radiisque retexerit orbem*; nbi Servius, Horatii versum referens, notat: *Apud maiores ubicumque aliquis extinctus fuisset, ad domum suam referebatur, ibique septem erat diebus; octava die incendebatur, nona sepeliebatur*. Facit etiam Apuleius IX. Met. p. 199.: *Iamque nono die rite completis apud tumulum sollemnibus*. 50 *partumeius* V.A.I.L.Vr.C.a 2.m.G.K.Vp.A.C.D.F.Ch.D.Va.A.D., alii mss. apud Lamb. Talb. Combe, Porphyrio unus ms.Vo. Strenue lectionem tuentur Turneb. Advers. XXX. 2. Lamb. Dacer. Talbot, Torrent. Desprez, alii plurimi. Illam impugnat fuse, et *Pactumeius* defendere conatur Bentleius, quem ex recentioribus sequuntur Cun. Sanad. Baxt. Gesn. Oberl. Combe, Wakef.; et ante Bentleium ita legunt editiones seculi XV., et inde aliæ innumeræ. Verum, non ex celebritate nominum, neque codicum numero lis definienda est; sed ex Horatii mente bene perspecta. Ex tot adductis mss. liquet, quo fundamento asserat Baxterus, ex Aldi coniectura Lambinum reposuisse *partumeius*, contra omnium librorum fidem. Bentleius ingenio abutitur, et verbis, ut suam sententiam probet; asserens principio, nullam fœdiorem sordem usquam inquinasse Horatium, quam spurcum illud *partumeius*: eique præferendum putat alium; quia *Pactumeius*, nomen verum, pluries occurrit in inscriptionibus antiquis apud Gruterum, in Pandectis, et aliis scriptoribus. *Venter* autem, sive *ute-*

Cruore rubros obstetrix pannos lavit,
Utcumque fortis exsilis puerpera.

CANIDIAE RESPONSIO.

Quid obseratis auribus fundis preces?
Non saxa nudis surdiora navitis
Neptunus alto tundit hibernus salo:
Inultus ut tu riseris Cotyttia

rus, illi placet, pro infante, qui in ventre est; quod item probat ex Pandectis, Tacito, et Quinctiliano. Sed bene iam respondetur in editione Dacerii quinta anni 1733., ridiculum esse, gravidam supponere Canidiam; et obstetricem eius pannos lavere: neque ideo, quod Pactumeius nomen est alibi, obtrudendum illud Horatio, nullo alio argumento. Nemo certe ex placito Iurisconsultorum, aliorumque scriptorum, ventrem, et uterum hoc sensu appellabit filium iam natum; et proprio nomine alterius familiæ filium adhuc in ventre. *Partumeium* vere, sed ironice, dictum ab Horatio, facile intelligemus, si meminerimus, hic ipsum fingere palinodiam; et conferamus ex ode 5. supra, v. 5. 6.: *Per liberos te, si vocata partubus Lucina veris adfuit*; quibus verbis tacite negabat, Canidiam umquam peperisse. Nunc in palinodia ironice affirmat, non solum ipsam vere peperisse liberos; sed Lucinam, quæ laborantes utero puellas audit, III. od. 22. 2., Callym. Hymn. ad Dianam, v.25. Ovid. II. Fast. 451., adeo illi propitiam fuisse, ut sine ulla difficultate, aut dolore liberos emiserit, ut urina emittitur: ficto ideo vocabulo *partumeius*, hoc sensu, ut non eniti, sed partum meiere videretur: quod confirmat Poeta in sequentibus; addens, eam statim a lecto exsilire puerperam valentem, et firmam; ut alias fortis, ac sana ante conceptionem. Huiusmodi vocabula ad opportunitatem ficta, passim habentur, præsertim in comicis, Plauto, aliisque: et *submeius*, ac *submeiulus*, sensu in lecto mingendi, iam adduxerunt ex glossis Isidori, et Marcello Empirico c. 26., Dac. et alii. Vid. I. sat. 5. 100. 56 *Cotyttia* pro *Cocytia*, primus docuit Ang. Politianus Miscell. cap. 10., relato ad hunc locum in edit. Henricopetrina Basil. 1580., ex vetustissimo libro Georgii Antonii Vespucci Florentini. *Cotytia* pariter in Vp. B. C. Cr. A. a 2. m.

Vulgata, sacrum liberi Cupidinis?
Et Exquilini Pontifex venefici,
Impune ut Urbem nomine impleris meo?
Quid proderit ditasse Pelignas anus,
Velociusve miscuisse toxicum,
Si tardiora fata te votis manent?

Va. A. C. D. An. A., et Comment. Cruq. *Cotytia* a Dea Venere, turpitudinum præside, quæ Thracibus Κοτὺς *Cotys*; *Cotytto* etiam dicta Iuven. II. 92. Synes. Epist. 32. et 44. p. 178. 184.: unde τὰ Κοτύττια *sacra Cotyttia* apud Strab. X. p. 470. ed. Paris. 1626., et apud Theocrit. Idyll. VI. 40. ἁ γραία Κοτυτταρὶς *anus Cotyttaris*; ex quibus, ut et ob quantitatem, etiam in nostro legendum *Cotyttia*. Primus dedit *Cotytia* Aldus 1501., hinc Iunta 1503., atque inde Basill. 1527. 1531., et fere omnes. Fallitur ergo Talbot, qui asserit, ante Lambinum in excusis, ut et in libris omnibus mss. legi *Cocytia*. De Dea illa plura dabit Politianus, Dan. Heins. Lect. Theocr. c. 11. Cruquius, Dacerius, Burmann. Anth. Lat. I. pag. 433.

57 *sacra* Ch. C. D. Va. A. D., alii mss. apud Talb. Val.

58 *Exquilini*. Vid. supra od. 5. 100. 60 *proderat* Vr. D., et sic Bentleius ex aliis mss., Baxterus, Oberlin. Combe, Wakef. 60 *superasse* Sanad. ex ingenio audaci.

62 *Sed tardiora* V. B. D. Va. C. a 1. m., alii mss. apud Pulm. Torr. Talb. Bentl., edit. Mediol. 1477. Venn. 1479. 1483. 1490. Flor. 1482. Badius Ascens. Bentleius revocavit in textum; inde Cun. Baxt. San. Oberl. Combe, Wakef.; contra sensum Auctoris, quem supponunt Bentleius, Gesnerus, aliique eum Porphyrione, optasse citius mori, quam adeo excruciari; contra id, quod ipse dixerat v. 6. 7. 45.; et ex comparatione Tantali, qui optat *quietem*, non mortem; et sic aliorum. Ait enim Canidia, non Horatius: Quid proderit mihi, ad quid, magno pretio conduxisse anus Pelignas, et cum illis propinasse toxicum omnibus aliis potentius, si tardiora fata votis meis manent te; si evaseris e maleficiis meis; si ego ipsa te dementia solvam, et ita impunitus evadas? Non morieris; sed ex meis maleficiis id potius obtinebo, ut si vitam produxeris; eam ingratam ducas, et novis semper cruciatibus afflictam. Toxicum non efficacius dixit; sed

Ingrata misero vita ducenda est, in hoc,
Novis ut usque suppetas laboribus.
Optat quietem Pelopis infidus pater,

velocius, scilicet ad interimendum; ut de Nerone Svet. c. 32.: *Coegitque se coram in cubiculo quam posset velocissimum, ac praesentaneum coquere.* 64 *laboribus* V. F. Vr. A. D. Vp. D. Ch. B. a 2. m., alii mss. apud Lamb. Bentl., et ita Bad. Ascens. Loch. Bentl. Cun. Val. Recte prae vulgatiori *doloribus*, quod ex glossemate irrepsit in textum; ut in aliquibus mss. Lambini, et nostris Ch. B. Va. D., *cruciatibus*. Quemadmodum Herculis *labores* dicuntur I. od. 3. 35.; *labores*, et *aerumnae*, de quibus plura dabunt adnotatores ad Hygin. Fab. 30. ed. Lugd. Bat. 1742. tom. 1. p. 81.; uti Promethei, et Tantali *labores* II. od. 13. 38.; ita hic *labores* dicuntur cruciatus exantlati ab Horatio ex incantamentis, et veneficiis Canidiae. Dixerat enim v. 24., *Nullum ab labore me reclinat otium*; cui Canidia respondet: immo *novis laboribus* cruciaberis. *Labores*, et *aerumnas* proprio vocabulo in incantamentis usurpari, liquet etiam ex Apul. X. Met. p. 251. XI. princ. p. 239.: *Tu meis iam nunc extremis aerumnis subsiste; tu fortunam collapsam affirma: tu saevis exantlatis casibus pausam, pacemque tribue: sit satis laborum, sit satis periculorum.* Pag. 248.: *Multis, et variis exantlatis laboribus, magnisque Fortunae tempestatibus, et maximis actus procellis, ad portum quietis, et aram Misericordiae tandem Luci venisti.* Pag. 249.: *En ecce pristinis aerumnis absolutus, Isidis magnae providentia gaudens Lucius, de sua fortuna triumphat.* Hoc optabat, et orabat Horatius Canidiam. *Labores*, et *dolores* passim confundi, et permutari in mss., notant Critici; sed quid differant inter se, nos docuit Cic. II. Tusc. 15.: *Interest aliquid inter laborem, et dolorem: sunt finitima omnino; sed tamen differt aliquid. Labor est functio quaedam vel animi, vel corporis, gravioris operis, et muneris: dolor autem motus asper in corpore, alienus a sensibus.* 65 *infidus* V. B. E. Vr. B. E. Vp. A. D. E. F. Ch. B. a 2. m. C. Ba. A., alii mss. apud Pulm. Bentl. Val. Combe, ed. Princ. Med. 1476. Venn. 1478. 1479. 1483. 1486. 1490. 1492. 1509. Aldi 1501. Iuntae 1503. Chapuis Paris. 1503. Basill. 1527. 1531. 1580. Frib. 1536. Dionys. ab Harsio Lugd. 1538. R. Steph. Lamb. Gryph. 1566. Mur. Chabot, Torr. D. Heins. Bond, Desprez, Talb. Dac. Baxt.

Egens benignæ Tantalus semper dapis ;
Optat Prometheus obligatus aliti ;
Optat supremo collocare Sisyphus
In monte saxum : sed vetant leges Iovis .
Voles modo altis desilire turribus ,
Modo ense pectus Norico recludere ,
Frustraque vincla gutturi nectes tuo ;
Fastidiosa tristis ægrimonia .
Vectabor humeris tunc ego inimicis eques ,
Meæque terra cedet insolentiæ .

Gesn. Combe . *Infidi* ceteri mss. nostri , alii apud Cruq. Pulm. Bentl. , qui retulit in textum , et ab eo Cun.San. Val. Wakef. Torrentius asserit , ita habere multo plures, ac meliores libros ; haud dubie rectius ; quo inclinat pariter Talbot : latius vagatur Bentleius , dicens, utrumque quidem *infidum* , patrem , et filium ; sed hic potius filio donandum epitheton ; quia pater suum habet versu sequente . At *infidi* significatio aliter suadet : eum designat, qui arcana sibi credita revelat , I. od.18. 16. III. od.2.25. seq. ; cuius criminis reus fuit Tantalus . Hygin. Fab. 72.: *Iupiter Tantalo concredere sua consilia solitus erat , et ad epulum Deorum admittere ; qua Tantalus ad homines renunciavit* . *Proditor* vocatur Tantalus ab Ovidio III.Amor.12.; *arcano de pectore fallax* a Statio I. Theb. 246. ; garrulus , et loquax a Luciano de Sacrif. n. 9. et de Saltat. n.54. ; et Euripides Orest. 10. eum linguam effrenem habuisse dicit : Ἀκόλαστον ἔσχε γλῶσσαν . Contra Pelops *periurus* dicitur a Catullo de Nuptiis Pelei,LXIII.346.;alia significatione . *66-68 Tantalus-Prometheus-Sisyphus* . Horum imagines habentur in antiquis monumentis marmoreis : Tantali , Sisyphi , atque Ixionis , in sarcophago Musei Vaticani , apud Sante Bartoli Admir. antiq. Rom. n. 60. Begerum , Winkelm. Mon. ant. ined. n. 123. Visconti Museo Pio-clem. t. V. 19. ; Promethei in alio Musei Capit. apud Sante Bartoli n. 66. Gronov. Thes. Antiq. Græc.t.I.tab.1.Montfauc.t.I.par.1.p.24. par.2. tab.131. p. 214.Foggin.Mus.Capit.t.IV. tab.25. 72 *nectes* V.A. C. I. Vr.C.E.H.Vp.A.B.D.Vo.A.Ch. D.Au.A.Va.A.C.Ba.A.,alii mss.apud Cruq. Lamb. Pulm. Talbot ,Val. Bentl.,qui probat , et sequuntur Baxt. Gesn. Oberlin. Combe , Wakef.

An, quæ movere cereas imagines,
Ut ipse nosti curiosus, et polo
Deripere Lunam vocibus possim meis;
Possim crematos excitare mortuos,
Desiderîque temperare poculum;
Plorem artis, in te nil agentis, exitum?

Al. *innectes*. 78-79 *possim-Possim* mss. nostri omnes, præter V. A. *possem*, a 2. m. *possim*, *Possim*. V. H. *possim*, *Possum*. Vr. G. *possum*, *Possim*. Vr. H. *possim*, *Possum*. Va. B. *possem*, *Possem*, a 2. m. *possim*, *Possim*. Ita editiones seculi XV., et alii editores fere omnes. *Possum-Possum* Aldus 1501. Iunta 1503. Dionys. ab Harsio Lugd. 1538. H. Steph. Mur. Chabot, Desprez, Bond, Dac., aliique pauci; minus poetice, et eleganter. 80 *pocula* Ch. B. Va. A. D., alii mss. apud Bentleium, qui admisit in textum, et cum eo Cun. San. Val. Wakef.; quod Canidia noverit plura philtrorum, et potionum genera; et hic de arte, et potentia sua glorietur; et ut sic vitetur odiosum homœoteleuton. Videat potius hic Canidiam gloriari, quod ut præ aliis stellis Cælo devocare potest Lunam, quæ *siderum regina* in Carm. secul. 35.; ita et exquisitius, et aptius poculum amoris præparare. Confer v. 5. 60., et supra od. 5. 38. 81 *agentis* V. A. B. a 2. m. F. H. I. K. L. Vr. A. B. C. D. F. H. I. K. L. Vp. B. D. E. Ch. A. B. C. D. Va. A. C. D. Ba. A. An. A., alii mss. apud Lamb. Cruq. Pulm. Torr. Talb. Val. Combe; atque ita Talbot, Bentl., alii. *Habentis* V. D. Vr. E. G. Vp. C. F. Cr. A. Va. B., editiones seculi XV., et inde aliæ plurimæ. Lectionem fuse propugnat Lambinus in secunda editione, recedens a prima lectione, et legens, *nullum habentis exitum*; uti etiam habetur in mss. apud Valart. Refutant illum Torr. et Talbot, satis, superque. Alii aliter torquent; legentes, ut idem Torr. et Cun., cum aliquibus mss. apud ipsum Lambinum, Valart, aliosque, *nil habentis exitus*: alii, *nil valentis exitum*; ut cum Mureto, et mss. duobus Cruquii, San. Val. Ex recentioribus Dac. Cun. Baxt. Gesn. Oberl. Combe, Wakef. retinent *nil habentis exitum*; *nil* pro *non* explicantes; et *plorem artis*, cum Lambino, causa *artis*, Græco more. Baxterus *exitum* participium esse existimat. Omnia meræ argutiæ in re plana, ac simplici. Phædr. III. 17. 13.: *Nil agere, quod non prosit, fabella admonet*.

Q. HORATII FLACCI

CARMEN SECVLARE

AD APOLLINEM ET DIANAM

Pro Imperii Romani incolumitate.

Phœbe, silvarumque potens Diana,
Lucidum Cæli decus, o colendi
Semper, et culti, date quæ precamur
Tempore sacro;
Quo Sibyllini monuere versus,
Virgines lectas, puerosque castos,
Dîs, quibus septem placuere colles,
Dicere carmen.
Alme Sol, curru nitido diem qui
Promis, et celas; aliusque, et idem
Nasceris; possis nihil urbe Roma
Visere maius!
Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithyia, tuere matres;
Sive tu Lucina probas vocari,
Seu genitalis.

4 *Tempore prisco.* 5 *Quod.* 16 *Seu genitalis.* Bentleius operosa argumentatione contendit, legendum *Genetyllis*, tamquam Dianæ cognomen, a γενέσεις ei inditum, quia partubus præsidebat. Alios quidem ex veteribus scriptoribus fatetur, id ad Venerem retulisse; Horatium vero ad Dianam. Sed vir doctus non advertit, Horatium cognomina Romana opposuisse Græco *Ilithyia*; et Venus, quam Græce *Genetyllidem* dictam probat, Romanis dicebatur *genitalis*. Auctor fragmenti, post Censorinum pag. 209. Lugd. Batav. 1642. cap. 3. pag. 213.: *Stella Veneris, genitalis, et roscida, et prospera, et salutaris*. Cui consonat Lucret. II. 437.: *Aut iuvat egrediens genitaleis per Veneris res*. Alii aliter refutant Bentleium, Baxterus, Gesnerus, Klotz, præter Sanadonum.

Diva, producas subolem; Patrumque
Prosperes decreta super iugandis
Feminis; prolisque novæ feraci
Lege marita:
Certus undenos decies per annos
Orbis ut cantus, referatque ludos;
Ter die claro, totiesque grata
Nocte frequentes.
Vosque, veraces cecinisse, Parcæ,
Quod semel dictum, stabilisque rerum

qui lectionem, amore novitatis, arripuit statim, et admisit in textum; et Burmannum, qui emendationem laudat ad Propert. III. el. 8. 11. De verbo *genitalis* alia dabunt Lambinus ad Lucret. I. 7. Nic. Heins. ad Ovid. Amor. II. 13. 7. Burmann. ad eumdem Art. I. 125. Quum Horatius *Dianam* Latine, *Lucinam*, et *Genitalem* appellat; non probo, ut cum Torrentio interpunctio fiat post sequens *Diva*, ut sit *Diva genitalis*. 17 *subolem*. Vid. III. od. 13. 8. 21 *ut denos* aliqui mss. et editiones veteres. Sed *undenos* cum ceteris habet Censorinus c. 17., et commentario illustrat. 25 *Vosque, veraces cecinisse, Parcæ*. Qualia, quantaque ad hos 4. versus effutiant Interpretes, tamquam in obscurissimo, et desperatissimo loco, videat lector apud illos. Hic de celeberrimo illo oraculo sermo est, quo Iupiter promisit Veneris proli Imperium sine fine. De eo iam ab Homero ipso Iliad. XX. 308. passim scriptores, præsertim Dionysius Ant. Rom. lib. 1. c. 53. eumdem Homerum laudans. Pluries Virgil. I. Æ. 19. seqq.: *Progeniem sed enim Troiano a sanguine duci Audierat, Tyrias olim qua verteret arces. Hinc Populum late regem, belloque superbum, Venturum excidio Lybia: sic volvere Parcas*. 229. seqq.: *Alloquitur Venus: O qui res hominumque, Deûmque Æternis regis imperiis, et fulmine terres: Quid meus Æneas in te committere tantum, Quid Troes potuere? Quibus tot funera passis, Cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis? Certe hinc Romanos olim, vertentibus annis, Hinc fore ductores, revocato a sanguine Teucri, Qui mare, qui terras omni ditione tenerent, Pollicitus*. 204. seqq.: *Per varios casus, per tot discrimina rerum, Tendimus in Latium: sedes ubi Fata quietas Ostendunt: illic fas regna resurgere*

Terminus servat; bona iam peractis
Iungite fata.

Troia. IV. 225. seqq.: *Fatisque datas non respicit urbes ... Non illum nobis genetrix pulcherrima talem Promisit, Graiumque ideo bis vindicat armis: Sed fore, qui gravidam imperiis, belloque frementem Italiam regeret, genus alto a sanguine Teucri Proderet, ac totum sub leges conderet orbem.* VII. 120. seqq.: *Continuo, salve Fatis mihi debita tellus; Vosque, ait, o fidi Troia salvete Penates. Hic domus, hac patria est: genitor mihi talia, (namque Nunc repeto) Anchises, Fatorum arcana reliquit*. Ovid.I.Fast.517.: *Montibus his olim totus promittitur orbis: Quis tantum Fati credat habere locum*? Sulpicia Satyr.v.33.seqq.: *Stabat in his; neque enim poterat constare sine ipsis; Aut frustra uxori, mendaxque Diespiter olim, Imperium sine fine dedi, dixisse probatur*. Tryphiod. Ilii excid. 683. seqq.: *Ceterum Æneam, et Anchisen sustulit clam Venus, Miserata senem* Anchisen, *et filium Æneam*: *procul vero a patria Italiam habitare fecit, ac Deorum sic perficiebatur decretum, Iove id approbante; ut Imperium æternum esset filiis, et nepotibus Martiæ Veneris*. Erinna Lesbia, de qua mox. Vid.III.od. 3. In hoc fuere *veraces* Parcæ, in canenda Romani Imperii origine, diuturnitate, stabilitate: ideo erant invocandæ, et laudandæ, etiam ex Sibyllæ præscripto. 25 *dictum, stabilisque* V.E. Vr.E.I.K.L. Vp.E.F. *Est* etiam omittunt Bentl.et San.Puto ex glossemate irrepsisse in textum.Sine eo mollius fluit in carmine, quod canitur. 26-27 *stabilisque rerum Terminus servat*. Et *servat*, et *servet* promiscue habent mss., et editores, qui locum, eiusque intelligentiam mire confundunt, ut nihil videant. Bentleius audacior omnibus, emendat ex ingenio, et legit: *Quod semel dictum stabilis per avum Terminus servet*. Ex præcedenti adnotatione nullo negotio intelligitur etiam huius membri sensus: nempe stabilitas Romani Imperii, et amplitudo, quæ iam ab ante; sed magis sub Augusto ad apicem inconcussum pervenisse videbatur. Polybius in Excerpt. Peiresc. p. 153.: *Everso Macedonum regno Imperium orbis terrarum penes Populum Romanum sine controversia stare videbatur*. Paulo ante Augustum, Sallust.Cat.c.37.: *Ea tempestate mihi Imperium Populi Romani multo maxume miserabile visum est: cui cum ad occasum ab ortu solis omnia domita armis parerent*. De Augusto, et ipsi, Vitruv.lib.1.

Fertilis frugum, pecorisque tellus
Spicea donet Cererem corona:

præf.: *Quum divina tua mens, et numen, Imperator Cæsar, Imperio potiretur orbis terrarum; invictaque virtute, cunctis hostibus stratis, triumpho, victoriaque tua cives gloriarentur, et gentes omnes subacta tuum spectarent nutum; Populusque Romanus, et Senatus liberatus timore, amplissimis tuis cogitationibus, consiliisque gubernaretur*. Ovid. I. Fast. 77. seq.: *Iupiter, arce sua totum quum spectet in orbem; Nil nisi Romanum, quod tueatur, habet*. II.Trist.el. 1.232.seq.ad Augustum: *Denique,ut in tanto,quantum non exstitit umquam, Corpore, pars nulla est, qua labet, Imperii*. Eutropius Hist. Rom. VII. 9. de eodem Augusto: *Nullo tempore res Romana magis floruit*. Eucherius Lugdunensis Episcopus de Contemptu mundi ad Valerianum Epist. paræn. p.29. Antuerp.1621.: *Magnum ex hoc divinæ pietatis argumentum est; quod sub Cæsare Octavio, quum ubique Romana possessio verticem tenuit, tunc se Deus terris dedit*. Generaliter Plutarchus de Fort.Roman.t.2.p.317.: *Fortuna Persis, et Assyriis desertis, cum leviter pervolasset Macedoniam, celeriterque abiecisset Alexandrum, Ægyptumque, deinde Syriam peragrando regna distulisset, et sæpe conversa Carthaginienses tulisset; postquam transmisso Tiberi ad Palatium appropinquavit, alas deposuit, talaria exuit; ac infideli, et versatili illo globo misso facto, ita Romam intravit, ut mansura*. Sed adhuc latius, et virili, ac pleno spiritus carmine, Erinna Lesbia poetria, ævi Pompeii, aut circiter, iuxta Lipsium, audienda est, ex Stobæo Serm. 48. p. 166., et Lips. de Magnit. Rom. cap. 2.; quod integrum Latine huc afferre operis pretium erit; quamquam illud, ex æquivocatione nominis Græci, iam S.Hieronymo contra Iovin.lib.2. in fine, notata, in laudem *Fortitudinis* scriptum putet Grotius in metaphrasi sua p.48., et Fabric.Bibl. Græca, t.1. lib.2. c.15.; non in laudem urbis *Romæ*, ut Gesnerus Stobæi interpres, Henr. Stephanus in Lyricis p.403. Lipsius l.c., aliique.

Filia o Martis, mihi, Roma, salve,
Aureo Regina decora cultu;
Quæ vel in terra stabilis Olympi
Incolis arces.

Nam

Nutriant fetus et aquae salubres,
Et Iovis aurae.

Nam dedit soli tibi cana Parca
Regium sceptrum minime atterendum;
Ut potens rerum domineris una,
Imperitesque.
Ad tuum currum, retinente freno,
Colla telluris, tumidique ponti
Illigas; et tu populos gubernas
Firma per aevum.
Ipsa, qua gaudet variare cuncta,
Resque transformare hominum, Vetustas,
Spirat hac uni tibi semper auram a
Puppe secunda.
Denique, in cunctis populis valentem
Procreas bellis subolem; utque lata
Surgit e terra seges, ipsa abundas
Fruge virorum.

Vere ergo dixit Poeta, et verum cecinisse Parcas; et, iam bonis fatis peractis, stabile tunc fuisse Romanum Imperium; et *quasi terminus quidam positus felicitati*, ut Eumen. Paneg. Constant. Aug. c. 12.; ut etiam *immota* Sibyllarum carmina, apud Zosimum lib.2. cap.5.6. Phlegontem Trallianum c. 4., quae diuturnitatem eiusdem Imperii praedixerant dum ludi seculares agerentur. Claudian. de Bello Gild. 28. seqq.: *Si mea mansuris meruerunt moenia nasci; Iupiter, auguriis si stant immota Sibyllae Carmina, Tarpeias si necdum respuis Arces*. Vid. II. ep.1. 254.

31-32 *et aquae, salubres et Iovis aurae*. Ita subdistinguit Baxterus; quod *salubres* ad *aurae* magis pertineat, quasi diceret *aquae Iovis, et salubres aurae Iovis*; nam et siccitatem, et pestilentem aerem deprecatur. Eum sequuntur Gesnerus, Oberlin. Combe, alii: indocte. *Salubres aquae* sunt tempestivi imbres; non nimii, qui deducant Iovem, supra od. 13. 2.; aut alio modo noxii, Lucret. V. 217. 342. VI. 289. Columella X. 329. seq.: ideo aquae cum addito sunt enunciandae. Secus *aurae*, motus aeris lenis, I. od. 23. 4. III. od. 4. 8., cum Virg. II. Æ. 725.: *Omnes terrent aurae*. Catull. LXI. 41.: *Mulcent aurae, firmat sol, educat imber*. Plin. V. epist. 6.: *Semper aer spiritu aliquo movetur; frequentius tamen auras, quam ventos habet*; quae ideo magis per se lenes, atque salubres intelliguntur,

Condito mitis, placidusque telo,
Supplices audi pueros, Apollo:
Siderum regina bicornis, audi,
Luna, puellas.
Roma si vestrum est opus; Iliæque
Littus Etruscum tenuere turmæ;
Iussa pars mutare Lares, et urbem
Sospite cursu:
Cui per ardentem sine fraude Troiam
Castus Æneas, patriæ superstes,
Liberum munivit iter, daturus
Plura relictis;
Dî, probos mores docili iuventæ;
Dî, senectuti placidæ quietem;

quum sint *Iovis* benefici. De eo Claud. Mamertin. Paneg. Maxim. c. 3.: *Neque enim tunc tantummodo commovetur cum tonitrua incutit, et fulmina iacit; sed etiamsi tumultuantia elementorum officia pacavit; nihilominus tamen et ipsas, quæ tacite labuntur, auras placido sinu fundit*. Hinc Iupiter *moderator aurarum* dicitur Eumen. Paneg. Constant. Aug. c. 13.: *Hoc nobis est ista largitio, quod terra mater frugum, quod Iupiter moderator aurarum*. Et sunt apud Caton. Diræ, v. 22.: *Hinc auræ dulces, hinc suavis spiritus agri*. 39 * *Et urbes* V.F.Vr.D.F. 45-46 *docilis senectutis* pactim ex coniectura, pactim ex mss. (et ex nostcis *senectutis* V.B.Vr.K.Vp.C.F.Ch.A.a 2.m.Va.A.a 1.m.) legit Bentl.; amore novitatis potius, quam veris cationibus ductus, ut sensum Auctoris subvertat, etsi perspicnum. Putat enim *iuvenes*, et *senes* esse Romulam gentem; adeoque vitiosa cepetitione. Non vidit, Poetam post iuvenes, et senes, universam Romanam gentem, Populum cunctum, eiusque ces, subolem, et decus Numinibus commendace. Similis locus apud Ovidium I. Fast. 41. seq.: *Tertius a senibus, iuvenum de nomine quartus: Quæ sequitur numero turba notata fuit*. Insuper addit ex coniectura, et ex ms. uno, (ut habet etiam ex nostrls Vr. G.Vp. C. a 2. m.) posse legi *senectuti placidam quietem*. Sed coniecturam reiicit. Attamen novitatem receperunt in textum Cun. et Wakef., nulla addita ratione. Quis temperet a flagris? Epitheton *senectuti* appositum consonat

Romulæ genti date remque, prolemque,
Et decus omne.
Quique vos bobus veneratur albis,
Clarus Anchisæ, Venerisque sanguis,
Imperet bellante prior; iacentem
Lenis in hostem.

præcedenti *docili iuventa*, et sequenti *Romulæ genti*; et hallucinati sunt hi locis auctorum ab ipso Bentleio adductis, in quibus *quies* dicitur *placida*; alio plane sensu; quum hic senectutis proprium sit epitheton *placida*; ut apud Cicer. de Senect. c. 5.: *Est etiam quiete, et pure, et eleganter acta ætatis placida, ac lenis senectus*. Sen.de Vita beata, c.21.: *Et in multa senectute placidus viret*. Et apud Quinctil. Inst. Orat. XI. 3.: *Senes austeri, ac mites*. Quietem precatur Horatius senectuti, quæ iam per se placida, ac mitis est. 49 *Quique* V. E. Vr. I. K. Vp. D. F. Ch. B. Va. A., alii mss. apud Val.,Acron, edd. Venn. 1492. 1509. Aldus 1501. Mediol. 1502. Iunta 1503. Basill. 1527. 1531. Frib. 1536., et inde fere omnes, Dion. ab Harslo Lugd. 1538. Lamb. Mur. Torr.Chabot,Bond, Desprez, Talb. Dac. Maitt. Sandby, Batteux, alii. *Quæque* alii mss. nostri, et aliorum, aliæ editiones seculi XV., Torrentius, et Talbot in notis; Comment.Cruq. et Cruq., et inter recentiores Bentleius, qui cum præcedentibus sensum mire contorquet, Cun. Baxt. Gesn. Val. Oberlin. Combe, Wakef. Ni cavillari inepte velimus, clarus sanguis, qui veneratur, est Augustus; ut apertius patet ex sequentibus. 49 *bubus*. 50 *Clarus Anchisæ, Venerisque sanguis*. Huc respexisse videtur poeta auctor inscriptionis II. Regillæ, apud Visconti Inscriz.Greche Triopee, p.32.: Ἀγχίσεω κλυτὸν αἷμα, καὶ Ἰδαίης Ἀφροδίτης *Anchisæ inclytus sanguis,et Idææ Veneris*. 51 *Imperet* Vr. B. C. F. G. K.Vp. D. Ch. A. a 1.m.B.Va.C.Cr. A., alii mss. apud Combe, ed. Princ. et aliæ seculi XV. Aldi 1501. Iuntæ 1503. Basili.1527.1531.; inde aliæ innumeræ.*Impetret* alii mss. nostri, et aliorum; et editores, ex illis, qui legunt *quæque*, Bentl.Baxt.Cun. Gesn. Oberl. Combe, Wakef. 51 *bellante prior*; *iacentem Lenis in hostem*. *Prior* est superior, vincens, debellans eum, qui audet resistere. Vid. II. sat. 5. 30. ii. epist. 2. 204. *Lenis*, moderatus

Iam mari, terraque manus potentes
Medus, Albanasque timet secures:
Iam Scythæ responsa petunt, superbi
Nuper, et Indi.
Iam Fides, et Pax, et Honos, Pudorque
Priscus, et neglecta redire Virtus

in victoria, parcens victis. Ovid. V. Trist. 2. 36.: *Sæpe suo victor, lenis in hoste fuit*. Propert. III. el. 17. v. ult.: *Victor erat quamvis, æquus in hoste fuit*. Hæc laus præcipua Augusti: hoc in primis Ipse gloriabatur semper, et in oratione apud Dion. LIII. n. 7. pag. 700.: *Bella civilia maxima, ac multiplicia, eademque continua, et confecimus prospere, et victoriam summa humanitate temperavimus; omnibus se opponentibus tamquam hostibus superatis; omnibus cedentibus, tamquam amicis conservatis*. Id probe sciebat Horatius: ea propter Deos rogat, ut Augustus excelsis hisce magnanimitatis dotibus imperet, ut antea, etiam in posterum. Ad Augustum pariter respexit Virg. VI. Æ. 853.: *Romane memento Parcere subiectis, et debellare superbos*. Plane, atque insigniter desipit Sanadonus in hoc loco noviter exponendo. 53 *manum potentem* coniicit Bentleius, ut ad Augustum referatur. Anne rectius Poeta laudat pariter exercitus terrestres, et maritimos, qui adeo Augusti ipsius gloriæ contribuerant? Vid. III. od. 6. 9. 55 *Scythæ-Indi*. De eorum legatione ad Augustum anno V.C. 734. Svet. in Aug. c. 21.: *Qua virtutis, moderationisque fama Indos etiam, et Scythas, auditu modo cognitos, pellexit ad amicitiam suam, Populique Romani ultro per Legatos petendam*. Dio LIV. n. 9. pag. 739. De Scythis vid. II. od. 9. 23. III. od. 8. 23. IV. od. 14. 42. od. 15. 24.; de Indis I. od. 12. 56. IV. od. 14. 42. Torrentius, et alii referunt *superbi* ad *Indos*; quia fortes, et simplices Scythæ; imbelles, et arrogantes Indi. At *nuper* non animi dotem indicat, quæ utpote ingenita, permanens est; sed superbiam paulo ante conceptam ab Scythis ob res aliqua felicitate contra Romanos ab ipsis gestas, quum in fines Romanos incurrerent, et populari solerent; at per Lentulum Augustus eos repressit. Vid. II. od. 9. 23. Ovid. II. Trist. el. 1. 203. Flor. IV. 12. 57 *Honos* Vr.A.C.D.H.Vp. B.C. F.Ch. A., alii mss. apud Bentl.; atque ita bene Lambinus, Dan. Heinsius, Tarteron, Bentl. Cun. Al. *Honor*.

Audet ; apparetque beata pleno
Copia cornu .
Augur , et fulgente decorus arcu ,
Phœbus , acceptusque novem Camenis ;
Qui salutari levat arte fessos
Corporis artus ;
Si Palatinas videt æquus aras ,

65 *Palatinas-aras* V.E.H.I.Vr.B. a 2.m.E.H.Vp.B.E.Ch. A.Va.C.,alii mss.apud Pulm.Lamb.Cruq.Torr.Bentl.Val. ; ita Porphyrio mss. et impressus , edit. Princ. Cruq. Baxt. Gesn.Oberl.Combe.*Arces* alii mss.nostri,et aliorum , atque editores fere omnes , quos inter eminet Bentleius , qui contra *aras* pugnat ; sed infeliciter . Lectio *arces* ei , nescit quomodo , magis arridet ; cum quia poeticum magis, et figuratius videtur; tum quia præter domum Augusti Palatinam , etiam ipsum Apollinis Templum sensu comprehendit.Quare hic etiam Palatium Augusti contemplari velit , non video ; quum iam pro ipso Augusto nominatim Poeta precatus sit ; et subtilitate opus est , ut quis utramque arcem comprehensam coniiciat præter necessitatem . Dacerius *arces* exponit de ipso Templo tantum ; alii de sola Augusti domo . Male omnes . Palatium ipsum *arx* dicebatur : Plin. Paneg. c. 47. : *Magno quidem animo parens tuus , hanc ante vos Principes arcem , publicarum ædium nomine inscripserat* . Sed hic abs re . *Arces* quidem passim apud poetas , et apud nostrum I. od. 2. 3. , dicuntur Templa Deorum ; sed quæ in alto sita , ut late conspiciantur : quod de hoc Apollinis Templo dici nequit,in ipso Palatio incluso . Vid. Svet. in Aug. 29 . Unde factum puto , ut *Ædes* ab Horatio vocetur I. sat.10.38.II. epist. 2. 94. Propert. IV. el. 6. 11. Iuven. VII. 40. , aliisque . Ne te morer lector : recte *aras* dixit Poeta , quia die ludorum tertio ibi sacrificia fiebant . Zosimus II. 5. : *In Capitolio , Temploque Palatino XVviri sedentes in suggestu lustralia populo distribuebant . . . Posteaquam populus universus in locis iis , quæ diximus , et in Templo Dianæ , quod est in Aventino colle , convenit , rem sacram faciunt . . . . Die tertio in Apollinis Æde Palatini ter novem illustres pueri , cum totidem virginibus , omnes utrinque florentes , hoc est , qui ambos parentes adhuc superstites habent , hymnos , et pæanas Græca , Romanaque lingua canunt , quibus subiecta Roma-*

Reimque Romanam, Latiumque; felix
Alterum in lustrum, meliusque semper
Prorogat ævum:

nis urbes serventur. Ideo etiam Poeta his Apollinis aras Dianæ in Aventino, et in Algido coniungit. *Apollinis aras* Præneste laudat marmor ibi effossum, apud Ceccon. Stor. di Palestr. l. 3. c. 3. Foggin. Fasti Verr. Flacci, p. 51. Petrini Annal. p. 298. Simulacri Apollinis Palatini, quod Scopæ opus celebre, in marmore, imaginem videas apud Visconti Mus. Pio-clem. I. tab. 23.; et in nummis Augusti, Antonini Pii, et Commodi apud Morell. Thes. numism. Aug. tab. 11. n. 29. seqq. Vaill. Num. Imp. Roman. præst. t. 1. p. 74. et 96. t. 2. p. 182. ed. Rom. 66 *Latiumque; felix*. Sic distinguas, ut *felix* spectet ad sequens *lustrum*, seu quinquennium; proprium epitheton, quod etiam contextus exigit; ne *alterum lustrum* sine addito sit; et *felix* respondeat v. 27., *bona fata peractis*; et *melius* augeat spem in tempus remotius. Eumen. Paneg. Constant. Aug. c. 13.: *Quinque annorum nobis reliqua remisisti. O lustrum omnibus lustris felicius!.. Praclara fertur Catonis oratio de lustri sui felicitate; iam tunc enim in illa vetere Republica ad Censorum laudem pertinebat, si lustrum felix condidissent, si horrea messis implesset, si vindemia redundasset, si oliveta larga fluxissent*. Lucilius apud A. Gellium IV. 17.: *Scipiada magno improbus obiiciebat asellus, Lustrum illo Censore malum, infelixque fuisse*. *Felix* etiam consonat formulæ illi notissimæ, de qua Cicero I. de Divin. 45.: *Antiqui omnibus rebus agendis, quod bonum, faustum, felix, fortunatumque esset, præfabantur*. Varro de L. L. V. 9. Ennius apud Non. Marcell. v. Fortunatim: *Ess fortunatim, feliciter, ac bene vortat*. Bene, et apposite quoad Augustum, qui, teste Dione LIV. n. 12. p. 742., a. V. C. DCCXXXVI. in aliud quinquennium sibi principatum prorogavit; quum iam decennium esset in exitu; et anno sequenti ludos seculares instituit. *Lustrum* ergo in sensu proprio quinquennii accipiendum est; ut probavit Ios. Castalio Var. lect. pag. 45. in Miscell. Italic. erud. tom. 1.; non pro *seculo*, ut contendunt Iuvencius, Baxterus, alii. *Latium* autem per se stare debet; ut apud laudatum Ennium Annal. I. in fragm. a Columna collectis, Neap. 1590. p. 35., et a Paulo Merula, Lugd. Bat. 1595. p. 1., quem Horatius imitatus est: *Qui rem Romanam, Latiumque augescere voltis*. 68 *Prorogat* V. C. Vr. D. An. A.

Quæque Aventinum tenet, Algidumque,
Quindecim, Diana, preces virorum
Curat; et votis puerorum amicas
Applicat aures:
Hæc Iovem sentire, Deosque cunctos,
Spem bonam, certamque domum reporto,

edit. Princ. Ven. 1509. Al. *Proroget*. 71 *Curat* V. A. B. C. F. Vr. B. C. D. E. F. a 2. m. G. H. L. Vp. B. C. F. Vo. C. Ch. A. Cr. A., alii mss. apud Cruq. Bentl. Combe, Acron, et Porphyrio, edit. Princ. Iunta 1503. Cruq. Bentl. Cuning. Al. *Curet*. 72 *Applicat* V. B. C. D. E. F. Vr. A. B. C. D. E. F. a 2. m. G. Vp. B. C. D. F., alii mss. apud Cruq. Bentl. Combe, Acron, et Porphyrio, ed. Princ. Iunta 1503. Ven. 1509. Cruq. Bentl. Cun. Al. *Applicet*. 65-72. *Si-videt-Prorogat-Curat-Applicat*. Bentleius, qui ita legendum recte contendit, in exponendo Auctoris sensu longe abest a veritate; et omnes vulgo Interpretes veteres, ac recentiores. Acron, et Porphyrio optime subintelligebant repetitum *si*: Apollo, *si prorogat*; et Diana, quæ tenet Aventinum, et Algidum, *si curat*, *si applicat*. Bentleius, qui id negat, non vidit, particulam eamdem subintelligendam pariter v. 37., *et si Ilia*; item III. od. 24. 36-40.; ut *iuvat* I. od. 1. 4-9. In re clarissima hæserunt Interpretes, ignoratione mythologiæ quoad munera Deorum, et minorum officia erga maiores, et omnium principem Iovem. Singulorum, et eorum præsertim, qui in patronos Gentium, Imperii, aut singulorum hominum assumebantur, officium erat, Clientum precibus aures propitias, benignas præstare; preces inde ad Iovem, Deorumque concilium deferre; non ut ipsi immediate exaudirent. Id patet vel ex ipso Horatio IV. od. 6. 21. seqq.; notum ex Homero, Virgilio, omnibusque aliis scriptoribus passim. Unum tantum afferam testimonium de ipsius Apollinis munere, apud Mart. Capellam lib. 1. p. 10. edit. Plantin. 1599.: *Sed tu Delie, quo Tonantis exstet Compar propositum, volensque nutus, Instes; nam solitus ciere pectus; Et praeversa vigil movere sensa: Illum contribuas favere iussis, Et captis sacra fulserit voluntas. Hac dicente Mercurio, Quin potius, inquit Venus, uterque vestrum Iovem voce conciliet. Nam et hic eius consiliorum conscius, et tu praeceptionis arcanus. Ille mentem novit, tu verba componis. Phœbo suevit*

Doctus, et Phœbi, chorus, et Dianæ,
Dicere laudes.

instante concedere, *tibi pectus* (ita lego pro *sectus*) *solitus aperire*. Et fusius adhuc pag.12., ubi orationem Apollinis ad Iunonem refert; ac inter alia hæc dicentem inducit: *Sed te parentis cura si stringit pia*; *Par est Deorum convoces cœtum potens*; *Connubium ipsa sanciens cum coniuge*; *Quo prolis exstent lege supera nuptiæ*; *Perpesque vinclum Cælitum signet decor*. Ex his concludimus, Horatium hæc sibi velle. Chorus, post orationem ad Apollinem, et Dianam, ad Populum inquit: Si Apollo, et Diana nostras preces benigne audiunt; si nostrum patrocinium ex animo, efficaciter assumunt; et Iovis, ac aliorum Deorum concilium adeuntes, pro nobis implorant; nullus est dubitandi locus, spem certam reporto domum, fore ut Iupiter, et cum eo Dii omnes in concilio, simul congregati, nos exaudiant. Quid simplicius, quid planius ad mythologiæ leges? Facessant tandem tot Interpretum, præcipue Bentleii, et Sanadoni, aut subtilitates, aut somnia, aut inutilia verba, quibus sublime omnium Horatii carmen futilibus emendationibus deturparunt; aut ineptis explicationibus in transversum egerunt. 75 *Phœbo* ms. unus apud Barth. Advers. XXXVIII. 18., inde Cun. amore novitatis; quum Bentleius, qui utramque lectionem laudat, nihil mutandum censuerit contra ceteros omnes scriptos, et editiones priscas, quæ miro consensu *Phœbi* exhibent. Eo alludit etiam Sidon. Apollin. Carm. IX. 226. seqq.: *Nam quod per Satyras Epistolarum*, *Sermonumque Sales*, *novumque Epodon*, *Libros Carminis*, *et Poeticam Artem*, *Phœbi laudibus*, *et vaga Dianæ Conscriptis*, *voluit sonare Flaccus*. 76 * *Discere* Ch. A.

FINIS LYRICORUM.

INDEX ODARUM.

Primus numerus librum indicat; alter oden; tertius paginam.

